Historie van Mejuffrouw Susanna Bronkhorst

Adriaan Loosjes

P.O. rel

Digitized by Google

HISTORIE

VAN

SUSANNA BRONKHORST.

Digitized by Google

Digitized by Google

HISTORIE

VAN

MEJUFFROUW

SUSANNA BRONKHORST

DOOR

A. LOOSJES, Pz.

MET PLATEN.

VIERDE DEEL.

*

Te HAARLEM,
Bij A. LOOSJES, Pz.
MDCCCVII.

Digitized by Google

Digitized by Google

HISTORIE

VAN

SUSANNA BRONKHORST.

HONDERD DRIE EN VEERTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. Susanna Bronkhorst aan Mejuffr. Charlotte Elzevier.

Haarlem, 31. *Maart.*

Mejuffrouw en Vriendin!

Veel, bijna onbeſchrijfelijk veel is 'er met mij gebeurd, ſedert mijnen laatſten — en wel ſedert de laatſte drie dagen. Gij ziet, dat ik niet meer boven *de Wijk* mij bevind — ik ſchrijf u dezen ten huize van Mevrouw Verschuur, waar ik dit oogenblik mijn intrek genomen heb. Daar het mij blijkt, voornal uit uwen laatſten, welk een beſtendig deel gij in mijn lot blijft nemen, en ik u van de ontvangst van het paketje boeken, die weder hier nevens zullen gaan, wilde berigten, heb

ik mij nedergezet, om u, zooveel mij mogelijk is, een geregeld verflag te geven van al het geen er met mij gebeurd is; daar ik vertrouw, dat fchoon het maar de lotgevallen van een ongelukkig meisje zijn, dezelve u eenigermate zullen treffen, en dat gij die mede zult deelen aan uwe hooggeachte ouders en aan Madam GIBBON, die ook nog wel eenig deel daarin zullen nemen.

Ik was ruim eene week in het verblijf der ellende geweest, en gelijk alles een gewoonte is, begon ik, nu ontheven, zoo ik meende, aan de vervolgingen van den ondeugenden KRAAIJESTEIN, in zekere kalmte te geraken, en aan mijnen toeftand te gewennen. — De onnoozele gekheden, die ik dagelijks herhalen zag, maakten reeds minder indruk op mij, uit hoofde van derzelver eenzelvigheid, en de buitenfporigheden van fommige leerde ik ontwijken. Met LISE had ik tusfchen beide zoo aangename gefpreken, als mijne tegenwoordige omftandigheden toelieten, en daar ik voor Mejuffr. JOCHEMSZ eerst eenige bloemen geknipt en daarna een doek geborduurd had, had ik mij reeds in hare gunst gewikkeld, en zij, gelijk ook haar man, begon zich meer en meer te overtuigen, dat ik in waarheid niet zinneloos was, maar dat een bijzonder beloop van omftandigheden tot mijne plaatfing aanleiding had gegeven. Dit duurde zoo tot Zondag voor den middag, wanneer de Heer JOCHEMSZ,

CHEMSZ, die mij naar de kerk ſcheen geweest te zijn, mij apart riep, en mij een' brief overreikte, zeggende, dat hij dien brief voor mij ontvangen had, dat hij anders nooit gewoon was, om zijne patienten brieven te geven, dan met conſent der familie, maar dat hij, mijn' toeſtand in aanmerking nemende, geene zwarigheid maakte, om mij denzelven te behandigen. Ik bedankte hem zeer vriendelijk, en zag tot mijne verwondering, dat het een brief van broêr Koo was. Het bevreemdde mij zeer, dat hij mij dien door den Heer JOCHEMSZ deed toekomen, en niet aan het opgegeven adres. — De inhoud kwam eenvoudig daarop neêr, dat hij mij een bezoek zou geven — en vooraf, om mij te verzekeren, dat hij en geen ander komen zou, een, mij wel bekend, viſitekaartje zou afgeven. De brief was zeer kort, en ſchoon Koo geen zeer bekwame brieffchrijver is, buitengewoon plat.... Ik riep, nadat ik den brief had doorgelezen, den Heer JOCHEMSZ, en verzocht hem, dat, indien mijn broeder kwam, hij hem tot mij toe zou laten, hem tevens wegens het bewuste viſitekaartje onderrigtende. — Het duurde niet lang, of hij zelf ontving aan de deur het viſitekaartje, dat hij bij mij bragt, met berigt, dat mijn broeder binnen een half uur hier weder wezen zou, als hij zijn paard in *de Wijk* op ſtal gebragt had. Ik bekeek het viſitekaartje en erkende het voor dat van mijn broêr Koo. —

Ik zat dus in eene aangename verwachting, op mijne kamer. — Ik was nog bezig met het herlezen van den brief van mijnen broeder, en mij over deszelfs verbazende platheid te verwonderen, toen de Heer JOCHEMSZ met iemand de trappen opkwam, en hem mijne kamer wijzende zeide: „ Op een na „ de laatſte kamer aan uwe linkerhand zult gij „ Mejuffrouw uwe zuster vinden, Mijn Heer „ BRONKHORST!" Ik wierp den brief op tafel neder — rees met zekere blijdſchap op, en breide reeds mijne armen uit, om mijn' broeder te omhelzen — en wie zag ik voor mijne oogen, niemand anders, dan den Heer KRAAIJESTEIN. — Ik bleef eenige oogenblikken verſtomd van ſchrik ſtaan, want de ſpraak ontſtond mij eensklaps. — Hij wilde nader komen, maar ik ſtiet hem met geweld van mij af, zeggende: „ Booswicht, breiden uwe vervolgingen zich „ uit tot dit huis der ellende? niet nader..." Hij deinsde eenige ſtappen achter uit, daar hij mijn gramſchap zag. „ Mejuffrouw!" zeide hij, na zich, zoo het ſcheen, van zijne ontzetting eenigzins herſteld te hebben: — „ Verſchoon „ in mij den kunstgreep, dien ik gebruikt „ heb...."

Ik: Deze brief (den zoogenaamden brief van Koo in handen nemende, die ik nu doorzag, dat een verdicht ſtuk was) Deze brief is een nieuw ſchelmſtuk....

KRAAIJESTEIN: Maar mijn oogmerk....

Ik:

Ik: Gij kunt geene dan ondeugende oogmerken hebben.

KRAAIJESTEIN: Mijn oogmerk is goed, ſchoon het middel....

Ik: Zoo oogmerk, zoo middel.... Ga heen, mijn Heer! of ik zal....

KRAAIJESTEIN: Hoor mij vijf minuten, en ik zal heen gaan.... Ik kwam u verloſſen uit dit zoo onwaardig verblijf....

Ik: Overal waar gij niet zijt, mijn Heer! ben ik gelukkig — zelfs in dit verblijf. — Hier, hier zijn vele ongelukkigen — maar geen booswichten....

KRAAIJESTEIN: Hoe geſtreng ... maar ik zal mij alles laten welgevallen.... Ik kwam u verloſſen uit dit verblijf....

Ik: Ik wil hier blijven.

KRAAIJESTEIN: Gij kunt hier niet blijven.

Ik: Mijn Papa heeft mij hier doen plaatſen en ik wil volſtrekt hier blijven....

KRAAIJESTEIN: Gij kunt hier niet blijven, want uw Papa (het doet mij leed, dat ik het u zoo plotſeling zeggen moet)....

Ik: Is dood....

KRAAIJESTEIN: Neen! Mejuffrouw! maar gevlugt. Hij heeft een bankroet gemaakt van verſcheide tonnen.

Nu raakte ik voor eenige oogenblikken buiten ſtaat, om te ſpreken — en ik ging nederzitten.... Hij zette zich met zijn gewone vrij-

moedigheid tegen mij over — ſchonk mij uit een karaf met water een glas in — dat ik werktuigelijk aan mijne lippen bragt ... en na dat ik weder ſpreken kon, en mij een weinig herſteld had, zeide ik: Ik geloof u niet ... die met list en bedrog omgaat ... en ſchoon dit afgrijsſelijk nieuws waarheid zij.... Ik wil hier blijven ... ik heb noch u, noch iemand noodig, om mij hier uit te redden.... Nog eens, mijn Heer KRAAIJESTEIN! verkiest gij te gaan ... of ik zal u, die mij zooveel onaangenaams berokkend hebt, hier op eene onaangenaame wijze moeten doen vertrekken....

KRAAIJESTEIN: Gij gelooft mij niet, Mejuffrouw!

Ik: Zou ik een' ſchelm, een' bedrieger gelooven, denkt gij dat ik ... maar 't is lang genoeg.... En zoo ſprekende vloog ik op; ſchoot hem ſchichtig voorbij, het geen hij niet verwacht had, en eer hij mij kon inhalen, was ik reeds de trappen af en in het woonvertrek van Mej. JOCHEMSZ. — Help mij, help mij, van dien booswicht verloſſen, Mejuffrouw! zeide ik, hij heeft zich hier ingedrongen als mijn broeder! maar 't is de man, die al mijne ongelukken berokkend heeft, 't is KRAAIJESTEIN. — Laat hem de deur uitjagen.... „ Lieve Mevrouw „ JOCHEMSZ!" zeide daarop de ſchelm, „ daar „ hebt gij nu het ongelukkig oogenblik, dat „ hare krankzinnigheid wederkomt. Zij wil „ mij

„ mij niet erkennnen voor haar' broeder.... „ Ik kwam haar een onaangenaam nieuws bren- „ gen..." Geloof hem niet, geloof hem niet, ſchreeuwde ik uit. — Waar is mijn Heer Jochemsz? — o Mejuffrouw! Hij is mijn broeder niet — hij is de ondeugendſte man van den aardbodem.... Ondertusſchen kwam Lise voor den dag ſchieten.... „ Goede God! mijn Heer „ Kraaijestein!" riep die uit ... en nu begon Mevr. Jochemsz te gelooven, dat ik niet zinneloos was.... „ Ga heen! mijn Heer!" zeide zij: „ mijn huis is een fatſoenlijk huis..."

Kraaijestein: En ik ben een fatſoenlijk man, Mevrouw Jochemsz! Ik heb mij alleen van eene kleine list bediend, omdat ik Mejuffr. Bronkhorst ſpreken wilde; ik hoop niet, dat dezelve mij zoo hoog aangerekend zal worden, dat ik daarom uit een fatſoenlijk huis zou behooren geweerd te worden.

Mej. Jochemsz. Mijn Heer! ik hield u voor niets anders dan een fatſoenlijk man, maar de zorg, die mij is aanbevolen voor mijne patienten, maakt, dat ik in alle opzigten zeer oplettend zijn moet, vooral wanneer mijn man de deur uit is. Het is of het ſpel ſpreekt, hij heeft maar zoo even zijne hielen geligt. Hij is altijd gewoon zondag 's morgens na kerktijd in het koffijhuis in de *Beverwijk* een pijp te gaan rooken, en treft dat juist zoo. Ik ben met de zaak zeer verlegen. Lise, Lise! loop eens

gaauw naar het *Heere-Logement*, en zeg, dat mijn man ſpoedig te huis moet komen. Altijd valt 'er wat voor, als mijn man uit is; nu dit; dan dat. —

Ik: Ik bid u, Mejuffrouw! ſtoor u aan alles, hetgeen die Heer zeggen mag, niets ... Hij toch alleen is de oorzaak van allé de ongelukken, die mij treffen. — Door zijne intrigues heeft hij mij die ellendige, die verſtootene gemaakt, welke ik nu ben. — Geloof niet een enkel woord van alles, wat hij u zal trachten wijs te maken. In bedrog en leugen leeft hij.... Ook u zal hij door zijne ſchoon ſchijnende redenen zoeken te misleiden.

KRAAIJESTEIN (zich naar mij wendende): Heeft UE. bij het gezegde nog iets te voegen? anders als gij uitgeſproken hebt, Mejuffrouw BRONKHORST! hoop ik, dat Mevrouw JOCHEMSZ, ook mij een oogenblik ſprekens vergunnen zal. — (Deze ſtoutheid bragt mij een oogenblik in de war, en dat nam hij waar, om dus te vervolgen; LISE was ondertuſſchen den Heer JOCHEMSZ gaan halen): Daar Juffrouw BRONKHORST ſchijnt uitgeſproken te hebben, zal ik alleen maar aanvoeren op alles, wat zij mij te last legt, dat ik verre, zeer verre 'er af ben, om mijn gedrag te willen regtvaardigen, dat ik in tegendeel zeer gaarn en gereedelijk bekenne, dat ik, ſchoon dikwerf onſchuldig, de oorzaak geweest ben van vele der onaangenaamheden, die haar toch meest door hare eige familie

lie zijn berokkend. De haat van die familie tegen mij, en als ik het zeggen mag, de harde behandeling, die Mejuffrouw BRONKHORST zelfs mij van tijd tot tijd heeft aangedaan, waren juist geschikt om iemand van mijne denkwijze, iemand van mijn hevig karakter op middelen te doen bedacht zijn, zeker min regtstreeks, dan ik zelve zou gewenscht hebben.... Het valt mij intusschen hard, dat ik zoo diep gedaald ben in de achting van Mejuffr. BRONKHORST, dat zij mij ten toon stelt, als iemand, die volstrekt allen vertrouwen zou verloren hebben.... Ik was zelfs hier gekomen met het beste oogmerk van de wereld, om namelijk die ongelukkige, welke hier door de hardvochtigste barbaarschheid van eenen onwaardigen vader, niet tegenstaande, dat zij haar verstand ten volle magtig was, geplaatst is, te verlossen uit dit voor haar zoo ongeschikt verblijf.... En getuig gij nu, Mevrouw JOCHEMSZ of ik de waarheid spreek of niet.... Hebt gij eenige blijken van zinneloosheid aan haar bespeurd?

Ik (buiten staat om iets anders te zeggen): O gij ondeugend mensch! in hoe vele bogten wringt gij u! —

KRAAIJESTEIN: — Ik kwam haar uit dit verblijf verlossen, daar zij thans van het vaderlijk geweld ontheven is, want de Heer BRONKHORST heeft het ongeluk gehad van voorleden vrijdag te mankeren —

Ik: Geloof hem niet, Mejuffrouw!

KRAAIJESTEIN: De tijd zal in dit geval althans tusſchen Juffr. BRONKHORST en mij regter zijn. Ik bid u, Mejuffrouw! laat uw man, als hij te huis komt zich naar de zaak informeren, en dan zal u blijken, of ik waarheid geſproken heb.

Mej. JOCHEMSZ: Dat zou wel een malle historie geven.... Zoo doende zouden wij wel weder ſchade beloopen....

KRAAIJESTEIN: Heb daar geen zorg voor, indien Mejuffr. BRONKHORST mij de eer vergunt, dat ik uit dit huis haar verloſſe, o dan zal ik u dubbel dat betalen, Mevrouw! waarop gij eisch zoudt hebben voor haar verblijf ten uwent.

Ik: (want nu rees mijne gramſchap tot eene verbazende hoogte) Stel u gerust Mejuffrouw! ſtel u gerust, de zaak zelve zal zeker onwaar zijn; maar al was zij, dat God verhoede! waarheid, maak u dan niet bekommerd, over hetgeen ik hier mogt verteerd hebben. Aan den Heer KRAAIJESTEIN wil ik nooit één penning verpligting hebben.... Ik bleef liever hier tot het laatſte oogenblik van mijn leven, dan dat ik het u, mijn Heer! te danken zou hebben, dat ik dit verblijf ontkomen was.

Mej. JOCHEMSZ: Ondertusſchen zouden ik en mijn man u niet gaarne hier blijven houden, indien 'er voor u geen kostgeld betaald werd, Juffrouw! —

Nu trok de Heer KRAAIJESTEIN Juffrouw Jo-

Jochemsz, die hij gedurig met het woord Mevrouw, zoodanig ophulde, dat zij t'elken keere met grooten eerbied voor hem boog, ter zijde — zij mompelden eenige woorden in ſtilte — terwijl ik vol ongeduldigheid het vertrek op en neêr liep.... „ Nu, Mejuffr. Bronkhorst!" zeide eindelijk de Heer Kraaijestein, „ ik „ heb een affpraak gemaakt met Mevrouw Jo„ chemsz. Overmorgen kom ik hier weder, „ en dan zult gij de bewijzen in handen heb„ ben van het ongeluk, dat uw Papa getroffen heeft, en ik zal dan met mijn Heer en „ Mevrouw Jochemsz wegens uw ontſlag uit „ dit huis zoodanige ſchikkingen maken, waar „ door deze goede lieden buiten ſchade blij„ ven; en gij uwe vrijheid erlangt.... Tot „ overmorgen." En zoo ſprekende vertrok hij.

Ik kan u niet uitdrukken, met welk eene verontwaardiging ik jegens hem bezield was, ſchoon ik, uit hoofde van zijn' verzekerenden toon, waarop hij van het ongeluk, Papa's kantoor overgekomen, ſprak, begon te vreezen, dat 'er te veel waarheid aan zou zijn — en dat bleek mij weinige oogenblikken na zijn vertrek, want Lise, die den Heer Jochemsz was wezen halen, bragt mij een' brief van zuster Wimpje mede, dien ik u hier inſluiten zal, welke mijne vrees bevestigde, en mij bewees, dat Kraaijestein voor de eerſtemaal in dit noodlottig geval de waarheid geſproken had.

De Heer Jochemsz kwam eenige minuten na-

nadat KRAAIJESTEIN vertrokken was, terwijl ik in den tuin den brief van WIMPJE las, vrij gramstorig uit het Koffijhuis terug. „ Nooit, „ nooit," waren zijne eerste woorden die hij de deur binnen komende sprak, „ nooit kan ik „ mijne voeten buiten de deur zetten, of al- „ tijd valt 'er wat voor, en mijn wijf laat mij „ [illegible] halen. Wat is 'er nu weêr te doen. „ Was mijn zondag niet mooi genoeg. Ik heb „ daar gehoord, nog eer ik mijn pijp had aan- „ gestoken, dat de Papa van Juffr. BRONK- „ HORST, die wij hier eenige dagen gehad „ hebben, naar de maan is...." En nu verhaalde Juffr. JOCHEMSZ het geval, dat 'er tusschen KRAAIJESTEIN en mij had plaats gehad, in het lange en breede.... LISE zocht mij op in den tuin en verhaalde mij het een en ander. Ik was door den inhoud van den brief mijner zuster zoo deerlijk ontsteld, dat ik het naauwelijks wagen durfde, om den Heer JOCHEMSZ onder de oogen te komen. Evenwel ik waagde het en kwam in, toen Mejuffrouw JOCHEMSZ bijna aan het einde van de historie was — zeggende: „ Zoodat, kind, zoodat, lieve JO- „ CHEMSZ, wij zijn gedekt, in allen gevalle..." „ Ik vind het ondertusschen zeer gemeen," zeide hij, „ dat de Heer KRAAIJESTEIN, hij „ mag dan wezen wie hij wil, de vrijheid ge- „ bruikt, om een man als mij door zulke val- „ sche streken te misleiden ... dat vind ik kanail- „ leus gehandeld...." Nu nam ik de vrijheid van

van te zeggen: Gij hebt naar mijne gedachten, mijn Heer! de zaak zeer wel begrepen, en zoo gij u verder met den Heer KRAAIJESTEIN inlaat, zult gij zeker nog duidelijker overtuigd worden van het eerst gevoelen, dat gij van hem hebt opgevat.... 't Is ondertusschen waar, ik heb zoo even een' brief van mijne zuster gekregen, die aan LISE onder weg gegeven was, 't is ondertusschen, maar al te waar, dat mijn Papa het ongeluk gehad heeft van te failleren.

JOCHEMSZ: 't Is dan waarachtig, zoo als zij in het koffijhuis zeiden.

Mej. JOCHEMSZ: Maak u maar niet ongerust, wij zijn gedekt lief! —

Ik: Mijn Heer JOCHEMSZ! ik ben een ongelukkig meisje — en ik geloof, dat gij geen belang kunt hebben, om mijn ongeluk te vergrooten. — Uwe beminde zegt, dat gij tegen schade gedekt zijt, zeker uit hoofde van het geen de Heer KRAAIJESTEIN haar beloofd heeft, maar de grootste ramp, die mij nog zou kunnen overkomen, is, dat ik, op eenigerlei wijze, afhankelijk zou gemaakt worden van een' man, die u reeds een blijk gegeven heeft, hoe hij niets ontziet, om zijne oogmerken te bereiken, en hoe alle middelen bij hem gelijk staan. Immers onder een' valschen naam, onder den schijn van mijn' broeder te zijn, had hij zich in uw huis gedrongen. Ik hoop, in de weinige dagen die ik hier, God zij gedankt, niet in een' staat van krankzinnigheid heb doorgebragt, u zoo

wel als uwe beminde, overvloedige proeven gegeven te hebben, dat ik mij naar alle de inrigtingen van uw huis wilde ſchikken, althans, dat ik niets bedreven heb, waardoor ik verbeurd zou hebben, dat ik buiten uwe ſchade, geheel buiten uwe ſchade, mij zelve uit dit, voor een mensch, die bij zijn zinnen is, onaangenaam verblijf zou verloſſen. Ik hoop, ik vertrouw, dat gij zulk een menschlijk hart hebt, Mijn Heer! ...

De Heer JOCHEMSZ: (meer of min bewogen) Wat zoudt gij dan wenſchen, Mejuffrouw?

Mej. JOCHEMSZ: Bedenk, man, dat de Heer KRAAIJESTEIN het dubbel van haar kostgeld beloofd heeft....

Ik: Ik wensch, mijn Heer! dat gij mij hoe eer zoo beter uit uw huis ontſlaat, en dat gij mij de rekening opmaakt van het geen ik u ſchuldig ben... Schoon het onaangenaam valt het dubbel van het geen mijn Papa ſchuldig zou zijn te betalen, evenwel ik heb een middel bij de hand, om u ook dat te voldoen.... 't Is helaas! zeker, dat gij van mijn Papa niets te wachten hebt — lees dezen brief van mijne zuster.... En wat verſchilt u dus of gij mij eenige dagen vroeger of later ontſlaat — en of ik het genoegen heb, dat ik u voor mij zelve betale, of dat de Heer KRAAIJESTEIN, aan wien ik volſtrekt geen verpligting wil hebben, zulks doet.

De Heer JOCHEMSZ: Gij ſpreekt zeer redelijk,

Digitized by Google

lijk, Mejuffrouw! zeer redelijk, maar ik ben, als hoofd van mijn huisgezin, altijd verpligt zooveel mogelijk mijn belang voor te ſtaan, en daar de Heer KRAAIJESTEIN, ſchoon ik anders geene achting voor hem heb, om zijn bedrog, dat hij heden tegen mij gepleegd heeft, met zich hier zoo in te dringen, ja mij daarmee niet weinig beleedigd heeft, daar hij echter een man is, die 'er zeer wel bij kan, en hij mijne vrouw beloofd heeft.....

Ik: O ik begrijp u, mijn Heer! aarzel maar niet, maak maar geen komplimenten; hoe veel moet ik u betalen?

De Heer JOCHEMSZ: Uw Papa had zich voor een vierdedeel jaars geëngageerd tegen honderd vijftig guldens; zoodat als gij mij drie honderd guldens betaalt....

Ik: (den man met veel verontwaardiging aanziende, daar zulk eene inhaligheid mij hevig trof) Ik moet u dus drie honderd guldens geven voor die weinige dagen....

Mejuffr. JOCHEMSZ: Niet voor die weinige dagen, maar voor het vierdedeel jaars, waarvoor uw Papa zich geëngageerd had, en uithoofde van het aanbod van den Heer KRAAIJESTEIN — gij moet denken, Mejuffrouw! de hoogſte penning lijkt, in deze dure dagen, een mensch....

Ik: (na eenige oogenblikken denkens, den dierbaren ring, dien ik van uwe waarde Grootmama tot een aandenken gekregen had, met de tra-

tranen in mijne oogen van mijn' vinger halende) Zie daar, mijn Heer! (want gij begrijpt, geld heb ik weinig of niet) een ring, mij om zeer veel redenen dierbaar, maar de brave vrouw van welke ik hem geërfd heb zou het mij vergeven, indien zij wist, tot welk een einde ik denzelven gebruik.... Hij is zeker meêr waardig dan de drie honderd guldens, welke gij mij afeischt. Laat hem door LISE in de *Beverwijk* waarderen, en geef mij dan het geen hij meêr waardig is, dan de som, welke gij van mij vordert ... maar laat ik dan ook morgen mogen vertrekken.

De Heer JOCHEMSZ: (den ring bevende aannemende) Ik zal u morgen laten gaan, Mejuffrouw! wanneer en waarheen gij verkiest. Ik maak van mijn huis geen gevangenis, en ik zal zorgen, dat gij nog heden avond het overschot van het geld, dat deze nog meerder waardig is, ontvangt.

Schoon ik geene bijzondere gehechtheid heb aan aardsche bezittingen, kon ik niet nalaten, toen de Heer JOCHEMSZ met dien ring heengegaan, en ik in mijn vertrek terug gekomen was, in tranen uit te barsten.... Ik beschouwde mij als een ellendig voorwerp van allerlei mishandeling. Eensklaps niet alleen van alles beroofd door het ongelukkig lot van mijn Papa, maar nu zelfs van het eenigste, dat mij overschoot, op eene zoo barbaarsche wijze ontzet. Ik had geen lust, om beneden te komen

eten

eten — en 't bijzijn van LISE, ſchoon de goede meid mij alles aanbood, wat in haar vermogen was en mij door allerhande redenen zocht te troosten, was mij zelfs onaangenaam. Ik ſmeedde allerhande plans, doch het geen mij in het midden mijner onaangenaamheden zelfs opbeurde, was de gedachte, om den volgenden dag, mij weder in vrijheid te zien. Ik ſchreef eenige weinige regels aan mijne zuster, haar berigtende, dat ik morgen met den middag te *Haarlem* ten huize van Mevrouw VERSCHUUR hoopte te komen, maar beval haar mijne komst volſtrekt geheim te houden. Ik bleef 's avonds op mijne kamer — en het was reeds half twaalf, toen ik op het punt ſtond, van mij te gaan uitkleeden, wanneer ik iemand den trap hoorde opkomen. Het was de ſtap van een' man, en ik verzeker u, dat ik ontſtelde.... Evenwel toen ik zag, dat het de Heer JOCHEMSZ was, verminderde mijn angst. „ Ik „ had (zeide hij) waarlijk reeds vrees, dat gij „ te bed zoudt zijn. Juffr. BRONKHORST! „ waart gij niet ongerust over het overſchot „ van het geld voor uw' ring?

Ik: O Neen! mijn Heer! Ik dacht, dat wij morgen die zaak met elkander zouden afdoen.

De Heer JOCHEMSZ: Neen! lieve Juffrouw! dat moet nog dezen avond worden afgedaan. Hier ziet gij, wat voor dien ring gekomen is. Ik heb hem zelf verkocht voor vijf honderd guldens. Gelief nu de kwitantie van 300 gul-

dens van mij te ontvangen. Nu zou u nog twee honderd guldens volgens de gemaakte afspraak toekomen.

Ik: Zoo is de afspraak, mijn Heer!

De Heer JOCHEMSZ: Denkt gij niet, dat ik gezien heb, Juffr. BRONKHORST, dat gij zeer over mij verontwaardigd waart, toen ik u heden middag dien eisch deed.... Ik hield mij maar of ik dat niet merkte ... maar ik had daarvoor mijne huisselijke redenen. — Mijne vrouw is, zoo als zij is.... Ik heb zoo wat een barsch voorkomen, ik weet het wel en ook zoo mijne grillen over mij, maar ik ben geen inhalige vent ... dat ben ik niet ... en ik wenschte wel, dat mijne vrouw wat minder van dat zwak had.... Nu, Juffrouw BRONKHORST! in dit zakje zijn negentig gouden dukaten, die heb ik voor uw gemak bij BENJAMIN den Jood, toen ik de waarde van den ring vernomen had, ingewisseld, en sta mij nu toe, dat ik u die geve — daar ik het klein overschot voor uw kostgeld enz. rekenen zal.

Ik: Braaf, edelmoedig man!

De Heer JOCHEMSZ: Geen woord hier meer over... Alleen stilzwijgen voor mijne vrouw.... Ik heb de kwitantie, welke gij in handen hebt, in hare tegenwoordigheid moeten schrijven.

Ik: Nooit, mijn Heer! zal zulk een bewijs tegen u in mijne handen gevonden worden, (en ik scheurde het geschrift aan stukken.)

De Heer JOCHEMSZ: Gij verkiest dit, Me-

juf-

juffrouw! maar gij zoudt voorzigtiger gedaan hebben, met het geſchrift te bewaren.... Ik verheug mij, dat gij, ten minſte meer of min over mij te vreden, mijn huis verlaten zult.

Ik: O ik wenschte, mijn Heer! dat ik mij in de gelegenheid bevond, om u een blijk te geven van erkentenis voor dit onverwacht blijk van edelmoedigheid aan eene ongelukkige bewezen.

De Heer JOCHEMSZ: Dat kunt gij alleen, Mejuffrouw! door mij als uwen waren vriend te vertrouwen, en mij, zoo u nog iets op het hart liggen mogt, dat te openbaren. Ik weet meer van uwe geſchiedenis, dan gij u wel verbeeldt, want zekere Juffr. DOROTHEA, die Gouvernante aan het huis uwer ouders is, of was, hoe het nu zitten zal weet ik niet, is de volle nicht van mijne vrouw, en die heeft met uwe Mama zamengeſpannen, om u hier te bezorgen. *Enfin:* dat gebeurd is, is gebeurd. — Ik kom door mijne vrouw dikwijls in een licht voor, waarin ik niet verdien te ſtaan, en dank God dus, dat ik ten minſte deze gelegenheid heb, om u van dienst te zijn. Ligt u nog iets op het hart?

Ik: Ja, mijn Heer! daar ik zie, dat gij het wel met mij meent. Morgen denk ik naar *Haarlem* te vertrekken, en ik kan u niet ontkennen, dat ik voor de aanſlagen van den Heer KRAAIJESTEIN bevreesd ben: indien gij mij een vertrouwd perſoon wist te bezorgen.

De Heer JOCHEMSZ: Ik bied u mij zelven aan ... en zoo de Heer KRAAIJESTEIN iets tegen u mogt ondernemen, hij zal aan mij zijn' man vinden, dat zal hij.... Morgen voormiddag tegen elf uur zal 'er een fourgon voor de deur ſtaan, en ik zal u in een goed uur naar *Haarlem* rijden. —— Goeden nacht, Juffrouw BRONKHORST! — Zoo ging hij heen, dien ik nu eerst leerde kennen, als een regtſchapen man, en wiens karakter alleen door eenige wonderlijke manieren en doctorale gebaarden ontluisterd wordt. — Met welk een genoegen over de verraſſende edelmoedigheid, die mij met het menschdom weder bevredigde, ging ik nu ſlapen. Ja hoe weinig kan de mensch over het toekomende beſliſſen. Ik had niet gedacht, dat, na alles wat mij was overgekomen wegens den ring, ik zoo kalm en te vreden zou hebben ingeſlapen. Al die kalmte, al die tevredenheid had ik aan het uitmuntend gedrag van den Heer JOCHEMSZ te danken. Alle zijne doctorale gemaaktheden verdwenen, als niets beteekenende kleinigheden, en ik zag in hem alleen den eerlijken den edelmoedigen vriend. O hoe gaan toch de gaven van het hart die van het verſtand te boven — en wie ſtoort zich aan een enkel ſproetje, als het geheel wel gevormd is. Ik vergat zelfs door den braven man de min edelmoedige vrouw. — Hoe onaangenaam ook de oorzaak ware, die mij nu zoo ſpoedig dit huis deed ruimen; hoe on-

ongunſtig mijne uitzigten zijn, ik moet u betuigen, dat ik met blijdſchap den ochtend zag aanbreken van dien dag, waarop ik verlost zou raken uit een huis, waarin ik niet verdiend had opgeſloten te worden. Ik nam van LISE, toen zij mijn ontbijt bragt, afſcheid niet zonder tranen van wederzijde — en ik beloofde haar, bij wie of waar het zou mogen zijn altijd den liefdedienst te zullen vergelden, dien zij aan mij zoo trouwhartig bewezen had. Ik ſprak haar, om nog eene kleinigheid van mij aan te nemen tot een blijk van mijne liefde, maar zij weigerde dit met een warm gevoel van deelneming in mijnen toeſtand. „ Hoe, Mejuffrouw!" zeide zij, „ zou ik iets van u aannemen van het „ weinige dat u nog is overgebleven. — Welk „ een ſlecht meisje zou ik dan zijn. — Neen! „ Mejuffrouw! ik ben thans veel rijker dan gij. „ Van kindsch af heb ik moeten werken, van „ kindsch af heb ik altijd meer of min behoef„ tig geweest ... maar ook daarom heb ik 'er „ minder hinder van, al moet ik eens wat krom „ liggen — en mijne handen hebben mij altijd „ ten minſte zoo veel opgebragt, dat ik nooit „ waarlijk gebrek geleden heb ... maar wat, „ wat moet 'er van u worden! God weet, „ hoe ik den geheelen nacht geen oog om u „ geloken heb — en hoe ik voor u mijn lieſſte „ Juffrouw gebeden heb...." Hier ſmoorde het goede kind bijna in hare tranen — en ik kan het niet herdenken, of ook mijne oogen ſchemeren

door tranen.... Ik zal mijne pen een oogenblik nederleggen. — Te meer, daar zuster WIMPJE mij geroepen heeft om thee te drinken.... Als dat afgeloopen is, zal ik aanſtonds mijn' brief weêr hervatten, want ſchoon; hij buitengewoon lang is — gij moet weten, hoe het met mij is geloopen, en wie weet, wanneer ik weder gelegenheid zal krijgen, om mij zoo lang met u te onderhouden.

* * *

Mevrouw VERSCHUUR is eene zeer beminnelijke Dame. Zij neemt zoo veel deel in onze omſtandigheden, ſchoon zij zelf verre is van gelukkig te zijn, want hare eenige dochter is in een gevaarlijken toeſtand. Wij hebben voor haar bed thee gedronken. Het arme meisje heeft geen beſef, dat zij in een zoo hagchelijken ſtaat verkeert, zij heeft tuſſchen beide zelfs eenige vrolijke oogenblikken, maar het kan niet lang met haar duren. Mevrouw VERSCHUUR is 'er zeer opgeſteld, dat WIMPJE bij haar blijven zal, en ziet niet, dat de gebeurtenis met Papa eenige reden zou kunnen opleveren, om het vertrek van WIMPJE te verhaasten. Zelfs gaf zij mij afzonderlijk te kennen, dat, daar de zaken nu zijn, zoo als zij zijn, en zij ook vreesde, dat haar eerſtdaags de droevigſte ſlag te wachten ſtond, zij wel zou overhellen, om, als haar dochter kwam te vallen, WIMPJE dan

ge-

Digitized by Google

geheel bij zich te houden. Ik kon hierop niet wel iets beslisfends zeggen, maar zeker WIMPJE is tot haar voordeel veranderd. — Het coquette *air*, dat zij in den laatsten herfst, toen ik te huis kwam, had aangenomen, is bijna geheel verdwenen. Het schijnt, dat twee voorbeelden haar afgeschrikt hebben.... Nu in onze tegenwoordige omstandigheden zal het haar wel komen, dat zij die hatelijke eigenschap heeft afgelegd, want 'er zijn zekere gebreken, die men in vermogende en aanzienlijke lieden duldt, omdat men ze dulden moet, maar die lieden in behoeftige omstandigheden volstrekt onbruikbaar maken in de menschelijke zamenleving: en onder dezelve mag immers de coquetterij wel geteld worden. En aan hoe vele gevaren stelt de coquetterij een arm meisje bloot, waar voor een min behoeftige genoegzaam schootvrij is. Immers hoe kan de verleiding niet op een praalziek hart werken, en waar is eene coquette, die niet praalziek is? — Maar om tot mijn verhaal weder te keeren. Toen ik van de goede LISE, die nu toch eenige maanden in dezen akeligen dienst blijven moet, vaarwel gezegd had, ging ik naar beneden, om affcheid van Mejuffr. JOCHEMSZ te nemen. Ik bedankte haar voor het goede, dat ik van haar had genoten. „ 't Is niet veel geweest, Mejuffrouw!" zeide zij: „ wij hadden nog maar even ken„ nis gemaakt. Ik mag wel zeggen, dat het „ eene zeldzaamheid is, als de lieden zoo spoe-

„ dig hier van daan komen. Ik heb lie-
„ den, die reeds twaalf jaar aan een ſtuk hier
„ geweest zijn....” In 't kort zoo keuvelde of rammelde zij een uurtje voort, tot dat de Heer JOCHEMSZ met de fourgon voor de deur kwam. „ Wij zullen de kap opſlaan laten,” zeide hij, „ ſchoon het weêr vrij goed is:
„ maar gij zijt toch zoo wat van de buitenlucht
„ afgewend....” „ Het zijn anders,” zeide Mejuffr. JOCHEMSZ, „ hier omſtreeks zulke
„ kurieuſe gezigten, en het weêr is veel te
„ fraai, om in zulk een pothuis te zitten.” Nu nam ik afſcheid van Mej. JOCHEMSZ en LISE ſtond te ſchreijen, en kon niet nalaten mij, toen ik op de fourgon geſtapt was, nog kushanden toe te werpen. Wij reden weg. Toen wij door de *Wijk* waren, zeide ik tegen den Heer JOCHEMSZ: „ Waarlijk, mijn Heer!
„ uwe beminde had wel gelijk, dat het weêr
„ te ſchoon is, om met de kap opgeſlagen te
„ rijden.” „ Zij had gelijk en gij hebt gelijk,” antwoordde hij, „ maar ik had nog grooter
„ gelijk. Of zoudt gij gaarne door den Heer
„ KRAAIJESTEIN gezien zijn geworden?... Hij
„ is in het *Heere-Logement* gelogeerd — en kon
„ toen wij voorbij reden, voor de glazen ge-
„ ſtaan hebben ... als wij door *Velſen* zijn
„ zullen wij de kap neêrſlaan....” Ik bedankte den goeden man. — Ik was, ſchoon mijn hart bekommerd was voor de toekomst, en ik niet dan met ontroering aan het lot van mijnen

on-

ongelukkigen vader, en dat van onze verdere familie denken kon, bij tusſchenpozen meêr of min opgeruimd. In de beſcherming van een edeldenkend man, dien ik volkomen vertrouwde, en de keurigſte gezigten aanſchouwende, van boſchaadjen en duinen, aan de eene zijde, en aan de andere zijde over welige landerijen het bewegend ſchilderij der in het *Spaarne* zeilende ſchepen; verlost uit een verblijf, waarin mij niets dan den mensch vernederende akeligheden omringden, genoot ik te veel, om niet van tijd tot tijd opgebeurd te wezen. Toen wij *Haarlem* zachtjes aan begonnen te naderen, zeide de Heer JOCHEMSZ: „Ik heb gemerkt, dat het u veel kostte, Mejuf„frouw! om van dien ring, waarvoor ik u gisteren „geld bezorgd heb, af te ſtaan. Indien, want „de dingen kunnen wonderlijk in de wereld „loopen, indien gij dien ring weêr mogt be„geeren, kunt gij dien altijd tot dezelfde ſom „van mij terug krijgen. Of, zoo gij misſchien „iemand weet, die hem begeeren zou — hij „ligt geheel ter uwer diſpoſitie. Althans bin„nen een jaar en zes weken zal ik hem niet „verkoopen." Ik bedankte den braven man zeer voor zijne vriendelijkheid — en zeide dat ik 'er mij misſchien van bedienen zou. — 't Is wel zeer onwaarſchijnlijk, LOTJE! dat ik gelegenheid hebben zal, om dien ring te losſen, maar het zou kunnen zijn, dat gij of uwe ouders 'er groot belang in ſtelden, om denzelven terug te hebben. Ik ben dit oogenblik buiten

ſtaat, en zal waarſchijnlijk wel wat buiten ſtaat blijven.... O daar voel ik bijna voor het eerst, wat behoefte is ... maar ik zal niet morren — hoeveel jaren heb ik doorgebragt zonder die te kennen, en wat regt heb ik boven duizenden mijner medemenſchen, welker geheel leven van de eerſte tot de laatſte ſchakel behoefte aan het bijna volſtrekt noodzakelijke is.

Ik kwam om half een bij Mevrouw VERSCHUUR, die mij als eene moeder ontving — WIMPJE kon niet ſpreken van ontſteltenis, toen zij mij zag. — Ik nam met veel hartelijkheid affcheid van den Heer JOCHEMSZ, die mij ook aangedaan ſcheen, toen hij van mij vertrok, althans hij zei toen wij voor het huis van Mevrouw VERSCHUUR ſtil hielden. „ Nu, lieve „ Juffrouw! ik hoop dat God en zijne heilige „ Engelen u zullen bewaken. Ik heb nu het „ mijne gedaan." Mevrouw VERSCHUUR verzocht hem om af te komen, maar hij was daartoe niet te bewegen.

Gij begrijpt, dat ik, hoe ontſteld over het gebeurde te *Amſterdam*, evenwel reeds terſtond heb beginnen te denken, wat mij te doen zal ſtaan. Afhankelijk zijn, zoolang ik onafhankelijk wezen kan, is iets, waar aan een hart, als het mijne, niet dan met den grootſten afkeer kan denken. Heb ik niet, zoo als LISE, hard leeren werken van mijne kindſchheid af; evenwel mijne handen kunnen eenigen arbeid verrigten. En ik ben reeds bezig met voor die han-

handen arbeid te zoeken. In de *Haarlemſche* Courant van zaturdag, heb ik een advertiſſement gelezen, waarin eene Dame te *Utrecht* in een' Modewinkel eene jonge Juffrouw verlangt met vereischten, waaraan ik vertrouw te zullen kunnen voldoen. Ik heb reeds heden deswegens een' brief aan die Juffrouw geſchreven, (want Mevrouw VERSCHUUR wist toevallig, welke Dame zoodanig eene winkeldochter begeerde) waarop ik overmorgen antwoord te gemoet zie. 't Zal voor mij, zoo deze zaak tot ſtand komt, in het eerst zeker vreemd zijn; maar het noodlottig bankroet van mijn Papa dwingt mij tot het nemen van dien maatregel, of het genadebrood mijner vrienden en bekenden te eten. Zoo mij het ongeluk trof, dat ik door ziekte buiten ſtaat was, om voor mijn onderhoud te zorgen, dan, en dan eerst zou ik rekenen eenige aanſpraak te mogen maken op de liefdadige ondersteuning mijner vrienden. Ik heb van Mevrouw VERSCHUUR gehoord, dat die Dame, welke in *Utrecht* zoodanig een mensch als mij verlangt, eene zeer brave vrouw is, eene weduwe met drie dochters. — Indien gij mij dus nog mogt wenſchen te ſchrijven, eer ik van hier vertrek, dat, zoo het antwoord van *Utrecht* zoodanig is, als ik wenſche, en door de aanbeveling van Mevrouw VERSCHUUR hope, misſchien over drie dagen wezen zal, dan wacht ik het onverwijld aan het huis van Mevrouw VERSCHUUR, die mij zoolang volſtrekt

bij

bij zich houden wil, tot dat ik van het een of ander voorzien ben.

Maar het wordt eindelijk tijd, dat ik dezen fluite, en zoo op het oogenblik hoor ik, dat broer Koo in de ſtad gekomen is, om aan WIMPJE een bezoek te geven, en al de omſtandigheden nader te verhalen; hoe vreemd zal hij opzien, wanneer hij mij hier aantreft — maar ik ſchrik, om hem te ontmoeten, want hij zal deze zaak zeer hoog opnemen — en geen wonder! — zoo veel als ik nu van het geval weet, zult gij uit den brief van zuster WIMPJE, dien ik hier influit, vernemen. Deel nu bid ik u alles mede aan onze lieve Mádám GIBBON, die mij wel verſchoonen zal, om, in deze omſtandigheden, aan haar nogmaals eene zoo omſlagtige zaak te berigten. — Groet uwe hooggeachte ouders, en geloof mij

Uwe toegenegene vriendin

SUSANNA BRONKHORST.

HON-

HONDERD VIER EN VEERTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. WILHELMINA BRONKHORST aan Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST.

Haarlem, 28. *Maart.*

WAARDE ZUSTER!

Schoon ik zeer gezond ben, heb ik u echter eene zeer onaangename zaak te ſchrijven. Ik ben nog zoo ontſteld, en mijne gedachten zijn nog zoo verward, dat ik naauwelijks in ſtaat ben, om u alles in behoorlijke orde te laten weten. Ik ſtond zelfs eerst in den wil, om u met de geheele zaak nog niet te moeijen, maar zij is te belangrijk, om 'er u van onkundig te laten; ook heeft Koo het mij laten verzoeken. Heden voormiddag kwam hier onze oude Boekhouder GODEFRIED, en verzocht uit naam van Koo, om mij eenige oogenblikken apart te ſpreken. Gij kent zijne gewone bedaarde manier van ſpreken; maar ik zag, dat de man confuus was. Hij ziet anders juist niet heel kleurig, maar tusſchen zijn linnen en de kleur van zijn aangezigt was nu geen onderſcheid. Hij bemde wel drie malen, eer hij aan het ſpreken kwam, eindelijk zeide hij: „ Juffrouw WILHELMINA! „ Ik

„ Ik heb een zeer onaangename boodſchap „ van uw' broeder JAKOB te brengen. Zijn „ Ed. vreesde, dat UEd. het misſchien vroe- „ ger van een ander hooren zoudt, en dan „ zou UEd. reden kunnen hebben, om het zijn „ Ed. kwalijk te nemen. Ik vroeg met vrij wat drift, wat of 'er dan toch gebeurd was — maar de man ging op denzelfden toon voort. „ UEd. zal weten, dat UEd. broeder naar „ *Hamburg* geweest is ... en alhoewel UEd. „ niets van kantoorzaken weet, zal UEd. wel „ begrepen hebben, dat het eene zaak van groot „ belang was, dat UEd. broeder de jonge Heer „ JAKOB in den winter naar *Hamburg* moest. „ Daar was een kantoor van veel aanbelang „ gefailleerd. — Bij dat kantoor was dat van „ UEd. Papa zeer geïntresſeerd — en ik dacht „ wel, dat die ſlag aan het kantoor van UEd. „ Papa zwaar zou treffen.... Het eene des- „ astre is bij het ander gekomen ... en ... „ en ... gister heeft ons kantoor opgehouden „ met betalen...." Ik viel hem in de reden. Mijn Papa is dan ... bankroet.... „ Dat niet „ alleen," zeide toen GODEFRIED," maar het „ is een groot, een zeer groot gat.... Het is „ alles niet zoo gaaf, als ik wel wenſchen zou." Ik vroeg toen, hoe maakt het Papa? — hoe maakt het Koo? — Daarop gaf hij mij te ken- nen, dat zich Papa geretireerd had over de grenzen, en wel op Pruisſiſchen bodem, en den jongen Heer en hem en de overi- ge

Digitized by Google

ge bedienden voor den ellendigen boêl laten zitten... „ UE Heer broeder, ging hij voort, die altijd een vlijtig jonkman geweest is, en die zooveel met het kantoor op had, is bitter bedroefd, en weet niet wat te beginnen. UE Mama raast en tiert als een dol mensch.... In 't kort, het is een ellendige boêl. Maandag zal 'er eene komparitie van krediteuren zijn ... maar onder ons gezegd, 'er zal, als UE Mama haar Huwelijkſche voorwaarden 'er uit kreeg, zelfs niet veel voor het kinderlijk bewijs van u en mijn Heeren uw broeders en Mejuffrouw uwe zuster SUSANNA overſchieten." Ik wist niet, wat ik den man hierop antwoorden zou ... zoo doodelijk verſchrikt was ik, en ſchoon ik van zulke zaken geene kennis heb, begreep ik echter, dat het 'er voor ons maar ellendig uit ziet. — Schoon ook Mevr. VERSCHUUR wel haar best doet, om mij te troosten en op te beuren, en mij beduiden wil, dat die zaken ſomtijds veel beter afloopen, dan men zich bij den eerſten opſlag voorſtelt, de oude GODEFRIED heeft mij vooral wel laten voelen, dat 'er ook oneerlijke ſtukken onderloopen, dat mij en u zeker ook heel hard vallen zal. De oude man zeide met tranen in zijne oogen; „ Zware, „ heele zware ſlagen, Juffrouw! hebben UE „ Papa's kantoor getroffen, maar ... maar dat „ verteren, dat ſpelen van UE tegenwoordige „ Mama ... o .. als UE zalige Mama had blij„ ven leven, uw' ongelukkige Papa zou een

„ eer-

„ eerlijk man hebben kunnen blijven . . .
„ loopt dan de fortuin tegen ... maar nu ...
„ maar nu....” — Zie, lieve Zuster! dat is om bij te ſchreijen.... Papa was toch goed voor ons, vooral, voor dat de tegenwoordige Mama hare voeten in huis zette.... O nu, nu hoop ik toch, dat gij ſpoedig uit het huis, waarin men u geplaatst heeft, los zult komen, dan kunnen wij overleggen, wat 'er gedaan moet worden. Koo zal, zoo ras hij maar kan voor eenige oogenblikken mij komen ſpreken. Hij liet mij in een biljet opgeven, hoe ik u zou kunnen beſchrijven, en daar maak ik bij dezen gebruik van. Nu lieve SUSE! gij zijt de oudſte van ons drieën, want broêr ABRAHAM is voor ons zoo goed als verloren, maak toch, dat gij ſpoedig ontſlagen raakt, zoo het mogelijk is ... ik weet niet wat ik geven zou willen, om u eens te ſpreken. Nu als broêr Koo komt, dan zal ik hem voorſlaan om u te gaan opzoeken, want ik moet u ſpreken.... Mevrouw VERSCHUUR en hare lieve dochter, die van dag tot zwakker wordt, verzoeken, dat ik u groete. — Een enkel lettertje antwoord zal mij zeer aangenaam zijn. Ik blijf intuſſchen met achting

Uwe toegenegene Zuster

WILHELMINA BRONKHORST.

HON-

HONDERD VIJF EN VEERTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST aan den Heer PHILIP WALRAVEN.

Haarlem, 1. *April.*

MIJN HEER EN GEACHTE VRIEND!

Indien 'er niet zooveel met mij voorgevallen ware, zelfs ſedert het ontvangen van uwen laatſten, als mijn broêr Koo mij berigt heeft, dat hij u, althans voor een groot gedeelte, gemeld heeft, gij zoudt mij met reden van eenige achterlijkheid in het beantwoorden van den uwen kunnen beſchuldigen. Heden heeft hij voor, aan u weder een' brief te zenden, die zal u van al hetgeen 'er tot op dit oogenblik zoo met mij als mijne familie gebeurd is, onderrigten. Gij zult daaruit gemakkelijk opmaken, dat mijne bijzondere toeſtand zoodanig geweest is, dat mij en de gelegenheid en lust ontbroken hebben, om eenige korreſpondentie te voeren, dan die volſtrekt noodzakelijk was. Schoon door den laatſten ſlag, die mij getroffen heeft, mijn geest bijlang na niet die bedaardheid bezit, welke mij de pen met die genoegens doet voeren, als in vroegere oogenblikken, toen zulks voor

mij eene mijner geliefdſte bezigheden of uitſpanningen was, ben ik te zeer verzekerd van uwe inſchikkelijkheid, om te duchten, dat gij het gebrekkelijke, het welk uit dien hoofde zeker deze letteren aankleven zal, niet verſchoonen zoudt, ja ik ben zoo vermetel van te onderſtellen, dat dit blijk mijner welwillendheid zelf bij u niet geheel onaangenaam wezen zal. Misſchien dat zelfs het beantwoorden van uwen brief ſtrekt, om voor eenige oogenblikken de onaangename denkbeelden, die eene reeks van gebeurtenisſen heeft doen geboren worden te verwijderen. — Althans ik zal 'er de proef van nemen.

Zeer belangrijk was voor mij de inhoud van uwen brief. Ik zag uit denzelven, hoe, toen gij, ſchoon niet onverſchillig omtrent Mejuffr. ELZEVIER, ſchoon zelfs meer of min bij haar verſchijnende met het oogmerk, om, zoo zich de gelegenheid aanbood, haar van uwe genegenheid ten minſte van verre een wenk te geven, gij echter mijne zijde in het ongelukkig geſchil tuſſchen LOTIS en mij gekozen hebt. Ik zie daarin eene regtvaardigheid, die alleen in een waarlijk deugdzaam karakter vallen kan. Ik zie daarin (gij weet, dat geene vleijerij mijne pen beſtiert en 'er tusſchen ons geene reden daar voor aanwezig zijn kan, maar waarom zou men zijne vrienden niet zoowel mogen prijzen als laken) ik zie daar in, dien boven alle zelfszoekendheid verhevenen man, die

die zelfs de zaak zijner vrienden dan bepleit, wanneer het ſtilzwijgen hem niet ten kwade zou kunnen geduid worden; en tegelijk ſtrekken, om zijne belangen bevorderlijk te wezen. O hoevelen zouden zelfs het ſtilzwijgen hier met den eernaam van voorzigtigheid beſtempelen — ſchoon de bron van hetzelve eigenbatige laagheid en lafhartigheid is. Nu gij hebt ook gezien, dat uw edel en verheven gedrag op het hart van Juffr. ELZEVIER of hare ouders geene nadeelige uitwerking te weeg gebragt heeft. Ik geloof in waarheid, mijn Heer! dat over het algemeen de menſchen te weinig overtuigd zijn of willen worden, dat een doorſtaand en volhoudend regtvaardig karakter aan alle onbevooroordeelden, ſchoon het al met hunne meeningen en belangen ſtrijdt, waarlijk welgevallig is. Ik ſpreek niet, wat het uitwerkt bij onverſtandigen of ſnooden, maar ook derzelver wankelbare gunst of achting weg te dragen kan nooit de bedoeling van een verſtandig of braaf mensch zijn. — Wat uw gedag verder ten aanzien van mijnen broêr Koo betreft, toen LOTJE zich aan u over hem verklaarde, wie zou dat den naam van zeer kiesch kunnen weigeren. Zoo veel ik door u van het karakter van den Heer VERBERGEN ken, ontſchiet het mij echter niet, dat hij daarop zijne ſpottende glosſen maakt. Ik wil geenszins het meerder of minder ſijne van het gevoel van den

Heer VERBERGEN beoordeelen, maar zou hij wel zeer gewoon wezen, om zich bij zijne handelingen te verplaatſen in de denkbeelden, die anderen van ons vormen, welke over onze bedrijven oordeelen, naar de buiten zijde welke zij beſchouwen. Bedenkt hij wel, dat het voor iemand van kieſche gevoelens eene harde zaak zij, dat hij, met zeer ſchijnbaren grond, verdacht gehouden wordt, van onkiesch gehandeld te hebben. — Evenwel mij dunkt na alles wat 'er gebeurd is, kan mijn broeder, die daarenboven mij gisteren verklaard heeft, nu geheel de hoop op het bezit van Juffr. ELZEVIER te hebben laten varen, zich nooit met eenig regt over u beklagen, wanneer gij u nu aan LOTJE verklaart. — Ik zag waarlijk, met een hartelijk en deelnemend genoegen, de verrukking, waarmede gij over dat verdienstelijk meisje ſpreekt, want, dat ongelukkig verſchil tusſchen ons daarlatende, ik houd haar voor zeer voortreffelijk. Een evenredig mengſel van bevalligheid, verſtand en braafheid, dat zich zeer zeldzaam, zoo ooit, in dezelfde perſoon vereenigt, zet haar karakter eene buitengewone beminnelijkheid bij — en hare natuurlijke blijgeestigheid zal haar voor haren echtgenoot eene zeer aangename gezellin door dit leven maken. Voor dat mij eenige onaangenaamheden troffen, voor het ſterfgeval van hare grootmoeder had ik haar nooit vijf minuten achter

een

een droevig gezien. — Ik hoop ook, dat hetgeen 'er tusſchen ons gebeurd is, geene gelegenheid mag geven, dat 'er van die zoo aangename eigenſchap nog meer mag verloren gaan, want zij heeft zich dat meer aangetrokken, dan ik mij van haar verbeeld had; en ik heb daaruit opgemaakt, dat de vriendſchap dieper wortels bij haar geſchoten had dan ik dacht, in zulk een karakter te kunnen vallen. Evenwel in de brieven van dien tijd van haar ontvangen, hoe treurig op vele plaatſen, blinken door alles nog de ſtralen van hare blijgeestigheid henen. Ik weet wel, dat dit gedeelte van haar karakter misſchien bij mij meer verwondering verwekt, daar ik ſchoon verre van zwaarmoedig, die duurzame opgewektheid tot eene levendige en ſchitterende vrolijkheid in kleiner mate bezit, en die ik, zoo mijne tegenſpoeden blijven aanhouden of toenemen, geheel verliezen zou: daar men over het geheel zeer genegen is, om dat het meest in onze vrienden te bewonderen, waarvan wij in eene geringe mate bedeeld zijn. — Maar het bijzonderſte bij hare opgeruimdheid is, dat zich met dezelve eene edele reinheid vereenigt, welke zoo dikwerf bij luchthartigheid ontbreekt: en het is geene geringe zaak, om hier een gelukkig midden te treffen. Zulk eene vrolijkheid, als zij bezit, dunkt mij, is zelfs voor haar, die het zoo verre in deugdbetrachting

gebragt heeft, bijna benijdenswaardig. — In 't kort LOTJE kan misschien met meêr regt dan POOT zeggen:

„ De vrolijke blijgeestigheid
„ Is 't leven van mijn leven. —

Is het u dan ernst, mijn Heer! gelijk ik geen reden heb, om een oogenblik te twijfelen, dat gij eene hartelijke en onderscheidene genegenheid voor CHARLOTTE ELZEVIER hebt opgevat, waarom, waarom zoudt gij dan uitstellen, om dat aan haar te verklaren? Het eenige, dat gij van dat uitstel u zoudt kunnen beloven, is de groote mogelijkheid, dat zich een andere partij opdoet. Deze flagende, zoudt gij u althans beschuldigen kunnen van de gelegenheid te hebben laten voorbij glippen, om een zoo voortreffelijk meisje tot uwe huisvrouw te verkrijgen, als 'er zeker maar zeer weinigen gevonden worden, en ik moet u betuigen (schoon ik zeer wel weet, dat dit geen drangreden bij u zijn zal, en ik verre af ben, om het als zoodanig te kunnen doen aanmerken) dat de verbindtenis van u met CHARLOTTE ELZEVIER voor mij eene zoo aangename zijde heeft, dat het mij zelfs in mijne treurige omstandigheden geen kleine opbeuring verschaffen zou. Gij weet immers, hoe uw en haar geluk altijd een voorwerp van mijn hartelijkst verlangen geweest is.

Gij

Gij zult ook waarſchijnlijk meer of min begeerig zijn, om te weten, of het verhaal, dat gij mij wegens de droefheid van CHARLOTTE over de breuk onzer vriendſchap gegeven hebt, door u medegedeeld, om eene verzoening tuſſchen haar en mij te bewerken, van eenige uitwerking geweest is. Mijn hart zou geheel anders moeten geſteld zijn, dan ik mij inderdaad verbeeld, dat hetzelve is, indien noch uw ſchrijven, noch dat van Madam GIBBON, noch dat van CHARLOTTE zelve op mij eene aanmerkelijke uitwerking oefenden. De nieuwe, de ſterke bewijzen, daarenboven, die LOTJE ELZEVIER mij, ſedert mijne opſluiting in het krankzinnighuis, van hare hartelijke genegenheid gegeven heeft, hebben met zoodanig eene kracht op mijnen geest gewerkt, dat ik niet heb kunnen nalaten, om op een' eenigzins anderen voet, haar in mijne brieven te gaan behandelen, ſchoon ik, wat het ſtuk in verſchil betreft, nog volkomen in dezelfde denkbeelden verkeer, en het onverklaarbare in hetzelve mij ſomtijds zou kunnen weder terug brengen van den toon, dien ik, na dat gij haar geſproken hebt, in mijn ſchrijven aan haar mij verpligt geacht heb aan te nemen. Ik heb geoordeeld, dat ik mijne geſtrenge begrippen omtrent de vriendſchap, zonder daar van in het afgetrokken af te wijken, althans meer of min zou mogen verzachten ten behoeve van een in alle andere opzigten zoo voortreffelijk meisje als

CHARLOTTE ELZEVIER, dewijl ik tusſchen beide heimelijk vermoede, of mogelijk, hoe, is mij onberekenbaar, de listige boosheid van KRAAIJESTEIN ook daarin de hand zou gehad hebben. Indien dit waarheid was, hoe zou dan die ondeugende zegepralen, en lagchen in die zegepraal, dat hij mij beroofd had van eene vriendin, boven welke ik niets op aarde plagt te ſtellen. Ondertusſchen zij heeft het ſtuk geſchreven ... dat ſtaat vast ... en hetzelve is in KRAAIJESTEINS handen gevallen. Dit is even zeer bewezen. Gij, die mijne denkwijze kent, zult u niet verwonderen, als ik u zeg, dat, van alle de tegenſpoeden, en bitterheden, die mij ſedert eenige maanden getroffen hebben, en waaronder 'er al verſcheidene geweest zijn en nog zijn van eenen zeer onaangenamen aard, niets eenigermate halen kan bij die ongelukkige vriendſchapsbreuk. De gedachte daaraan is bij aanhoudendheid in mijnen geest tegenwoordig, en ik geloof, dat zoo dit oogenblik mijn geest daarvan bevrijd kon worden, al het overige, dat mij drukt, zoo ligt zou wegen, dat ik eene vreugde zou aan den dag leggen, niet zeer ſtrokende met mijnen tegenwoordigen toeſtand. Ik heb ondertusſchen reeds van deze mijne opoffering, die mij meer gekost heeft, dan gij u ligt verbeeldt, meer voldoening door het aanmerkelijk vergenoegen, dat derzelver uitwerkſel aan CHARLOTTE ELZEVIER verwekt heeft. Ja ik wil het voor u ook niet verbergen,

gen, mijn Heer! onder die redenen, die mij hebben doen beſluiten, om van mijnen geſtrengen toon ten aanzien van CHARLOTTE af te zien, was een beſef, of niet wel in mijn karakter een' aanleg gevonden wordt, om de ſtandvastigheid te overdrijven — en immers elke overdreven deugd ontaardt in eene misdaad. Ik heb eens in zeker Album van een voortreffelijk meisje gelezen;

O ja uw zwakheên zelfs zijn overdreven deugd....

Madam GIBBON heeft mij in vrij geſtrenge denkbeelden van pligt opgevoed — en zou te vergedreven ſtrengheid ook in dit geval niet in wreedheid ontaarden, en wie zou daarvan het ſlagtoffer worden? — Niemand anders, dan een der beminnelijkſte en der deugdzaamſte meisjes, welker vriendſchap bij mij eenmaal op zulk een onſchatbaren hoogen prijs ſtond. Waarlijk de mensch kan nooit te veel op de zwakke zijde van zijn karakter acht geven, want zoo bedriegelijk redeneren wij over ons zelve, dat wij dikwijls wezenlijke gebreken voor deugden beginnen aan te zien ... maar wat ſchrijf ik hierover aan een' man, die met regt zal glimlagchen, dat ik mij vermoei met hem algemeene en bekende zaken, als nieuwe en ongekende waarnemingen voor te dragen. Laat dan alleen bij u tot verſchooning van het misbruiken van uw geduld ſtrekken, dat het ſchrijven van

dezen brief mij voor eenige oogenblikken eenigermate eene afwending gegeven heeft.

Sta mij alleen toe, hier nog bij te voegen, mijne hope, ja mijn vertrouwen, dat, schoon de terugschok van den slag, die mijn' ongelukkigen Papa getroffen heeft, mij doet afdalen uit dien hoogen rang, waarin de familie der BRONKHORSTEN zoo lang, misschien eene eeuw geschitterd heeft, tot den kring van werkzame burgers, welke gewoonlijk in het oog van den aanzienlijksten stand als eene geringer soort van wezens beschouwd en behandeld worden, gij, die op de minste van hun in vele opzigten eene zoo vereerende uitzondering maakt, u niet schamen zult, dat ik mij met alle achting blijf noemen

Uwe Dienstv. Vriendin

SUSANNA BRONKHORST.

*

HON-

Digitized by Google

HONDERD ZES EN VEERTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. CHARLOTTE ELZEVIER aan Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST.

den Haag, 1. *April.*

LIEFSTE VRIENDIN!

Ja reeds voor het ontvangen van uwen zoo aangenamen als uitgebreiden brief, die in mij zoo velerleije aandoeningen, als ooit eenige, heeft opgewekt, hadden wij de noodlottige tijding van het kantoor van uw' Papa vernomen. Papa was op het *Hof* geweest, en had daar dit droevig nieuws opgedaan. Gij weet mijn Papa is een man van dat karakter, dat hij niet ligt zijne bedaardheid verliest; en al ontmoet hem eens iets ongemeens en onaangenaams, zulks brengt weinig verandering in de trekken van zijn gelaat te weeg. — Ik heb hem wel vrolijk, ja opgeruimd gezien in oogenblikken, dat ik zeker wist, dat hij zeer vele redenen had, om zich te ontrusten. Door dit nieuws, hem zoo plotselings verteld, was hij echter zoodanig getroffen, dat Mama en ik, behalve, dat Papa ook veel vroeger te huis kwam, dan wij anders gewoon zijn, als uit

éénen

éénen mond riepen: „ Wat is 'er gebeurd, „ wat is u overgekomen?" Hij deed wel pogingen, om zich nog voor ons te verbergen, maar vruchteloos. — Eindelijk zeide hij: „ Nu „ ja ik kwam daar het *Hof* over, en ik ſprak „ den Heer LOBÉ, die mij anders zeldzaam „ ſtaande houdt, en deze verhaalde mij, dat het „ kantoor van de Heeren BRONKHORST en „ STEENMEIJER niet alleen opgehouden had „ met betalen, maar dat zelfs de Heer FRE„ DERIK BRONKHORST weg zou zijn." Hij voegde 'er ook in eenen adem bij — „ LOT„ JE! wat zal 'er nu van SUSE worden?"... Ik kan u niet zeggen, hoe ik ontſtelde, en naauwelijks gelooven kon, hetgeen Papa zeide ... Mama gaf echter ſpoedig te verſtaan: „ Het doet mij leed van die familie en van „ SUSE in het bijzonder, maar de zaak ver„ wondert mij niet zoo ſterk, daar het uit „ zekeren brief, dien LOTJE ons heeft voor „ gelezen, welke haar uit *Hamburg* door Koo „ BRONKHORST geſchreven was, bleek, dat „ het kantoor zich in zekere onaangenaamheden „ vond ingewikkeld. — Daar de zaken nu toch „ zoo zijn, zou LOTJE mij plaiſier doen, als „ zij de korrespondentie, die 'er van 'tijd tot „ tijd tuſſchen haar en den jongen BRONK„ HORST nog plaats heeft, afbrak, want nu „ zou ik zeer ongaarne zien, dat zij zijne „ oogmerken begunſtigde." Heb daar voor, gaf ik ten antwoord, geene vrees, Mama! Ik heb

heb geen de minſte inclinatie voor Koo Bronkhorst. Ik heb hem, omdat hij een zoo goede jongen is, zoo plotſeling niet willen afzetten ... maar, zoo het geval anders ware, en ik had mijn hart aan hem geſchónken, zou ik naar mijne gedachten ſlecht handelen, indien ik van hem afzag, omdat het kantoor van zijn Papa geruïneerd was: — maar ô! hoe bekommer ik mij over Suse ... hoe! wanneer, door wien zal zij die afgrijsſelijke tijding vernemen? Zulke en dergelijke geſprekken hielden ons bezig, tot dat ik over *Leyden* namiddags uwen brief met het paketje boeken ontving. Wij zaten juist thee te drinken toen het kwam. Ik ſcheurde den brief, zoo dra ik uwe hand zag, van het paket af — en las hem geheel aan mijne ouders voor. — Ik moet het u zeggen (want ſchoon het den ſchijn heeft van vleijerij, is het zuivere waarheid) mijne Mama, zoo wel als Papa waren verbaasd over den inhoud van denzelven. . . . Zij verwonderden zich aan de eene zijde, hoe het mogelijk was, dat een zoo jong mensch met zulk eenen ongemeenen moed de harde ſlagen van het noodlot verdroeg, en aan de andere zijde, hoe gij in ſtaat geweest waart, om ons zulk een uitgebreid verſlag van een en ander mede te deelen. Op één gedeelte maar hadden zij eene gewigtige aanmerking, en daarin vereenig ik mij volkomen met hun. Zij kun-

kunnen zich niet begrijpen, hoe gij met zulk een' overdreven haast u uit den levenskring, waarin u de geboorte geplaatst heeft, nederwerpt in een' gansch anderen, welke u geheel vreemd is. Mama was van gedachten, dat u die afhankelijke ſtand, welken gij nu in overijling omhelzen wilde, zeer tegen vallen zal, wanneer gij u dadelijk in denzelven bevindt. Papa was van oordeel, dat misſchien uw moederlijk bewijs, althans voor een groot gedeelte, genoegzaam wezen zou, om u in zekeren voege te doen blijven, die gij zijt — en na nog veel over dit ſtuk geſproken te hebben, kwam het daarop neder, dat zoo wel mijn Mama als Papa mij verzochten, om nog heden avond aan u te ſchrijven, en u ten nadrukkelijkſte uit te noodigen, om aan hun huis u, zoolang het u lusten zal, te onthouden, althans tot dat men ziet, waar het met de zaak van uw' Papa heen wil. Zij twijfelen geen oogenblik, of gij zult die uitnoodiging volvaardig aannemen, met dezelfde hartelijke en opregte genegenheid, als u dezelve gedaan wordt. Ik wacht nu, dat gij aan die Dame te *Utrecht* zult ſchrijven, dat 'er het een en ander is tuſſchen beide gekomen, waardoor gij niet meer in de noodzakelijkheid zijt, om u tot een' ſtand te vernederen, waartoe u uwe geboorte en opvoeding niet beſtemd hebben. Gij zult het mij niet kwalijk nemen, hoop ik,

als

als ik zeg, dat, hoe zeer mij het noodlottig geval van uw Papa bedroeft, ik mij echter in het geheim verheug, dat de zaken zoo loopen, dat ik eindelijk weder mijne dierbare vriendin onder het dak mijner ouderen te verwachten heb. Over de reis behoeft gij u ook geheel niet te bekommeren, Papa zal u zelf van *Haarlem* afhalen, op dien tijd, wanneer het u best ſchikt, en ik hoop dan met hem te komen. Als gij nu met den omgaanden post uwe toeſtemming geeft, kom ik met Papa zaturdag naar *Haarlem*; want ſchoon ik na eene zoo lange verwijdering wel een weinig tegen onze eerſte ontmoeting opzie, ſpoedig zal die voorbij zijn, en dan ... dan hoop ik dat wij onze vriendſchap op zoodanig eenen voet zullen vernieuwen, die dezelve onverbreekbaar maakt, en ſtand houden zal, tot de laatſte oogenblikken van ons leven.

Ik ben met uw' brief naar Madam GIBBON gevlogen, en heb haar verzocht, dat zij het verzoek mijner ouderen ondersteunen zou. — Zij zend mij den ingeſlotenen, en het wordt tijd, dat ik dezen op de post laat bezorgen. Alleen nog dit weinige, Papa en Mama zijn geheel niet ontevreden, dat gij in uwen nood zoodanig over den ring van Grootmama beſchikt hebt, en bij gelegenheid zal Papa aan den Heer JOCHEMSZ deswegens ſchrijven.

Nu, lieve Vriendin! zaturdag, zaturdag hoop ik

ik u te zien, want met reden kunt gij tegen dit voorſtel niets hebben in te brengen. Heb de groetenis van mijne ouders — en geloof mij onveranderlijk

Uw

LOTJE.

*

HON-

Digitized by Google

HONDERD ZEVEN EN VEERTIGSTE BRIEF.

Madam ELEONORA GIBBON aan Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST.

den Haag, 1 *April.*

MEJUFFROUW EN WAARDE VRIENDIN!

Ik heb u van harte geluk gewenscht, dat gij het voor u zoo ongeſchikt en onwaardig verblijf, en tevens de nieuwe aanſlagen van uwen hatelijken vervolger ontkomen zijt, ſchoon het middel, in de hand der Voorzienigheid, zeer hard is. Gij begrijpt hier uit, dat ik uwen brief aan Mejuffr. ELZEVIER geſchreven, gelezen heb. Waarlijk, lieve vriendin! uwe deugd wordt op zeer vele wijze beproefd, — maar ik hoop, dat, om de fraaije taal der Heilige Schrift eens te bezigen, *gij als zilver gelouterd zult worden.* Gij ziet reeds aanvankelijk, ſchoon het u leed moet doen, dat uw Papa's kantoor in een' zoo deerlijken ſtaat is, hoe of ſommigen, die het op uw verderf hebben toegelegd, reeds in hunne eigen ſtrikken verward raken, terwijl menig een aanſlag tegen u geſmeed, geheel verijdeld werd, en 'er op uitloopt, om uwe zegepraal te volmaken. Blijf

dus, wat 'er ook gebeure, moed houden, en zeg met den Dichter VAN HAREN:

Daar Moed is, daar is hulp; uit moed is heil te halen.
Zal Deugd met Moed gepaard niet altijd zegepralen?

Alleen, mijn waarde! laat ik u zeggen mogen, dat uw moed met beleid en voorzigtigheid blijve werken, en duid het mij niet kwalijk, dat ik daaromtrent eenige vrees voed, vooral, daar ik uit het einde van uwen brief verſta, dat gij eensklaps beſloten hebt, om van ſtaat te veranderen — en reeds dadelijk deswegens naar *Utrecht* geſchreven hebt. Gij zijt nog naauwelijks behoorlijk onderrigt van het noodlot, uw Papa's kantoor overgekomen, of gij beſluit, wel overeenkomſtig met de ware grondbeginſels der onafhankelijkheid die ik u heb ingeprent, en die ik zelf aankleve, om door uwen eigen arbeid uw brood te verdienen, liever, dan het genadebrood van anderen te eten; maar 'er komen toch omſtandigheden in het menſchelijk leven, waarin het voor geene laagheid kan gerekend worden, om van de edelmoedigheid onzer vrienden gebruik te maken. Wanneer bid ik u zou de edelmoedigheid gelegenheid vinden, om werkzaam te zijn in het uitoefenen van haren meer dan menſchelijken pligt, zoo men zich onttrok aan de ſchoone aanbiedingen, welke zij aan ons doet, als wij ons in onaangename en be-

behoeftige omſtandigheden bevinden? Ik weet bijna niet, of 'er niet wel eens bij karakters, die tot iets groots zijn aangelegd, ſomtijds een weinigje trotschheid onder loopt, wanneer zij de hand der weldadige hulpe afſlaan, en liever in zekere bekrompenheid op hunne eigen wieken blijven drijven, en dus althans uit de hoogte kunnen nederzien op edelmoedige redders, die zich dan ook geheel onregtmatig beklagen, dat zij zich te leurgeſteld zien in hunne goede oogmerken. — Gij zult wel gevoelen, Vriendin! waar ik heen wil, daar ik kennis draag van het zoo vriendelijk en verpligtend voorſtel, dat u Juffronw ELZEVIER uit naam harer ouderen zal doen. Ik vind dat voorſtel zoo allezins aannemelijk, dat ik niet weet, wat gij met reden daar tegen zult kunnen inbrengen. Het geeft u tijd, om te kunnen zien, hoe het met de zaken te *Amſterdam* loopt, en laat u dus nog in de gelegenheid, om, zoo dezelve, zoo erg afloopen, als gij ſchijnt te vreezen, dan uwe ſchikkingen naar uw goedvinden te maken. En waarlijk gij kunt geene reden hebben, om te duchten, dat gij hier door onder te groote verpligting raken zoudt, want ik moet u verklaren, dat LOTJE, en zoo ik vastſtel hare ouders, zoodanig met uw bezoek vereerd zullen zijn, dat zij verre van te denken, dat zij aan u eene weldaad bewijzen, zich veeleer door uw bezoek onder eenige verpligting gebragt achten

zullen. — Nu gij hebt in vorigen tijd zoo dikwerf de blijken van hunne belangelooze vriendſchap ondervonden, dat ik geene bewijzen noodig reken, voor de edele beginſels, waaruit Mijn Heer en Mevrouw ELZEVIER werkzaam zijn. Gij weet ook, dat zij van dat aanzien en vermogen zijn, dat uw verblijf ten hunnen huize voor hun eene volſtrekt onverſchillige zaak is. Bedenk daar bij, hoe uwe vriendin LOTJE, (want wat 'er gebeurd zij, zij heeft u hartelijk, zeer hartelijk lief) zich bovenal verheugen zal, wanneer zij zich in ſtaat bevindt, om vernieuwde blijken van hare opregte genegenheid te geven. Voorts moet gij in aanmerking nemen, dat de Heer ELZEVIER misſchien zeer behulpzaam zal kunnen zijn, om ook uwe regten in den boedel van uw' Papa naar behooren te doen gelden. Laat ik 'er ook mogen bijvoegen, want ik weet, dat gij ook aan mijnen raad eenig, misſchien een veel te groot gewigt hecht, dat ik in ſtaat zal zijn, om, als gij u in *den Haag* bevindt, alsdan met u rijpelijk en bij monde te overleggen, welk eene keuze door u in dit hagchelijk tijdperk behoort gedaan worden. Bedenk daarenboven (want het bijzijn en de zorge van den Heer ELZEVIER zullen u voor alle de aanſlagen van den Heer KRAAIJESTEIN beveiligen) welke aangename tijd hier op handen is. Zoo beweegredenen van eene mindere ſoort iets bij u mogten wegen, dan zou ik u zeggen, hoe wel-

weldra het *Bosch* zich met al die bekoorlijkheden der Lente tooijen zal, die u verleden jaar zoodanig verrukten, dat gij u beklaagde, dat een volgend jaar uw verblijf te *Amſterdam* u beletten zou, om, zoo als gij u uitdrukte, bij het herleven der natuur een nieuw leven te beginnen. Maar ik weet, dat eene beweegreden van dien aard veel te zwak is, om op u te werken, die gewoon zijt aan u zelve te vragen, niet wat wensch ik, maar wat moet ik; niet hoe zal ik aan de begeerten van mijn' zinnelijken lust, maar hoe zal ik aan de ſtem van pligt voldoen. — Doch het is ook pligt, om aan den raad der vriendſchap, der belangelooze liefde een aandachtig oor te leenen. Ik hoop, dat deze en uw oordeel u terug zullen houden van overhaaste ſtappen, die beter voegen aan perſonen, van eenen ligtzinnigen aard, welke ligt tot wanhoop overſlaan, die ik niet verwachten kan van mijne jonge vriendin, wier geſtel haar voor ligtzinnigheid bewaart, en die te godvruchtig en deugdzaam is, om wanhopig te kunnen zijn.

Gij ziet dus, lieve vriendin! wat uwe dierbare vrienden van u hopen, van u verwachten, en ook in het bijzonder zij, die gij zoo gaarne hebt, dat zich noemt

Uwe moederlijke Vriendin,

ELEONORA GIBBON.

HONDERD ACHT EN VEERTIGSTE BRIEF.

De Heer ARNOLDUS JOCHEMSZ aan Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST.

Beverwijk, 2. *April.*

MEJUFFROUW!

Toen ik de eer had, van u ten mijnen huize te mogen logeren; (ik zeg en meen, eer, want daar ik zoo zeldzaam een verſtandig mensch onder mijn dak heb, reken ik het dien enkelen keer, mij tot eene eer) heb ik wel gemerkt, uit uwe discourſen, dat gij eene Dame van ſmaak waart. Wat mij betreft, ik ben eigenlijk een man van ſtudie en praktijk, zoo als gij ook wel zult gemerkt hebben. Schoon ik het geluk voor mij niet gehad heb, om over u te mogen practiſeren, gij zult wel hebben opgemerkt, dat ik eene heel bijzondere manier heb, om met mijne patienten om te gaan, en als mijne beminde 'er om huisſelijke redenen niet voor was, dat de patienten wat lang bij ons bleven, zou ik nog veel meer eer van mijne curen hebben. Het is nu ruim vijf en twintig jaren, dat ik hier woon, en mijn Inſtituut heb ik maar zeldzaam beneden de 30 en meest-

al

al tusschen de 40 en 50 personen zien bevatten. Van tijd tot tijd gaan 'er enkelen uit, maar ook verscheidene personen worden hier oud — heel oud, zoodat somtijds de familie ze wel eens komt opnemen, en tot haar groote verwondering mijne patienten niet alleen nog in levendigen lijve vinden, maar zelfs in eenen blakenden welstand. Ik wil maar zeggen, Mejuffrouw! het is zonder roemen gesproken, dat ik geheel de man niet ben, welke in mijne professie van iemand affronten behoef te verdragen, en ondertusschen ben ik gisteren op eene zoo hoonende wijze behandeld door den Heer KRAAIJESTEIN, dat ik op het punt sta, om aan den Fiscaal van het Hof *directement* te schrijven. Toen ik eergister namiddag te huis gekomen was, kwam die mijn Heer KRAAIJESTEIN mij een bezoek geven. Mijne vrouw, die altijd gaarne een mooi man zien mogt, was verbaasd met zijn geflikflooi van Mevrouw voor en Mevrouw na ingenomen. — Nu het staat hem dan ook nog mooijer, dan zekeren jongen Domine, hier in ons eenvoudig *Noord-Holland*; die heeft in zeker stadje het Mevrouwen zoodanig ingevoerd, dat men 'er bijna geen Juffrouwen meer vinden kan. Hij heeft het gedaan, omdat zijn lieve vrouw ook Mevrouw zou heeten, en omdat somtijds eene of andere oude Juffrouw om het nieuwe Mevrouwschap bij haar overlijden Domine een legaatje maken zou, of staande haar leven bij

alle feestelijke gelegenheden meê laten ſmullen. Nu dit in het voorbijgaan. De Heer KRAAIJESTEIN zat dan te Mevrouwen, en eindelijk vroeg hij, of hij Juffrouw BRONKHORST niet nog eens zou te ſpreken kunnen krijgen, want dat hij haar eenige zaken van belang te zeggen had. Mijn vrouw gaf heel onvoorzigtig te verſtaan, „ dat dit niet mogelijk was, omdat „ zij...." Zwijg, zwijg, zeide ik, zwijg wijf! „ Dat vind ik inpoliet," zeide de Heer KRAAIJESTEIN, „ zeer inpoliet, mijn Heer! dat gij „ Mevrouw belet...." Toen werd ik al verſtoord, want ik was in mijn fatſoen getast, en daarom duwde ik hem vrij vinnig toe: — Gij, mijn Heer! zijt een inpoliete indringer, en ik weet beter dan gij, welk een langtong van een vrouw ik heb; ik weet beter dan gij, van wat teedere natuur mijne profesſie is.... Toen barstte hij uit in lagchen — en zeî, „ Pro„ fesſie — profesſie. — Malle Profesſor! denkt „ gij, dat ik mij aan uwe impertinentie ſtoor — „ zeg mij onmiddelijk, waar is Juffr. BRONK„ HORST?" Ik zeî: zij is niet in mijn huis, en ik denk ook u, mijn Heer! niet te zeggen, waar zij is, en daar gij de brutaliteit hebt van mij in mijn eige huis uit te ſchelden, en mij in mijn profesſie te beleedigen, verzoek ik u, dat gij hoe eer hoe beter mijn huis verlaat.... Hij voerde mij daarop toe, dat hij mij een' zeldzamen kwast vond, en zou toen de zaak wel in eene andere plooi hebben willen gooijen, maar

zie

zie daartoe was ik ook te ſlim. Hij deed daarop eene nieuwe attaque op de ambitie van mijn lieve vrouw. Hij vond in hare manieren iets, dat hem vermoeden deed, dat zij van eene aanzienlijke afkomst was. En het goede mensch zeî: „Juist geraden! juist geraden! mijn Over„ grootvader was Burgemeester en Raad te „ *Neurenberg*." Het was jammer, voegde hij 'er bij, dat zulke talenten in een huis, als het onze, moesten begraven blijven — en zulke praatjes meêr — maar het was maar alleen, om weêr op den tekst te komen, — en het duurde niet lang, of hij vernieuwde de vraag, waarheen gij vertrokken waart. „ Mijn man!" zeide mijne vrouw, „ heeft haar naar *Haarlem* „ gebragt, op de Leydſche ſchuit van twee „ uren," — want Mejuffrouw! omdat ik weet, wie mijne vrouw is, had ik de vrijheid gebruikt, om haar dit wijs te maken, want ik vreesde wel, dat zij het op de eene of andere wijze zou moeten vertellen. Nu weet gij het, mijn Heer! zeide ik, gij hebt het mijne vrouw, als uit de keel gewrongen, en alle de gevolgen zijn voor hare rekening. „ Maar goede man," voegde hij mij nu toe, „ het doet mij leed, „ dat gij u zoo driftig maakt.... Ik hoop, dat „ gij eenmaal overtuigd zult worden, dat het „ eene zeer noodelooze voorzorg van mijn Heer „ den Profeſſor geweest is, om den weg van „ Juffr. BRONKHORST voor mij te bedekken." Zoo ſprekende, greep hij zijn' hoed, maakte

een ſpotachtig kompliment tegen mijne vrouw en mij, en ſtapte mijn vertrek uit. Het werd hoog tijd, want ik ſtond gereed, om den ondeugenden man een duchtig pak ſlagen te geven, want gij moet weten, Mejuffrouw! dat ik van LISE, die u van nader bij ſchijnt te kennen, dan ik wist, toen gij nog hier waart, gehoord heb, dat hij een ſchelm zonder voorbeeld is. En nu van achter alles bekeken, heeft hij mij zoeken om te koopen door bij dien naamloozen brief, waarin de brief van uw broêr was, een coupon te voegen. Als ik die uit de handen van mijne vrouw had kunnen krijgen, ik zou die aan hem hebben terug gegeven. Nu dat is al weêr zoo. In het vervolg zal ik daarmeê wel voorzigtiger zijn. — De groote reden, Mejuffrouw! dat ik u dezen ſchrijf, was niet, om u te laten weten, wat 'er met den Heer KRAAIJESTEIN was voorgevallen, maar om u den bijgaanden ring terug te zenden. Met de Haagſche Post heb ik gister een brief gekregen met een wisſel op een Amſterdamsch kantoor, waarbij ik zeer minzaam bedankt word voor de gelden, die ik op den ring u geſchoten had, maar tevens verzocht, om op de ontvangst van den wisſel, die zelfs iets meer bedraagt, dan de u door mij gegevene ſom, den ring aan uw adres te *Haarlem* met een vertrouwd perſoon te zenden. Ik heb daartoe niemand beter weten uit te denken, dan LISE, die nu met den postwagen van *Alkmaar*, als hij de *Wijk* doorkomt naar *Haarlem* zal

zal rijden. De brief waarin de wisfel was gefloten, was niet geteekend, maar 'er werd ten ftrengfte in aangedrongen, dat men mij een bewijs geven zou, dat gij den ring van mij terug hadt ontvangen. Ik twijfel niet, of gij zult daartoe wel genegen zijn. Ik kan u niet zeggen, hoe wel te vreden ik ben, dat ik u dien ring, waarvan gij met zooveel aandoening afftapte, terug mag bezorgen. Ik heb gelukkig den brief voor mijne vrouw geheim kunnen houden, en zal dus LISE onder een voorwendfel van een andere boodfchap naar *Haarlem* zenden. Nu, Mejuffrouw! 't is tijd, dat ik mijne patienten, zoo buiten, als binnens huis ga bezoeken ... en blijf mij in uw aandenken aanbevelende met hoogachting

Uw Dv. Dienaar

ARNOLDUS JOCHEMSZ M. D.

HON-

Digitized by Google

HONDERD NEGEN EN VEERTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. HENDERIKA TEN HOOF Wed. F. BEUKELMAN aan Mej. SUSANNA BRONKHORST.

Utrecht, 2 *April.*

MEJUFFROUW!

De brief, door Mevrouw VERSCHUUR aan mij geſchreven, die in den uwen was ingeſloten, was zoodanig, dat ik terſtond beſloten heb, om van uw aanbod gebruik te maken, ſchoon ik 'er anders zeer tegen op zou zien, om iemand in mijn huis te nemen van zoodanig eene familie. Ik heb het tegenwoordig zeer volhandig. Mijne Dochters en ik zijn tot diep in den nacht bezig met onzen voorraad tegen de kermisſen gereed te krijgen. En de Haagſche kermis, de eerſte, waarop gewoonlijk een kraam van mij ſtaat, is een van de brillantſte, gelijk UEd. wel bekend zal zijn. Gij zult mij dus veel plaiſier doen met ten ſpoedigſte over te komen, liever, zoo als men zegt, van daag als morgen. Over de konditiën zullen wij geen dispuut hebben. Indien uwe bekwaamheden zoo groot zijn, als Mevrouw VERSCHUUR mij ſchrijft, waaraan ik geen oogenblik twijfel, zal

ik

ik u jaarlijks honderd vijftig guldens buiten den kost enz. geven. Ik denk niet, dat 'er iemand in dit land is, die u genereuſer behandelen zal. Eene zaak is 'er, die mij en mijne dochters geweldig ſpijt, dat is, dat UEd. Proteſtantsch is — en zoo als Mevrouw VERSCHUUR u gezegd zal hebben, wij zijn Roomsch. Dit geeft ſomtijds moeijelijkheden in de pot als anderzins, maar ik wil hopen, dat ook dat ſchikken zal. Indien het UEd. mogelijk is, kom dan Maandag met de middagſchuit van *Amſterdam*. Ik zal zorgen, dat 'er dan eene mijner Dochters aan de ſchuit is. Na mijn kompliment aan Mevrouw VERSCHUUR en hare Dochter, blijf ik met achting

Uw Dv. Dienaresſe en Vriendin

HENDERIKA TEN HOOF
Wed. F. BEUKELMAN.

HON-

HONDERD VIJFTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST aan Mejuffr. CHARLOTTE ELZEVIER.

Haarlem, 4. *April.*

GEACHTE VRIENDIN!

Ik kan niet nalaten, eer ik nog van hier vertrek, dat morgen gebeuren zal, u ten minſte nog eenige weinige regels te doen toekomen. Uw verpligtend ſchrijven alleen zou mij daar toe noodzaken. Uwe deelneming en die uwer ouders in mijn lot wil ik niet ontkennen, dat mij zeer aangenaam is; en daar ik waarlijk van denkbeeld ben, dat die belangſtelling, welke gij en uwe waardige ouders in mijn geval neemt, eenigermate rusten moet op een gevoelen, dat ik die niet geheel onwaardig ben, zou het mij zeer leed doen, indien ik dat goed gevoelen mogt verliezen, wanneer men mij verdacht bleef houden van het doen van eenen overhaasten ſtap, gelijk gij in uwen brief mij te kennen geeft of van eenige onvriendelijkheid in het niet gebruik maken van het gulhartig aanbod, waartoe ik u of hun, althans den laatſten tijd, weinig reden gegeven had.

Ik

Ik was reeds, voor dat ik Koo geſproken had voor mij zelve overtuigd, dat ik geheel van levensplan zou moeten veranderen, want, ſchoon de uitbarſting van het ongeluk zoo ſpoedig mij verraſtte — ik had reeds verſchijnſels gezien, die mij vermoeden deden, dat het vroeg of laat het geval waarſchijnlijk zou worden. Ik had dus ſomtijds over dit onderwerp mijne gedachten reeds laten gaan, wat in, het thans aanwezige, geval te doen. En altijd was mijn beſluit 'er op neêr gekomen, om dan van de vruchten van mijn eige vlijt en handwerk, zooveel mogelijk, te leven. — Uit het geſprek, dat ik met Koo gehouden heb, is mij gebleken, dat, de boedel in een' allerbeklagelijkſten ſtaat is, (want Papa had in de laatſte maanden, om zich ſtaande te houden, zich bediend van den verderfelijkſten maatregel, meer voegt het mij niet te zeggen) maar hij dacht toch, dat 'er van het moederlijk bewijs nog wel wat te regt zal komen; doch al kwam het moederlijk bewijs, dat niet groot is, mij geheel in handen, dan zijn mijne omſtandigheden zoodanig, dat ik volſtrekt mij uit dien kring moet begeven, waarin ik mij duslang bewogen heb en meen mij te mogen bewegen. Ik bid u, en ik durf vrij gerust ook op het oordeel uwer ouderen beroepen, wat behoort een mensch dierbaarder te wezen dan zijne onafhankelijkheid? Ik verſta daar door geheel niet die volſtrekte onafhankelijkheid, om ten allen tijde naar de inblazingen der wuf-

wufte zinnelijkheid te doen of te laten, hetgeen men goed vindt, maar die zoo allezins wenſchelijke ſtaat, waardoor de mensch, zonder af te hangen van de wispelturige grillen, of (en dit zou bij uwe ouders het geval zijn) van den door den onberekenbaren zamenloop van zaken, onzekere gunst van anderen, zich beſchouwen mag alleen afhankelijk van eige werkzaamheid en vlijt. Door mijne nu aangegane verbindtenis met de Wed. BEUKELMAN te *Utrecht* kan ik die onafhankelijkheid, als Gods goedheid mij het geluk geeft, dat ik gezond blijve, genieten. Ik heb aan haar op bepaalde voorwaarden, mijne tijd en vlijt afgeſtaan — en ik zal die bekwaamheden nu uitoefenen tot mijn beſtaan, welke ik alleen geleerd had, om mij als een Dame van aanzien tot handgebaar en ſieraad te verſtrekken. Daar zich ten dien einde nu gelukkig, zoo ſpoedig, eene gelegenheid aanbiedt, waarom, waarom zou ik die hebben laten voorbijglippen? Ik had mijn beſluit genomen, op goeden grond genomen, welke reden zou ik dus gehad hebben, om niet voort te varen? Als men zich wel beraden heeft over eene zaak, is alle uitſtel der uitvoering, als dezelve mogelijk is, tijdverlies. Wat zouden door eenigen tijd bij mijne goede vrienden en vriendinnen te logeren mijne omſtandigheden veranderen? Immers niets — en ik zou elken dag, die ten avond liep, moeten denken, alweder een dag ten koste en laste van anderen door-

doorgebragt. — Neen! daartoe denk ik misschien niet laag genoeg. Ik zie uit den brief van onze vriendin GIBBON, dat die bij voorraad mij zijdelings van trotschheid beschuldigt, als ik uw voorstel en het aanbod uwer ouderen niet aannemen wilde, en ondertusschen erkent die lieve vrouw, dat ik zoo handelende, als ik nu handel, juist de beginsels volge, die zij mij heeft ingeprent. Ik wil mij dus niet eens van die beschuldiging bij haar zuiveren, daar ik iets zou moeten aanvoeren, dat alweder een' zweem van hoogmoed konde hebben, dat namelijk de ware adeldom der ziel de bedrijven der menschen zoodanig boven de gewone handelingen verheft, dat hij den schijn van trotschheid, uit hoofde van het ongewone, niet wel kan misgaan. Maar denkt gij, dat ik niet begrijp, uit welk eene bron zoo uw verzoek, als de aandrang van Madam GIBBON, om het aan te nemen ontspringt — uit het edel beginsel van medelijden. Gij, uwe ouders en Madam GIBBON hebt medelijden met den toestand, waarin ik gedompeld — en ik durf zeggen — onschuldig — gedompeld ben ... en ik geloof, dat 'er zoo veel met mij gebeurd is, dat ik daarop aanspraak mag maken; ik ontken ook niet, dat het blijk van ulieder medelijden mij aangenaam is, maar ik bid u, laat in plaats van dat gevoel de rede, het verstand spreken en over mijn' stap vonnissen. En ik verbeeld mij, dat die uwe goedkeuring zal weg-

dragen, als gij u in het regte ſtandpunt plaatst; ja ik geloof nog, dat gij van achteren, wanneer ik denzelven aarzelde te doen, wanneer uwe eerſte aandoeningen van medelijden bekoeld waren, oordeelen zoudt, dat ik verkeerd had gehandeld. Zoudt gij, zou Madam GIBBON zich niet met regt de volgende vraag wegens mij mogen doen, als ik bij aanhoudendheid van de gunst mijner vrienden door bij hun in te wonen misbruik maakte: „ Waar„ om ſchikt zich SUSE BRONKHORST, nu ha„ re omſtandigheden veranderd zijn, niet naar „ die omſtandigheden? — Welk regt heeft zij, „ daar zij in ſtaat is, om zich zelve te red„ den, om van de liefdegaven harer vrienden „ te leven?" — En al kwam die vraag nooit in uw hart of dat van iemand anders op, genoeg is het, dat ik mij die herhaalde keeren op een' dag zou doen? — en die gedachte mij elken beet genadebrood verbitteren zou. Bij dit alles komt nog, dat ik hoop, dat ik door deze ſtandwisſeling en verandering van woonplaats lang voor de naſporingen van den Heer KRAAIJESTEIN bewaard zal blijven, indien namelijk mijn goede vrienden, zoo als ik u en allen bidde, dezelve geheim houden — en zoo die op eene of andere wijze al mogt uitlekken, dan vertrouw ik, dat zijne trotschheid hem zal aanraden, om van mij af te zien. Immers zoo hij ooit gedachten vormde, omtrent de hand van de dochter van den Heer BRONKHORST, dan zal

zal hem zijn hoogmoed wel afraden, om die van een winkeldochter te begeeren. Ik weet wel, dat 'er bij u en mij wel eens gedachten wegens hem zijn opgerezen, die zeer ongunſtig op dit ſtuk waren, en volgens welke hij, in mijnen vernederden toeſtand, misſchien ſtouter eiſchen zou durven doen ... maar, behalve dat hier een volſtrekt bewijs ten mijnen aanzien ontbreekt, voed ik de hoop, dat Mejuffrouw BEUKELMAN, door mij onderrigt van alles, wat 'er gebeurd is, en van de ſlechte hoedanigheden en intrigues van den hatelijken man, waarin ik niet achterlijk zijn zal, is het niet om mijnen wil, dan om die van hare drie dochters zorgen zal, dat hij geen' toegang in dit huis krijge. Zie daar, wat ik wensch, dat gij aan Madam GIBBON mededeelt, ter mijner verantwoording — en zeg uwen Papa, dat ik mij zeer gaarne in mijne droevige omſtandigheden van zijnen raad zal bedienen, dat ik zelfs Koo verzocht heb, zoodra het de gelegenheid toelaat, eens met hem te raadplegen over den toeſtand, waarin wij ons bevinden, en op welke wijze wij voegelijkst nog aan het onze zullen komen. Ik voor mij hoop alleen, dat mij het portrait van mijne dierbare Mama niet geweigerd zal worden, en Koo heeft op zich genomen daar toe zijne poging te zullen aanwenden.

En nu, waarde Vriendin! zou ik mij moeten kwijten van den pligt van erkentenis voor

het bewijs van onverdiende en overgroote genegenheid, mij gebleken in de toezending van den ring, dien de Heer JOCHEMSZ bezat en welken mij LISE gebragt heeft. Het kan voor mij geen geheim zijn, van wie of door wier beſchikking mij die terug gezonden werd, daar gij en uwe ouders de eenige waart, die van het voorgevallene daaromtrent kennis droegt. Zeg uwe ouders uit mijnen naam hartelijken dank voor die bewezene weldaad, die onuitwischbaar in mijn hart geprent zal blijven ... maar, ſchoon ik hun dankzegge voor dit blijk van liefde of hoogachting, want ik twijfel hoe ik het noemen moet, zeg hun, dat ik mij onbevoegd reken, om dat geſchenk aan te nemen. 't Is een dierbaar familie-eigendom geweest, dat uwe brave Mama, met zeker gevoel van aandoening, in handen van eene vreemde zag overgaan. Die vreemde is reeds in eenen toeſtand geweest, dat zij dien ring heeft moeten verkoopen — en nu zou dezelfde vreemde, dat dierbaar kleinood weder nemen.... Neen! CHARLOTTE! Ik heb het aan Mevrouw VERSCHUUR ter hand geſteld — en verzoek, dat gij het door een vertrouwd perſoon van haar laat afhalen. Mijn lot is aan te veel ſlingeringen en wisſelvalligheden bloot geſteld, om zulk een geſchenk te blijven bewaren.

Morgen ochtend vertrek ik ten negen uur van hier — en broêr Koo zal mij van de ſchuit te *Amſterdam* afhalen, en mij met een

een ſleedje naar de Utrechtſche doen brengen, waarin hij mij vergezellen zal, om zelf mij bij Mejuffrouw BEUKELMAN te brengen. Als ik tijd kan uitbreken, zal ik u wel eens een enkel lettertje ſchrijven, en uwe brieven zullen mij altoos welkom zijn.

Groet uwe dierbare Ouders — groet onze lieve Madam GIBBON, en verzoek, dat zij mij ten beste houde, dat ik haar niet geſchreven heb op haar moederlijken brief. — WIMPJE verzoekt ook haar kompliment. — Geloof mij

Uwe genegene Vriendin

SUSANNA BRONKHORST.

*

Digitized by Google

HONDERD EEN EN VIJFTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST aan Mejuffr. WILHELMINA BRONKHORST.

Utrecht, 6. *April.*

WAARDE ZUSTER!

Om dat gij 'er zooveel prijs op ſtelde, toen ik te *Haarlem* van u afging, dat ik u terſtond zou ſchrijven, als ik hier gekomen was, neem ik de pen op, daar gij weet, dat ik ſteeds veel belang nam in uwe genegenheid; en daar wij nu nog naauwer door de banden van gezamenlijken tegenſpoed aan elkander verbonden worden, hoop ik mij te zullen wachten, dat ik gelegenheid geef, tot de geringſte verkoeling. Gij en broêr Koo zijt mij nu dierbaarder geworden, dan ooit — en ik hoop, dat God zal geven, dat de vernedering, die wij onſchuldig ondergaan, ſtrekken zal, om ons te behoeden voor die afdwalingen, waaraan een onbezorgde voorſpoed den mensch blootſtelt.... Maar om op mijne reis naar *Utrecht*, en mijne aankomst alhier te komen, Mevrouw VERSCHUUR had, zoo als gij weet, voor mij de roef van *Haarlem* op *Amſterdam* laten huren. Beide ſchipper en

en knecht waren bij haar bekend, als hupſche lieden; en zij had mij immers den ſchipper bijzonder aanbevolen. Behalve dat de lijn eenmaal brak, gebeurde 'er niets bijzonders, en ik was blij, dat ik een deeltje van FLORIAN bij mij geſtoken had; die aangename ſchrijver maakte, dat ik minder om mijnen toeſtand dacht, en dat ik waarlijk te *Amſterdam* was, eer ik het zelf vermoede. Koo ſtond mij op te wachten, zoo als de afſpraak was. Ik kan niet ontkennen, of ik was, toen ik in de ſleê zat, diep aangedaan. Ik overdacht nu, wat 'er binnen zoo weinige weken met onze familie gebeurd was, en toen ik de brug van de *Keizersgracht* overreed, en van verre de *Westerkerkstoren* zag, kwam mij het ongelukkig lot van Papa, die toch altijd zoo hard gewerkt en geſloofd heeft, en nu eindelijk, God weet waar, in een vreemd land, bij zijne klimmende jaren alleen zwerven moet, zoo levendig voor mijn geest, dat ik bitter begon te ſchreijen, en moeite had, om niet in ſnikken uit te barſten. Ik zag zeer weinig van al de voorbij wemelende menſchen. Van tijd tot tijd zag ik Koo, die de ſleê als eene ſchaduw bij bleef. O Ik ſchaamde mij, hoe onſchuldig aan al het gebeurde, om van eenig mensch gezien of herkend te worden. Ik ſchoof daarom de *Kalverſtraat* doorrijdende, zooveel mogelijk in een' hoek der ſlede. Ik geloof niet, dat mij iemand gezien heeft, ſchoon ik van tijd tot tijd verſcheidene Heeren naar de

Koffijhuizen zag gaan, welke mij van aanzien of bij name bekend waren. Zoo, dacht ik, ging mijn Papa nog maar weinige dagen geleden, God weet met hoeveel hartbrekende zorgen, maar van ieder geacht als een eerlijk en fatsoenlijk man, en nu..... Wij kwamen eindelijk aan de Utrechtſche ſchuit ... o hoe lang, hoe akelig lang viel mij die weg — o dat eindeloos onaangenaam eenzelvig gewieg, alleen afgebroken door een' enkelen vloek van den ſleper, bijna, zoo ongelukkig, als zijn armzalig dier, dat genoodzaakt is zulke vrachten door eene zoo groote ſtad, en over zulke hooge ſluizen op en neder te ſlepen.... Aan de ſchuit gekomen, waren wij genoodzaakt in het ruim te gaan, daar de beide roeven reeds voor eenige weken waren verhuurd geworden. Koo had echter gezorgd, dat ik een hoekje had. Voor mijne vlugt uit *Loosduinen* over den *Haag* naar *Leyden*, had ik nooit in het ruim van eene trekſchuit gezeten, zelfs maar zeldzaam in de roef, daar ik meestal paarden en eene koets tot mijne beſchikking had. Ik weet zeer wel, dat men met eene trekſchuit even goed als met een koets met twee of vier paarden van de eene naar de andere plaats kan vervoerd worden, ook dat men, het zij in de roef, het zij in het ruim gezeten, even ſpoedig van *Amſterdam* naar *Utrecht* vaart, maar het beſef toch, dat alles meer of min het gevolg is van onzen vernederden toeſtand.... O lieve WIMPJE! ik wil niet ont-

ontkennen, ik voel 'er iets van, iets dat ik u niet uit kan drukken. Ik geloof, dat het de vooroordeelen van mijn' ſtand zijn, waarin ik geboren en opgevoed ben, maar ik hoop, dat ik wel ras dat vertroetelde, dat hoogmoedige te boven zijn zal. O de vernedering is zoo heilzaam voor den mensch — en ſchoon de zoogenaamde aanzienlijken en rijken, althans ſommigen, wel, zeer wel weten, bij beſpiegeling, dat zij alleen door het toevallig bezit van dat aanzien en die tijdelijke goederen, boven hunne overige broeders en zusters veel voor uit hebben; de ondervinding verſchilt hiervan te veel. Maar als ik eens aan die vernedering gewoon ben, als ik mij eens in dien kring verplaatst heb, o dan geloof ik zal ik ook daarin gelukkig kunnen zijn. Alles toch is betrekkelijk en ook vooral het denkbeeld van geluk. Naauwelijks was ik in de Utrechtſche ſchuit gezeten, of ik ontmoette daarvan een voorbeeld. Tegen mij, die heimelijk te onvreden was, dat ik in het ruim van eene ſchuit zitten moest, zeide een vrouw van omtrent veertig jaren, daar zij nog ſterk zweetende zich nederzette: „ Zoo een mand met Keulſche „ potten Mevrouw! is een heel gewigt. Ik „ ben 'er van den morgen al meê van *Haar-* „ *lem* komen loopen ... maar ik dank den goe- „ den God, dat ik zooveel bij malkaâr heb, „ dat ik naar *Utrecht* varen kan. Ik heb hier „ eene regt goede plaats, om uit te rusten....

„ Wat zullen mijne kinderen van avond blij „ zijn, als zij mij uit de ſchuit zien komen. „ De bloeijen zullen wel gedacht hebben, dat „ ik den heelen weg van *Amſterdam* naar „ *Utrecht* zou moeten loopen, maar de goede „ God ontfermt zich over zijne kinderen." Hoe beſchuldigde ik mij zelve over mijne ontevredenheid, ſchaamde mij over mijne morrende gedachten ... en beſloot, om mij zoo goed mogelijk naar mijn lot te ſchikken, en mij gelaten te onderwerpen aan dat alles, 't geen mij buiten mijn toedoen, onder toelating van het Opperwezen, voortaan zou mogen bejegenen. Ik ſchrijf u dit, lieve zuster! zoo wat in het breede, om dat 'er voor u zich ook waarſchijnlijk wel gelegenheden zullen opdoen, waarbij gij terug ziende op onze vorigen ſtand, redenen van onvergenoegdheid omtrent uw' toeſtand, dat bijna hetzelfde is als misnoegdheid over de beſchikking der Voorzienigheid, zult meenen te hebben.

De ſchuit liep tamelijk vol, en ik was in een zoo vreemd gemengd gezelſchap, als ik mij zeker nooit bevonden had. Broêr Koo zat naast mij, en wij konden niet veel, en dan nog fluisterende ſpreken. De dampkring met de onderſcheide ſoorten van tabaksrook vervuld, was ook bij lang na de aangenaamſte niet — 'er waren in de ſchuit een groot aantal Joden, van de geringſte ſoort — en daar deze in een' hoek der ſchuit bij elkander zaten, nam eene Da-

Digitized by Google

Dame, zoo tusſchen de vijftig en zestig jaar, die in het hoekje tegen over mij zat, de vrijheid, om diep zuchtende tegen mij te zeggen, toen ik eene aanmerking gemaakt had over de armoede van die lieden, en hoeveel arbeid zij aanwenden, om aan een ſober ſtukje brood te komen. „ O lieve Juffrouw! wat bekommert „ gij u over hen. Immers de vloek rust op „ hun. Immers hebben hunne voorouders ge„ beden: „ Zijn bloed kome over ons en „ „ over onze kinderen." " Ik keek eens rond, of 'er ook iemand was, die dit zeggen aan het oude mensch zou kunnen kwalijk nemen, maar behalve eenige Franſche Soldaten en twee Duitſche Kooplieden hadden wij in onze buurt niemand dan het wel te vreden Pottevrouwtje, die wel drie vierde in ſlaap was. Zeker, hernam ik, zeker Mevrouw! was de wensch van hunne voorvaders roekeloos en onbezonnen. Maar die lieden, welke daar zitten, hebben daaraan toch geen het minſte deel gehad. Ja wie weet of 'er een onder is, die bewust is, dat ooit een van zijn voorvaders dien wensch gedaan heeft. Hun lot is hard, zeer hard, ik moet ze altijd beklagen als ik ze maar zie....

De oude Dame: Beklagen, beklagen, Juffrouw (en hier nam zij een ſnuifje) ik weet niet, hoe dat een Christen mensch kan doen. Ik voor mij haat ze meêr, dan dat ik ze beklaag... 't Is een hoop ſchelmen en bedriegers.

Ik

Ik: Ja maar, Mevrouw! als de Christenen hen wat menſchelijker behandelden, zouden zij misſchien zich minder genoodzaakt zien, om zich op allerhande bedriegerijen en listen toe te leggen. Als de menſchen verdrukt worden, zonder dat zij uitzigt hebben, om ooit in hun regt te worden gehandhaafd, nemen zij natuurlijk hunne toevlugt tot list en bedrog, en gij zult mij toeſtaan, Mevrouw! dat de Christenen van tijd tot tijd al zeer vreemd met de Joden hebben omgeſprongen. In ſommige ſteden werden zij, even of zij niet tot de menſchenſoort behoorden, in een' afzonderlijken hoek opgeſloten; in anderen aan denzelfden tol als het vee onderworpen, wanneer zij een brug moesten paſſeren.... Van het doen van allerlei handwerken zelfs in de verdraagzaamſte en verlichtſte landen uitgeſloten. Dit moet toch natuurlijk eene verbittering voortbrengen tuſſchen menſchen, die in één land wonen....

De oude Dame: Mijn man zaliger, die predikant te *Kokengen* was, heeft mij meermalen gezegd, dat het de Joden hier te land nog veel te goed hadden; want dat de vloek hier maar gedeeltelijk aan hun voltrokken werd. Hij had een' verbazenden hinder, als hij den *Jodenhoek* in zijn geboorte ſtad (want mijn man was een Amſterdammer) doorging en daar die Synagogen zien moest... „ O TRUITJE! TRUIT„ JE!" zeide hij eens tegen mij, „ ſtap wat „ voort,

„ voort, ſtap wat voort, want die kerken zijn „ doornen in mijn oogen. Het verwondert „ mij, dat de toorn des Heeren ze niet ver- „ delgt." Want mijn man, lieve Juffrouw! mijn man, was een regte Boänerges — een regte Boänerges was hij — nu met die woorden was hij ook bevestigd door den eerwaardigen HANZEWINKEL....

Ik: Maar, Mevrouw! als wij nu eens van Joodſche ouders afkomſtig waren, zouden wij dan ook, honderd, ja duizend tegen een, geen Jodinnen zijn, en hoe gaarn zouden wij dan toch eene kerk hebben, om onzen Godsdienst uit te oefenen. Ik heb het altijd zoo mooi gevonden in *Amſterdam*, dat daar ieder onzen lieven Heer kan dienen, zoo als hij begeert: hij mag dan Christen of Jood zijn....

De oude Dame: En mijn Dominé zaliger, Juffrouw! meende, dat veel van de plagen, die ons land en zijne geboorteſtad ſedert de laatſte jaren zijn overgekomen, ſtraffen waren over de laauwheid der overheden op dat ſtuk. Mijn man had groote talenten ontvangen, en hij zou wel te *Amſterdam* Predikant geworden zijn, maar hij behoorde niet tot die laauwe. Hij was een ijveraar, een groot ijveraar ... maar in deze booze Eeuw zijn zulke mannen niet in trek.... Ik heb honderd malen gezeid: Dominé! Dominé! gij moet u niet moeijelijk maken, het zal u uwe gezondheid krenken ... en het is 'er op neêrgekomen, Juffrouw!

frouw! hij had vijf preken tegen den Antikrist gedaan — en onder zijn zesde preek overviel hem eene beroerte, want de ijver verflond hem.

Ik: Ik ben juist geene vriendin, Mevrouw! van het laauwe, maar ik kan het geene laauwheid vinden, dat de Overheid van eenig Land of eenige ſtad zijne inwoners toelaat, om elk op zijne wijze God te dienen.

De oude Dame: O ik hoor het al Juffrouwtje! ik hoor het al, de God dezer Eeuwe heeft ook uwe zinnen verblind. Nu begon Koo vuur te vatten, en luisterde mij in: „ Geef dat onver„ draagzaam wijf geen antwoord, zij is bene„ den uwe aandacht....” Ik voelde dat hij gelijk had — en liet haar het laatſte woord. Toen wij aan de *Voetangel* gekomen waren, reikhalsde ieder een, om 'er uit te komen; althans wij wipten 'er heel ſpoedig uit, en eer wij nog in het Logement gingen, bleef ik nog met Koo naar het gekrioel van het volk, dat uit de ſchuit kwam, kijken, en wat gebeurde 'er nu? — De oude Dame, die de laatſte uit de ſchuit kwam kruipen, raakte haar evenwigt kwijt, haar been glipte uit, en zij viel tusſchen de ſchuit in ... en wie was de eerſte, die toeſchoot om haar te redden? Een der Joden, die met ons in de ſchuit gezeten had; een jonge vlugge knaap — ſchoot toe, greep de oude matrone onder de armen, en haalde haar van tusſchen de ſchuit en den wal. Ik ſchrikte wel over den val van de oude Dame, maar ik kan niet ontken

kennen, dat ik begon te meesmuilen, toen ik haar onverzeerd door dien jongen Jood ondersteund, de herberg zag binnen komen. „ Nah „ doch, nah doch," zei de brave jongen, „ geef de oude Dame wat te drinken — de oude „ ziel is doch ellendig gevallen en geschrikt." 'Er waren zoo veel menschen zaamgeschoold, dat ik weldra de oude Dame geheel uit het oog verloor. Ik stond naast de moeder van den jongen, die zoo vlug was toegeschoten. — Ik wist dat niet, maar aan Koo gaf ik mijn genoegen te kennen, over de betoonde hulpvaardigheid: „ Ja doch, Mevrouw," viel daarop eene bejaarde Jodin mij in de rede, „ zoo is „ mijn BENJAMIN altijd. Hij kan doch geen „ mensch een ongeluk zien krijgen, of hij is „ 'er altijd bij. — Verleden week nog viel 'er „ een klein kind, een arm schaap, in *Boom-* „ *sloot* — en mijn BENJAMIN was 'er bij — „ zonder een oogenblik zich te bedenken, „ sprong hij in den burgwal, en binnen vijf minuten stond hij met het kind weêr op den wal. „ Maar hij kan zwemmen als een endvogel." Gij hebt een brave zoon, vrouw! zeide ik. „ Dat „ heb ik Mevrouw." — Hij is de jongste van „ elf, maar hij staat zijn broêrs beschaamd te „ maken," was haar antwoord. Ik zag haar met zekeren eerbied aan — en de ontevredenheid, die ik bij de oude Dame tegen het menschdom had opgevat verminderde. In de schuit terug gekeerd zat ik weêr tegen over de onverdraagzame Dame,

me, en daar zij van het ongevalletje, dat haar overgekomen was, maar waaruit, zoo zij zeide, de Heer haar geholpen had, tegen mij begon te ſpreken, kon ik niet nalaten van haar toe te voeren, dat een uit de door haar zoo verachte natie toch de eerſte geweest was, om haar te helpen. „ 't Is hem," zeide de ondankbare, „ 't is „ hem zeker om een fooitje te doen geweest. „ Nu ik heb het ondertusſchen ook onder mij „ niet gelaten." Ik voelde, toen zij dit zeide, dat ik in ſtaat was, om eene beleediging te zeggen ... en had alle moeite om te zwijgen, uit hoofde van den eerbied, dien men aan de jaren ſchuldig is. Ik was ondertusſchen nieuwsgierig geworden, wat of wel de aanzienlijke fooi geweest mogt zijn, die zij aan den jongen gegeven had. Als die nu nog ruim was geweest, dan zou ik mij met de Dame hebben kunnen verzoenen ... want iemand, die onverdraagzaam en liefdeloos ſpreekt, en weldaden doet, toont, dat zijn hart beter geſteld is, dan hij zelf weet. Maar aan de *Nieuwerſluis* gekomen, ontdekte zich tot mijn leedwezen de zaak geheel anders.... De oude Dame moest 'er ook weêr uit, en wat hoorde ik BENJAMIN zeggen. „ Voorzigtiger, oude Dame „ dan aan den *Voetangel*, anders komt het u „ weêr een dubbeltje te kosten, als ik u weêr van „ tusſchen de ſchuit en den wal moet halen." Koo vroeg hem daarop, of hij niet meer dan een dubbeltje van die deftige Dame voor zijn' gedanen dienst gekregen had. „ Geen penning „ meer

„ meer noch minder, mijn Heer!" zei hij. „ Het was toch niet meer dan een dubbeltje „ waard; maar voor eene fatsoenlijke Dame „ is het wat te gering, wat zeg je, mijn „ Heer!" — Koo was vol verontwaardiging, en zei, terwijl de onverdraagzame en liefdelooze hem voorbij ging: „ Ik heb vrij wat „ meer met een' zoo braven Joodschen jongen „ als gij zijt op, dan met een' ouden gierigen „ draak, in de kleêren van een Domine's we- „ duw." — Toen wij door de *Nieuwerfluis* waren, sprak de Dame niet meer, zij had waarschijnlijk de niet zeer fierlijke lofrede op haar gehoord, en, daar de Fransche militairen aan het zingen raakten, viel 'er geen discours van eenig belang meer voor. Aan de *Roodebrug* 'er uitgegaan zijnde, vond ik daar reeds eene dochter van de Wed. BEUKELMAN, die mij uit de gegevene beschrijving terstond scheen te kennen, en mij benevens mijn broêr aan het huis van hare moeder bragt. Deze ontving mij op de minzaamste wijze, en bovenal trof het mij, toen zij zeide: „ Wat mij en „ mijne kinderen betreft, wij zullen alles doen, „ om u het leven hier zoo aangenaam te ma- „ ken als mogelijk is, maar zeker, zeer zeker „ zal het verschil zeer groot zijn tusschen den „ staat, waarin gij geweest zijt, en u thans „ bevindt." Ik beantwoordde dit met de betuiging, dat 'er reeds zoo veel onaangenaams met mij gebeurd was sedert eenige maanden,

dat ik mij zelve zeer weinig moest kennen, indien ik mij niet zoodanig naar de verandering van ſtand, dien ik ondergaan had, wist te ſchikken, dat ik haar of hare dochters daar door eenigzins lastig zou vallen. Ik ben hier op een klein vertrekje gelogeerd — en ſchoon ik nog niets van de lieden zeggen kan, bij welke ik mij nu geplaatst vind, hebben zoo wel de moeder als de dochters een uitſtekend goed voorkomen. Heden namiddag ga ik reeds aan den arbeid, en hoop mij zoo te gedragen, dat ik de liefde en achting van de brave Juffrouw niet geheel onwaardig ben. In het midden van mijne droefheid over den treurigen ſtaat van onze familie, verheug ik mij, dat ik een handwerk geleerd heb, waardoor ik, nu de nood daar is, mij redden kan, en daar door, naast de Voorzienigheid, alleen van mijne vlijt afhange. Het affcheid tusſchen Koo en mij was zeer aandoenlijk; hij heeft mij beloofd, zoodra hij iets bepaalds van Papa, die zich te *Emmerik* onthoudt, weet, zulks te zullen ſchrijven. Mama is nog met Mamſel DOROTHEA in huis ... maar Koo ziet haar weinig, en dat hij mij van haar verhaald heeft ſtrekt niet tot haar lof. O wat heeft zij veel ſchuld aan de rol, die onze ongelukkige Papa nu ſpeelt.

Maar het wordt tijd, dat ik afbreke; alleen ik kan niet eindigen, zonder u ten ernſtigſte aan te bevelen, om Mevr. VERSCHUUR uwe wel-

weldoenſter met al die liefde en dankbaarheid te behandelen, welke eene deugdzame vrouw verdient, die zich over een ongelukkig meisje, aan welke zij geene verpligting, tot welke zij geene betrekking heeft, zoo zeer ontfermt, dat zij haar geheel onder hare beſcherming neemt. — Zorg toch voor de lieve patiente, die 'er, zoo ik vreeze, maar zeer kort zijn zal. Dat uwe vriendſchappelijke hulp hare laatſte oogenblikken zoo dragelijk als mogelijk make — en troost de brave moeder, door u als hare dochter te gedragen, wanneer de vreesſelijke flag daar is. — Groet de lijderes, en wensch haar van mijnen wege het beste. Groet ook Mevrouw VERSCHUUR hartelijk — dank haar nogmaals over de blijken van gastvrijheid ook aan mij bewezen — en ſchrijf eens, als gij lust hebt, aan

Uwe liefhebbende Zuster

SUSANNA BRONKHORST.

HONDERD TWEE EN VIJFTIGSTE BRIEF.

De Heer Louis Kraaijestein aan den Heer Pieter de Graaf.

den Haag, 6. April.

Woedende van ſpijt, gloeijende van toorn, ziedende van wraakzucht vat ik mijn pen op.... De ſchichtige ſchoone heeft mij weder bedrogen — zoo erg bedrogen als ooit. — Gij hebt mij gezien, vol van de kalmſte hoop, dat ik haar achterhalen zou, zoo verliet ik u.... Gij moogt wel zeggen, dat ik als een andere *Apollo* mijne *Dafne* vervolgde. — Ja! ja! hij was ook bedrogen met den boël. Evenwel hij greep nog een handvol blaren — maar ik ... o als ik haar zoo nabij op het ſpoor gehad had.... Ik zou den ouden *Peneus* Jochemsz, die mij zoo ſchelmachtig bedrogen heeft, het ſantinnetje wel hebben weten te ontfutſelen.... Ja *Apollo* was een loeris van een God. — Laffer kan een Schooljongen, die zijn *penſum* verloren heeft, niet praten, als hem Ovidius laat zeggen, toen Juffr. *Dafne* daar in een Laurierboom veranderd was:

At

At conjux quoniam mea non potes esse
Arbor eris certe, dixit, mea.

En dat zeî de maloor, na dat hij

Sentit adhuc tepidare novo sub cortice pectus.

Ik moest SANTJE zoo na in de kluiven gehad hebben ... maar wat zwets ik? ... *Apollo* was ten minſte *Dafne* nog op het ſpoor, maar ik weet niet, waar zij gevlogen of geſtoven is. Bij de oude meerkat GIBBON is zij niet — zij is niet bij haar voormalige *chère* LOTJE.... Mijn brak GEORG heeft dat met veel moeite en veel geld opgeſpoord. — Ik hield mij ondertuſſchen te *Rijswijk* op, in het gezelſchap van SAARTJE, die mij met haar gewone vrijmoedigheid de hatelijkſte verwijtingen doet. — Evenwel ik heb haar nu in eene betere luim gebragt. — Ik heb te *Velp* bij *Arnhem* een klein optrekje voor haar gehuurd ... en daar denkt zij binnen kort heen te trekken. Toen GEORG gisteren van zijn vruchtelooze naſporingen te huis kwam, kon zij naauwlijks, in de tegenwoordigheid van dien hond, zich van lagchen bedwingen. Evenwel, toen ik begon te knarstanden en te ſtampvoeten, zoodat de halve cabanis dreunde, hield zij haar lachſpieren in bedwang. En toen ik wat uitgewoed had, zeide zij, hare oogen vol guitachtigheid op mij ſlaande: „Het vrome meisje heeft waarlijk

„ bij zekere gelegenheid de waarheid tegen mij „ gesproken...." Wat zei de heks? vroeg ik met veel drift ... „ Het heiligje wilt gij zeg- „ gen," antwoordde zij, hare onderlip een weinigje vooruitstekende... „ Het heiligje sprak „ van u ... en nadat zij zich wat ongerust „ gemaakt had, sloeg zij de oogen ten hemel ... „ en herstelde zich in een oogenblik, mijne „ hand met geestdrift grijpende ..." „ „ Ver- „ „ geef, vergeef mij, dat ik eenige oogen- „ „ blikken u zoo lastig gevallen heb met mij- „ „ ne ongerustheid, lieve Mevrouw Mea- „ „ dows (want zoo heette ik toen nog) ik „ „ vergat voor een oogenblik het vertrou- „ „ wen, dat ik op den Hemel vestigen moet .. „ „ neen! de goede Voorzienigheid zal voor „ „ mij wel waken.... Zij zal een onschul- „ „ dig lam behoeden voor de klaauwen van „ „ dien tijger." ... „ Dat waart gij, mijn „ Heer! En tot nog heeft zij het geraden, „ dat zij niet in die klaauwen gevallen is, „ dat lieve vrome geloovige meisje... Ik be- „ gin waarlijk bijna te denken, dat zij gelijk „ heeft ... en dat 'er zoo een onzigbare „ beschermengel, even eens als een kapelletje, „ rondom haar zweeft..." Ik werd door die taal op nieuw woedend en duwde haar toe: Houd die malle praatjes voor u.... Suse is beminnelijker met hare dweeperij, dan gij met uw ongeloof.... Een ongeloovig wijf kan zelf aan geen' man van smaak op den duur behagen....

gen.... Toen beet zij mij toe: „ En on-
„ dertusſchen gij zelf, mijn Heer! hebt mij
„ de eerſte leſſen daarin gegeven ... toen ik
„ misſchien tienmaal meer geloofde, dan uw
„ devote SANTJE dit oogenblik." Ik voerde haar tegen: Gij hebt die leſſen u zelve gegeven ... ik bemoei mij met die historie niet ... maak maar, dat ik op het ſpoor raak om SUSE terug te krijgen....

SAARTJE: Wel, lieſſte Heer! ik ben geen heks, geene tooveres....

Ik: Gij zult wel een heks worden, als gij ouder zijt.... Geen woord meêr, of gij maakt mij razend.... Toen zat ik eene heele poos te mijmeren, en op den grond te ſtaren. Ik vroeg mij zelven, hoe is het mogelijk, dat SANTJE alle mijne pogingen teleur ſtelt. Zou de Hemel hare deugd in zijne bewarende beſcherming nemen?... maar hoevele ... brave ... meisjes zijn niet voor mijne listen bezweken ... de deugd en godsdienst van SUSANNA BRONKHORST zijn zeker van eene bijzondere ſoort .. maar neen! neen! wat grillen overweldigen een mensch, als hij zich in verlegenheden gewikkeld heeft.... 't Is door het bedrog, het opzettelijk laag bedrog van den pedanten doctoralen Quibus, den Beverwijkſchen Jorisvaar, dat SUSE voor een oogenblik aan mijne naſporing ontrokken is. Zou het niet best zijn, dat ik ſpoorſlags eens naar *de Wijk* reed, en dien in haast eens een bezoek ging ge-

ven ... nog vrij wat onvriendelijker, dan het vorige.... Ik kan hem gemakkelijk naar het *Heere-logement* lokken onder een' gefingeerden naam ... en als ik hem dan alleen bij mij heb — hem eerst door geld en goede woorden, en, zoo dat niet wil, dan door andere middelen bewegen, dat bij mij het *alibi* van SANTJE wijst. Sedert dat ik haar de eerstemaal zag met het besluit, dat zij de mijne worden zou, heb ik altijd haar verblijf ten minste eenigzins kunnen gissen. — Toen zij *Loosduinen* verlaten had, moest zij hoogst waarschijnlijk te *Amsterdam* zijn. — Maar nu ... waar is zij? — wat is haar overgekomen?

Ja PIET! door al mijn woeden heen, voel ik, dat ik haar toch lief heb ... zoo als ik nooit eene vrouw lief gehad heb ... o als ik mij begin in het hoofd te halen, of het ook mogelijk zou zijn, dat zij, in de uiterste verlegenheid gebragt, de handen aan zich zelve geslagen had ... maar neen! dat is onmogelijk.... Daar voor staan haar mijne gevoelens borg ... hare gevoelens? ... ja haar moed, hare deugd ... en wat niet al? — Woeste knapen, en zottinnetjes van meisjes mogen de toevlugt nemen tot wanhopige stappen ... maar een zoo voortreffelijk meisje als SUSE, van zulke beginsels ... neen! zij kan onmogelijk door wanhoop vervoerd worden. — Zij heeft *entre nous* behalve dat alles nog eene beschermgodin — dat is — hare koppigheid; ja laten wij het kind heeten, zoo als het waarachtig heet — als sprong zij

uit

uit wanhoop in het water, dan zou zij op de kurk van haar koppigheid blijven drijven ... want hoe groot hare deugden zijn, hare koppigheid is nog veel grooter. — Maar zou de meid geen ander ongeluk hebben kunnen bejegenen? — Zou het niet mogelijk zijn, dat zij op reis door den een of ander van onze ſoort was ontmoet; die hare verlegenheid beſpeurd had ... neen! dat is onmogelijk. Heeft hare koppigheid reeds zoo vele maanden mij weêrſtand kunnen bieden: het zal een ander niet gelukken, om binnen weinige uren haar te doen bezwijken ... o die gedachte was mij daar nog pijnelijker dan de andere. Liever had ik, dat zij dood, dan dat zij eens anders was .., Dood ... Suse ... dood! — neen! dan ... dan zult gij ook welras hooren, dat Kraaijestein niet meêr is.... Wat mag het toch zijn, Piet! dat mij, ondanks alles wat 'er gebeurd is, zoo aan Suse Bronkhorst verſlaafd houdt? Zou het ook hare wezenlijke waarde zijn?... Zij heeft toch, Saartje mag babbelen wat zij wil — en met haar: „ Zij is een meisje, „ in den volſten zin van het woord — net „ zoo goed als alle andere," als met een magtſpreuk, alles willen afdoen; zij heeft, ik moet het u belijden, zij heeft eene inwendige voortreffelijkheid, buiten hare goddelijke geſtalte en onuitdrukbaar ſchoon gelaat, die ik nog bij geen van alle de overige gevonden heb. Zij heeft, als zij van de ondeugd ſpreekt eene

edelheid in hare gramschap, boven alle gemaaktheid verheven. Zou ook de Deugd zelve mij een kool hebben willen stoven. — Zou zij zich ook gepersonifieerd hebben in SUSE? Dan was ik 'er toch erg aan, want haar hemelsche majesteit zou dan, als ik haar in mijne knuisten meende te pakken, als klinkklare ether naar boven kunnen vliegen — en hoe zou KRAAIJESTEIN dan te kijken staan ... maar laat mij maar zoo wat zwetsen en geforceerd vrolijk zijn ... het helpt mij niet — SUSE is weg ... en ik heb geen spoor, waar zij is ... en als ik het immers wat anders, wat gematigder had aangelegd ... als ik eens van het oogenblik af, dat ik met haar kennis maakte ... alle oude kuren had vaarwel gezegd — of liever voorzigtig gaan beschuderen, hoe ik tot het onbegrijpelijk geluk zou komen, om SUSANNA BRONKHORST de mijne te maken — o welk gelukkig man kon ik dan nu zijn! — 't Is uwe schuld — 't is de schuld van de geheele bende — 't is de schuld van SAARTJE — gijlieden hebt mij opgehitst ... en wat is nu het slot? — de vogel is mij ontvlogen. — — Ik heb wel eens om andere redenen gewenscht, dat ik de Groote Heer was — maar als ik nu zijne magt had ... dan zou ik u en al die kwade raadgevers één voor één laten stranguleren — en zoo ... zoo haar een ongeluk beloopen mogt hebben, zoo zij dood mogt zijn, blijft dan uit mijn bereik, want

dan

dan zult gij als slagtoffers vallen, om hare schim te verzoenen — en gij zult allen, allen geen uitgezonderd, vallen — en ik zal de laatste zijn. — Ja nu, nu voel ik, hoe fijn KATÔ LESCAILJE in de ziel van HERODES indrong, toen zij hem zeggen liet van MARIAMNE, die hij den hals had laten breken, want Heer HERODES was geen gemakkelijk Heer, als hij begon:

„ Maak dat zij weder leeft, of sta mij 't sterven toe."

Als gij dan allen daar voor mij ligt — en ik overschiet — dan zal ik het Treurspel met mijn' dood bekronen. — Ik heb daar mijn idé aan SAARTJE medegedeeld — maar die zit te schateren van lagchen, en wenscht dan, dat de Heer JAN VOS weêr op mogt staan, om 'er een pendant van zijn *Aran* en *Titus* van te maken. — Het kreng zegt, dat gij de plaats van den moor bekleeden zult, omdat uw breed gezigt veel van het moorsche heeft. — Zij raadt mij, om in de Haagsche Courant eene advertentie te plaatsen van een Jagthond, fraai van haar en pooten, spits van bek, en de ooren een weinig druilend latende hangen, verloren tusschen de *Beverwijk* en *Haarlem* .. enz. enz. Hoe durft het de ellendige wagen, om zulke spotternijen uit te slaan.... Zij hield ook spoedig op, want het vuur begon uit mijne oogen te springen; en ik voelde, hoe mijne tien vingers

gers in mijne vuisten te zamen trokken. Ja 't was haar geluk, dat TOBY boven kwam, mij op mijn knie ſprong en mij eene Engelſche print liet zien verbeeldende een' grooten hond, die een kind uit water haalde.... „ Is dat geen „ mooije print, mijn Heer!" zeide de jongen, „ dat was een goede hond ... die print heb ik „ van Tante BRONKHORST ... en die zeî „ dat „ „ ik *Lord* geen kwaad zou doen, omdat de „ „ honden zulke trouwe beesten zijn... Als „ „ gij boos op *Lord* wordt, kijk dan eerst in „ „ die print," „ zeî ze," „ „ en dan zult „ „ gij hem niet ſlaan."" SAARTJE ziste door haar tanden. „ Dat ſentimenteel nufje..." En ik misgunde de print aan den jongen ... die van mijn' ſchoot ſprong ... zeggende — „ maar „ Tante BRONKHORST is nu — is nu weg — en „ komt nooit weêr...." Hoe denk je PIET! — dat ik te moê was.... Bij mijn ziel 'er ging een koude gril door mijn hart ... en boven mijn neus begon het te tintelen, net zoo als toen ik een jongen zijnde voor het eerst *de Dankbare Zoon* zag ſpelen... Maar ik moet uitſcheiden. — Lees deez' brief niet voor aan de maats — of lees hem voor, wat verſchilt het mij. — Zoo lang ik niet weet, waar SUSANNA is, verſchilt mij niets op de wereld. — Maak dat ik binnen drie dagen weet, waar SUSE is, zoo gij 'er eenig belang in ſtelt, dat ik ben en blijf

Uw Vriend

K.

HON-

Digitized by Google

HONDERD DRIE EN VIJFTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. CHARLOTTE ELZEVIER aan Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST.

den Haag, 9. April.

LIEVE VRIENDIN!

Daar gij mij de gelegenheid op eene toevallige of kunſtige wijze benomen hadt, om u, ſtaande uw verblijf in *Haarlem* ten huize van Mevrouw VERSCHUUR, over het door uw gevormd plan van leven, en uwe reeds gemaakte verbindtenis te ſchrijven, en dus mijn gevoelen daar over toch te laat zou gekomen zijn, heb ik mij genoodzaakt gezien, om toe te laten, dat gij dezen gewigtigen ſtap deedt, zonder dat ik nadere aanbiedingen van mijne zijde konde vernieuwen. Papa en Mama waren geheel uit het veld geſlagen, als ik hun berigtte, dat gij reeds naar *Utrecht* op reis waart, toen ik uw' brief ontving — en wij geraakten allen in eene gemelijke luim.... Mij bovenal was den geheelen dag alles te veel ... en geen wonder ... welk eene aangename ſchilderij had zich mijne vooruitloopende verbeelding gemaakt.... Binnen weinige dagen had ik gehoopt, u op den ou-

ouden voet hier bij ons aan huis te zien ... en dat in het bekoorlijkſte jaargetijde. Aan de *Haagſche Vliet* heeft Papa een klein Buitentje digt bij *Voorburg* gehuurd.... O welke zalige uren had ik mij voorgeſteld met u daar te zullen doorbrengen! ... Maar gij hebt liever verkozen onder vreemden u het onverdiend lot der dienstbaarheid te getroosten, dan bij eene, u zoo hartlijk liefhebbende, vriendin in zoo volkomen vrijheid te leven, als zij zelve, geheel overeenkomende met dien ſtand, waarin gij geboren en opgevoed zijt: daar ik u echter ken, en gij zeker oordeelt pligtmatigst gehandeld te hebben met deze keuze, zal ik trachten te zwijgen over dit onderwerp, dat mijne ouders en mij echter zoo hoog ligt, dat wij bijna van niets anders kunnen ſpreken. Dewijl nu toch de ſtap gedaan is, hoop ik bovenal, dat gij u niet in uwe meening omtrent den Heer KRAAIJESTEIN bedriegen zult. Papa raadt u, dat gij toch voorzigtig zijn zult en acht geven, of de ondeugende man misſchien eenige pogingen doet, om bij Mejuffr. BEUKELMAN of eene harer dochters in kennis te komen, want hij gelooft, dat het maar zeer kort duren zal, of hij zal door den een of ander onderrigt zijn, waar gij u onthoudt, ſchoon wij en Madam GIBBON zeer zorgvuldig ons wachten zullen, dat het door ons niet bekend wordt. Zelfs heeft Papa mij geraden de brieven aan u in een couvert te doen, dat alleen aan Mejuffr. BEUKELMAN houdt,

houdt, en hij is van gevoelen, dat gij dit aan uwe Zuster en Broeder, en de weinigen, met welke gij buiten mij korrespondentie houdt, mede zoudt verzoeken. Hoe langer het geheim blijft, hoe beter. Zoo gij misschien eenig belang stelt, om te weten, waar zich uw vervolger onthoudt, dan kan ik u zeggen, dat hij hier in *den Haag* omzwerft. Papa heeft van daag een' Heer gesproken, die hem in het Fransche Koffijhuis had aangetroffen. Hij was in een heel slecht humeur — en tegen zijn gewoonte, stil en ingetrokken ... en 'er kwam geen enkele kwinkslag uit.... O met hoe veel genoegen vernam ik, dat die ondeugende berokkenaar van het ongeluk mijner beste vriendin ook zijn leven door kwellingen verbitterd ziet.... Niet alleen om uwen wil ... maar om zijnen wil bovenal wensch ik, dat hij, zoolang het mogelijk is, onkundig blijve, waar gij u onthoudt. Ik zou zelfs wel willen uitstrooijen, dat gij bij ons in een achtervertrek u opgesloten hadt ... maar de baldadige karel zou dan spoedig onder een of ander voorwendsel een bezoek aan mijn' Papa geven ... doch stappen wij af van dat hatelijk onderwerp, om u gerust te stellen wegens uw verzoek, omtrent het portrait van die waardige vrouw, waarop gij zoo hartelijk gesteld zijt.

Papa heeft, gelijk gij weet, een klein, maar fraai kabinetje schilderijen, dat hij, schoon langzaam, van tijd tot tijd vermeerdert met uitge-

gezochte ſtukken van Inlandſche meesters — hij korrespondeert daarover dikwijls met een' kunstvriend te *Amſterdam* — dezen heeft hij opgedragen, om zich dat portrait eigen te maken door middel van een der Curatelen in den Boedel, wanneer het zooverre komen mogt, dat dezelve openlijk verkocht wordt. Papa denkt, dat het zich ook wel zoo zal laten vinden, dat dit portrait niet aan eene openbare ten toonſtelling bloot ſta, althans hij zal daar zooveel mogelijk zorge voor dragen, en zeker, zeer zeker zal het uw eigendom worden, vrees daar niet voor. Wij zijn blijde, dat wij ten minſte door iets in ſtaat zijn, om u eenig genoegen te geven. Mama merkte aan, gij weet hare wijze van zeggen, en zult 'er die dus wel bij denken. „ Het ſchijnt waarlijk, dat de „ fierheid van Suse toeneemt bij het toenemen „ van haar tegenſpoed. Hoe meerder hulp zij „ ſchijnt te behoeven, hoe bezorgder zij is, „ dat zij onder eenige verpligting zal gebragt „ worden." Waarlijk ik moet Mama volkomen gelijk geven. Zij was even min als Papa of ik voldaan over de terugzending van den ring — en mijne ouders hebben beſloten dien voor u te blijven bewaren, tot dat eens de tijd geboren wordt, waarin gij, minder geſchokt door tegenſpoeden (want Papa zegt, die woeden toch ook eenmaal uit als hevige ſtormen) 'er geene vernedering in vinden zult, dat dezelve u door de vriendſchap hergeven wordt,

wordt, die u een der braafſte vrouwen tot een aandenken aan haar perſoon, en tot een zegel van onze vriendſchap, bij haar' uiterſten wil, vermaakt had.

Ik heb uwen brief aan Mad. GIBBON eigenhandig bezorgd. Zij was in eene vrij vrolijke luim, want zij had eenig berigt ontvangen wegens het ſchip de *Maasnimf*, waarop haar Neef DE KLERK zich bevindt. Zij had in een kourant gelezen, dat hetzelve, in goeden ſtaat, in volle zee gepraaid was door een West-Indischvaarder, die eenige dagen geleden in *Texel* was binnengekomen. 'Er is toch iets bijzonders in de betrekking tusſchen bloedverwanten. Het ſchijnt toch, dat 'er banden van de natuur tusſchen dezelve liggen, die nog verder reiken, dan die tusſchen ouders en kinderen. Ik wil gaarne gelooven, dat die DE KLERK een zeer verſtandige en knappe jongen is, maar ik geloof toch, dat de liefde tot het Neefje Tante, hoe verſtandig zij in alle andere gevallen is, een vergrootglas in de hand geeft, als zij van hem ſpreekt. Zij had naauwelijks uw' brief ingezien, of ik moest van haar het nieuws vernemen, dat het ſchip de *Maasnimf* gepraaid en in goeden ſtaat gepraaid was. — Zij had de kourant zelfs voor haar liggen, en berekende uit de plaats, waar het ſchip zich toen bevond, dat DE KLERK, als de gelegenheid gunstig was gebleven, nu misſchien te *Paramaribo* kon wezen. „ God geef toch,

„ dat hij 'er gelukkig mag komen," voegde zij 'er bij, „ en onder de weinige wenſchen, „ die ik misſchien te dikwerf herhale, is ze„ ker deze de voornaamſte, dat ik hem voor „ mijn' dood gelukkig en gezond in het vader„ land mag zien terug keeren. O 't is de „ eenige — volſtrekt eenige, die mij van mijne „ familie is overgebleven — en dat is het niet „ al," vervolgde zij met een ongemeen vuur, „ maar ik heb den jongeling lief, omdat hij „ zoo uitmuntend braaf is. Ik heb deze week „ een zijner gewezen patronen uit *Dordrecht* „ bij mij gehad, dien hij tot zijn zaakwaarne„ mer, ten tijde van zijn afwezen, had aange„ ſteld. En bedenk 'eens, welk een ver„ raſſende boodſchap die Heer mij brengen „ kwam ... iets waaromtrent ik volſtrekt geen „ vermoeden kon hebben, want toen hij af„ ſcheid bij mij kwam nemen, had hij 'er geen „ woord van geſproken. Ik heb bijna letter„ lijk onthouden, wat die Heer tot mij zei„ de, zulk een' diepen indruk heeft het op mij „ gemaakt. Na dat die Heer zich had laten „ aandienen, en hij gevraagd had, of ik Madam „ GIBBON was, zeide hij: „ „ Ik ben een „ „ Participant van het kantoor van VAN DER „ „ ZWAAN en DE LANGE, dat gij zeker „ „ door uw Neef CORNELIS DE KLERK wel „ „ zult hebben hooren noemen, althans hij „ „ is vier jaren bij ons geweest.... Hij is, „ „ gelijk gij weet, thans op reis naar de „ „ *West*....

„ „ *West*.... Bij zijn vertrek heeft hij mij
„ „ qualificatie gegeven, om zijne zaken te
„ „ bezorgen; en onder anderen mij belast,
„ „ om u eene ſom van zes honderd gul-
„ „ dens in het begin van deze maand ter
„ „ hand te ſtellen, en daarmede alle half jaar
„ „ tot zijne terugkomst, die toch ſpoediger in
„ „ kan vallen, te continueren. Ik heb hier
„ „ een quitantie op een Haagſch kantoor;
„ „ waar gij alle oogenblikken het geld kunt
„ „ laten halen." " „ Ik ſtond zoo verſteld,
„ dat ik naauwelijks kon ſpreken.... Die Heer
„ zag mijne verwondering, en ging voort,
„ „ Ik zie, dat gij u meer of min verwon-
„ „ dert, maar kan u iets van den braven jong-
„ „ man verwonderen, die u daarenboven
„ „ zoo hartelijk, zoo kinderlijk bemint. Hij
„ „ was bekommerd, dat gij misſchien ſtaan-
„ „ de zijn afwezen aan iets gebrek zoudt heb-
„ „ ben, daar hij jaarlijks gewoon was u eene
„ „ kleinigheid, zoo als hij het noemde, over
„ „ te maken." " „ O barstte ik toen uit,
„ nu, nu weet ik dan eerst, van wien ik jaar-
„ lijks dat preſent van driehonderd guldens
„ ontving.... Ik heb altijd gedacht, dat
„ het van een mijner *elèves* kwam ... en
„ 't is van mijn' Neef DE KLERK gekomen. Hij
„ heeft van het geld, dat hij met zoo veel
„ vlijt verdiende, mij zulk een aanzienlijk pre-
„ ſent jaarlijks gedaan, zonder dat ik ooit in
„ ſtaat geweest ben, om hem mijne dankbaar-

„ heid te betuigen. — „ „ Zoudt gij dat an-
„ „ ders van hem verwachten," " „ ging die
„ Heer voort," „ „ dan kent gij hem niet....
„ „ Gij zoudt ook dit niet geweten hebben,
„ „ indien ik als de waarnemer van zijne za-
„ „ ken geene penningen verkoos af te geven,
„ „ dan waarvoor ik mij bij quitantie in allen
„ „ gevalle behoorlijk kan dechargeren." "
„ Toen ik te kennen gaf, dat deze som zoo
„ verbazend groot was, in vergelijking van
„ voorheen, gaf hij mij te verstaan," „ „ dat
„ „ DE KLERK hem gezegd had, dat hij het
„ „ sommetje wat vergroot had, omdat zijne
„ „ omstandigheden zooveel ruimer geworden
„ „ waren, en omdat de jaren van zijne Tante
„ „ GIBBON zoo begonnen te klimmen, dat
„ „ die meerdere ondersteuning haar wel te
„ „ pas zou komen." " — En nu liet Madam GIBBON eene lofrede volgen op DE KLERK, in zulke verheven bewoordingen, als ik haar bijna nimmer over iemand heb hooren gebruiken, of het moest over haar zijn, aan welke ik het genoegen heb te schrijven. — Denk echter niet, dat een verkeerd beginsel van jaloezij mij eenigzins bekropen heeft — o neen! ik geloof, dat de brave, de edele GIBBON, regtmatige redenen had, om den Heer DE KLERK zoo te prijzen. Onder de veelvuldige trekken, die zij van zijn karakter als kind en jongeling, toen zijne moeder nog leefde, verhaalde, was mij het allerbijzonderst, dat hij volstrekt onbe-

kend

kend ſcheen te zijn met die aandoening, welk men den naam van vrees geeft. Madam GIBBON ſchreef dit gedeeltelijk toe aan de opvoeding, die hij ontvangen had, want hare overleden zuster had mede die geaardheid. Die was altijd gewoon te zeggen, als iemand te kennen gaf, dat hij voor dit of dat vreesde, „ De vrees is „ de ſlechtſte raadgeeſſter en de ongetrouwſte „ gezellin." —

Maar gij zult waarſchijnlijk nieuwsgieriger zijn, om te weten, wat Madam GIBBON over den inhoud van uwen brief zeide. Zij kende uwe gevoelens, en uwe denkbeelden van onafhankelijkheid, en daarom was zij, ſchoon het haar zeer leed deed, dat gij de zaak van dien kant alleen inzaagt, 'er niet zeer verwonderd over. Zij wist, want nu het toch beſlist is, wil ik dat voor u niet verbergen, zij wist zelf bijna niet, of zij, in uw geval geplaatst, niet eveneens als gij, zou handelen. Zij had zelfs onder het ſchrijven van haren laatſten brief, om mijn verzoek tot het tegendeel te ondersteunen, gevoeld, dat hare drangredenen niet zeer klemmende waren. Toen gaf zij mij eene les, die wel van zeer goeder harte kwam, maar welke ik echter geheel niet noodig had, om namelijk, daar gij u nu zoodanig vernederd hadt, u even hartelijk te blijven beminnen, dewijl gij in hare oogen, en ook in de mijne, juist door dit gedrag betoonde, dat het volhoudend pligtmatig handelen in alle omſtandigheden des le-

vens, waarvan gij zoo dikwerf met zooveel ernst en vuur geſproken hadt, nu dadelijk door u betracht werd. In het kort, SUSE! Madam GIBBON prees uw' ſtap meêr, dan dat zij dien laakte ... alleen vond zij, dat gij tot denzelven ſpoedig genoeg gekomen waart, maar zij vertrouwde, dat gij door Mevrouw VERSCHUUR wegens het karakter en de omſtandigheden van Mejuffrouw BEUKELMAN zoodanig zoudt zijn ingelicht, dat gij u deswegens wel zoudt kunnen verdedigen. — Begrijp eens SUSE! hoe zeêr zij met u ingenomen is, zij zou morgen dien dag uw voorbeeld bij hare *elèves* gebruiken, om haar te overtuigen van de noodzakelijkheid, om zich vlijtig in nuttige handwerken te oefenen, omdat niemand, in welk een' ſtand ook geplaatst, weet, of die niet misſchien ter eeniger tijd de bron van onderhoud en beſtaan voor haar zouden moeten opleveren. Wij hebben haar daarover ook wel hooren uitweiden — en dan was zij gewoon dit te bekrachtigen met het voorbeeld van zoovele ongelukkige Emigranten, die door den vreemden loop der wereldſche zaken uit den ſchoôt der weelde in de grootſte armoede gezonken waren, en alleen hun levensonderhoud door die handwerken gevonden hadden, die zij als liefhebberijen in hunne jeugd geleerd hadden. Zij zelf immers had eene Prinſes gekend, die in haren hoogen ouderdom, na het verlaten van haar vaderland in zoodanige armoede vervallen, en van alle

vroe-

vroegere aanbidders verlaten was, dat zij het noodig onderhoud des levens door de borduurnaald zocht en vond. — O hoe weinig dacht ik toen, dat gij, mijn lieve vriendin, wel langs eenen anderen weg, maar echter ook in zoodanige omſtandigheden komen zoudt, dat gij, wilde gij uw ſtelſel van onafhankelijkheid getrouw blijven, eene gelijke toevlugt zoudt moeten zoeken. Evenwel, en dit troost mij, dit ſtelt mijn hart gerust, gij zijt niet van uwe vrienden en vriendinnen verlaten.

Sta mij alleen toe u nu bij onze vriendſchap, althans bij mijne vriendſchap, die zoo warm is als immer, te mogen bidden, dat, zoo 'er zich omſtandigheden mogten opdoen, dat gij u in eenige verlegenheid hoegenaamd bevindt, gij dan tot niemand dan tot mij of mijne ouders uwe toevlugt nemen zult. Beloof mij dit, en ik zal geruster zijn, dan ik thans ben. Schrijf mij dit ſpoedig, en vooral, hoe het u in uwen nieuwen kring bevalt. Papa en Mama laten u hartelijk groeten, als mede Madam Gibbon. Geloof mij, onverandelijk,

Uwe hoogachtende en liefhebbende

Lotje.

HONDERD VIER EN VIJFTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. WILHELMINA BRONKHORST aan Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST.

Haarlem, 11. *April.*

WAARDE ZUSTER!

Gisteren avond ten tien uren is dat gebeurd, hetwelk ik reeds vreesde, toen gij van ons vertrokt, dat niet ver af was. Mijne vriendin is overleden. — Ik moet mijn hart wat lucht geven, en daarom zal ik aan u ſchrijven. — Nooit ben ik zoo aangedaan geweest — ik dacht niet, dat die ſchok mij zoo getroffen zou hebben — en ik behoef u niet te zeggen, dat Mevrouw VERSCHUUR in de diepſte droefheid gedompeld is.... Het was ook haar eenig kind en zulk een lief meisje. Uren heb ik aan haar bed doorgebragt, en den laatſten nacht voor haar ſterven heb ik bij haar gewaakt. O dien nacht, SUSE! dien nacht zal ik nooit vergeten. Haar Mama was naar boven, en zij verzocht, dat de meid, die met mij bij haar zou oppaſſen, zou heen gaan, omdat zij met mij nog wat in 't geheim had te ſpreken, zeggende: „ dat ik wel ſchellen zou, als 'er iets noodig „ was."

„ was." En nu verzocht zij, dat ik voor haar zou gaan nederzitten. Zij ſtak daarop hare dorre bleeke hand mij toe en greep daarin de mijne. „ Hoor, WIMPJE!" zeî ze met eene flaauwe ſtem, „ 't Zal niet lang meer du-„ ren, dat ik bij u ben. Ik heb het aan het „ ſchouder ophalen van den Docter, toen hij „ mij daar ſtraks bezocht, wel begrepen. O „ ik zou zoo gaarne, zoo gaarne nog wat heb-„ ben blijven leven .... maar die hoop is „ over ... en voorbij ... (hier rustte zij een „ poosje, en ging toen weder dus voort.) „ Ik hoop, WIMPJE! dat de goede God mij „ genadig wezen zal ... want, zoo jong als „ ik ben, ik heb zoo niet geleefd, als het be-„ hoorde. — O die ſchool van Madam GUYON, „ daarop ben ik bedorven — gij waart geluk-„ kig, dat gij maar in den halven kost geweest „ zijt — maar ik — o ik kwam 'er zoo on-„ ſchuldig, als ik vertrouw, dat gij nog zijt — „ maar het duurde kort, zeer kort. — 'Er „ waren meisjes, wat ouder dan ik — die „ ſpraken mij van zaken, waarvan ik nooit „ gehoord had — lieten mij boeken lezen, die „ ik nu verfoei, maar die ik toen met gretig-„ heid verſlond — vertoonden mij prenten, „ die mijne verbeeldingskracht in vuur en vlam „ zetten — het bloed kookte mij in mijne ade-„ ren — ik geraakte geheel in bedwelming — „ in 't kort, lieve WIMPJE! een onuitblusch-„ baar vuur van wellust ontbrandde in mijn

„ hart." (Hier moest zij weder door hare zwakheid eene geheele poos zwijgen, en ſchoon ik haar bad, om toch hare rust te houden, en zich niet met ſpreken te benadeelen, hervatte zij na eenige oogenblikken.) „ Neen, WIMPJE! al vermoeit mij het ſpre- „ ken — mijn leven is toch niet te rekken.... „ Misſchien, dat God mij genadiger zijn zal, „ omdat ik u gewaarſchuwd heb. — O WIMP- „ JE! gij zijt maar drie jaren jonger dan ik.... „ Gij kunt ook nog wel meisjes aantreffen, „ die, tot ſchande van hare ſekſe, zich niet „ ſchamen, om u zeer onbetamelijke en ſlech- „ te dingen te zeggen.... O ik bid u ... ik „ bid u ... maak, dat gij uit haar gezelſchap „ weg komt, zoodra als gij merkt, dat gij be- „ gint te blozen over iets, het geen zij u zeg- „ gen ... vergeet ... vergeet, zoo veel gij kunt, „ hetgeen zij u gezegd hebben ... en gij zult „ nooit zoo ongelukkig worden, als ik ben — „ (na een poos zwijgens) o als 'er ooit eene „ onreine beweging in uw hart oprijst, denk „ dan aan dit oogenblik ... aan dezen nacht.... „ O zie deze magere handen — deze dunne „ armen zonder vleesch. — Zijn mijne kaken „ niet ingevallen? — Zijn mijne lippen niet zoo „ blaauw als lood? — Staan mijne oogen niet „ flets en zonder vuur? — Ja! ja! voorleden „ week ſchrikte ik voor mij zelve, toen ik „ voorbij mijn' ſpiegel ging ... en het even „ waagde om 'er in te kijken. — Hoort gij wel

„ den

„ den benaauwden gang van mijnen adem?..."
(Hier overviel haar eene zware vlaag van hoesten, en het duurde wel een half kwartier, eer zij voort kon gaan) „ In zulk ... in zulk „ eene vlaag zal ik blijven.... Wanneer ... „ wanneer ooit, vriendin! de verleiding u „ mogt aanvallen ... o ik bid u, denk ... „ denk dan aan mij. Ik was een bloeijende „ roos ... en nu ... nu ... gij blijft bij mij „ uit medelijden, maar ik ben immers een af- „ schuwelijk voorwerp ... zoo ... zoo WIMP- „ JE ... zoudt gij ook kunnen worden...."
(Na weder een poos te zwijgen, liet zij mijne hand los, en legde hare dunne vingers in elkander, en dus hoorde ik haar bidden, ik heb het bijna letterlijk onthouden) „ O „ God! hoe vele zaligheden — hoe vele aard- „ sche genoegens heb ik zelve verwoest.... „ Hoe veel geluk had ik nog kunnen versprei- „ den — hoe velen gelukkig kunnen maken! — „ en nu ... o God! moet ik de eeuwigheid „ ingaan met eene ziel, vol bekommering en „ angst ... vol verwijtingen over botgevierden „ zinnelijken lust ... klein, o God! klein is „ het onderscheid tusschen mij en een zelfs- „ moordenares. — O God! laat mijn voor- „ beeld eene waarschuwing zijn voor mijne „ tijdgenooten, en bijzonder voor die lieve „ vriendin, die hier aan mijne zijde zit.... „ Zijt mijne ziel genadig!"

Ik was zoo ontroerd, SUSE! dat ik naauwe-

lijks

lijks ſpreken kon, en ik bad haar, dat zij zich niet meer zou vermoeijen — maar zij rustte niet, voor dat ik haar beloofd had, dat ik mij aan haar voorbeeld zou ſpiegelen, en mij zou wachten voor den weg, dien zij bewandeld had, zoo drukte zij zich uit — en toen ik haar dat beloofd had, kwam 'er een vrolijke glans op haar gelaat: „ Zoo, zoo," barstte zij in vervoering uit, „ zoo heb ik dan ge„ noegzaam ſtervende nog eenig nut geſticht. „ O leg mij nu neder, bleef nu die hoest nog „ een poosje weg — dan zou ik misſchien „ nog eenmaal gerust kunnen ſlapen." Het was, lieve SUSE! of haar wensch verhoord werd, want zij ſliep, na dat ik haar had neêrgelegd — een uur zonder hoesten. Het halen van haar borst was wel ijsſelijk, maar zij ſliep toch.... Evenwel dit was de laatſte maal, dat zij geregeld ſliep. Toen zij uit dien ſlaap wakker werd, was zij doodelijk benaauwd ... en ik had met de meid, die met mij bij haar waakte, een' zeer ellendigen nacht. Al vroeg in den morgenſtond lieten wij Mevrouw VERSCHUUR oproepen, omdat wij meenden, dat zij ſtikte, maar wij hadden ons daarin bedrogen.... 'Er moest nog één dag van ellende door het ongelukkige meisje geleefd worden, in groote benaauwdheden ... of liever zij lag bijna den geheelen dag te ſterven. Ik ben niet in ſtaat, zuster! om u te beſchrijven, hoe zij geſteld was, een paar uren voor haar

dood

dood — toen zij affcheid nam van hare Mama: „ God vertroost u," zoo ſprak zij bij lange tusſchenpoozing, „ God vertrooste u, „ lieve Mama! gij verliest een kind — dat u „ lief had — maar anders een onwaardig — „ kind. — Gij verliest mij door — mijne „ eigen ſchuld — God vertrooste u!" — O hoe bitter — bitter bedroefd was Mevrouw VERSCHUUR bij dit affcheid. — Nu — nu begon hare ongelukkige LEENTJE, na nog ééne hevige vlaag hoestens, ſtil te leggen. — De ademhaling werd korter en korter. — Hare oogen ſtonden nog open, maar 't was of zij mij niet zagen; en op haar reeds ingevallen gelaat vertoonde zich rondom den mond een ſcherpe trek, dien ik nog niet gezien had — 't was of haar adem al hooger en hooger ging. — Of het nieuwsgierigheid was, of wat het ware, weet ik niet, maar ik bleef bij mijn ſtervende vriendinnetje zitten, en hield mijne oogen onafgebroken op haar gevestigd. — Nu rekte zij zich uit — gaf twee ſnikjes — het hoofd zonk, als of het ſlap hing, op haar borst neêr — en het was met haar gedaan.... O ik kon nog niet gelooven, dat zij dood was, maar een der oppasters verzekerde het mij — en overtuigde mij, door een' ſpiegel boven haar mond te houden, dat zij niet meêr adem haalde — daar 'er zich geen waasſem meêr vertoonde. — Nu bragt ik aan haar moeder, die zich verwijderd had, het afgrijsſelijk berigt — zij barstte in een

een luid gejammer uit ... ging naar het bed — kuste het voorhoofd van de overledene — en hare oogen ten hemel heffende, zeide zij: „ O God! zij is dood — mijn LEENTJE is „ dan dood — en ach! dat ik haar zoo heb „ moeten verliezen — (zich tot mij wendende) „ WIMPJE! WIMPJE! — dat ik haar zoo heb „ moeten verliezen!" — Zij wendde zich nu van het lijk, en verliet met mij het vertrek, maar had bedaardheid genoeg, om te doen zorgen, dat eer 'er iemand het lijk aanroerde, de Docter ontboden werd, om te onderzoeken, of zij wezenlijk geſtorven was, „want," zeide zij, „ſchoon ik wel geloof, dat mijn „ LEENTJE 'er geweest is, eene bezwijming „ was toch mogelijk." — De Docter kwam ſpoedig, en bevestigde den dood van mijne vriendin. — Mevrouw VERSCHUUR is bij vlagen zeer bedroefd, maar heeft het geluk van te kunnen ſchreijen — en dan ſchreijen wij zamen ... want ik hield heel veel van LEENTJE. O zij was in den grond van haar aard een goedhartig en lief meisje ... zij zou alles gedaan hebben, om een ander eenig genoegen te bezorgen.

Gij kunt wel denken, SUSJE! hoe bedroefd ik ben, en moogt vrij gelooven, dat alles al een' heel diepen indruk op mij gemaakt heeft. Ik zou ook wel een ongevoelig meisje moeten zijn, als ik daar over niet bijzonder aangedaan was. En die raad, welken LEENTJE den laatſten nacht van haar leven aan mij ge-

ge-

geven heeft, o dien zal ik, dit verzeker ik u, niet ligt vergeten. Ik hoop, dat God zal geven, dat ik bewaard blijf voor het gezelschap van zulke slechte meisjes als LEENTJE had aangetroffen; maar als ik ze aantrof, o dan geloof ik, dat haar raad, dien zij mij genoegzaam met stervende lippen gegeven heeft, in mijn' geest levendig zal opkomen — en al vergat ik dien, o dan zal nog het akelig gezigt van mijn afgestorvene vriendin voor mijn' geest zweven.... Op de kamer, waar ik dezen schrijf, hangt het portrait van LEENTJE, geschilderd, even voor dat zij naar *Amsterdam* vertrok. O als ik dat aanzie, dat lief blozend rond aangezigtje, met helder schitterende oogen — en ik ga dan naar het nu zoo akelig origineel, bijna in een geraamte voor haren dood veranderd — dan, dan breekt het klamme zweet mij uit ... en ik bid God, dat Hij mij bij mijne goede voornemens beware. —

Heden morgen bij het ontbijt heeft 'er tusschen Mevrouw VERSCHUUR en mij een zeer aandoenlijk gesprek plaats gehad. „ Nu is mijn „ LEENTJE weg," zeide de Dame, „ en ik „ ben geheel kinderloos. — Al de vijf kinde„ren, die God mij gegeven had, zijn mij nu „ voorgegaan. Twee heb ik zeer jong verlo„ren — beide voor dat zij twee jaren oud „ waren — het derde, een lieve jongen, ver„loor ik, op zijn zesde — en mijn andere „ zoon was reeds een knaap van twaalf ja-

„ ren

„ ren ... en nu, nu is mijn LEENTJE, ook „ weg....” Ik begon weder te ſchreijen, en zeide: Mevrouw! gij zijt wel ongelukkig. „ Dat ben ik, kind,” antwoordde zij, en vatte mijne hand. „ Mijn brave man, dien ik „ nu vier jaren geleden verloren heb, heeft „ gelukkig den dood van ons laatſte kind niet „ mogen beleven.... Hij was van onſtuimiger „ aard dan ik.... Hij zou wanhopig geweest zijn. Evenwel dezen ſlag, WIMPJE! „ zal ik niet te boven komen. Zoo eenzaam „ verlaten, geheel verlaten te zijn, in zijnen „ ouderdom, is eene harde, zeer harde zaak. „ Ik begrijp, dat dit nu toch mijn lot zal „ zijn, ten zij gij u over mij ontfermen wil„ de.” Ik? Mevrouw! zeide ik met verwondering ... ik mij over u ontfermen? „ Ja, gij „ mijn kind!” ging zij voort: „ gij kunt u „ over mij ontfermen. Ik heb dezen nacht „ niet geſlapen, dat begrijpt gij, maar onder „ de troostrijkſte gedachten, die ik in mijn „ waarlijk zeer onaangenamen toeſtand gehad „ heb, was 'er eene, die al meêr bij mij was „ opgekomen, (en ik heb uwe zuster reeds „ van verre, toen zij hier was, daar iets van „ laten voelen) of gij namelijk genegenheid „ hebben zoudt, om bij mij te blijven wo„ nen. Ik heb geene familie dan zeer verre „ Neven en Nichten, die zich weinig met mij „ bemoeid hebben, en nu misſchien, na den „ dood van mijne lieve dochter, mij uit eigen-

ba-

„ batige beginſels wel zullen kunnen opzoeken, „ maar ik reken, dat de betrekking tuſſchen „ mij en hen zeer gering is, althans dat zij „ zich nooit over mij met regt zullen kunnen „ beklagen. Indien gij dus genegen zijt, om „ bij eene bedroefde, van haar laatſte kind „ beroofde, moeder te blijven wonen, indien „ gij genegen zijt, om de gebreken en ſuk- „ kelingen van mijnen ouderdom door uw ge- „ zelſchap te helpen dragelijk maken, dan be- „ loof ik u, zult gij meer dan een oude vrien- „ din in mij aantreffen.... Ik zal moederlijk „ voor u zorgen ... en ik vertrouw, dat de „ genegenheid, welke gij mijne dochter hebt „ toegedragen, mij mag doen hopen, dat....” (Nu kon ik het niet langer uithouden, maar, ſchreijende en ſnikkende zeide ik, hare handen kusſende, en ik geloof, dat zij nat werden van mijne tranen): Lieve Mevrouw! ſpreek toch zoo niet. O gij weet, gij weet immers, wat 'er met mijn' Papa gebeurd is ... al de verpligting zou van mijne zijde zijn, indien gij mij vergunnen wilde bij u te mogen wo- nen.... Ik zal u altijd lief hebben, als of ik uw kind was. „ Zult gij ... zult gij,” zeide zij: „Neen! goede meid! zoo lief als Leentje „ mij had, kunt gij niet ... want zij was mijn „ kind ... maar gij wilt dan gaarne bij mij „ blijven? Nu ... dan geen woord meer hier „ over ... gij blijft bij mij — en ik zal voor

„ u zorgen." — Ik was toen te veel aangedaan, om te kunnen ſpreken.

Zie daar, lieve Zuster! wat ik u wilde zeggen. Maar het wordt tijd, dat ik naar de brave Mevrouw VERSCHUUR ga, — heden avond wordt LEENTJE gekist.... o Ik kan u niet zeggen, hoe akelig hier alles is. — Schrijf mij eens, als gij een oogenblik tijd hebt. Mevrouw VERSCHUUR verzoekt mede hare groete. — Ik ben

Uwe toegenegene Zuster

WILHELMINA BRONKHORST.

*

HON-

Digitized by Google

HONDERD VIJF EN VIJFTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST aan Mejuffr. WILHELMINA BRONKHORST.

Utrecht, 13 *April*.

LIEVE ZUSTER!

Schoon mijn tijd zeer bepaald is, en ik door de drokten, die hier plaats hebben, naauwelijks een oogenblik kan uitvinden, om oogen in een boek te ſlaan en 'er bijna geen tijd overſchiet, om aan iets anders dan aan onze bezigheden te denken, heb ik echter nu een paar uren tijds, die ik van mijnen ſlaap zal afzonderen, om uwen brief op gisteren ontvangen te beantwoorden. Ik was zeer aangedaan, toen ik al terſtond bij de opening van denzelven den dood van LEENTJE VERSCHUUR vernam. Toen ik van haar afſcheid nam, bij mijn vertrek uit *Haarlem*, voorzag ik wel, dat het met lang met haar, leven zou duren. Alle hare krachten waren verteerd, en uit hare laatſte gezegden tegen mij, ontdekte ik, dat de hoop, de laatſte toeverlaat der lijdenden, zelfs op het punt ſtond, om haar te begeven.... O mijne Zuster! welk een ſterfbed, welk een leerzaam ſterfbed

hebt gij bijgewoond! Zulk een ſterfbed zal meer kracht op uwen geest uitoefenen, dan de ſchoonſte Leerredenen, dan de krachtigst geſchreven Vertoogen. Hoevelen mijner jeugdige vriendinnen wenschte ik, dat rondom dat ſterfbed geſtaan hadden! Zij zouden bleek beſtorven van ſchrik, dat aandoenlijk tooneel van berouw hebben bijgewoond. Welke goede, welke edele voornemens zouden 'er niet in hare harten zijn opgerezen; met welk een' diepen afkeer zouden tegen alle zonden, en bovenal tegen den wellust, hare zielen dan als doortrokken zijn geworden! Zij zouden hare ooren ſluiten voor de zoo verpestende redenen, die, op een' beſchaafden toon geſtemd, in de zielen van eenvoudige meisjes ſtroomen, en den dubbelzinnigen naam van galanterijen dragen. Zij zouden de oogen ſluiten voor die ſchadelijke geſchriften en afbeeldingen, die dikwijls des te gevaarlijker zijn, naardat zij kunstiger met het verguldſel van betamelijkheid bedekt zijn. — Zij zouden met dubbelen moed zich wapenen, om de vrijmoedige aanſlagen op hare onſchuld af te keeren. — O hoe vurig dank ik dikwerf God, dat Hij mij de brave GIBBON heeft doen kennen, die mij en alle hare kweekelingen tegen het verderfelijke van den wellust, niet in bedekte en afgelegen bewoordingen, maar rond uit en bij elke voegzame gelegenheid waarſchuwde. En hoe heb ik mij verheugd, dat

zij

zij u deswegens met hare gewone openhartigheid geſchreven heeft. O lees en herlees dien brief — en vooral in deze treurige oogenblikken, waarin de dood van het ongelukkige LEENTJE den ſtempel der waarheid op hare vermaningen gezet heeft. Mij dunkt, Zuster! Gij hebt nu reeds zulk een ſchrikbarend voorbeeld gezien, dat gij baldadig uwe oogen zoudt moeten ſluiten voor de duidelijkſte wenken, die ooit iemand gegeven zijn.... Neen! gij zult, gij moet een voorbeeld zijn van reinheid en kuischheid ... en zoo zal uwe ſtervende vriendin door haar treurig voorbeeld u den weg gebaand hebben tot een vrolijk, gezond en gelukkig leven. —

Hoe is mijn hart aangedaan, over den toeſtand van de brave Mevrouw VERSCHUUR. Zulk eene droefheid, WIMPJE! moet geen gelijke hebben. O hoe gaarne zou ik haar vertroosten! zoodra ik dezen brief af heb, zal ik beproeven, of ik haar iets ter harer opbeuring zeggen kan; ten minſte zal mijne welmeenendheid haar daaruit blijken. — Onder welke groote, zeer groote verpligtingen heeft zij u gelegd, door u als de plaatsbekleedſter van hare dochter aan te nemen. Gij zult gaarne gelooven, dat ik zeer wel te vreden ben, dat bij de ongelukken, die onze familie beloopen, gij zoo gelukkig zijt van onder het opzigt eener zoo brave en edelmoedige Dame, als Mevrouw VERSCHUUR, uwe opvoeding te

kunnen voltooid zien, genôegzaam in denzelfden rang en ſtand als, gij tot dus verre zijt groot gebragt, misſchien met het uitzigt, om door den tijd bezitſter te worden van een matig kapitaal. Over u had ik bij de noodlottige gebeurtenis met Papa de meeste zorg — want over broeder ABRAHAM zou mijn kommer overtollig zijn, en ik reken het zelf een geluk zoo voor hem zelven, als voor hun, die hem omringen, dat hij zeer ſchraal bedeeld is met de goederen der fortuin. Broêr Koo is een zoo braaf en oppaſſend jongman, dat hij zeker te *Amſterdam* wel hier of daar zal aankomen, en wat mij zelve betreft, over mij heb ik bijna geene zorg gehad. Maar voor u nog zoo jong, en aan zekere manier van leven gewoon, nog niet volleerd in eenig vrouwelijk handwerk, voor u had ik zeer groote zorg. Maak nu toch, lieve WIMPJE, dat gij altijd de gunst en goedheid van MEVROUW VERSCHUUR waardig blijft. Schoon die brave Dame u wil aanmerken als hare dochter, laat van uwe zijde toch nooit blijken, dat gij u als zoodanig aanmerkt. Bewaar, niet op eene ſtijve en gedrongen manier, maar op eene welſtandige en eigenaardige wijze, altijd eenen kleinen afſtand. Laat Mevrouw VERSCHUUR ſteeds beſpeuren, dat gij een' diepen indruk hebt van de weldaad, die zij aan u bewijst. Kinderen hebben ook wel geen eigenlijk regt op de weldaden hunner ouderen, maar echter tuſſchen eene moe-

der

der en eene dochter heeft 'er toch eene zekere naauwe betrekking plaats, waaruit wel eens nu en dan kleine geſchillen ontſtaan, die weêral door de goedhartige moeder weldra worden bijgelegd, welke dan alles weder in de beste vouw ſchikt ... maar, WIMPJE! zoo iets kan 'er tusſchen u en Mevrouw VERSCHUUR niet plaats hebben. Wacht u dus, dat gij ooit met haar zelfs in een klein verſchil komt. Dan zou het hart van Mevrouw VERSCHUUR voelen, dat gij hare Dochter niet waart, en gij de voorſpraak misſen, die voor kinderen, zelfs als zij ongehoorzaam en oneerbiedig geweest zijn jegens hunne ouderen, in het hart der ouderen pleit. — Gij moet bovenal uwe uiterſte pogingen aanwenden, om zonder gemaaktheid of vleijerij uwe nieuwe Mama met de uiterſte vriendelijkheid en zachtaardigheid te behandelen, want, behalve dat zij daarop uit hoofde harer onverpligte goedheid eenen wezenlijken eisch heeft, daardoor zult gij juist voorkomen, dat zij vergelijkingen gaat maken tusſchen u en hare nu overledene dochter, die, wanneer gij ſlechts met dezelve in minzaamheid en voorkomenheid gelijk ſtaat, altijd in het moederlijk hart nog verre den voorrang hebben zal... Gij moet door eene naauwkeurige waarneming van alles, wat de genoegens van Mevrouw VERSCHUUR maar eenigzins vermeerderen kan, de gevoelige wond, die zij ontvangen heeft, door het verlies van haar laatſte kind, zooda-

nig trachten te heelen, dat zij, met eenen ſtillen weemoed aan de overledene denkende, zich door den tijd begint te verbeelden, dat zij hare dochter in u heeft wedergevonden. — Nog iets, lieve Zuſtér! moet ik u doen opmerken. Ik hoop, dat gij deze vermaningen zult toeſchrijven voort te vloeijen uit de zuivere bron van zusterlijke liefde, en waar uit zouden die ook anders ontſtaan kunnen, ook dring ik ze u geenzins op, het zijn maar alleen raadgevingen, die geenszins uit bedilzieke waanwijsheid, maar uit de hartelijke zucht voor uw geluk voortkomen. Gedraag u nooit als de Dochter van Mevrouw VERSCHUUR ten aanzien van hare dienstboden. Laat haar altijd blijken, dat gij door de grootſte erkentenis aan hare Mevrouw verbonden zijt. Gebied gij haar nimmer iets, dan waartoe zij weten, dat gij door Mevrouw dadelijk gelast zijt, want hetgeen die lieden van de dochter van Mevrouw VERSCHUUR zouden verdragen (ſchoon ſomtijds de verdraagzaamheid van de Dienstboden ten aanzien van de dochter in eene familie zelfs niet zeer groot is) zouden zij volſtrekt niet van u kunnen velen. Zoo gij integendeel altijd minzaam en inſchikkelijk, zonder daarom laag of buitenſporig gemeenzaam te zijn, met haar omgaat, zult gij al de onaangenaamheden misloopen, die gij anders van haar zeker te wachten hebt. Beſchouw u in het ware licht, waarin gij hun

moet

moet voorkomen, namelijk als de Gezelfchaps-Juffer van Mevrouw VERSCHUUR.

Het gaat met mij hier uitftekend wel. De oude Juffrouw is een zeer goede vrouw en de meisjes zijn aardig en vrolijk, en arbeidzaamheid fchijnt de geheele familie aangeboren. Nu gij weet, dat ik daarvan eene groote vriendin ben, en dus harmonieert dat uitftekend. Ik heb met genoegen gezien, dat gij reeds van Koo vernomen hebt, op welk eene wijze mij de Brieven te doen toekomen, zonder dat mijn naam op het adres komt. — Ik moet nu nog aan Mevrouw VERSCHUUR fchrijven, en breek dus hier af met de betuiging, dat ik ben

Uw hartelijk genegene Zuster

SUSANNA BRONKHORST.

*

HONDERD ZES EN VIJFTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST aan Mevrouw de Wed. VERSCHUUR geboren DE NIJS.

Utrecht, 13. *April.*

MEVROUW!

Met zeer veel aandoening zag ik uit den brief mijner Zuster, dat de gevreesde flag, die mij reeds nabij ſcheen, toen ik eenige dagen uwe onverpligte vriendelijkheid ondervond, eindelijk u getroffen had, in den dood van uwe dochter. Schoon ik maar zeer flaauw beſeffen kan, in welk een' rouw gij gedompeld zijt door dit verlies, kan ik niet van mij verkrijgen, om ten minſte mij niet eenige oogenblikken met u te ouderhouden over het treurig onderwerp. Wij hebben zeer vertrouwelijk met elkander geſproken over uwe beminnelijke dochter. Gij hebt met een openhartigheid, waarvan ik geene oorzaak bijna bedenken kan, met mij over haren toeſtand gehandeld, op dien voet, als of ik ſedert jaren uwe vertrouwelijkſte boezemvriendin geweest was. Waaruit die ook zijn oorſprong genomen hebbe, dat vertrouwen geeft mij de vrijheid, om eenigzins op

op eene wederkeerige wijze u te mogen behandelen.

Het verlies van kinderen, van volwasſene kinderen bovenal, ſchijnt mij toe voor het hart van ouders altijd zeer ſmartelijk te moeten zijn. De gewone loop der natuur, hoe dikwerf ook kinderen voor de ouders worden weggerukt, ſchijnt zigtbaar gebroken te worden, en ſchoon de broosheid van het leven wel geen oogenblik zekere berekening toelaat op de voortduring van hetzelve, in welken tijdkring ook; ſchoon het volgens een veelmaal herhaald zeggen zeker is, dat de ouden moeten, en de jongen kunnen ſterven, echter zou het eene zeer onnatuurlijke ſtelling zijn, indien ouders ſtaat maakten, om hunne kinderen te overleven — of zelfs zoo zij zich over de mogelijkheid van dezelve te verliezen bovenmate kwelden. 't Laat zich uit een en ander dus gemakkelijk begrijpen, door welk een' plotſelingen ſlag ouders ter aarde worden nedergebogen, die zich van een meer of min volwasſen kind (want de jonge leeftijd krielt immers van zoovele gevaren, dat een derde wegſterft voor den ouderdom van zes jaren) dat uit hoofde van zijn gezondheid en ſterkte nog op vele jaren levens hopen mogt, door den dood beroofd zien. De niet ongeoorloofde, de eenigzins gegronde hoop verdwijnt als een ſchaduw, en laat niets overig dan een akelig en onaanvulbaar ledig. Ware uw LEENTJE over

drie

drie jaren onverwacht geſtorven, toen de roos der gezondheid op haar gelaat bloeide, zulk eene plotſelinge verijdeling uwer hope zou uw geval geweest zijn. Nu, Mevrouw! is het geval eenigzins anders. Alles liet zich, ſedert verſcheide maanden, reeds zoodanig aanzien, dat, naar den loop der natuur, uw leven van langer duur zou zijn, dan dat van uwe dochter. En de uitkomst heeft aan die waarſchijnlijkheid beantwoord. Gij hebt u dus kunnen voorbereiden tot de ſmartelijke gebeurtenis, die u berooft van uw laatſte kind, het welk waarlijk zoovele beminnelijke eigenſchappen bezat, dat het een uitnemend groote ſchat voor het moederlijk hart moet uitgemaakt hebben. In de weinige en zwakke overblijffels van haar bijna gefloopt ligchaam bleek eene zeer gevoelige en teedere ziel te wonen, die zeker, voor dat hare gezondheid gekrenkt was, voor de verhevenſte ouderliefde vatbaar was. — Maar de treurige ſtaat, waarin zij zich bevond, liet niet toe, dat gij herſtel verwachten kondt, en de verlenging van hare ellendige dagen te hopen, hoe natuurlijk uit hoofde van de gehechtheid aan haar perſoon, zou de wensch van eene min beredeneerde liefde geweest zijn, of (zoo ik mij dus mag uitdrukken) een uitvloeiſel van de zucht, om tot ſtreeling van eige genoegen een dierbaar voorwerp, in eenen ſtaat van ongeluk, te zien voortduren. 't Is verre van mij, dat ik zoodanig iets in u onderſtel,

Me-

Mevrouw! en zelfs hebben de geſprekken, die ik met u gehad heb over de ongelukkige lijderesſe, mij doen voelen, dat gij u overtuigd hieldt, dat het wenſchelijk ware, dat haar lijden niet langer gerekt werd. Laat dan nu ook de rede en het verſtand, daar de gebeurtenis plaats heeft, uwen natuurlijken rouw matigen, en uwe droefheid, hoe regtmatig, de droefheid zijn eener verſtandige en deugdzame Christin.

Is het mij geoorloofd, Mevrouw! nog een ſtap nader te komen. Ja uw vertrouwen geeft mij vrijmoedigheid. Ik weet, dat gij, misſchien, niet zoo gerust zijt over den ſtaat der afgeſtorvene, als gij, zoo zij u, drie jaren geleden, in de blakendſte gezondheid plotſeling ontrukt ware, zeker na het overdrijven van de eerſte vlaag en de geweldige uitbarſtingen van rouw zoudt geweest zijn. Als eene verſtandige vrouw en deugdzame Christin denkt gij met zekere pijnlijke droefheid over het lot van uwe Dochter. Ik bid u, ſtel ook aan die droefheid palen, en zorg toch, dat' die niet vermeerderd worde, door u in te laten in geſprekken met zekere lieden, die, behalve hunne zwaarmoedige geestgeſteldheid, zeer verſchrikkelijke en geſtrenge denkbeelden vormen van het Opperwezen, die het meer beſchouwen als een onverbidbaren regter dan als een weldadigen vader. Onder die lieden van eene buitengewoon ſtrenge denkwijze ontmoet men ook dikwijls

wijls zeer hardvochtige, eigenbatige en kleine menſchen, die, naar den maatſtok van hunne bekrompene begrippen, de goedheid van het Opperwezen afmeten. 't Is bij mij niet twijfelachtig, of de mensch, de met zoovele voortreffelijke hoedanigheden toegerust, met zoovele krachten voorziene mensch, kan in dezen proefſtaat door het verzuim van de aankweeking dier hoedanigheden, die het verwaarloozen of misbruiken dier vermogens zoodanig verbasteren, dat zijne ziel eene werkelijke ongeſchiktheid krijgt, om een deelgenoot te zijn van die verhevene genoegens, welke de edelſte de reinſte zielen buiten twijfel met den aangenaamſten ſmaak zullen kunnen genieten. Maar, o Mevrouw! hoe klein is het getal van menſchen, die men, in den volſten zin van het woord, edel en rein kan noemen; of liever, zou 'er wel eenig mensch op aarde gevonden worden, dien men zonder huivering die edelheid, die reinheid zou kunnen toeſchrijven? Waarlijk als men den mensch beſchouwt, zoo als hij is, zwak uit zijnen eigen aard, en omgeven door duizenderlei verzoekingen, dan is het bijna onmogelijk, dat de hoogſte trap van reinheid en heiligheid door eenig ſterveling beklommen wordt. — Ondertusſchen zijn de afwijkingen van den eenen grooter en grover dan die van den anderen, maar alle ſterfelingen hebben zeker de toegeeflijkheid noodig van dien oneindig grooten God, wiens volſtrekte hei-

heiligheid zeer onbegrijpbaar is voor zulke bekrompen denkende wezens, als wij menſchen zijn. Maar, waar, waar is nu de zoo koene mensch, die op durft treden, en zeggen: „ Zooverre en niet verder gaat de toegeeflijk„ heid, gaat de goedheid van den barmhartigen God." — En waar bovenal is de mensch, die zou durven beweren, dat jeugdige afwijkingen en misdaden, waarin de onlukkige ſtaat der maatſchappij en een wonderlijke zamenloop van omſtandigheden, den nog onervaren en dikwijls ongewaarſchuwden mensch nederſtort, hem zouden doen ophouden, om een voorwerp der Goddelijke gunste of eene deelgenoote van edeler en verhevener zaligheden te zijn, dan ooit deze aarde hem zou hebben kunnen opleveren. — Ik ontken niet, dat het wenſchelijk, zeer wenſchelijk zou geweest zijn, indien uwe lieve Dochter met meer veerkracht de verleidingen en verzoekingen had kunnen wederſtaan, maar in een zwak en onvoorbereid oogenblik de eerſte ſtap tot de zonde en misdrijf gedaan zijnde, worden de overige ſtappen gemakkelijker en dikwijls is het ligchamelijk geſtel geſloopt, onherſtelbaar geſloopt, eer der gelukkige gelegenheid daar is, die den afgedwaalden mensch een inzien geeft van zijne dwaasheid, van zijne ſnoodheid. De groote teederheid van ligchaamsgeſtel van uwe Dochter, bij eene levendige en vurige verbeeldingskracht, gaf zeker aanleiding, dat het ge-

gebouw van haar ligchaam, mindere ſchokken, dan dat van anderen kon doorſtaan. — Zij is, om uwe eige uitdrukking, die gij tegen mij gebruikte te bezigen, een ſlagtoffer van onkunde en verleiding geworden. — En, o dat uw moederlijk harte zich gerust ſtelle, zou de goedertierenheid van God, die zeker van eene oneindige uitgebreidheid is, die den mensch meer bemint, dan eenig mensch den anderen, of eenig mensch zichzelven, zou die zich niet ontfermen over een door onkunde verleid meisje, door de teederheid van haar ligchamelijk geſtel, wie weet uit hoevele zamenloopende oorzaken geboren, zoo ſpoedig een ongelukkig ſlagtoffer geworden; maar dat, zoo zij een ſterker ligchaamsgeſtel bezeten had, misſchien, weldra van hare dwalingen terug gekeerd, de verzoekingen met kracht, tegenſtand zou geboden hebben, dat jaren een gezond en gelukkig leven leidende, den gewonen levenstrap bereikende, onaangezien hare jeugdige afwijkingen, de genietingen der aarde volop zou hebben geſmaakt, en hare ziel tot eene reinheid en edelheid terug gebragt hebben, die haar ten minſte met regt zou hebben kunnen doen aanſpraak maken, op die mate van zedelijke volkomenheid, welke den mensch met eenig vertrouwen mag doen hopen op eene geſchiktheid voor hoogere genietingen, na het inſtorten van dit ſterfelijk ligchaam. — Waarlijk mij dunkt, Mevrouw! als gij dit in overweging neemt,

zal

zal de treurigſte bekommering, die gij over het lot van uwe dochter aan de andere zijde van het graf koestert, aanmerkelijk verminderen, zoo niet geheel verdwijnen. — Waarom zoudt gij u van de zoete hoop berooven, van eenmaal, in een beter oord, de lieveling van uw hart, die daarenboven zooveel berouw over hare afdwalingen betoond heeft, in veel gelukkiger toeſtand, dan zich onze beperkte verbeelding hier kan voorſtellen, te ontmoeten. — Mogt ik, zooveel de zwakheid mijner vermogens en de bekrompenheid van mijnen tijd mij toelaten, iets bijdragen, om de rust uwer ziele te bevorderen bij een zoo treurig en aandoenlijk ſterfgeval, waarbij, al kwelt de onrust de ziele niet, de natuur alle krachten zelve noodig heeft, om niet te bezwijken door overmaat van ſmart! — O zoo het door mij aangewende uwen geest eenigzins gerust ſtelt, ſchrijf dan dit niet toe aan mij, maar dank 'er haar voor, die mij zoo over deze en andere ſtukken heeft leeren denken, dank 'er voor de brave Madam Gibbon, die mij eenmaal, bij gelegenheid van den dood van zeker meisje (*), dat, ſchoon in andere omſtandigheden dan uwe Dochter, ook niet zoo voorbereid geſtorven was, als zich

(*) Zij bedoelt hier zeker Krisje de Groot, waarvan 't Deel bl. 166 een enkel trekje verhaald wordt.

zich velen verbeelden, dat vereischt wordt, om zich eenigermate te verzekeren wegens eene gelukkige ſtandverwisſeling na den afloop van dit leven, mij, op zoodanig eene wijze hare denkbeelden ontvouwde, en mij gerust ſtelde wegens het lot van eene vriendin, die naar het gevoelen van ſommigen niet genoeg haar' geest van aardschgezinde denkbeelden had los gerukt, en wier geheele ziel nog als vervuld was met de gedachte der teedere liefde voor eenen, haar door den dood ontrukten, jongeling. Zoo 'er dus eenige troost uit het geen ik ſchreef voor u geboren wordt, dank 'er dan die waardige Vrouw voor, welke zoo hare eigen manier van denken over verſcheidene onderwerpen heeft... 't Spreekt van zelf, Mevrouw! dat u daarenboven de Leer van het Christendom, omtrent welke mij uwe bijzondere gevoelens onbekend zijn, en die ik daarom onaangeroerd gelaten heb, u nog andere troostgronden aan de hand geeft, maar die gewigtiger of min gewigtig zijn, naar de verſchillende denkwijze over ſommige leerſtelſels uit dezelve geboren. — In allen gevalle, Mevrouw! zult gij, daarvan houd ik mij verzekerd, mijne aangewende poging, om u te vertroosten, aan de genegenheid toeſchrijven, welke ik, ſtaande mijn verblijf ten uwen huize, voor u heb opgevat.

En hoedanig moet die genegenheid nog zijn toegenomen, daar ik, ſedert dien tijd, uit den anders zoo treurigen brief van mijne waarde zus-

zuster de bevestiging der gunstige denkwijze verstond, die gij reeds voor haar koesterde, toen ik de eer had u te spreken. Ik zelve gevoel mij, daardoor, onder zekere verpligting gebragt, en hoop, dat WIMPJE ten volle zal beantwoorden aan de zoo liefderijke oogmerken, die gij met haar hebt. Schoon zij mijne zuster is, en dus alle lof van mijne zijde een verdacht voorkomen heeft, geloof ik toch van haar te mogen zeggen, dat zij verscheide goede hoedanigheden heeft, die, vooral onder het opzigt van eene ervarene en deugdzame Dame, voor zooveel aankweeking en beschaving vatbaar zijn, dat zij zeker niet in allen deele een onaangenaam gezelschap voor u uitmaken zal. Maar ik hoop bovenal, dat gij, bij hare zwakheden, die zij zeker heeft, in aanmerking zult nemen, dat zij maar op eene zeer gebrekkige wijze de plaats van eene teeder liefhebbende en zoo zachtaardige dochter vervullen kan, daar zij meer overhelling heeft tot het hevige en scherpe dan wel tot het zachte en malsche. Indien nu somtijds bij tijd en wijle haar karakter die aangename zoetelijkheid mogt missen, welke in hare omstandigheden en in hare betrekking tot u naar mijne gedachten onder de eerste vereischten behoort, o heb dan de goedheid om niet te spoedig de hoop op te geven, dat zij, nog zoo jong zijnde, wel in staat wezen zal, om vele dier ruwheden en oneffenheden van hare geaardheid weg te nemen, voor-

al, wanneer zij het geluk heeft niet alleen door uwe lesſen, maar ook door uw voorbeeld gevormd te worden. Zoo, Mevrouw! zou mijne zuster door een bijzonder beloop van zaken in u zooveel mogelijk terug vinden eene Mama, die haar te vroeg ontvallen is, dan dat zij zich eenigzins naar haar zou hebben kunnen vormen. Ik hoop, dat zij ook jegens u de pligten vervullen zal, welke de vroegtijdige dood van onze Mama belet heeft omtrent haar uit te oefenen, en tot welke zij bij de tegenwoordige Echtgenoote van mijnen ongelukkigen Papa niet veel gelegenheid gehad heeft, zoo uit hoofde van bijzondere omſtandigheden, als de vreemde geaardheid van die Dame. Ik dank God voor deze gunſtige gelegenheid voor mijne zuster, ſchoon door eene voor u zoo treurige oorzaak geboren, en bidde Hem, dat uw beider geluk door deze ſchikking mag bevorderd worden. Geloof mij, na aanbod mijner opregte vriendſchap, welke zeker van bijna geene waarde voor u zijn kan in mijne tegenwoordige omſtandigheden, met ware achting

Mevrouw!

Uwe Dienstv. Dienaresſe

SUSANNA BRONKHORST.

HON-

HONDERD ZEVEN EN VIJFTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST aan Mejuffr. CHARLOTTE ELZEVIER.

Utrecht, 18. *April.*

WAARDE VRIENDIN!

Verandering van omſtandigheden vorderen ook verandering in onze handelingen. Thans kan ik niet ſchrijven, wanneer ik wil, en ik heb dus, tegen mijn' dank, uwen brief van den 9den dezer meêr dan eene week onbeantwoord moeten laten, want toen ik voornemens was, om aan u te ſchrijven, en ik daartoe reeds tijd en dag bepaald had, werd ik verpligt, door het ontvangen van een' brief van zuster WIMPJE, die mij den dood van LEENTJE VERSCHUUR meldde, onmiddelijk aan haar gelijk ook aan Mevrouw VERSCHUUR te ſchrijven, en dus ſtelde ik het aan u natuurlijk uit. Nu is het zondag middag, en Mejuffrouw BEUKELMAN is met hare Dochters bij iemand harer familie op een kopje thee en zal ook van avond daar blijven eten. De vriendelijke Dame wilde mij wel medenemen, maar, daar haar verzoek gedeeltelijk uit be-

leefdheid en medelijden geſchiedde, en ik 'er juist niet op geſteld ben, om in mijnen tegenwoordigen toeſtand mijne kennisſen te vermeerderen, dat misſchien gelegenheid zou geven, om het geheim van mijn verblijf aan den dag te brengen, bedankte ik daarvoor ten vriendelijkſte, te meer omdat ik dan gelegenheid vond, om aan u te ſchrijven, dat ik altijd mede onder mijne uitſpanningen geteld heb, en tot voor korten tijd mijne aangenaamſte uitſpanning was, zoo ik mij niet in uwe tegenwoordigheid bevond. — O hoe ongelukkig is het, dat 'er ooit iets noodlottig tuſſchen beide gekomen is, welks aandenken mijnen geest nog meerder nederſlaat, dan alle de andere onaangenaamheden, die mij getroffen hebben, en die mij nog drukken. — Kwam de tijd eenmaal, dat ik ten volle ... maar laat ik afſtappen van dit onderwerp. — Ik vergeet mijn' toeſtand van vernedering, waarin ik mij bevind, nog telkens, en kan mij niet genoeg verbeelden, dat eene Winkeldochter aan eene fatſoenlijke Dame ſchrijft, die wel zoo goed is, van mij, niet tegenſtaande mijn' vernederden toeſtand, met den naam van vriendin te verwaardigen. — O vergeef, vergeef mijn trotsch hart, dat aan zijne oude eiſchen dacht. Ik zal liever uwen brief opnemen, en die zal mij om geene betere ſtof verlegen laten.

Hoeveel dankbaarheid ben ik u, ben ik uwe ouders, verſchuldigd, voor het goede voornemen, dat

dat gij omtrent mij gehad hebt, doch waaraan ik om vroeger gegeven redenen niet heb kunnen beantwoorden. — En ik geloof gaarne, dat gij u veel genoegen voorſtelde, als ik op uw Papa's Buiten bij u was; maar gij zoudt u zeer bedrogen hebben; na dat het geen 'er gebeurd is, ben ik, welke gij wel eens van te groote ſtilzwijgendheid beſchuldigde, nog ſtiller geworden, en ik moet mij allen geweld aandoen, om, door mij daar aan te veel toe te geven, bij Mejuffrouw BEUKELMAN en hare Dochters den ſchijn niet te hebben van ontevreden- of onvriendelijkheid. Vergeet vooral niet uw Papa te zeggen, dat ik hem zeer dankbaar ben voor zijn' raad ten aanzien van de bezorging der Brieven. Schoon dit op zich zelve eene keinigheid ſchijne, zou het juist daarom mij zeer waarſchijnlijk ontglipt zijn, en gelegenheid hebben kunnen geven, dat de Heer KRAAIJESTEIN mijn verblijf ontdekte, waarvan ik geloof, dat hij onkundig is, en hoop, dat hij 't lang moge blijven. Ja met geen ongenoegen heb ik, waarom zou ik het ontkennen, verſtaan, dat hij in geene gunſtige luim in *den Haag*, ook nog al een goeden afſtand van *Utrecht*, omzwerft. Al kwam 'er nooit weêr een kwinkſlag of *bon mót* uit zijnen mond zulks was misſchien zeer gelukkig. Hij heeft, geloof ik, zoovele ongelukkigen gemaakt, dat hij wel eenige boete doen mag. Wat hij mij heeft aangedaan, zou ik hem echter gaarne

vergeven, want, daarbij, heb ik wel toevallig, maar niet door zijn dadelijk bedrijf geleden, onder eene voorwaarde namelijk, dat hij zich nimmer weder met mij bemoeijen zou. Maar hij is geen man, waarmede men voorwaarden kan maken, of liever, hij kan dezelve niet houden.

Waar, waar zal ik woorden vinden, om uw' Papa te bedanken voor de zorge, die hij dragen zal, om zich van het portrait mijner dierbare Mama voor mij te verzekeren. O dat is voor mij het dierbaarſte op aarde; en als het uw Papa magtig is, dan zal ik Mejuffr. BEUKELMAN verzoeken, dat zij mij toeſtaat, om het op te hangen in het klein vertrekje, waarop ik thans wone. Ik verheug mij, dat ik hierdoor blijk kan geven, dat ik niet hardnekkig de hulpvaardigheid van mijne vrienden weigere, wanneer ik zelf gevoel die te behoeven; dat zou trotschheid wezen, en gij weet, dat ik die even zeer veroordeel, als met zekere laagheid zich gedurig te bedienen van de welwillendheid zijner vrienden, want LOTJE! gelijk 'er eene maat is in alle zaken, zoo ook zijn 'er zekere palen, binnen welke de vorderingen der vriendſchap beſloten zijn. Het portrait van mijne Mama is voor mij eene zaak van mijn hart; en welke behoeften kan men veiliger aan zijne vrienden openbaren. Ik word 'er ook in allen gevalle maar voor eenigen tijd de ſchuldenares van uw' Papa voor; en zooveel

als

als hetzelve kost, zal ik misschien uit hetgeen mij van mijne Mama uit den boedel toekomt, en anders door mijn handwerk, wel ras bijeen verzameld hebben. Wat den ring betreft, ja die heeft wel veel dierbaars voor mij om de overledene Vrouwe, die mij zooveel, zoo ver boven mijne verdiensten beminde, maar de grootste waarde ontleende hij van eene betrekking tusschen ons, die eenmaal zoo volkomen was, als 'er misschien op aarde tusschen twee meisjes gevonden werd. Om u te toonen, dat ik geene weldaden mijner vrienden uit hardnekkige onverzettelijkheid weiger; ook dien ring, LOTJE! zal ik met blijdschap van u aanvaarden, zoo eenmaal de duisterheid, die nog over zeker stuk ligt, werd opgeklaard, indien, om de onvergetelijke woorden van de dierbare overledene te gebruiken, onze vriendschap weder dienstbaar zou kunnen zijn, ter bewerking van ons tijdelijk en eeuwig geluk. Geloof mij, sedert zekere gebeurtenis, was dezelve mij eene soort van ergernis — en ik ben zelfs blijde, dat het zoo geloopen is, dat hij in de handen van de familie is terug gekeerd.

Het bewijs wegens den vergenoegden toestand van Madam GIBBON heeft mij eenige aangename oogenblikken doen doorbrengen. Alles, wat het genoegen van die edele vrouw vermeerdert, hoe gering ook, zoo als het praaijen van het schip de *Maasnimf* was, vermeerdert toch ook mijn eige genoegen, en dus

kunt gij wel begrijpen, dat ik zeer te vreden ben met de ſchikkingen, die de Heer DE KLERK ten haren aanzien gemaakt heeft. 't Is vreemd, en echter het is zoo, ſommige familien ſchijnen door eenen geest van edelmoedigheid bezield te zijn, daar andere den ſtempel van eigenbaat dragen in alle hunne bedrijven. 'Er is althans in het gedrag van den Heer DE KLERK ten aanzien van zijne Tante iets zeer voortreffelijks, en volkomen overeenſtemmende met de denkbeelden van Madam GIBBON zelve. 't Is zeer wel in haar te verontſchuldigen, dat zij zoo veel met dien jongeling op heeft, in welks ziel zij, zonder het te weten, als in een' ſpiegel hare eige ſchoone ziel aanſchouwt. Ik verheug mij waarlijk, dat ik mij ten minſte omtrent hem niet bedrogen heb. Zijn gelaat heeft dan niet gelogen. — 'Er is zeer veel edels in de geheele manier der behandeling en het is, geheel zijns ondanks, dat Madam GIBBON kennis draagt, dat hij de weldadige bezorger zijner waardige Tante was. Ik heb moeten glimlagchen over den bijzonderen trek, dien gij van den Heer DE KLERK verhaalt, dat hij namelijk van een kind af onbekend geweest was met den hartstogt, dien men vrees noemt. Hij zou dan waarlijk meêr geſchiktheid tot een Officier dan tot een Koopman hebben. Evenwel ik beſlis misſchien te voorbarig, mogelijk is 'er in het leven van een' Koopman, op den duur meêr ſtandvastige

ge onbevreesdheid noodig, dan bij een krijgsman, die toch den minſten tijd in gevaar is. Indien de onverſaagdheid bij den man niet ontaardt in roekeloosheid, dan kan men niet zeggen, dat deze hoedanigheid tot oneer van een mannelijk karakter ſtrekt. Of zou misſchien de kloekmoedigheid van karakter bij den Heer DE KLERK uit de edelſte beginſels voorkomen, en zou hij JOAD in de *Athalie* van RACINE kunnen nazeggen:

Je crains Dieu, cher Abner, et n'ai point d'autre crainte.

Dan, dan behoorde hij tot de verhevenſte ſoort van ſtervelingen. Gaarne, zeer gaarne wil ik bekennen, dat het mij van tijd tot tijd moeite kost, om maar die mate van kloekmoedigheid te bewaren, welke ik noodig heb. Wanneer men in onbezorgde en onbekommerde omſtandigheden zich bevindt, en men hoort van fraaije zedelijke grondregels ſpreken, dan, dan oordeelt men, dat men die zeer gemakkelijk in dadelijke werking zou kunnen brengen. Het ſchijnt zoo weinig in te hebben, om het hart geheel gerust te ſtellen, en in volle gelatenheid aan de Goddelijke Voorzienigheid de beſchikking van zijn lot over te laten; maar o als men op de proef gebragt wordt, als men zich door angst en kommer ziet aangrijpen, dan behoort 'er groote inſpanning van krachten toe, om niet te wankelen. Althans ik beken gaarne,

ne, dat zulks mijn geval geweest is. De Heer DE KLERK moet dan wel een zeer gelukkig mensch zijn, wanneer hij met de vrees onbekend is. Ik herinner mij, dat ik een' brief van hem gelezen heb, dien hij uit *Cork* aan Madam GIBBON geschreven had, en waarin hij een' storm beschrijft hem aan de kust van *Ierland* overvallen. Ik weet niet, dat ik daarin eenig blijk van angst ontdekt heb, schoon ik niet kan zeggen, dat hij 'er ergens den onverschaagden man in uithing — maar hun, die zoo van hunne kloekmoedigheid zwetsen, en voorgeven alle vreeze te boven zijn, slaat het hart minder gerust, dan zij de menigte zoeken wijs te maken.

Hoe voldaan was ik over dat gedeelte van uwen brief, waar uit mij blijkt, dat Madam GIBBON, schoon zij eerst met u en uwe familie zich schijnbaar tegen mijne oogmerken uitgelaten had, zich nu zoo over mijnen gedanen stap zoodanig verklaart, als ik van haar terstond verwacht had. Zeg haar, dat ik daar over hartelijk verheugd ben. Maar hoe bevooroordeeld is zelfs de liefde bij de verstandigsten. Hoe kan 'er Madam GIBBON toe komen, om mij, die alles wat ik wezen mag, louter door hare opvoeding ben, tot een voorbeeld aan anderen voor te stellen. Zeg haar, dat de voorbeelden wel schaars moeten zijn, als men tot zulk een zwak model zijne toevlugt neemt.

Mis-

Misschien zult gij wel nieuwsgierig zijn, om te weten, hoe het mij bij deze familie over 't algemeen bevalt. Ik kan niet anders zeggen, dan dat zoo wel de moeder als de dochters uitstekend goede menschen zijn, maar, buiten hetgeen hare affaires raakt, en over stedelijke nieuwtjes, waarin ik natuurlijk weinig belang stel, kunnen zij over bijna geene zaken spreken. 't Is mij vreemd te verkeeren met lieden, wier gedachten in een zoo bepaalden kring rondzweven. Ik kan ook merken, dat zij 'er heimelijk leed over gevoelen, dat ik niet tot haar kerkgenootschap behoor, schoon zij juist het niet onderstaan, om mij te bewegen, om tot haar over te komen. Zij stonden heden morgen zeer verwonderd, dat ik in plaats van naar de Gereformeerde kerk naar de Remonstrantsche ging, omdat ik gehoord had, dat daar een man van bekwaamheid prediken zou. „ Op een' anderen zondag," zeide de Juffrouw! „ zoudt gij dan wel met ons „ mede kunnen gaan, daar gij u toch niet aan „ uwe kerk bepaalt?" Waarom niet, gaf ik haar ten antwoord. Ik verbeeld mij, dat ik ook met veel genoegen van tijd tot tijd uwe kerk zou kunnen bezoeken ... althans zwarigheid maak ik 'er geheel niet in. Wij zijn alle Christenen met elkander, en of nu in uwe kerk wat meerder plegtigheden, en in de mijne wat minder plaats hebben — naar mijn gevoelen doet zulks weinig tot de groote zaak ... 't Komt

'er

'er meest op aan (hier wees ik op mijn hart) hoe het daar gesteld is ... want als wij eens van hier verhuizen, zal de vraag niet zijn, of wij Roomsch, Gereformeerd, of Remonstrantsch geweest zijn, maar hoe wij ons gedragen hebben.... De dochters zagen mij zeer vreemd aan, en Mejuffr. BEUKELMAN zeide: „ Wij willen daar maar een spelletje bij steken, „ als gij evenwel eens lust hebt, om met ons „ naar de kerk te gaan, het is zeer tot uw „ dienst." Ik boog mij zeer beleefd, en voelde, dat ik mij misschien wat te vrij had uitgedrukt. — Ik maakte uit de gezigten van de meisjes, en uit het gezegde van Mejuffrouw op, dat ik maar best zal doen met geheel over het stuk van den Godsdienst te zwijgen. Gij weet, LOTJE! hoe gaarne ik verstandig en bedaard over dat aangelegen onderwerp hoor praten. Ja, ik beken u gaarne, ik tel het onder de behoefte van mijnen geest over het een of ander Godsdienstig onderwerp te spreken. Van die zijde heb ik van deze goede menschen niet veel te wachten; want ik zou zeer ongaarne over deze of eenige andere zaak met haar eenig verschil krijgen, daar ik anders hier zoo wel op mijn slag gekomen ben.

Heden morgen ben ik dan bij de Remonstranten te kerk geweest, en werd zeer gesticht door den Predikant, die op een zeer aandoenlijke wijze de ontmoeting tusschen MAGDALENA en JEZUS, daar zij hem voor de ho-

ve-

venier aanzag, behandelde. Hij ſtelde de geſchiedenis met zoodanig eene kracht, en in zulk een behagelijk licht voor, dat hij mijne aandacht geheel wegſleepte. Bovenal muntte hij uit, om het eenvoudige en ongekunſtelde van de geheele voordragt aan te toonen. In zijne Toepaſſing was hij geheel ernst, en ſprak zoo vertroostende, dat ik waarlijk een ongewone ſterkte van geest gewaar werd, welke alleen de Godsdienst en het uitzigt op volmaakter ſtaat ſchenken kunnen. — Het ſpijt mij alleen, dat ik maar zeldzaam van deze kerk zal durven gebruik maken, omdat ik vrees, dat daar door mijn verblijf hier zeer ſpoedig zou kunnen verklapt raken. Het klein getal van lieden, die daar te kerk komen, veroorzaakt, dat men zoo duidelijk gezien wordt, en dus zou 'er al ſpoedig eenige aandacht op mij kunnen vallen. Althans bij het uitgaan der kerk, heb ik al eene kleine ontmoeting gehad, die mij bewees, dat ik liever in grooter vergaderingen moet gaan. Ik had onder de weinige mannen, die te kerk waren, wel een mannetje gezien, in een witten rok met eene zwarte ſpencer, zwaar gecoëffeerd, en op die coeffure een bril met groene glazen, maar ik had niet gedacht, dat die figuur mij zou aanſpreken, toen ik de kerk uit ging. Dit was echter het geval. Hij ſchoot mij op zij, maakte twee à drie diepe buigingen tegen mij, en zeide: „Dat was *divin* preken, Mejuffrouw! —

„Ik

„ Ik heb gezien, dat gij geheel geſurpreneerd „ waart. — *Eh bien!* dan waren 'er althans „ twee geſurpreneerde in de kerk.... Mag ik „ het genoegen hebben van de Dame naar haar „ huis te conduiſeren." En al weer ſtrijkadien. Ik zag het mannetje eens fiks aan, en zeide hem, dat ik hem zeer verpligt was voor die offerte, want dat mijn huis een heel eind daar van daan was.... Het ſcheen, dat hij daar door uit het veld geſlagen was, althans hij liet mij mijn' weg vreedzaam vervolgen, ſchoon ik op de ſtoep van het huis van Mejuffrouw BEUKELMAN ſtaande, toen ik aangeſcheld had, ontdekte, dat het ventje aan het einde van de ſtraat ſtond te loeren door een lorgnet. — Ik verhaalde 's middags over tafel om ook eens wat te vertellen, hoe ik aangeſproken was — en de drie meisjes proesten te gelijk uit in lagchen, en zeiden: „ 't Is vast „ de Heer VAN LEEUWEN, de eenige zoon „ van den rijken Domheer VAN LEEUWEN. „ Ongelukkig genoeg, dat hij u hier heeft zien „ ingaan, want nu krijgen wij vast binnen kort „ eene viſite van hem...." En nu moest ik hem, om de meisjes te overtuigen, zoo naauwkeurig beſchrijven, bijna meer dan mij mogelijk was. En telkens was het: „ Ja hij is „ het — hij is het ... en dan weêr lagchen van nieuws aan, tot dat eindelijk de oude Juffrouw haar ſtilzwijgen opleggen moest. — Nu ik hoop, dat ik hier voor dergelijke gekheden be-

bewaard zal blijven, althans ik zal mij wel wachten, om gelegenheid te geven, dat mij dat bizar figuur in de Remonſtrantſche kerk weder aantreft.

Zie daar nu, mijne waarde! ten minſte eenig berigt van mij. Ik erken, dat het niet zeer belangrijk is, maar ik acht mij al eens gelukkig, dat ik u niet iets ongemeens heb te ſchrijven, daar ik ſedert de laatſte drie maanden te veel ſtof gehad heb. Van den boedel te *Amſterdam* hoor ik niets — o hoe gaarne had ik iemand, die zich mijn en WIMPJES geval aantrok; ei vraag uw Papa, of die niet iemand voor ons weet, en ik geloof, dat Koo ook goeden raad noodig zal hebben. Van mijn' ongelukkigen Papa hoor ik niets.... Schrijf mij toch, als gij iets mogt hooren. Groet uwe dierbare ouders, en geloof mij met achting

Uw Dv. Dienaresſe en Vriendin

SUSANNA BRONKHORST.

HONDERD ACHT EN VIJFTIGSTE BRIEF.

De Heer JAKOB BRONKHORST aan Mejuffrouw SUSANNA BRONKHORST.

den Haag, 21. *April.*

LIEVE ZUSTER!

Ik ben, gelijk gij uit het opſchrift van dezen brief zien zult, in *den Haag*, omdat de Heer ELZEVIER mij geſchreven had, dat ik eens bij hem komen moest, om over de ongelukkigen ſtaat van Papa's boedel te ſpreken. Ik ben uitermate te vreden over zijne vriendelijke behandeling, en ook over die van Mevrouw ELZEVIER. Met LOTJE is het zoo als het is ... want gij begrijpt, dat het tusſchen ons nu glad af is. Zij heeft het mij nu met ronde woorden gezegd, want ik kon niet nalaten, toen ik alleen met haar was, 'er nog een enkel woord van te ſpreken. Maar zij verklaarde zich met heel veel ernst (zoodat ik wel gelooven moest, dat het waarheid was) dat ik van de zaak nooit weder een woord behoefde te reppen, want dat zij, ſchoon mij hoogachtende (zie dat deed mij nog al plaiſier), geene de minste bijzondere inclinatie voor mij had,

of

of ooit zou krijgen, en dat daarom alle moeite van mijne zijde vruchteloos, volſtrekt vruchteloos was. Ik begrijp, zeide ik toen, dat het ongelukkig geval van mijn' Papa mij ook veel heeft achter uit gezet — en verbeeld u, Suse! wat zij mij toen tot antwoord gaf. „ Hoor, Koo! laat ik u mogen verzekeren, „ op mijn woord, dat, ingevalle ik wezenlijk „ die genegenheid voor u beſpeurde, welke ik „ geloof, dat noodzakelijk is, om van weder„ zijde op een gelukkig huwelijk te mogen ho„ pen, het geval uw Papa overgekomen wel „ zou hebben kunnen ſtrekken, om de voort„ zetting daarvan te vertragen, tot dat alle zaken „ behoorlijk waren in orde gebragt, maar het „ zou bij mij geene wezenlijke verandering in „ mijne gedachten omtrent den zoon gemaakt „ hebben. Ik zeg u dat, omdat gij u anders „ nog zoudt mogen verbeelden, dat het ge„ beurde met uw' Papa eenigzins in dit opzigt „ tot uw nadeel gewerkt had. Maar de zaak „ is afgedaan, geheel afgedaan — en laat 'er „ dus in het vervolg tuſschen ons nooit een „ enkel woord weder over geſproken worden." Zie, Suse! ik vond dit, ſchoon het ſlot mij niet zeer aangenaam was, zoo hups gezegd, dat ik niettegenſtaande, dat zij mij verbood om haar lief te hebben, haar bijna nog liever kreeg. — Zoo dat, Suse! die zaak is afgeloopen, en uw broêr Koo is alle hoop benomen, dat hij in dezen ſlagen zal. Ook ben ik zoo neêrſlagtig

over het *faillisſement* van Papa, en de ruïne van ons kantoor, dat ik in lang geen' lust hebben zal, om aan zoodanig iets te denken. Papa is te *Emmerik*, en ik heb den ingeſloten brief voor u reeds, toen ik te *Amſterdam* was, ontvangen, maar, omdat de Heer ELZEVIER mij verzocht, om eens bij hem te komen in *den Haag*, ſtelde ik maar tot van daag uit, om aan u te ſchrijven, en om den brief van Papa aan u op te zenden.

Gij zult waarſchijnlijk niet zeer nieuwsgierig zijn, hoe het met onze zoogenaamde Mama is. — Evenwel ik moet u wat van haar ſchrijven. Zij is met Madam DOORTJE voorleden vrijdag uit het huis van Papa vertrokken. De Curatelen in den boedel, die haar dus lang nog hadden laten blijven, begonnen te begrijpen, dat zij zich niet zoodanig ten aanzien van dezelven gedroeg, dat men het voor de krediteuren kon verantwoorden, dat zij in het huis bleef. In het kort, SUSE! bij al haar andere ſlechte kwaliteiten heeft zij ook nog die van zich te willen verrijken ten koste van de krediteuren van Papa's boedel. Ik wenschte, dat gij eens dat gejammer en gelamenteer gehoord had, toen een der Curatelen haar, zoo als die Heeren dan ook niet mak zijn, als zij beginnen, haar aanſprak, en haar vrij duidelijk te kennen gaf, dat zij zeer verdacht was van den boedel benadeeld te hebben.... Zij was de ongelukkige bedrogen vrouw. Zij had het hare in den boe-

boedel gebragt. „ Dat moet gij bewijzen," zeide die Heer, „ dat moet gij bewijzen, Da-
„ me! praatjes gelden hier niet, maar bewij-
„ zen. Zwart op wit, Mevrouw! zwart op
„ wit — en ik zeg u aan, dat gij nog heden
„ voor den avond uit dit huis moet." —
" Waarheen, mijn Heer! — gij zult evenwel
" geene fatsoenlijke Dame op straat zetten." —
„ Eene fatsoenlijke Dame kan altijd onder het
„ dak komen ... ik volg mijne orders, Me-
„ vrouw! en ingevolge daarvan, herhaal ik u,
„ dat gij niet langer hier vertoeven moogt
„ Mevrouw! Deze man is gequalificeerd om u
„ op te pasfen." — " Hij is een inperti-
" nente vlegel!" — „ Dat zult gij geen
„ tweemalen zeggen, Mevrouw! een Bode van
„ het geregt laat zich dat niet zeggen van
„ eenig mensch — en veel minder van een Me-
„ vrouw, die onder suspicie ligt...." — " Wat
" kan men van het canaille anders verwach-
" ten — kom *ma chère* (tegen DOROTHEA)
" laten wij van zulk een degoutabel karel ons
" niet langer laten affronteren, en dat wij dit
" huis verlaten — o hoe vele duizenden, hoe
" vele duizenden heeft mij het vervloekte hu-
" welijk met den Heer BRONKHORST gekost!"
Onder zulke praatjes verliet zij, razende en vloekende ons huis. In het geheim moest ik grimlagchen, toen zij van hare aangebragte duizenden sprak, daar zij, zoo ik dan heel wel meen te weten, geene noemenswaardige

ſom in den boedel gebragt heeft, maar zij heeft hem wel duizenden doen achter uitgaan, want ſchoon hare verſpillingen niet geheel den val van Papa bewerkt hebben, en 'er vele ongelukkige ſlagen bij gekomen zijn, zij mogt liever ſpreken van de verſcheide duizenden, die zij 'er uit, dan die zij 'er ingebragt heeft. En hoewel haar laatſte woorden waren, die ik verſtond: „ Procederen, procederen zal ik, „ ja, dat zal ik," — zal zulks, ook volgens het advis van den Heer ELZEVIER haar weinig baten; want ſchoon zij eene huwelijkſche voorwaarde heeft, waarop veel zeer veel te zeggen zou zijn, zal haar deze niets kunnen helpen, zoo zij niet duidelijk bewijzen kan, welk goed zij heeft aangebragt — anders is zij concurrent met de andere krediteuren.

Met zeker genoegen kan ik u berigten, dat volgens het algemeen gevoelen van allen, die ik geſproken heb, en volgens verzekering van den Heer ELZEVIER, 'er geen twijfel valt, of ons moederlijk bewijs, dat toch twintig duizend guldens beloopt, is volkomen preferent. De ſom is wel klein in evenredigheid naar het geen onze Mama had aangebragt, en ſchoon vijf duizend gulden, voor ons hoofd voor hoofd in deze dagen niet veel beduidt, het is toch nog meêr dan niet met al. Ik ben maar zeer blij, dat Papa mijn *veniam ætatis* voor mij gekocht heeft. Daar door ben ik nu van alle voogdijſchap ontſlagen — en zoodra ik maar

dat

Digitized by Google

dat klein ſtuivertje in handen heb — zal ik op eene voorzigtige wijze mijn fortuin zoeken te pousſeren. — De Heer ELZEVIER, die zich zeer voor mij intresſeert, en met mij lijkt ingenomen, heeft mede zijne goede pogingen voor mij aangewend, om mij op een kantoor te *Rotterdam* te krijgen, want te *Amſterdam* begrijpt gij zou ik nu niet gaarne blijven, ſchoon ik zeggen moet, dat de Heeren, die in Papa's Boedel van wegens de Kamer geſteld zijn, mij zeer geprezen hebben, omdat zij alles wat van mijn departement was, in de beſte orde gevonden hebben, zoodat ik, wat mijn perſoon betreft, 'er geene bijzondere oneer mede inleg. Maar anders, SUSE! als ik op ſtraat kom, durf ik toch naauwelijks mijne oogen opſlaan. 't Is wat te zeggen voor een eerlijk jongman van ieder met den nek te worden aangezien, zoo als ik mij althans verbeeld, dat mijn geval is. En hoe onſchuldig zijn wij 'er echter in betrokken. Gij moogt ook vrij gelooven, SUSE! dat gij ook door uwe oude kennisſen zeer beſproken en bebabbeld wordt, want ſchoon men niet net weet, waarheen gij u hebt begeven, ſchijnt het toch uitgelekt, dat gij beſloten hebt, om in den eenen of anderen winkel geplaatst te worden. Zoo heeft mij TOON VAN SALEN, de eenige die mij getoond heeft, dat mijn geval hem hartelijk leed deed, gezegd. — Allen bijna trekken hare neuzen op — de een vindt zulk een' ſlap præmatuur —

een ander bizar — een derde zegt, wij zien 'er den ſmaak van SUSE BRONKHORST in — een vierde, dat heeft zij tot haar loon, omdat zij WALRAVEN voor het hoofd heeft geſtooten — en ook zijn 'er die zeggen: „ Kom, kom, zij „ moest KRAAIJESTEIN maar getopt hebben — „ hij heeft wel wat wilde haren, maar die zul- „ len door den tijd wel uitvallen." — Zoodat gij rijdt bij uwe oude kennisſen braaf over de tong. — Maar ik verbeeld mij, dat gij 'er u niet heel veel aan ſtoren zult: en de nufjes verdienen het waarlijk niet. Evenwel als ik het zoo in denk, zou ik 'er regt kwaad over kunnen worden. Ik heb VAN SALEN verzocht, dat hij door zijne zuster zou bewerken, dat men, hoe men dan ook over uw ſtap denken mogt, denzelven zooveel mogelijk geheim hield, uit vrees dat de Heer KRAAIJESTEIN hier door op het ſpoor mogt komen — of iemand van zijne emisſarisſen. Zelfs heb ik, of ik 'er wel aan gedaan heb weet ik niet, maar ik heb het met een goed oogmerk gedaan, zelfs heb ik hem eenigzins in de gedachte gebragt, als of gij naar *Vriesland* of *Groningen* waart. Laat dan KRAAIJESTEIN als hem zoo iets ter ooren komt eens eene vergeeffche reis naar *Vriesland* of *Groningen* doen ... als ik dat hoor, zal ik hem hartelijk uitlagchen. Hij heeft het dubbel ja tien dubbel aan u verdiend. Ik heb 'er met Juffrouw LOTJE over geſproken ... en die vindt het

het zeer geoorloofd, dat ik op die wijze uw wezenlijk verblijf tracht bedekt te houden voor een' deugniet, die, zoo hij het wist, geen poging onbeproefd zou laten, om uwe rust te verſtoren, en u zoo ongelukkig te maken, als in zijn vermogen is. — Ik was 'er waarlijk een weinig grootsch op, dat zij mijn' inval een' heelen ſnuggeren inval heette. — Zij zeî dat wel zoo wat half lagchende, maar ik geloof dat zij het meende, omdat zij 's avonds, met hare Mama te huisgekomen, na dat zij op een viſite geweest waren, van dezelve, evenwel in het vriendelijke berispt werd, dat zij zoo tegen haar gemoed geſproken had, door de dames, die naar uw verblijf vroegen in de vaste gedachten te brengen, dat gij tegenwoordig u te *Groningen* onthieldt. — Waarop zij met hare gewone luchthartigheid liet volgen, dat zij zich regt geamuſeerd had, met de brandende en ijdele nieuwsgierigheid van eenige oude en jonge Dames te misleiden. „ Zij zouden immers," zeide zij, zich tot haar Papa wendende, „ zij „ zouden immers met juist te weten, waar „ Suse zich onthoudt, bijna geen goed, en heel „ veel kwaad hebben kunnen verrigten. En „ heb ik u niet wel hooren verdedigen, dat het „ pligt is iemand, die krankzinnig is, of die „ een oogmerk heeft om een ander te benadeelen, te misleiden, opdat men daardoor het „ begaan van de misdaad voorkomt, en on-

„ ſchuldigen voor ongeluk bewaart." — De Heer ELZEVIER glimlagchte en zeide: „ Waar- „ lijk, LOTJE! gij zijt zeer leerzaam, als het „ u in uw zaak te pas komt. Evenwel moet „ men met de Leer van een leugentje om best- „ wil zeer voorzigtig zijn. Ik heb lieden ge- „ kend, die in geoorloofde, ja pligtmatige „ gevallen 'er mede begonnen, maar 'er zich „ zulk eene gewoonte van maakten, en zooda- „ nig een uitgebreidheid aan die leer gaven, dat „ zij bij veelvuldige gelegenheden, en vooral „ wanneer zij 'er hun eige voordeel mede „ meenden te zullen bereiken, zich daarvan, „ zonder de minſte hapering of knaging, be- „ dienden. 't Is met dit noodzakelijk kwaad „ in onze onvolmaakte maatſchappij omtrent „ zoodanig gelegen, als met de portie vergift, „ die men in ſommige medicijnen, met eene „ zeer heilzame uitwerking, voor eene enkele „ maal, vermengt. Een verſtandig en voor- „ zigtig geneesmeester weet den juisten tijd, „ de juiste maat — en ſticht 'er groot nut „ door — maar een onkundige of loshoofdige „ kwakzalver zal die ten onpas en in een te „ groote mate gebruikende daardoor nadeel ja „ den dood veroorzaken." — LOTJE keek nu een oogenblikje voor zich neder — maar het duurde niet lang, of zij zeide: „ Ik hoop, „ dat Mama getuigen zal, dat ik althans dit- „ maal niet als eene onkundige of losſe Doc- „ teres gehandeld heb. Althans de uitwerking

„ was

„ was voortreffelijk. Algemeen geloof! alge-
„ meene verwondering! algemeene uitroepin-
„ gen! — Als ik dat vertel zal LENE-JANSJE
„ wat ſtaan op te zien — of als ik dat mijn
„ man verhaal, zal hij 't naauwelijks kunnen
„ gelooven. — Evenwel SUSANNA BRONK-
„ HORST heeft geen ongelijk — zij is dan ver
„ uit het oog — en alles zal dan wel zoo wat
„ dood bloeden enz. enz." Dit alles zeide LOTJE, de onderſcheide toonen en ſtem-men der Dames nabootſende — tot dat Me-vrouw ELZEVIER, die dit moede ſcheen te worden, een einde aan alles maakte door het ernſtig verzoek, dat LOTJE op zou houden met de Dames, waarmede zij geen uur geleden in gezelſchap geweest waren, in een belagchelijk licht te ſtellen.

Morgen of overmorgen denk ik naar *Rotter-dam* te gaan, en daar een bezoek te geven aan dien Heer, aan welken mij de Heer ELZEVIER wel heeft willen recommanderen. Men ſprak mij hier wel van een' zekeren post, in het financiele, welken ik misſchien door den Heer ELZEVIER zou kunnen krijgen, maar ik heb daarover eens ter deeg nagedacht, en be-grepen, dat een Ambtenaar toch een zeer af-hankelijk wezen is, zijn geheel leven lang; daar een Koopman, als het fortuin hem wat meêloopt, het onafhankelijkſte mensch is, dat men zich kan verbeelden. Ik veracht daarom den ambtenaar niet, in het geheel niet — neen

ik

ik begrijp zelfs, dat zij 'er ook zijn moeten, maar ik ben bij de negotie en niet bij het ambtenaren groot gebragt. Ik hoop dus, dat het te *Rotterdam* met mij lukken zal. Zoodra het met mij klaar is, zal ik het u spoedig laten weten. — Juffrouw LOTJE, die ik gezegd heb, dat ik u schrijven zou, verzocht, dat ik u hartelijk groet van haren wegen. — Het zal mij aangenaam zijn, indien ik hoore, dat het u bij aanhoudendheid bij Mejuffr. BEUKELMAN wel blijft bevallen. Zoo gij mij het binnen kort schrijft ben ik te *Rotterdam* gelogeerd in den *Gouden Voet* in de *Lombaartstraat*. Intusschen noem ik mij als altijd met achting en hartelijke liefde

Uw Broeder

JAKOB BRONKHORST.

P. S. Ik weet niet, wat ik aan Papa, dien ik in mijn hart beklaag, schrijven zal — ik heb al drie brieven begonnen, maar heb ze allen weder verscheurd — schoon wij ongelukkig door hem geworden zijn, heb ik toch groot medelijden met hem. — Hij is omtrent zestig jaar en dan geruïneerd — o ik mag 'er niet aan denken — en kan hem daarom niet schrijven.

HON-

Digitized by Google

HONDERD NEGEN EN VIJFTIGSTE BRIEF.

De Heer FREDERIK BRONKHORST aan Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST.

Emmerik, 8. *April.*

WAARDE DOCHTER!

Gij zult zeker reeds de ongelukkige omſtandigheden gehoord hebben, waarin mijne zaken door het droevig beloop der dingen en andere toevallen gekomen zijn. Ik heb mij daardoor in de noodzakelijkheid gebragt gezien, wilde ik erger voorkomen, om niet alleen *Amſterdam*, maar zelfs het Land te ruimen. De Hemel weet, met welk eene naarſtigheid ik altijd de belangen van mijn huis behartigd heb; en ſchoon de tijden zeer ten nadeele liepen en ik verſcheide zware ſlagen leed, zoolang uwe zalige Mama leefde, kon ik ſtaande blijven ... maar het was, als of met haar de zegen van mij geweken was. — De eene ſlag volgde nu op den anderen, en alle pogingen, die ik aanwendde, om mij te herſtellen, waaronder ook mijn laatſte huwelijk, liepen verkeerd af.... Ik heb ſtappen gedaan, waarvan ik altijd een' grooten afkeer gehad heb, en waartoe ik voor

tion

tien jaren gerekend zou hebben, dat het onmogelijk was, dat ik zou kunnen komen ... maar met dat alles ben ik nu oud en genoegzaam dood arm — dus wel heel ongelukkig. — Ik moet aan Koq ſchrijven, omdat ik toch het een en ander gaarne wilde weten, en ik kan daarom niet nalaten, 'er een enkel lettertje aan u bij te doen, omdat ook het met u op het laatſte gebeurde mij zwaar op het hart ligt. Onder alle de onaangenaamheden, die ik ondervind, valt het mij bijzonder hard, dat ik u eene zoo geſtrenge behandeling heb doen ondergaan. Ik hoop, dat gij begrijpt, hoe zeer of uwe Mama tegen u was ingenomen, en ik, toch de partij van u of haar moetende kiezen, tot de ſmartelijke keus komen moest, om u te laten varen — en mij op de best mogelijke wijze van u te ontdoen. Ik beken, dat ik, met een hart vol van bittere ſmarte, daar ik u zeer lief had en nog heb, 'er toegekomen was, om u daar te bezorgen, waar ik vrees, dat gij nog zult zijn. Maar ik kan, nu in mijne eenzaamheid en aan mij zelven geheel overgelaten, de gedachte niet langer verdragen, dat gij in dat huis, door mijn toedoen, één dag langer blijven zoudt, ik ſchrijf u daarom dezen, met verzoek, dat gij denzelven aan den Heer Jochemsz zult vertoonen, en hem laten zien, hoe ik mijn leedwezen 'er over betuig, en dat ik dus verzoek, dat hij u hoe eer zoo beter ontſla, en in vrijheid ſtelle. En

ſchrijf

ſchrijf mij dan, Suse, als dat zoo is, dat zal mij in mijn' ellendigen ſtaat nog eenigzins opbeuren. Ik heb vele dingen gedaan, om ſtaande te blijven, als Koopman, waaromtrent ik hoop, dat God mij genadig zijn zal. Maar de behandeling u aangedaan om eene vrouw, die u haatte, ten wille te zijn, grieft mij op eene onuitdrukkelijke wijze. Indien gij dus los zijt, verheug mij dan ten minſte met dat berigt. Dan zal ik althans mij niet langer kwellen met de gedachte, dat de ellende, die ik een mijner kinderen veroorzaakt heb, blijft voortduren. Ik ſluit dezen bij een' brief aan uw' broeder Jakob in, wanneer gij dus verkiezen mogt om ter mijner gerustſtelling over uwe omſtandigheden te ſchrijven, doe het dan onder zijn Couvert, en geloof toch, wat 'er ook gebeurd is, dat ik u nog hartelijk bemin.

Uw ongelukkige Vader

Frederik Bronkhorst.

HON-

HONDERD ZESTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST aan den Heer FREDERIK BRONKHORST.

Utrecht, 22. *April.*

GEACHTE PAPA!

Ik haast mij, om den uwen te beantwoorden, die mij door toevallige oorzaken eerst heden is ter hand gekomen. Gij ziet reeds uit de plaats, waar ik dezen ſchrijf, dat ik in het verblijf, waarin gij vreesde, dat ik mij nog onthield, mij niet langer bevind. Stel u deswegens gerust, Papa! en denk over het gebeurde niet meer. Ik kan u niet uitdrukken, in welke ontroering uwe brief mij gebragt heeft, en welk een diep medelijden ik over uwen toeſtand gevoel. Ja Papa! de dood van mijne waardige Mama is het beginſel geweest van het ongeluk onzer familie: o zoo zij in leven gebleven ware, zeker zou onze toeſtand heel anders zijn. Maar het is de wil geweest der Goddelijke Voorzienigheid, dat ons die brave zoo ſpoedig, zoo onverwacht ontviel — en het past ons in dien wil, hoe hard het valle, te berusten. Hoe gaarne wenschte ik in

ſtaat

ſtaat te zijn, om den last van de ellenden, waaronder gij gebogen gaat, te verminderen. Indien daartoe kan ſtrekken, dat ik u mijn lot en dat van WIMPJE doe weten, hoe aangenaam zou mij zulks dan zijn. Heb althans voor mij geen kommer. Door de opvoeding, die ik, door u en mijne Mama ontvangen heb, heb ik zooveel geleerd, dat ik in ſtaat ben, om voor mij zelve te zorgen. Zoodra ik het ongeluk vernam, dat u was overgekomen, vond ik middel, om uit het bewuste huis ontſlagen te raken, en koos terſtond de partij, om mij zelve zoo goed mogelijk te redden. Ik ben thans in den winkel eener fatſoenlijke Juffrouw met drie dochters, welke juist iemand noodig had, om haar, daar zij het zeer volhandig heeft, te helpen. Ik heb vrijen kost en inwoning, ja win nog vrij wat geld; daarbij zijn mijne behoeften thans zeer gering. Zoo dat, Papa! naar dat de omſtandigheden zijn, is het met mij zeer goed geſchikt, en ik hoop alleen voor het tegenwoordige, dat mijn verblijf verborgen mag blijven, op dat mijne rust niet door nieuwe aanſlagen van den Heer KRAAIJESTEIN verſtoord worde, want laat ik, daar ik met groote vreugde zie, welk belang gij nog in mijn geluk ſtelt, laat ik u mogen verzekeren, dat ik even afkeerig van hem ben, zoo uit hoofde van zijn bekend ſlecht karakter, als omdat ik mij verzekerd houde, dat waarſchijnlijk ook omtrent mij zijne oogmerken

ſlecht, zeer ſlecht zijn. Dus, lieve Papa! kon deze verzekering ook iets tot uwe meerdere kalmte medewerken, in uwen tegenwoordigen toeſtand, dan zal ik mij verheugen, dat ik u die gegeven heb. — Zuster WIMPJE heeft Mevrouw VERSCHUUR, na het overlijden van hare dochter, geheel tot zich genomen. Zij zal van dezelve, zoo ik vertrouw, eene zedige en goede opvoeding genieten, en, neem mij niet kwalijk, Papa! dat ik het rondborſtig ſchrijf, gelukkiger zijn, dan dat zij onder het opzigt van de ellendige Gouvernante, welke Mama haar bezorgd had, gebleven was. De uitzigten dus voor WIMPJE zijn, naar mijn' inzien, alles behalve ongunſtig, indien zij namelijk zich ſchikken wil en gedragen naar den toeſtand, waarin zij zich bevindt. En ik heb alle reden, om dat van haar te vertrouwen, want ik heb haar, door het ſchadelijk voorbeeld van Juffrouw DOROTHEA misſchien daar van afgeſchrikt, minder koquet en ijdelzinnig gevonden, dan zij mij te voren toeſcheen, en daar Mevrouw VERSCHUUR zeer ingetogen leeft, in een' kleinen kring, en in eene ſtad, waarin minder verzoeking is, om te blinken in ſchitterende gezelſchappen, heb ik hoop, dat zelfs de aanleg, dien zij meer of min tot pronkerij en ijdelzinnigheid heeft, geheel zal uitſlijten. — Stel u dus ook omtrent haar gerust. En wat broêr KOO betreft. Gij kunt beter dan ik de bekwaamheden en vlijt van dien braven

jon-

jongeling waarderen, waarvan gij dagelijks ooggetuige geweest zijt. Ik twijfel geen oogenblik, of hij zal binnen kort op een kantoor te *Rotterdam* geplaatst raken, en daar zal hij zeker, dezelfde vlijt aanwendende als altijd, gezien en bemind zijn. Ook hij zal redenen hebben, om u dankbaar te wezen voor alles, wat gij hem geleerd hebt. Daarvan zal hij nu de vruchten inzamelen, en is dat niet zoo overvloedig, als hij zich had mogen voorstellen, indien alles in orde gebleven ware, wel nu misschien hadden hem dan ook meer verzoekingen en verleidingen omringd, en hem afgetrokken van zijne bezigheden, waartoe hij zich nu verpligt zal zien volstrekt te bepalen. — Omtrent broêr BRAM kan ik u zeker zooveel troost niet geven. Ik heb met verdriet, schoon niet tot mijne verwondering, verstaan, dat hij zich los en onbezonnen, met een dol hoofd in den krijgsdienst begeven heeft. Ik had wel gevreesd, dat zijne kennis met Officieren, hem eindelijk daartoe brengen zou ... en ik weet, Papa! dat gij hem dikwijls daar tegen gewaarschuwd hebt ... maar 'er was niet aan te doen, want hij was van een' te losschen aard, en had door zijne vroegste verkeering een' tegenzin in allen arbeid verkregen. Mijne goede Mama heeft daar over vele tranen geschreid. O zij was, gelijk gij weet, altijd bezig — en als BRAM, toen wij nog allen in huis waren, zoo bij tusschenpozen geheel ledig zat, en voor de

glazen van de zijkamer een uur ſtond uit te kijken, zonder eenig bepaald doel; dan heb ik hem dikwijls door haar hooren onder handen nemen — en het ſlot van alles was altijd — zoo een ledig mensch geen ſlecht mensch is, loopt hij bijna onvermijdelijk gevaar om het eenmaal te zullen worden. — Wat hem dus betreft, Papa! omtrent hem kunt gij u wel bedroeven, maar gij, die altijd met zooveel uitſtekende naarſtigheid en aanhoudende werkzaamheid aan allen voorgingt, daar gij uw leven op het kantoor ſleet, hebt geene redenen van eenig zelfsverwijt — en kunt niet anders, dan den goeden God bidden, dat de loshoofdige jongeling, nu onder een geſtrenger tucht gekomen, eenmaal bedaarder zinnen verkrijge, en in zijnen kring een nuttig mensch worde! Men vindt immers onder de militairen 'er wel meer, die, in het ouderlijk huis, de weelde niet kunnende dragen, aan den dienst gekomen in eene dolle vlaag, daarna zeer brave Officieren worden, en hun vaderland getrouw en kloekmoedig dienen.

Uit alles dus ſchijnt het mij toe, Papa! dat gij ſchoon gij in een' zeer beklagenswaardigen ſtaat zijt, geene bijzondere reden hebt, om u over ons zoo bij uitſtekendheid te bekommeren; vooral daar gij zoo vele andere redenen daartoe hebt, zou ik, zoo ik als kind dien raad geven mag, de zorg over ons aan eene zijde zetten ... en in het geheel, daar de zaken zijn,

zoo

zoo als zij zijn, mij zooveel mogelijk bij eene bedaarde gemoedsgeſteltenis trachten te bewaren. Immers, wat 'er ook gebeurd moge zijn, dat gij nu misſchien ook uit een te zwaarmoedig oogpunt beſchouwt, en u, nu gij aan uwe gepeinzen in eene ongewone eenzaamheid, in eene nooit ondervondene ſtilte zijt overgelaten, als zeer bezwarende voorkomt, zou, zoo het een en ander geſlaagd ware, u veel verſchoonlijker zijn voorgekomen.... Maar het voegt mij niet hier in verder te treden. Ik hoop, dat bovenal in dezen uwen grooten tegenſpoed, na zoovele jaren arbeids, de vertroostingen van den Godsdienst u niet ontbreken zullen. Althans ik bid dagelijks den goeden God, dat het Hem behagen moge, uw leven zoo dragelijk te maken, als eenigzins beſtaanbaar is met uwen toeſtand. En het is Gode bekend, hoe dikwerf ik wensch, dat ik u uit het mijne nog eenigen onderſtand kunne toebrengen: ik hoop dat gij het mij ten beste duiden zult, dat ik, onkundig, hoe groot of hoe klein uwe behoefte dit oogenblik is, in dezen brief zes dukaten tusſchen een kaarteblad geſtoken toezend. Zoo gij ze niet mogt noodig hebben, zult gij daar in toch zien, dat, wanneer ik in ſtaat ben, om uw lot eenige verligting toe te brengen, het niet aan mij haperen zal. Ik bid u, Papa! ſchrijf mij eens ſpoedig weder, en hoe aangenaam zou het mij zijn, indien mij uit dien brief blijken mogt, dat gij in een eenigzins ge-

lukkiger en kalmer geestgeſteltenis waart. Ik hoop, dat Koo wat ſpoedig dezen aan u zal afzenden, opdat althans uwe gedachten over mijnen toeſtand, die geheel niet beklagelijk is, niets toebrengen tot de vermeerdering van uwe ſmarte. Na u 's Hemels ondersteuning in uwe omſtandigheden te hebben toegewenscht, blijf ik met achting

Uwe gehoorzame Dochter

SUSANNA BRONKHORST.

HON-

Digitized by Google

HONDERD EEN EN ZESTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST aan den Heer JAKOB BRONKHORST.

Utrecht, 22. *April.*

WAARDE BROEDER!

Ik ben eenigzins moeijelijk op u, dat gij dien brief van Papa aan mij zoolang onder u gehouden hebt, zonder dat gij dien aan mij hebt opgezonden; nu daar gedane zaken geen' keer nemen; daar ook alleen lastige en wrevelige menſchen gebeurde dingen herkaauwen, en ik ongaarne geacht zou worden tot die klaſſe te behooren, zal ik 'er niets anders van zeggen, dan dat ik in het vervolg ſpoediger toezending verwacht, en hoop, dat de u ongewone losheid omtrent de bezorging van dien brief niet moet toegeſchreven worden aan eenige minachting, welke gij, in dezen toeſtand, aan Papa zoudt betoonen; want dat zou mij meer grieven, dan gij u verbeelden kunt, omdat ik dan een' trek van ondankbaarheid in mijn' geliefden broeder ontdekken zou, dien ik niet in zijn hart vermoed had. Om van dit onderwerp af te ſtappen: gij kunt bij mij alles goedma-

ken, door dezen brief ten allerſpoedigſte aan Papa te zenden, en tevens daar eenen van uwe hand bij te voegen. Ik heb mij ook wel verlegen gevonden, hoe ik Papa, in deze omſtandigheden, ſchrijven zou, maar kan een kind ooit beter aan zijne ouders ſchrijven, dan zoo als zijn hart hem opgeeft. Schrijf dan Papa zoo, en ik geloof, dat de ongelukkige man het u beter af zal nemen, dan dat gij zulks langer uitſtelt, dat hij misſchien zeer te onregte, maar niet onnatuurlijk, aan zeer verkeerde oorzaken zou toekennen, want, als menſchen zich in ongeluk gedompeld zien, verbeelden zij zich, dat zij door elk een veracht worden. — En welke verachting kan ſmartelijker vallen, dan die zich een Vader verbeeldt, dat hij van zijne kinderen ondergaat.

Uw brief is voor het overige mij aangenaam geweest. In de trekken, die gij mij van LOTJE vertelt, herken ik haar volkomen, en ik kan mij levendig verbeelden, hoe zich alles heeft toegedragen. Ik kan niet zeggen, dat het mij zeer verwondert, dat verſcheide van mijne kennisſen, die zoo ter loops wat van mijnen gedanen ſtap gehoord hebben, daarom den neus optrekken, daar ik weet, dat zij, toen ik onder haar verkeerde, veeltijds van mijne gedachten over onderſcheide onderwerpen hemelsbreed verſchilden: en het zou dan nu wel vreemd wezen, dat, daar mijne omſtandigheden zoo

zeer

zeer ongunſtig geworden zijn, zij een' ſtap van mij zouden goedkeuren, dien zij zich misſchien verbeelden, dat op eenigen afſtand hun fatſoen benadeelt; want ik moet mij wel voorſtellen, dat 'er nu gevonden worden, die het zich tot groote oneer rekenen ooit met mij verkeerd te hebben. Ik kan u evenwel dit ook zeggen, Koo! dat ik mij geheel niet ſtoor aan de oordeelvellingen van Dames, die, ongelukkig genoeg, omdat zij in zeker fatſoen geboren en opgevoed zijn, het zich tot een ſchande rekenen, eenig handwerk in die volmaaktheid te leeren, dat hetzelve ten eenigen tijd een middel van beſtaan zou kunnen opleveren — die door den draaikring van onophoudelijke en op den duur vervelende vermaken zich zonder tusſchenpozen zoo laten wegſlepen, dat haar naauwelijks een oogenblijk overſchiet, om op te merken, hoe los en onbeſtendig alle de goederen der fortuin zijn, en hoe vele familien, zoo als nu de onze, van het toppunt van luister in een' afgrond van vernedering kunnen ſtorten.... Ik beklaag die ongelukkige onnadenkende vriendinnetjes — en neem het haar niet kwalijk, dat zij zich nu eenige oogenblikken, ten mijnen koste, vermaken.

Maar ik verheug mij zeer, dat, daar 'er iets van mijn' gedanen ſtap is uitgelekt, gelukkig de plaats, waar ik mij onthoud, nog verborgen is gebleven. En ſchoon ik niet deel in het genoegen, dat de Heer KRAAIJESTEIN, door valſche

uitſtrooiſels misleid, eene vergeefſche reis naar *Groningen* of elders zou doen, ben ik toch blijde, dat ik van dien lastigen, dien hatelijken man mij bevrijd zie, en geene vrees voor hem behoef te hebben. — De Heer ELZEVIER heeft zeer wel gedaan, om, ſchoon hij, in dit bijzonder geval, het zoogenaamde Leugentje om best wil goedkeurde, tevens zijne Dochter en u te waarſchuwen tegen het misbruik, dat daar veeltijds van gemaakt wordt. Het liegen is eene der hatelijkſte ondeugden, omdat het al het vertrouwen, dat men op elkander ſtelt, wegneemt — en ondertusſchen ſchijnt men, eenmaal zich daaraan overgegeven hebbende zich daarin zelfs bij onbelangrijke zaken in te willigen, zoo dat men binnen kort den hoogſten trap der ondeugd beklimt, vooral wanneer men die, gelijk zeer gemakkelijk valt, dienen doet, ter bevordering van eigenbelang.... „ Die met „ een klein leugentje aanvangt," zeide Madam GIBBON wel eens tot ons, „ eindigt dik„ wijls met een groote en hebbelijke laster„ aar te worden, want leugen en laster gaan „ meestal hand aan hand." Men zou ondertusſchen een dweeper moeten zijn of zeer bekrompen denken, indien men oordeelde, dat, in zeer enkele gevallen, de misleiding van een onverſtandig of een zijn verſtand misbruikend mensch, volſtrekt ongeoorloofd of misdadig ware: door de verpligting tot de waarheid zulk eene uitgebreidheid te geven vervalt men, trou-

trouwens, gelijk door alles, wat men te ver trekt, tot ongerijmdheden, en veroorzaakt grooter nadeelen, dan bij mogelijkheid de misleiding van een verſtandeloos of boos mensch te weeg kan brengen; daar alleen een te ver getrokken denkbeeld van eene gedurige wonderen doende, en den natuurlijken loop der zaken aanhoudend ſtremmende en weder te regtbrengende Voorzienigheid kan aangevoerd worden, om dadelijke veroorzakers of medehelpers van groote rampen te zijn, die langs een' zeer eenvoudigen weg te voorkomen waren. „ Wees niet al te regtvaardig," zegt daarom SALOMO, en waarſchuwt de menſchen zelfs voor dat uiterſte. — Maar Madam GIBBON voegde 'er altijd bij, „ de menſchen lezen dan „ niet voort, want dan zouden zij zich zeker „ ook voor te groote zedeloosheid en wezen„ lijk onregtvaardigheden wachten."

Ik zie met ongemeen genoegen, dat gij door den Heer ELZEVIER voor een Rotterdamsch kantoor aanbeveling ontvangen hebt, en hoop, dat gij daar geplaatst zult worden, terwijl ik geen oogenblik twijfel, of gij zult u de achting en liefde uwer patronen waardig maken. Hoe gelukkig zijt ook gij, in uwen toeſtand, dat gij u redden kunt.

Ik zeg u ook dank voor de opheldering, die gij mij ten aanzien van den boedel van Papa gegeven hebt. Ik kan u niet uitdrukken, met welk een gevoel van ſmart ik dat be-

berigt gelezen heb, ſchoon het mij eenig genoegen veroorzaakt, dat ons ten minſte van de goederen door onze dierbare moeder mede ten huwelijk gebragt, een klein gedeelte zal worden toegewezen. O dat het zoo groot ware, dat ik daaruit onzen ongelukkigen vader nog eenigzins kon ondersteunen! Maar, daar ik kan berekenen, dat wat mijn aandeel betreft, hetzelve nog onder zekere voogdijſchap tot mijne meerderjarigheid zal moeten blijven, zal ik 'er weinig of niet aan kunnen doen. O laat ik Papa dus aan uwe deernis, aan uwe liefde aanbevelen. Immers zoo wij, die door de naauwſte banden des bloeds aan hem verbonden zijn hem loslaten, wie zal zich dan zijner aantrekken? — Voor al het goede, dat hij zoovele jaren aan ons bewees, heeft hij aanſpraak, ja zelfs regt, dat wij alle pogingen inſpannen, om hem het overſchot zijner dagen gelukkig, althans zoo weinig ongelukkig als mogelijk, te doen doorbrengen. Laten wij een ſpreekwoord, dat ik dikwerf met afgrijzen gehoord heb, en u ook niet onbekend zal zijn door ons gedrag, zoo al niet openlijk, dan ten minſte in het geheim, en ter onzer eigene gerustheid logenſtraffen, dat namelijk één vader beter tien kinderen kan onderhouden, dan tien kinderen één vader. Ik vrees ja, dat de ondervinding, waarop veelal de ſpreekwoorden gebouwd zijn, te veel haar zegel hecht aan een gezegde, dat de geringe liefde en dankbaarheid aan-

aanduidt, die veelal de kinderen omtrent hunne ouders gevoelen. Lieve Broeder! welk eene onnatuurlijke en verregaande ontaarding moet 'er plaats grijpen in kinderen, die zich kunnen onttrekken, om de oorzaak van hun beſtaan, den beſchermer van hunne teederſte kindschheid, die zooveel zorgelijke dagen en kommervolle nachten voor hun beſteed heeft, in tijden, toen zij zorg noch kommer kenden, allen mogelijken bijſtand in elke omſtandigheid des levens te bewijzen. En echter het ſchijnt, dat de door de kinderen genoten weldaden, dikwerf aangezien worden, als ſchulden, die de ouders aan hun betalen moeten, terwijl meestal de ouders naauwelijks palen kennen, om hunne weldadigheid jegens hunne kinderen te beperken. Nu ik vertrouw van uw liefderijk hart, dat gij alles zult doen, wat in uw vermogen is. Want heeft Papa al eene en andere zaak gedaan, welke beter gelaten geweest ware, 't is niet alleen verre 'er af, dat het ons past daarover te oordeelen, maar 't is onze zaak alles aan te wenden, om het verdriet en de ellenden, daaruit voortgevloeid, te verminderen, te verzachten, en als wij dat gedaan hebben, hebben wij nog weinig meer verrigt dan de ſtem van ons hart gehoor gegeven, en onzen onvermijdelijken pligt betracht. Omtrent dat, hetwelk gij mij nopens het vertrek van onze tegenwoordige Mama ſchrijft, hetwelk gij zeer natuurlijk beſchrijft, zal ik liefst kort zijn, daar

daar ik aan de eene zijde u over den toon, waarop gij ſchrijft, meer of min zou moeten berispen; en ik aan den anderen kant over die Dame eene verontwaardiging gevoele, welke het mij niet past met woorden te bekleeden, uit hoofde der betrekking, in welke zij tot Papa ſtaat. Zij is met alle hare gebreken wel deerniswaardig. O hoe zal zij het eenigzins dragelijk kunnen vinden in de vernedering, welke zij nu reeds ondergaan heeft, en welker gevolgen zij nu zoozeer ondervindt. Ik poog, zooveel in mij is, om haar te vergeten, ſchoon mij zulks zeer moeijelijk valt. Ach! waarom verdringen de onaangename gedachten aan haar zoo dikwerf de voor mijn hart wel weemoediger, maar ſtreelende gedachte aan mijne waardige dierbare, eeuwig onvergeetbare Mama.

Mijn leven loopt hier tegenwoordig met weinige afwisſelingen voorbij. — Bijna iedere dag is aan zich zelven gelijk. Evenwel tot eene kleine verſcheidenheid heb ik eene zeer belagchelijke ſoort van een' minnebrief ontvangen, dien ik u hier in zal ſluiten, of hij in het midden van uwe onaangenaamheden u een oogenblik kan doen lagchen. Als gij van *Rotterdam* misſchien naar *den Haag* gaat, laat hem dan eens aan LOTJE ELZEVIER lezen; die houdt nog al veel van zulke wonderlijke ſtukjes, maar ſcheur hem dan ſtukken, want hij verdient geene reflectie dan in zooverre hij aantoont, tot welke buitenſporigheden een mensch, die nog los

lang

langs ſtraat loopt, in ſtaat is. Gij begrijpt wel, en ook zal LOTJE wel vatten, dat deze historie geheel met dien brief zal afloopen, want wie zou gelooven kunnen, dat die misſelijke man, als ik zijnen brief onbeantwoord laat, gelijk ik dien gelaten heb, 'er eenig verder werk van maken zal. Over zulke noodelooze en beuzelachtige zwarigheden bekommert zich mijn hart niet, dat aan wezenlijke rampen genoeg te dragen heeft.

Maar het wordt tijd dat ik afbreke, daar de Dom reeds half twee ſlaat. — Goeden nacht! lieve broeder!

Uwe Zuster

SUSE.

*

HON-

Digitized by Google

HONDERD TWEE EN ZESTIGSTE BRIEF.

De Heer GUALTHERUS HERMANNUS DEODATUS VAN LEEUWEN aan Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST.

Utrecht, 19. *April.*

AANBIDDELIJKE SCHOONE!

Nog ben ik geheel gepenetreerd van de *rencontre* van gisteren, bij het uitgaan van de R—— Kerk! Ik ben een groot kenner van de ſekſe, want ik ben te *Parijs* en te *Londen* geweest — en zonder vaniteit geſproken, ik heb daar alles gezien, wat adorabel was — maar ſedert gisteren — ſedert gisteren doe ik niet dan uitroepen: Ik ben een kind — ik ben een kind — ik heb nog niets gezien. — *Entre nous* ik was niet van gedachten, dat de natuur in ſtaat was zulks eén *enſemble* van volmaaktheden voort te brengen, als ik de eer gehad heb van in uwe bekoorlijke perſone als geconcentreerd te zien. — Mijn Papa de Domheer was gister avond meer of min *inquiet* over mijn verſtand, en ik was ook waarlijk in een *extaſe*, zoo als ik, hoe zeer ik altijd zeer ſenſibel ben over alles, wat ſchoon is, niet weet im-

immer geweest te zijn. Ik hief den geheelen avond één jubeltoon aan over mijne merveilleuſe ontdekking. Maar heb ik mij ook geabuſeerd, zoo vroeg ik dikwijls aan mij zelven, heb ik misſchien door distractie van gedachten mij geimagineerd een voorwerp te zien, dat in de realiteit der dingen niet beſtond? Maar neen! neen! ik heb u, o adorabele Dame, wier naam mij onbekend is ... en die bij mijn eerſte *abordement* als eene Sylph daar henen zweefde, ik heb u anderhalf uur in de R—— Kerk met verwondering zitten te beſchouwen. — O gij! gij zijt het voortreffelijk *être*, dat ik zoolang gezocht heb. Schoone onbekende! die ik bij het huis van Madame *Veuve* BEUKELMAN heb zien verdwijnen.... Nu is de teerling van mijn noodlot geworpen.... De mijne zult gij, de mijne moet gij worden.... Mijn Papa, de Domheer, wiens eenige zoon ik ben, dringt 'er op, dat ik mij eerst informere ... maar wat informatien komen 'er te pas naar een Engel, zoo als gij zijt! Dat zijn zoo, *entre nous*, de droomen, de melankolike fantaſien van den ouden dag, want mijn Papa is reeds vijf en zestig jaren — en bezit een aanmerkelijk kapitaal. — Wat mijn perſoon betreft, ik ben, zoo als UEd. misſchien zal gereflecteerd hebben, wel niet zeer gigantesk, maar, zoo ver mij bewust is, welgeſchapen. Mogelijk heeft UEd. ook geobſerveerd, dat ik een' groenen bril draag; ik behoor zeker onder de

myopsen ... maar als eene Dame van ſmaak zal UEd. wel bekend zijn, dat de *ton* thans meê brengt, om niet zoo ver te kunnen zien als de boeren.... Ik heb ondertusſchen een uitmuntend gezigt van nabij — als de voorwerpen namelijk onder mijn *focus* zijn. Als mijn zenuwgeſtel niet gederangeerd is, ben ik in ſtaat, om de keurigſte diſſectien van inſecten te doen, met inſtrumentjes, die zoo fijn zijn, dat hoe ſubtiel ook mijne vingers zijn, ik dezelve maar eventjes vatten kan.... — Ik ſpeel, wanneer mijn borst het permitteert, op de dwarsfluit, en ben lid van een Liefhebberij Komedie, waarin ik den eerſten figurant ſpeel, omdat mijne memorie niet zeer geſchikt is, om letterlijk zaken van buiten te leeren.... Toekomenden Zaturdag is het de laatſte Repreſentatie. — Ik zal in den *Cid*, een der Lijfwachten vertoonen. O mogt ik het geluk hebben — aanbiddelijke Schoone! dat UEd. van mijne hand het inliggend entré biljet geliefde te aanvaarden, dan zou ik misſchien occaſie vinden, om onder het naſtukje, dat die miſerabele *Wiskunstenaars* van LANGENDIJK zijn, een degoutabele oude Hollandſche klucht, mij met u te onderhouden en onze aangevangen kennis verder te perfectioneren. Mijn Papa, die niets liever wenscht, dan mij voor zijn' dood met eene Dame van fatſoen getrouwd te zien, is ten uiterſte curieus om UEd. te zien... Hij zal, als de zinking, die op zijn gehoor gevallen is, toen hij Maandag

op

op het Dom-kapittel was, hem permitteert uit te gaan, ook Zaturdag in de Liefhebberij-komedie zijn. Een lettertje van uwe hand te mogen ontvangen en uw' naam te mogen weten, zou de aanvang van mijne aardſche zaligheid zijn. In *expectance* hiervan blijf ik,

Uw Aanbidder

GUALTHERUS HERMANNUS VAN LEEUWEN.

Het opſchrift was: Aan Mejuffrouw N. N. die Zondag laatstleden, circum klokke half twaalf bij *Madame Veuve* BEUKELMAN in huis gegaan is — ſecuur in handen.

HONDERD DRIE EN ZESTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. WILHELMINA BRONKHORST aan Mej. SUSANNA BRONKHORST.

Haarlem, 26. *April.*

HARTELIJK GELIEFDE ZUSTER!

Ik maak het misſchien wat ſlecht met aan u te ſchrijven, maar behalve dat ik mij verpligt acht den meesten tijd bij Mevrouw VERSCHUUR door te brengen, is 'er in mijne levenswijs niet veel verandering, en het zou mij ſomtijds aan ſtoffe ontbreken, om u met eenig genoegen te kunnen onderhouden. Daar het nu bijna veertien dagen geleden is, dat ik een brief van u ontvangen heb, kan ik echter niet van mij verkrijgen, het beantwoorden langer uit te ſtellen, en Mevrouw VERSCHUUR heeft zelf al gevraagd, of het geen tijd werd, dat ik aan u ſchreef. Ik kan u niet zeggen, SUSE! hoe die Dame met u is ingenomen, vooral na dat zij dien brief bij gelegenheid van den dood van hare lieve Dochter ontvangen heeft. Zij heeft mij verzocht u te willen ſchrijven, dat zij nog buiten ſtaat is, om dien eenigzins naar waarde te beantwoorden en verzocht mij, dat ik u haren

ren gevoeligen dank betuigen zal voor dien hemelſchen troost, zoo noemde zij het, dien gij haar in haar grievend verdriet hebt toegedeeld. — Gij begrijpt, dat ik hier zeer droevige dagen heb doorgebragt — en vooral den dag der begrafenis. O wat heb ik dien dag geſchreid ... ik wist niet, dat ik LEENTJE zoo lief had — en ik had nooit zoo iets bijgewoond, want, toen onze lieve Mama begraven werd, was ik buiten's huis bij mijne *Mademoiſel.* Papa meende daarvoor zijne reden te hebben. Maar ik heb bij deze gelegenheid gedacht, of het wel goed is, dat men kinderen ook niet aan zulke tooneelen gewent; althans, wanneer zij voorvallen, onttrekt, omdat zij groot geworden, die toch van tijd tot tijd moeten bijwonen, waartoe zij, als men ze, om de te groote akeligheid, voor de kinderen verborgen heeft gehouden, in het vervolg minder in ſtaat zijn.... O 'er gaat eene huivering over mijn hart, als ik in de zijkamer kom, op de plaats, waar de kist van LEENTJE geſtaan heeft; en ik heb zelfs niet gaarne, dat Mevrouw VERSCHUUR mij 's avonds iets uit de kamer halen laat. Zij ſpreekt van eerstdaags in dat vertrek te gaan wonen, omdat het op een' ſtand ſtaat, die voor *Haarlem* niet doodsch is ... maar ik zie 'er ſchrikkelijk tegen op, en toch ik durf tegen Mevrouw niet inleggen. Ik prijs ondertusſchen het vertrek, waar wij thans zijn, hemelhoog, en doe Mevrouw al de

ſchoonheden, tot de kleinſte toe, van den tuin opmerken, op welken wij zien. Evenwel ik zal 'er aanmoeten, en wel binnen kort denk ik.

Hartelijk bedank ik u, SUSE! voor de waarſchuwingen en lesſen, die gij mij in uwen laatſten gaaft. Denk toch niet, dat ik nog zoo kinderachtig ben, dat ik ze niet wel op zou nemen, omdat zij van mijne zuster komen. O ik heb aan onze laatſte Mama zoo gezien, welk een allerellendigst ding de hoogmoed is, dat ik hoop mijn geheel leven 'er mij voor te wachten. En zouden mij de lesſen van eene zuster niet aangenaam wezen, die door eenen brief eene Dame, van zoovele jaren en ondervinding als Mevrouw VERSCHUUR is, meer kan vertroosten wegens het overlijden van hare dochter, dan verſcheide geleerde Heeren, die haar na den dood van LEENTJE kwamen condoleren, en dikwijls heele breedvoerige troostredenen voordroegen, maar die haar hart koud lieten. Ik bid u, lieve SUSE! ga voort, ga voort met mij datgeen zoo regt zusterlijk te zeggen, hetwelk gij denkt, dat mij in mijne omſtandigheden het nuttigst is. Ik vind echter het een van uwe voorſchriften veel gemakkelijker, dan het ander. Moeijelijkst valt het mij, om dien afſtand tusſchen Mevrouw VERSCHUUR en mij te bewaren, dien gij, en zoo, als ik het wel vat, om goede redenen voorſchrijft: voornamelijk door dat zij van haren

kant

kant alles aanwendt, wat maar ſtrekken kan, om mij dien afſtand te doen vergeten en mij in den waan te brengen, als of ik wezenlijk hare dochter ware, ja laat ik eens zoo grootsch wezen, van te durven denken, dat zij zich zelf bevlijtigt, om zich in het denkbeeld te brengen, dat ik hare dochter ben. Kind! mijn kind! zijn gedurig de benamingen, die ik van haar ontvang. Laatst vroeg zij mij, waarom ik haar geen Mama noemde; maar ik antwoordde, aan hetgeen gij mij geſchreven hadt, gedachtig, dat het mij, die zoovele weldaden van haar ontving, niet voegde haar een' naam te gaven, die mijne toeſtand en mijne betrekking op mijne weldoenſter mij verboden. Ik merkte echter, dat dit antwoord haar niet kwalijk beviel, en dat bevestigde mij, Suse! in de juistheid van uwe aanmerking ten aanzien van het houden van eenen behoorlijken afſtand ... want hoe groot zij van mij houdt — zij is toch mijne Moeder niet.

Behalve dat wij eens na het ſterfgeval in eene koets een paar uren getoerd hebben, ben ik nog maar eenmaal de deur uitgeweest. 't Was gisteren een zoo alleruitſtekendſte Lente-dag, en ik lokte Mevr. Verschuur uit tot het doen van eene kleine wandeling, buiten de ſtad, en haar viel in, dat wij dan bij de Weduwe van zekeren Bloemist een kopje thee zouden kunnen gaan drinken, waardoor ik juist gelegenheid vinden zou, om zóo als men het hier noemt

de bloemen te gaan zien. Ik kan niet ontkennen, dat ik zeer wel met dat plan van Mevrouw VERSCHUUR in mijn' ſchik was. Wij gingen dan een der poorten uit, ik weet niet net welke, en kwamen daar in een' bloemtuin. Regt aangenaam was het bezoek van Mevrouw VERSCHUUR, en met eene jonge Juffrouw, eene der Dochters der weduwe ging ik ſpoedig in den tuin, nadat ik evenwel vooraf Mevrouw VERSCHUUR gevraagd had, of zij 'er ook iets tegen had, dat ik haar voor een klein poosje verliet. — Wij hadden bij Papa, gelijk gij weet, altijd eenige hiacinten in potten en op glazen — ik had toen reeds veel genoegen, om den groei daarvan na te gaan, en zag ongemeen gaarne de fraaije en lekker riekende bloemen, die eindelijk aan dezelve kwamen ... maar hoe ſtond ik op te zien, toen mij HENRIETTE, zoo heette de dochter der weduwe, mij in den tuin en bij de bloembakken bragt.... Ik ſtond waarlijk verrukt over de groote menigte van ſchoone en trotſche bloemen, zoo verſchillende van kleuren, als ik daar aanſchouwde. — Zij bragt mij eerst bij den vroegen bak, zoo als zij het noemde, omdat daarin de hiacinten ſtaan, die het vroegſte bloeijen; deze waren meest al enkele bloemen, en verbazend groot en zwaar van bloemtroſſen. — Toen leidde zij mij naar verſcheide bakken op eene lange reeks, gedeeltelijk met zeilen overdekt, om te beletten, dat de ſterke zonneſtralen de teedere kleuren niet

te

te ſpoedig zouden doen verſchieten. — Deze bloemen maakten nu den laten bak uit, en deze waren naar mijn gedachten nog fraaijer dan de andere. — Zij waren veel grooter en voller — en alle bijna dubbel, zoo als JETJE zich uitdrukte. Schoon ik niet ontkennen kan, of zekere ſtijfheid, om dat alles zoo op regte reken ſtaat, mij een klein weinigje hinderde, maakten toch de verſcheidenheid en fraaiheid van zoovele uitſtekend ſchoone en zware bloemen een' aangenamen indruk op mijn geest. JETJE toonde mij, welke uitnemende fraaije roode of purpere harten eenige hadden — en zij noemde mij de namen van ſommige, maar die zijn mij reeds vergeten, en ik geloof, dat die ook voor de Heeren Bloemisten van het grootſte belang zijn, om ieder te onderſcheiden. Bovenal aangenaam was mij de lekkere geur, dien deze bloemen uitwaſemen — en die toen ik de bakken voorbij was, mij van geheele groote velden, met hiacinten beplant, tegen woei. — Ik durf niet giſſen, SUSE! hoeveel honderde hiacinten ik gezien heb. — Een oude tuinknecht, die bij de bakken rondliep, toonde zich bijzonder in zijn' ſchik dat ik met eenige aandacht de bloemen bekeek. „ 's Morgens was 'er eene partij geweest," zei de man, „ van *Amſterdam*, altemaal groote „ Heeren en Dames, maar hij had zijn hart „ vast gehouden, want hij had gedacht, dat „ de heele tuin onderſte boven moest — zoo

„ vlogen die menſchen door en over alles „ heen." — En de man was verzekerd, dat zij bijna geen bloemen gezien hadden. 'Er was zelfs een heertje geweest (ik denk zoo een van onze *incroyables*) die was over den besten bak heen geſprongen.... Hij had zelfs van eene bloem (ik geloof den *Tempel van Salomo*) eenige nagels afgeſprongen. Terwijl mij de man dat ſtond te vertellen, ging de tuindeur open, en daar kwam weder een heele ſtoet binnen ſtuiven: het was eene andere bloempartij — evenwel van wat bedaarder ſoort dan de vorige. Ik zag 'er wel eenige bekenden onder, maar de meesten hielden zich, als of zij mij niet kenden; alleen kwam VAN SALEN naar mij toe, en ſprak mij heel vriendelijk aan.... Hij vroeg of ik ook wist hoe gij vaart — en berigtte mij, dat Koo dadelijk te *Rotterdam* geplaatst was. Hoort gij niets van KRAAIJESTEIN, vroeg ik hem.... „ Ik heb gehoord," antwoordde hij, „ dat „ hij naar *Groningen* of naar *Vriesland* is ... „ wat hem daar heen drijft, weet ik niet, maar „ als hij het gat van *Texel* uitvoer, was het „ nog beter." ... Hierop maakte hij zijn kompliment en vertrok. Zouden, dacht ik, al die anderen mij niet willen kennen, om dat mijn Papa's zaken ongelukkig gederangeerd zijn. Nu ik trok mij die beleedigende behandeling niet heel zwaar aan, en ging met Juffrouw JETJE den tuin verder door. — Ik zag een bed met tulpen, die, naar het zeggen van

JET-

JETJE, over drie weken regt mooi zijn, en zij noodigde mij op een kijkje, waarvan ik, als het Mevrouw VERSCHUUR ſchikt, zeer gaarn gebruik zal maken. Wat verder vertoonde zij mij bakken met fraaije ranonkels en anemonen die ik voor mij de voorkeur nog geven zou boven de hiacinten, omdat zij levendiger van kleur zijn, ſchoon anders die bloemen ook wel iets van verſierde hebben. Zij plukte ook een der bloemen voor mij, die zij een Kievits-ei noemde, en waarlijk die bloem had 'er heel veel overeenkomst meê. Toen bragt zij mij langs een veld Narciſſen in een prieel, daar ſtonden op een amphitheater meer dan honderd potten vol Engelſche Auricula's. Op nieuws ſtond ik hier verrukt over eene verſcheidenheid van kleuren in dezelfde ſoort van bloemen, zoo als ik mij nooit had kunnen voorſtellen. — Sommigen ſchenen van eene zachtheid, waarbij het keurigſte en fijnſte fluweel niet kan halen.... Toen wij naar huis terug gingen, kwamen wij voorbij een heele partij Kroon-imperialen, o welke trotſche bloemen! een van dezelve ſchudde zij, terwijl ik 'er mijne hand onder hield, en 'er droop honig uit, die heel lekker ſmaakt, maar ik zal ophouden, want gij zoudt wel denken, SUSE! dat ik door de Haarlemſche lucht, met de liefhebberij voor bloemen was aangeſtoken. Ik moet alleen dit nog zeggen, dat beide Mevrouw VERSCHUUR en ik tegen het poortſluiten heen gingen; ik kreeg een' ruiker uitge-

gezochte fraaije bloemen mede, die thans op de tafel voor mij ſtaat, en waarvan de aangenaamſte reuk zich door het geheel vertrek verſpreidt.

Mevrouw VERSCHUUR was waarlijk door de wandeling, en door deze kleine uitſpanning regt verkwikt — en ik kon in der daad merken, dat het niet weinig haar genoegen vermeerderde, toen zij merkte, dat ik mij ook met Juffrouw JETJE wel gediverteerd had. „ 't Deed mij," zeide zij, onder den avondmaaltijd, „ het deed mij regt plaiſier, dat die „ jonge Juffrouw te huis was, dus hadt gij „ nog een' aangenamer namiddag, dan ik in „ ſtaat ben u te geven, want hoe goed wij „ bejaarde menſchen het met jonge lieden meenen mogen, gelijk zoekt toch gelijk — en „ 't is onmogelijk, dat een jong mensch op „ den duur behagen ſchept in het bijzijn van „ lieden van gevorderde jaren. Althans niet: „ wanneer het niet nu en dan wordt afgewisſeld." Ik gevoelde de waarheid van deze aanmerking van Mevrouw VERSCHUUR, en ſtemde die door mijn ſtilzwijgen toe ... „ Als „ gij dus," ging zij voort, „ ſmaak vindt in „ het gezelſchap van Juffrouw JETJE, vraag „ haar dan vrijelijk van tijd tot tijd bij u. „ Jonge lieden moeten met jonge lieden converſeren: anders krijgen zij de ſtijfheden „ en gezetheden van oude lieden zonder oud „ te zijn, en, o dat ſtaat zoo onnatuurlijk.

„ Ik

„ Ik heb zoo eens een' jong Heer gezien,
„ die nog geen vijf en twintig jaren oud was.
„ Hij was opgevoed door een' vader, die hoog
„ bejaard en ſukkelende was, en had nooit
„ bijna de deur uit geweest, en geen ander
„ voorbeeld gezien dan zijn ouden vader; die
„ jongman van vijf en twintig jaren was, in
„ alle zijne manieren, geſprekken en gedrag
„ een man van meêr dan vijftig jaren. Ik
„ hoop niet, kind! dat gij dat van mij
„ ooit zult krijgen, en daarom moet gij van
„ tijd tot tijd vooral ook verkeering met jeug-
„ dige Vriendinnetjes hebben." — Vindt gij Mevr. VERSCHUUR geene charmante vrouw, SUSE! verleden week is zij een weinig onpaſſelijk geweest. Ik kan u niet zeggen, hoe ongerust, ik mij maakte ... heel anders, dan dat Papa's laatſte vrouw hare ellendige vapeurs en wat niet al had, wanneer zij meende te ſterven ... maar niet ſtierf.

Als gij nu eens weer een oogenblikje tijd overig hebt, ſchrijf mij dan toch eens eenige regeltjes. — Gij weet, dat ik zoo gaarne wat ſchrift van u heb, nu wij zoo van elkander geſcheiden zijn. Maak mijn kompliment aan Mejuffrouw BEUKELMAN en geloof, dat ik ben

Uwe liefhebbende Zuster

WILHELMINA BRONKHORST.

HON-

HONDERD VIER EN ZESTIGSTE BRIEF.

De Heer LOUIS KRAAIJESTEIN aan Mejuffr. SARA LINDENBERG.

Groningen, 26. *April.*

Kom niet onder mijne oogen SARA! — Waar zijt gij met uwe uitnemende informatiën, uwe onfeilbare narigten, uwe vaste berigten?... SANTJE was naar *Groningen*.... Zij is even goed te *Groningen*, als te *Konſtantinopel*.... En ik onnoozele gek ga op het woord van eene heks, die het misſchien met SANTJE in het geheim eens is, naar *Groningen* — loop de ſtad op en neêr, laat mij van den kastelein onderrigten van alle mogelijke winkels, waar zich SUSE befteld zou hebben — en de uitkomst van alles is, dat zij 'er niet gevonden wordt, en al bleef ik zoolang in *Groningen*, als 'er over het nieuw ſtadhuis gebouwd is, misſchien, dat SUSANNA BRONKHORST 'er zich nog niet vertoonde. Weet gij wel, dat het nu bijna éene maand geleden is, dat ik haar gezien heb: en hoelang ben ik, in dit klein nest van een landje, in onzekerheid, waar zij zich ophoudt. Denkt gij misſchien, dat gij door uwe mis-

misleidingen (want zeker, zeker hebt gij 'er-ſchuld aan, want ik ken uwe duivelachtige praktijken) dat gij mij daardoor van Susr af zult trekken — dan bedriegt gij u met al uwe ſlimheid deerlijk. Mijn genegenheid, mijne liefde, mijne hartstogt wordt alleen getergd door het langer afwezen — en het vuur, dat in mijn hart voor haar ontſtoken is, blaakt heviger en heviger.

O had ik niet naar uwe helſche opſtokingen geluisterd, had ik het gehoor geleend aan de ſtem der liefde, die in mijn hart ſprak, dan, dan zou ik misſchien thans in het bezit van dien goddelijken ſchat zijn, die nu voor mijn oogen verborgen, misſchien voor altijd verdwenen is: maar ik weet, aan wie ik dat verlies wreken zal. Verbeeld u niet, dat ik volgens uw' raad, als ik haar niet te *Groningen* vind, haar dan te *Leeuwarden* zal gaan opzoeken. Denkt gij, dat ik mij, als een drijftol door de zweep van uw nukkigen wil zal laten voortzweepen. Neen! gij moet mij de plaats wijzen, waar zich Susr onthoudt, of mijne geheele wraakſiool zal ik over u uitgieten. Ik zal hier zoo lang blijven, tot dat ik antwoord van u hebben kan, of gij eenige nadere ontdekkingen gedaan hebt — en zoo niet.... Drijf dan op uw eige wieken verder voort.... Gij zult van Kraaijestein niet meer hooren ... en klaag dan vrij aan de boomen en bergen in het eenzame *Velp*, waar gij tegen Mei met Toby heen moogt trek-

trekken, dat gij mijne gunst en ondersteuning verloren hebt. —

Gij kunt denken, hoe ik mij in deze stad verveel, schoon de stad zelve een zeer regelmatige verzameling is van die klompen kalk en steen, die men huizen noemt. Ik vind 'er geen huisje, waarin zij zich ophoudt, die het hoofd voorwerp, wat zeg ik? het eenig voorwerp van mijn hopen en vreezen is. Al waren het al te maal paleizen, wat raken mij die paleizen — geef mij een hut met een strooijen dak en plaats 'er SUSANNA BRONKHORST in, en alle paleizen zijn holen van verdriet en ongeluk. En wat zal ik van de menschen, die ik hier ontmoet zeggen — zij schijnen mij opregter en eenvoudiger dan de *Hollanders*, althans alles komt 'er vrij wat plomper uitvallen ... maar de mensch is, waar hij zich bevindt, een bedrieglijk wezen. — Ik heb wel in bescheiden en zeer beschaafde lieden eerlijke; en in plompe en grove lomperts valsche menschen gevonden. Ik beslis dus niet, of die minder kiesche manier van spreken eene heerschende landstaal of een blijk van meerder eerlijkheid is. 'Er zullen 'er hier ook wel van allerhande soort zijn. — De karakterkunde der volkeren en phisiognomie-kunde der menschen staan bij mij op dezelfde rij van zeer faalbare wetenschappen — maar was 'er, was 'er één onder die goede *Groningers*, die mij kon zeggen: „ Hijr, hijr, is SUSANNA BRONK-„ HORST!"

„ HORST!" — o dan, dan zou deze zijne taal mij klinken als de taal van eene weldadige Godheid ... en ik zou hem de handen kusſen als die van mijn' weldoener. Maar 'er is 'er hier zoo geen ... Ik zwerf, nu ſedert eenige dagen *Groningen* op en neêr — en ieder oogenblik groeit mijne verveling aan.

Van al den tijd, dien ik hier heb doorgebragt, heb ik mij ſlechts één half uur niet verveeld. Mijn Hospes dwong mij bijna, om het Inſtituut van Dooven en Stommen te gaan kijken. En ſchoon ik zet, dat ik dat van SICARD te *Parijs* gezien had, ik moest het Groninger Inſtituut zien, daar was geen houden aan — en ik moet betuigen, dat ik ten uiterſte te vreden was over deze Inlandſche Kweekſchool: ja ik durf vrijelijk zeggen, dat zij de Franſche zeker evenaart, zoo zij die niet overtreft. Hier raakte ik voor eenige oogenblikken in eene heldere luim, want, SAARTJE! de *ſpiritus* van mijne ziel, die door mijn wonderlijk ligchaam loopt, is heel volatil, zoo als UEd. wel weet — en doet een weinigje denzelven tot orkaan rijzen — o hij valt door eene kleinigheid weder op heel mooi weder. — Daar ſtond nu de *ſpiritus* ... en wat gebeurt 'er? — Een der ondermeesters onderwees een der verſtgevorderde kweekelingen in de Vaderlandſche Hiſtorie — zij waren in den tijd van die booze MARGRIET van *Henegouwen*, toen het 'er in dit Land zoo beroerd verward uitzag — en de

Onderwijzer ſchreef: of toen ter tijde *Holland* alléén door onlusten vernield werd. Heel handig nam de leerling het ſtukje krijt en ſchreef: „ Neen! want *Gelderland* leed geweldig „ door den Burgerkrijg tuſſchen de van HEEKE„ REN, en BRONKHORSTEN." — Wip eensklaps mijn *ſpiritus* op het laatſte woord naar boven. — Ik kon zelfs niet nalaten van te zeggen: — De BRONKHORSTEN!! ... ik geloof dat ik eene heel malle vertooning maakte. En met eene kleine buiging vertrok ik. — Dat ook juist in die les die familie-naam vallen moest ... anders had ik misſchien nog een half uur eenige kalmte gehad ... wat kalmte — voor mij is 'er geene ruſt, is 'er geene kalmte, voor dat ik SUSANNA BRONKHORST weêrgevonden heb — of dat ik weet, waar zij zich onthoudt ... maar dat en haar weêr te vinden is hetzelfde.

En waarlijk, SAARTJE! als het lang duurt, dat ik in deze onzekerheid leef, dan zal het mij in de herſens ſlaan. Razende ben ik van verlangen naar het ſchepſel, dat gij en de andere domkoppen mij uit de handen getooverd hebt, op het oogenblik, dat ik bijna zeker was van mijne zegepraal. De Loosduinſche historie zal ik in eeuwigheid niet vergeten ... als daar geen bedrog onder geſpeeld heeft... — Maar wee u! wee u! als gij mij niet met de volgende post ſchrijft, waar SANTJE zich onthoudt. En als gij weder het woord geduld durft ſchrijven, verbrand ik terſtond uw' brief

tot

tot asch en lees nooit weder eene letter van uwe hand. Waar zijn de dagen gebleven, toen ik lachte, dat men zijn hoofd ooit om een meisje breken kon, toen ik mijne vingers in de hoogte ſtekende, in het midden van de broertjes uitriep: Wat laat men den kop om een hangen ... aan elk van deze tien 'er één — en nu, nu veroorzaakt mij één ſchuw meisje, van zoo weinig ondervinding, dat mij den kop op hol helpt, al die oneindige moeite. Ik ſta somtijds op het punt, om haar geheel uit mijne zinnen te zetten, en de eerſte gedachte, die mij wegens haar opkomt, te verv!..... maar ſchoon ik haar haat ... haat om al de beleedigingen, die zij mij heeft aangedaan — en zij mij zeker zal aandoen, als ik haar weder ontmoet ... o door het midden van dien haat heen voel ik, dat 'er in de kern van mijn ziel liefde, hevige liefde voor haar overblijft — en bij dat beginſeltje komt dan mijn hoogmoed. SUSANNA BRONKHORST zou dan het eerſte, dan het eenige meisje zijn, dat KRAAIJESTEIN kon weerſtaan. Bittere haat, hevige liefde, gekweste hoogmoed prikkelen mij beurtelings — en immers een van die drie razernijen is alleen in ſtaat, om het hoofd van een KRAAIJESTEIN op hol te helpen.... En ik weet niet, wie van de drie mij het hevigſte pijnigt ... maar dit weet ik, dat de Hoogmoed mij nog ſtaande houdt. Ja hoezeer zij gekwetst is, zij heeft nog krachten genoeg,

om mij te bezielen, om mij de hoop in te ſtorten, dat ik over alle bezwaren eindelijk zal zegepralen. Zij bewaart mij voor het allerijsſelijkſte gedrogt, dat 'er op aarde is — voor Wanhoop.... Ja ik zal niet meer lagchen, om Juffrouw SAPPHO, dat zij dien dollen Leucadiſchen ſprong waagde, want de Hemel zij geloofd, dat 'er in dit land zulke ſteilten niet gevonden worden, wie weet, wie weet wat ik anders in een oogenblik van vertwijfeling deed.... Het ontbreekt hier evenwel toch in dit land niet aan hoogten — ik zie vlak uit mijn Logement den kostelijken hoogen toren van de *Groote Kerk*, als ik daarvan afſprong, zou 'er van mij zoo weinig te regt komen, als van het bruinetje SAPPHO. — Maar neen! die liep regt uit in zee — 'er mogt hier en daar een klipje ſtaan, daar had zij niet op gerekend.... Vrees, vrees 'er maar niet voor SAARTJE! Ik zal *Groningen*, dat beroemd genoeg is, niet beroemder maken door mijn' ſprong van den toren ... want eigenlijk is mijn wanhopigſte bui al weêr aan het overdrijven, en 'er komen reeds weder heldere, heel heldere flikkeringen in mijne ſtraks zoo benevelde ziel. Maar ik wil het niet ontkennen, dat ik van tijd tot tijd meêr hinder van die donkere vlagen krijg ... en zij duren langer. Ik denk toch niet, dat zij de gevolgen zijn van ... neen! neen! — 't is alleen het gevolg van het miſſen van SUSANNA ... anders niet ... anders kan

het

het niet zijn.... Wat zitten toch die kindersprookjes, die oude wijven en schoolvossen ons van de conscientie inprenten, diep in onze zielen geheid! ... Dezen nacht niet kunnende slapen wentelden 'er duizend en tien duizend gedachten door mijn hoofd — ik geloof waarachtig, dat ieder bloedbolletje bij zijn' omtogt met eene scheepslading nieuwe gedachten kwam aandrijven... Onder die duizenden dan zweefde 'er een uit een oud printeboekje, waarin ik als een jongen wel gekeken heb, — Of het beeldspraken van Cesar Ripae of van een ander waren weet ik niet, maar wel dat ik een karel voor mijn oogen kreeg met een open borst, en daar zaten een half dozijntje slangen aan zijn hart te peuzelen ... de gezigtstrekken van dien sinjeur waren heel anders, dan die van eene Groningsche boerenmeid, die ik onlangs spekpannekoeken zag eten.... Geloof mij, ik had werk, om dat leelijk spook weg te drijven ... want hoe groot een bol de mensch ook is, hij heeft het somtijds maar heel kwaad, om eene gedachte, die zoo door andere gedachten tegen zijn dank naar boven haspelt, met een tooverstokje te doen verdwijnen. Wat kan een een mensch al invallen hebben, ik verbeeldde mij, dat ik wel eens oude Heeren gezien had, die zoo omtrent als ik hun jeugd hadden doorgebragt, welker trekken, vrij wat overeenkomst met die pijnelijke phisiognomie van de Kwade Conscientie (zoo heette het poppetje) hadden....

Maar ik denk, dat gij al zit te ſchudden van lagchen, terwijl gij dit leest. — Lagch mij hierover vrij uit, want ik doe het mij zelven ... maar lagch niet om mijne bevelen naar te komen, want dan zou ik misſchien met geen aangenamer wezenstrekken, dan het rampzalig voorwerp, waarvan ik u zoo geſproken heb, u naderen, zoo ik gedoogde, dat gij ooit weder in mijne tegenwoordigheid werdt toegelaten. Indien gij niet zorgt, dat gij SANTJE BRONKHORST opſpoort.... Maar ik heb mij reeds te lang bezig gehouden, met aan u te ſchrijven, die zoo wel in ſtaat zoudt zijn, om, zoo gij uw vrouwelijk verſtand wilde gebruiken, zelfs in den duisterſten ſchuilhoek haar op te ſporen, wier bezit de hoogſte de eenigſte wensch is van

... LOUIS KRAAIJESTEIN.

HON-

HONDERD VIJF EN ZESTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. CHARLOTTE ELZEVIER aan Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST.

den Haag, 27 *April.*

LIEVE VRIENDIN!

Koo is toch een regt goede jongen. Geloof mij, het ſpijt mij, dat ik hem niet een weinigje meer lief heb kunnen hebben, dan zou ik het toch met hem gewaagd hebben: daar is hij gisteren, nadat hij geſlaagd is in geplaatst te worden op het kantoor van de Heeren VAN DER MEI en BAKKER te *Rotterdam* bij ons geweest. O gij moest de dankbaarheid jegens mijn Papa, die hem een' brief van aanbeveling gegeven had, gezien hebben. Het ontbrak hem aan woorden, om hem zijne erkentenis te betuigen ... en ik vond waarlijk zijn ongekunſteld ſtamelen in het midden van zijne dankbetuiging veel fraaijer, dan dat hij eene meesterlijke en vooraf overdachte aanſpraak gedaan had. „ Hij hoopte...” zoo zeide hij, „ hij hoopte, dat God, dat de goede God „ hem nog eens zou ſtellen in de gelegen„ heid, om het goede aan hem ... door Papa

„ bewezen ... zoo onverpligt bewezen, te „ vergelden...." Toen greep hij de hand van Papa en zijne oogen begonnen vochtig te worden. — 'Er is, dunkt mij, bijna geen fraaijer geſtalte uit te denken, waarin zich een mensch vertoonen kan, dan wanneer hij met een' helderen lagch van vreugde, getemperd door het nederig beſef van beweldadigd te zijn, zijnen weldoener nadert ... en hem woorden ontbreken, die naar zijn gevoelen evenredig zijn aan de ontvangene weldaad. Want Papa was van gevoelen, dat Koo juist zulke groote redenen niet had, om hem zoo dankbaar te zijn; hij had hem ja bij die Heeren aanbevolen, maar hij kon niet onderſtellen, dat zijne aanbeveling van zulk een verbazend gewigt geweest was, en hij oordeelde, dat de proeven van bekwaamheden, die uw broeder gegeven had, oneindig meer tot het verkrijgen van dien post, hadden toegebragt, dan zijn ſchrijven. Met den 1ſten Mei gaat Koo te *Rotterdam* wonen. Hij moet nog eens naar *Amſterdam*, om daar eenige kleine zaken in order te brengen, maar hij kon *den Haag* niet laten liggen, zonder ten minſte een uur bij ons door te brengen.

Hij had daarenboven een' brief van den Heer WALRAVEN uit *Parijs* ontvangen, waarin een brief NB. aan mij was ingeſloten, dien hij mij liefst zelfs wilde overhandigen, zoodat Koo had wel redenen genoeg tot dit ſpringtogtje.

Wat

Wat den brief van WALRAVEN betreft, dien zal ik u maar zoo in zijn geheel, hier influiten, dat wint mij het kopieren uit. Ik behoef u niet te zeggen, dat ik daardoor getroffen was.... Gij weet, hoe ik over den Heer WALRAVEN altijd gedacht heb, maar ik had nooit kunnen denken, dat het hem in den kruin zou komen, om mij tot het voorwerp van zijne liefde te nemen. Hij raisonneert veel, zeer veel voor een' minnaar ... maar hij is toch een zeer knap verdienstelijk man. Nu, hij is nu bij proviſie van voornemen verder op naar *Lyon* te trekken, zoodat, als ik den brief van u terug krijg, kan ik eens met geſloten herſens en berade zinnen (zoo als Grootemama plagt te zeggen) gaan nederzitten en overleggen, wat ik ſchrijven moet. Verbeeld u, gij, die mij bijna in alle andere zaken, zeer verre overtreft in ſtatelijkheid en deftigheid, gij vindt in WALRAVEN den man niet, die als Echtgenoot u gelukkig zou kunnen maken, en ik, die van veel losſer aard, en althans veel minder deftig ben, ik zou hem nu tot man kunnen krijgen.... Ik wenschte hem wel wat minder deftig.... Zou dat geen allereerſte voorwaarde kunnen zijn, als hij zijne vrijerij wilde voortzetten, want hij zal met dat gewigtig werk niet voortgaan, zonder dat hij van mij daartoe eene gunſtige toeſtemming verkregen heeft: — waarſchijnlijk, omdat hij voor het geëerd publiek liever één dan twee blaauwe ſche-

nen hebben wil — maar hoe zit het toch, SUSE! wij meisjes willen geen losbollen — en geen heele deftige heeren. — Tusschen beide in zullen 'er zeker wel zijn, en 'er vallen 'er heel veel tusschen WALRAVEN en KRAAIJESTEIN in, maar vorderen wij niet heel ligt wat al te veel? — Ondertusschen zit ik nu met dien brief voor mij in eene groote naarheid en ik heb uw' raad ten hoogste noodig ... want als Mama wist, dat de brief van WALRAVEN over zulke zaken liep, dan zou mij weinig rust gelaten worden. Zij is nu in het denkbeeld, dat zijn schrijven u betreft, en dat doet het ook gedeeltelijk; maar ik wil eerst weten, wat gij 'er van zegt ... en dan zal ik 'er ook eens mijne gedachten over laten gaan. Ik vind het bij provisie gemakkelijk, dat, in zulk een geval, een minnaar op zulk een afstand is, want het moet regt lastig wezen, dat men zoo met minnebrief op minnebrief overstroomd wordt. Koo heeft het daarmeê trouwens heel wel gemaakt, dat zal ik hem altijd tot eer rekenen.

Maar, lieve SUSE, wat zal ik van dien ellendeling zeggen, die aan u dat zonderling voortbrengseltje gezonden heeft, den Zoon van den Domheer VAN LEEUWEN, dat Koo mij heeft meêgedeeld; ik hoop toch, dat gij met dien karel geen gemaal zult hebben, want zulke voorwerpen zijn heel lastig. Ik weet niet of het ventje GELLERTS Fabelen ooit gelezen heeft, maar als hij mij zulk een' brief

brief gezonden had zou ik mij de kleine moeite getroosten, om hem in een couvert een afschrift van die fabel te zenden, die eindigt met de naïve woorden:

„ Mijn Heer! gij zijt een zot."

Mij dunkt, dat dit brandmiddeltje goed zou zijn voor zulk een gek. Schoon ik niet denk, dat het in uw' smaak vallen zal, vrees ik geen oogenblik, dat het u aan middelen zal ontbreken, om den dwaas af te schepen. Wij arme meisjes zouden waarachtig somtijds, als 'er zich maar wat redelijks opdoet, en wij willen dan toch ook nog eens trouwen, voor onzen dood, zoo maar een redelijk minnaar toppen, omdat men zoo ellendig geslingerd wordt, en dat zich zelfs de droevigste producten der andere sekse niet ontzien, om aanspraak op onze genegenheden te maken. De trotschheid van de Heeren mannen is toch onuitsprekelijk groot: ja ik geloof, dat die van de minst beteekenende in het stuk van liefde de grootste is. En somtijds gelukt het zulke narren, dat zij van de schoonste en verstandigste uit onze sekse krijgen — en zoodanig een voorbeeld moedigt weder andere gekskappen aan ... neen Suse! Een gekskap wil ik niet hebben, liever, oneindig liever dan een man, tegen wien ik zoowat hoog op moet zien. Ik hoop maar, dat door het geval van dat ongelukkig kie-

ken

ken van mijn Heer den Domheer, niet uit zal komen, wie gij zijt en waar gij u onthoudt. KRAAIJESTEIN is 'er zeker nog onkundig van, want de zoogenaamde Mevrouw MEADOWS (zoo ik denk SAARTJE LINDENBERG of wie zij is) eene *complice* van den ondeugenden man, is nog geen tien dagen geleden onze Madam GIBBON ontmoet. Schoon zij zeker eene onbeschaamde feeks is, scheen zij eerst wat huiverig, om Madam GIBBON aan te spreken, maar zij kon haar evenwel niet misloopen. Zij kwam dus met veel komplimenten naar haar toe, vele excusen makende, dat zij, zoo nabij *den Haag* zijnde, nog geene opwachting bij haar gemaakt had. Madam GIBBON antwoordde bijna niets ... maar zij liet 'er op volgen: „ En „ waar is toch onze lieve Juffrouw BRONK„ HORST gebleven? Haar lot gaat mij altijd „ aan het hart." Nu kon zich de brave Madam GIBBON niet langer bedwingen, maar zeide, zoo als zij mij verteld heeft, zeer ernstig (en wij weten, dat als zij ernstig is, haar toon vrij wat naar het gestrenge overhelt) „ Het „ ontschiet mij niet, dat gij u bekommert, „ Mevrouw! om te weten, waar zich die bra„ ve Dame onthoudt, maar het verbaast mij, „ dat gij tegen mij van haar spreken durft. „ Zeg gij aan den Heer KRAAIJESTEIN, en al„ len, die met hem zamenspannen, om een zoo „ braaf meisje, als Juffrouw BRONKHORST te „ bederven, dat ik te oud geworden ben, om,

„ op

„ op eene onbeſchaamde aanvraag, de ſchuil-
„ plaats van een meisje te verraden, dat te
„ lang haar verblijf gehouden heeft, onder één
„ dak met eene der verachtelijkſte onzer ſekſe,
„ die zich Mevrouw MEADOWS noemde....”
En wat denkt gij antwoordde de heks daar-
op, niet anders dan: „ Animeer u zoo niet,
„ *Madam!* animeer u zoo niet over eene on-
„ noozele vraag. Ik hoop, wanneer wij el-
„ kander weder aantreffen, u in een beter hu-
„ meur te vinden — *jusqu'a revoir!*” — en
zoo ging zij met een glimlachje henen. On-
dertuſchen mag u dat geſprek gerustſtellen,
dat de Heer KRAAIJESTEIN nog onkundig is
van uw verblijf. Ik hoop niet, dat de zoo-
genaamde Mevrouw MEADOWS mij ontmoe-
ten zal: ik zou haar nog onvriendelijker be-
jegenen — want ik houde haar voor de oor-
zaak van eene verkoeling der vriendſchap, die
tuſſchen ons heeft plaats gehad, en welke, he-
laas! van uwe zijde wel eenigzins geweken,
maar niet zoo geheel verdwenen is, als ik wen-
ſchen zou ... doch ik zal dit ſtuk niet verder
aanroeren, omdat ik blijde, hartelijk blijde ben,
dat wij zooverre weder gevorderd zijn. O ik
ſta haast in den wil, om het geſchreven zoo
verre weder door te halen, maar neen! Ik
ſchroom niet, om SUSE in mijn hart te laten
zien ... en vertrouw, dat gij dit gedeelte maar
onbeantwoord laten zult.

Ik kom bijna dagelijks bij onze goede Madam,
en

en onze meeste ſtof van onderhoud zijt gij en de zonderlinge toeſtand, waarin gij u bevindt. Alleen komt Madam GIBBON buiten dat geduurig weder op haren Neef DE KLERK. Of het een bewijs van haren toenemenden ouderdom is, weet ik niet, maar ik ſpreek haar bijna nooit, of zij weidt lang en breed uit over haren lieven Neef, zoo als zij hem, met veel nadruk, gewoon is te noemen; over de bekommeringen, welke zij omtrent hem voedt, en over de hoop, die zij koestert, om hem ten minſte nog voor haren dood weder te zien. In het kort, zij is over dat *ſujet* niet uitgepraat. In ernst zij maakt mij nieuwsgierig, om zulk een' voortreffelijken Neef te zien, en ik zou u dat kijkje bijna misgunnen.

Gij hebt mij veel genoegen gegeven met de beſchrijving van uwen tegenwoordigen toeſtand en de voet, waarop gij met uwe huisgenooten ſtaat. Ik geloof ondertuſſchen wel, dat die goede menſchen, wat vreemd hebben opgezien van uwe verdraagzame gevoelens. Ik behoef u niet te waarſchuwen, hoe ſomtijds eene welmeenende verdraagzaamheid in de oogen van onverlichte Godsdienſtige menſchen den ſchijn heeft van onverſchilligheid, die te weeg kan brengen, dat men zijne achting voor een gedeelte verliest... Maar wat u betreft, Vriend! gij zult uwe huisgenooten, buiten twijfel, zulke doorſlaande blijken geven van ware Godsdienſtigheid, dat gij geen gevaar zult loopen

van

van door het ten toon ſpreiden van uwe gematigde en verdraagzame gevoelens, in derzelver oogen te dalen.

Zeg mij nu (als u eenigen tijd overſchiet) onbewimpeld uwe gevoelens over den brief van WALRAVEN, en geef mij deswegens uwen raad, waarmede gij nieuwe verpligting leggen zult op

Uwe opregte Vriendin

CHARLOTTE ELZEVIER.

HON-

HONDERD ZES EN ZESTIGSTE BRIEF.

De Heer PHILIP WALRAVEN aan Mejuffr. CHARLOTTE ELZEVIER.

Parijs, 22. *April.*

MEJUFFROUW!

't Is niet dan met veel aandoening, dat ik heden de pen opvat, om over een der teederſte onderwerpen te ſchrijven. Ik heb het genoegen gehad, toen ik mij, eenigen tijd geleden, kort voor mijn vertrek uit het vaderland aan het huis uwer waardige ouderen bevond, met u over de verhevenheid der ware vriendſchap te mogen ſpreken. Ik heb ontdekt, hoe onze gevoelens elkander ontmoetten over dat aangenaam onderwerp, en hoe wij volkomen eenſtemmig waren in onze denkbeelden over die verhevene betrekking. En zou ik te ſtout zijn in mijne onderſtelling, indien ik van gevoelen was, dat een hart, als het uwe, zoo gevormd voor de verhevenſte vriendſchap, ook niet onvatbaar zou zijn voor eenen hartstogt, die, in de edelſte harten, zooveel overeenkomst heeft in zijne werkingen, met de vriendſchap van deugdzame gemoederen. — O Mejuf-

juffrouw! indien ook hier onze gevoelens elkander ontmoetten, dan zult gij het mij, zoo ik hoop, ten beste duiden, dat ik, zonder omwegen u verklare, met al de opregtheid van een diep getroffen hart, dat ik voor u eene teedere genegenheid gevoele, welker verklaring ik alleen, uit pligtmatig befef van vriendfchap voor BRONKHORST, onderdrukt heb, toen ik dien aangenamen avond bij u in *denHaag* doorbragt.

Nu, Mejuffrouw! ben ik in het zekere onderrigt, dat mijn Vriend geene hoop meer voedt, om in zijn aanzoek bij u te flagen, en nu eerst vind ik vrijheid, om u te betuigen, hoe gij op mijn hart een' indruk verwekt hebt, dien ik, zoo mijn Vriend de begunftigde perfoon geweest ware, met veel moeite zou hebben uitgewischt. Thans, Mejuffrouw! bindt mij geene verpligting, om u de liefde te verbergen, welke ik voor uwe perfoon heb opgevat: ja ik zou mij zelve befchuldigen van eene verwaarloozing van mijn eige geluk, indien ik langer aarzelde, fchoon wij zoovele uren van elkander af zijn, om u de gevoelens van mijn hart te openbaren, daar ik natuurlijk vrees, dat zoovele aantrekkelijke bekoorlijkheden, als zich in uwe perfoon vereenigen, anderen niet min dan mij treffen zullen, en ik dus, terwijl ik mij zoóverre verwijderd bevinde, het voorwerp mijner liefde misfchien aan een ander zou ten deele zien vallen.

Niet, Mejuffrouw! dat ik in mij zelven hoedanigheden vinde, welke de aanſpraak wettige, die ik mij verſtout te maken; neen! ik ben te zeer bewust, hoeveel 'er vereiſcht zal worden, om eenigermate in aanmerking te komen bij eene Dame van zoo voortreffelijke eigenſchappen, dan dat ik de vermetelheid hebben zou, om zoodanige mij toe te kennen. Echter eene eigenſchap durf ik mij gerustelijk toeſchrijven, en ik geloof niet, dat die ligt door een ander geëvenaard of overtroffen zal worden; die namelijk van eene opregte en hartelijke genegenheid.

Die genegenheid, die liefde, zoo ik dat verheven woord gebruiken mag, is, zoo het mij toeſchijnt, gebouwd op zulke goede gronden, dat gij zelve, Mejuffrouw! daarin althans niets berispelijk vinden zult. Veelal is het de gewoonte, om uwe ſekſe te vleijen over de bekoorlijkheden, waarmede de natuur haar boven de onze voorzien heeft. Ik zou dus ook overvloedige gelegenheid vinden, om die ſchoonheid van gelaat en geſtalte, u zoo mildelijk toegedeeld, hemelhoog te prijzen. Ik wil niet ontkennen, dat zij ja een zeker aandeel hebben in mijne liefde — dat zij, als ik het zoo noemen mag, eene aantrekkingskracht op mij oefenen ... maar ik weet, dat gij niet gediend zoudt zijn met het ophemelen van uwe bekoorlijkheden, en daar mij de gaaf van ſchilderachtig ſchrijven niet is gegeven, zou een mis-

luk-

lukte poging, in dit opzigt, mij belagchelijk maken, en gij zoudt ſlecht gediend zijn met eene gebrekkelijke affchildering van iets waarvan één blik in uwen ſpiegel u ten volkomenſte overtuigen kan.

En hoewel uwe ligchamelijke bekoorlijkheden ook op mijn gevoelig hart mogen werken, die van uw verſtand en van uw hart, welke ik zoo door eige ondervinding, als door uwe vriendin BRONKHORST heb leeren kennen, zijn het eigenlijk, waarop mijne liefde gebouwd is — op die bekoorlijkheden, die geen leeftijd van hare krachten berooft, ja die zelf voor toenemen vatbaar zijn, zoo lang het leven duurt. Zooveel heb ik u reeds leeren kennen, dat gij mijne regtmatige loftuitingen mij niet ten kwade duiden zoudt, maar zij zouden tegen mijn oogmerk het voorkomen bij u kunnen hebben van de gewone kunſtgrepen der minnaars, en ik zou den ſchijn bij u mogelijk hebben van eenigermate u te willen vleijen.

Ik ontſla mij dus van u mijne gevoelens over dit aangenaam onderwerp verder mede te deelen uit vrees, van u te zullen mishagen. Maar ſta mij alleen toe u te verzekeren, dat mij geene dan de edelſte, dan de zuiverſte oogmerken in dit aanzoek bezielen. 't Zou misſchien het voorkomen hebben van eenen ijdelen hoogmoed op die bezittingen, welken, onder den Goddelijken zegen, door de vlijt mijner voorvaderen gewonnen, en door

een' zamenloop van omſtandigheden op mijn perſoon, zijn afgedaald, indien ik u van dezelve ſprak, maar ik moet echter daarvan, hoe ongaarne, ter dezer gelegenheid iets zeggen, om u in dat opzigt te overtuigen, dat ik verheven ben boven de verdenking, als of ik misſchien op u, als de eenige dochter van lieden, die als aanzienlijke en rijke lieden bekend ſtaan, uit dien hoofde, het oog ſloeg. Het zou mij eenigermate hard vallen dit ſtuk te moeten aanvoeren, ware het niet, dat, helaas! dikwijls zulke lage, zulke ſchandelijke oogmerken (zoo zij al niet de voornaamſte ſomtijds zijn) zich vereenigden met het aanzoek, om den geheiligſten band te ſluiten, die 'er tusſchen perſonen van verſchillende ſekſe beſtaan kan. Maar ik geloof, ja ik vertrouw zelfs, ſchoon ik niet duidelijk kan verklaren waarom, en misſchien mengt zich hier eenige hoogmoed onder, dat gij mij tot geene lage oogmerken van dien aard in ſtaat acht, en dat gij meenen zoudt, dat ik mij zelven verneederde, indien ik mij daaromtrent verder wilde verſchoonen. Neen! Mejuffrouw! ik koester van het huwelijk, het is mogelijk, te voortreffelijke, te uitnemende denkbeelden, maar, daar ik ook verre af ben, om in andere opzigten, in het overdrevene te vallen, kan ik mij bijna niet verbeelden, dat ik juist in dit geval alleen mij aan hoogvliegende en de waarheid te boven gaande gevoelens zou ſchuldig maken.

Ver-

Digitized by Google

Vergun mij, Mejuffrouw! dat ik u mijne gedachten over dit bekoorlijk onderwerp mededeel, en het ſtaat aan u te beſlisſen, of ik in der daad deswegens overdrevene of dweepachtige gevoelens koester. Ik beſchouw het huwelijk van twee waarlijk elkander beminnende harten, als eene heilige en onverbreekbare verbindtenis, om, ſtaande hun leven, alle voor- en tegenſpoedige lotgevallen met elkander te dragen; in geluk den aangenamen ſmaak van hetzelve te verhoogen, in rampſpoed den druk der ellenden te verzachten — om, zoo de Hemel het huwelijk vruchtbaar zijn doet, die aan de zorge van het door den Echt verbonden paar vertrouwde panden gemeenſchappelijk op te voeden tot waardige leden der maatſchappij — en tot gelukkige en aan hun oogmerken beantwoordende wezens. — En, als men met een aandachtig oog beſchouwt, aan hoevele lotgevallen het menſchelijk leven is blootgeſteld, dan moet de huwelijksliefde van de edelſte ſoort zijn, om, door alle die ſtormen heen, met een' onverflaauwden gloed te blijven blaken; dan moet zij hare kracht ontleenen niet van eenige opvliegende vonken van zinnelijke bekoring; maar van eene onverflaauwbare ja aangroeijende hoogachting voor wezenlijk voortreffelijke hoedanigheden — dan, ja dan wordt die heilige huwelijkstrouw geboren, waarvan de beroemde VONDEL zegt, in zijne wel bekende, maar uitſtekend

voortreffelijke Dichtregels, uit den rei der *Edelingen* in den GIJSBRECHT VAN AMSTEL:

Waar werd opregter trouw,
Dan tusſchen man en vrouw
Ter wereld ooit gevonden?
Twee zielen, gloênde aaneen geſmeed
Of vastgeſchakeld en verbonden
In lief en leed.

en na de teederheid tusſchen de moeder en haar kind geſchetst te hebben gaat hij voort:

Nog ſterker bindt de band
Van 't paar, door hand aan hand
Verknocht om niet te ſcheiden,
Na dat ze jaren lang gepaard
Een kuisch en vreedzaam leven leiden,
Gelijk van aard.

—

Daar zoo de liefde viel
Smolt liefde ziel in ziel
En hart met hart te gader.
Die liefde is ſterker dan de dood.
Geen liefde komt Gods liefde nader
Noch is zoo groot.

—

Geen water blusscht dit vuur;
Het edelst dat natuur
Ter wereld heeft ontſtoken,
Dit is het krachtigſte cement
Dat harten bindt, als muren breken
Tot puin in 't end.

Gij

Gij zult mij niet kwalijk nemen, dat ik, daar de taal van het gevoel, zoo krachtig door den grooten VONDEL ſpreekt, ik die bezig, dewijl ik beſpeur, hoe de taal der dichtkunst noodig is, om het verhevene der Huwelijks liefde uit te drukken. En ſchoon de woorden van den Dichter veel nadruklijker mijne denkbeelden ſchilderen, dan ik mij in ſtaat gevoel over dat onderwerp te ſchrijven, geloof ik echter, dat ik van mij zelven niet te veel vertrouwe, wanneer ik u verzeker, dat ik in mijn hart eene liefde, eene hoogachting koester, die met de afgeſchilderde teederheid overeenkomt. Immers ik geloof niet, dat iemand mijner vrienden of bekenden ooit mij met eenig regt heeft kunnen beſchuldigen van gebrek aan opregtheid, gebrek aan trouwe — en hoe zou het dan mogelijk wezen, dat ik daaromtrent haperde ten aanzien van de perſoon, welke mijne opregte liefde met hartelijkſte wederliefde beantwoordende door den heiligſten band op aarde aan mij verbonden werd. —

Welke eene zalige toekomst, Mejuffrouw! zoo verre ſtervelingen zich die voorſtellen mogen op deze wereld, durf ik mij beloven, zoo ik het geluk had van bij mijne terugkomst in het vaderland eenige ſporen te ontdekken van eene genegenheid, welke noodzakelijk is, zult gij met mij gelukkig zijn. — Gij weet nu, Mejuffrouw! hoe ik over u

denk, en ik heb u alles met de grootſte oprégtheid gezégd. — Gaarne zag ik, dat gij uwe waarde ouders deze mijne verklaring, als zij u niet geheel verwerpelijk voorkomt, mededeelt, daar geenszins mijn oogmerk is, om eenigzins tegen derzelver bedoelingen eene zoo waardige dochter aan hun te ontrukken. Neen! Mejuffrouw! ik maak geen geheim voor hun van eene genegenheid, die ik tot eene eer reken, al ware ik ook zoo ongelukkig, van mijne liefde met geene wederliefde bekroond te zien.

Ik zou nog eenigen tijd misſchien hebben uitgeſteld, om u de verklaring mijner liefde te doen, was het niet, dat ik tegenwoordig op het punt ſta, om naar *Lyon* te vertrekken, waar ik mij eenige weken zal ophouden, en daarna zal mijn vriend VERBERGEN mij misſchien op een klein togtje naar *Zwitſerland* vergezellen: voor dat ik mij verder van u en mijn vaderland verwijderde wilde ik u de gevoelens van mijn hart bekend maken, over dit voor mij zoo aangelegen onderwerp. O dat ik hopen mogt van u een antwoord te ontvangen, dat ten minſte mijne hoop niet uitbluſchte! Schoon ik mij naauwelijks met eene zoo groote gunst vleijen durf, heeft echter het denkbeeld alleen reeds zooveel ſtreelends voor mij, dat ik groot geweld op mij zelven zou moeten doen om het uit mijn' geest te verwijderen. Ik ſluit hier mijne adreſſen in, zoo te *Lyon* als te *Zurich* en

en te *Bern*. En ſchoon ik niet zoo gelukkig ware van met eenige letters van uwe hand vereerd te worden, ik zal, ten ware mij blijken mogt, dat zelfs dit mijn ſchrijven u geheel onaangenaam ware, van tijd tot tijd de vrijheid gebruiken, aan u eenen brief te zenden.

Indien 'er bij u eenige twijfelingen over mijn karakter mogten plaats hebben, of zoo gij eenigzins omtrent mij nader wenscht onderrigt te worden; wie kan ik u beter wijzen, dan Mejuffrouw SUSANNA BRONKHORST de vriendin van uw hart, tuſchen welke en u ik hoop, dat de vriendſchapsbreuk weder volkomen zal geheeld zijn, als gij dezen ontvangt. Zij, Mejuffrouw! is in ſtaat, en zal niet aarzelen, om u verſcheide *nuances* van mijn karakter te doen kennen, waardoor gij u in ſtaat bevinden zult, om, zoo ik u anders niet geheel mishaag, ſtellig te beſliſſen, of ik de man ben, met wien gij u voorſtelt, ſtaande eene reeks van jaren, in de naauwſte betrekking, welke op de wereld tuſchen ſtervelingen plaats heeft, een gelukkig léven te kunnen leiden.

Na mijne groete aan uwe geachte ouders, en herhaald verzoek, om mijne opregte verklaring in ernſtige overweging te nemen, noem ik mij, met de zuiverſte hoogachting, en hartelijkſte genegenheid

Uw dienstv. Dienaar

PHILIP WALRAVEN.

HONDERD ZEVEN EN ZESTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST aan Mejuffr. CHARLOTTE ELZEVIER.

Utrecht, 30. *April.*

LIEVE VRIENDIN!

O welk eene verbazende drokte heb ik de laatſte dagen gehad, wij hebben met ons vijven nacht en dag bezig geweest, om goederen in gereedheid te brengen voor de Haagſche kermis, die toekomende week plaats zal hebben. De oude Juffrouw BEUKELMAN gaat met hare tweede dochter daar naar toe, en ik blijf met KRISJE en de jongſte te huis.... Ik ben daarover niet bedroefd, ſchoon ik toch mij tot iets heb moeten laten vinden, dat mij maar half aanſtaat, om namelijk, half Mei met Juffrouw KRISJE voor drie weken een reisje naar *Parijs* te doen, uit hoofde van de affaires van Mejuffrouw BEUKELMAN. Zij is een zeer ijverige en naijverige vrouw, op alles wat in het vak van haar negotie valt, en wil volſtrekt voor niemand achterſtaan. Nu heeft zij ontdekt, dat zeker Madame DU MARET te *Amſterdam* vroeger en beter bediend wordt dan zij door haar

haar korrespondente te *Parijs*, en meent dus met of zonder reden, dat zij bedrogen wordt. — In 't kort, zij is een vrouw vol plans en ondernemingen, en zij heeft eergisteren mij en KRISJE te kennen gegeven, dat wij met half Mei een ſpringreisje, zoo noemt zij het, naar *Parijs* zullen doen. KRISJE zag mij aan en ik haar. „ En wij zoo zamen?" vroeg zij. — „ Zoudt gij liever elk een' Heer mede hebben?" gaf Mejuffrouw BEUKELMAN half ſcherp half lagchende ten antwoord. KRISJE, meer of min uit het veld geſlagen, zeide echter: „ De „ reis is zoo ver." „ Zoo ver, zoo ver," zeide de moeder — „ o hoe onnoozel praat gij? „ toen ik twee jaar jonger was, als gij nu zijt — „ had ik reeds eene reis naar *Marſeille* gedaan. „ Kom, kom, jonge menſchen moeten daar „ niet van weten.... Wat is ver, wat is digt „ bij — die God bewaart, is wel bewaard — „ Wat zegt gij 'er van SUSE!" Ik was waarlijk eenigzins verlegen, en gaf te kennen, dat, wanneer Juffr. BEUKELMAN hare dochter wilde doen vertrekken, het mij in mijne betrekking kwalijk ſtaan zou, om zwarigheden te maken, dat ik anders ja tegen eene reis van een paar jonge meisjes alleen naar *Parijs* nog al wat op zag.... „ Hoe kunt gij 'er tegen „ op zien?" zei Juffr. BEUKELMAN, 't Is een „ geſuiveerde reis, als of gij van avond in de „ Utrechtſche ſchuit gaat zitten en u naar *Amſterdam* laat varen. — 't Is maar een dag vier

vijf

„ vijf langer.... Men is hier te land magtig „ bang voor reizen; althans de lieden van ze„ kere klasse, en houdt zich te weinig aan „ het oud spreekwoord, dat zegt: „ dat een „ „ vliegende kraai meêr vangt dan een zit„ „ tende."" Gij begrijpt, lieve Vriendin! dat ik in mijnen tegenwoordigen stand niet klagen kan, wanneer mij niet meêr wordt opgelegd, dan de dochter van den huize. Ik bedacht wel, dat ik stellig mij verbonden had, om de Dame en hare dochters in het maken van Winkelwerk te helpen, en dat ik dus zou kunnen inbrengen, dat ik mij onverpligt achtte tot het doen van die reis; maar ik gaf toe, toen ik begreep, dat ik juist door die reis, daar mijn tegenwoordig verblijf gelukkig tot nog voor de navorschingen van KRAAIJESTEIN bedekt gebleven is, eene gelukkige gelegenheid vinden zou, om mij meer en meer van dien ondernemenden man te verwijderen; daar ik tevens de stille hoop koester, dat bij een' man van dien woesten en losen aard, als de Heer KRAAIJESTEIN, indien hij, in eenige weken, van mij ziet noch hoort, mijn persoon welras geheel in het vergeetboek raken zal. — Zoodat, lieve Vriendin! wanneer de Haagsche Kermis voorbij is, ga ik voor een week twee of drie naar *Parijs*, en ik zal niet nalaten, om, als ik in die stad der steden gekomen ben, en mij schieten eenige oogenblikken over, u van daar te schrijven.

Ik

Ik heb den brief van den Heer WALRAVEN aan u gelezen en herlezen, en zend u denzelven met dankzegging voor het in mij betoond vertrouwen terug. Gij weet, LOTJE! welk eene wezenlijke hoogachting ik dien man toedraag: en hoeveel het mij gekost heeft, om hem af te wijzen, toen hij een ſoortgelijk aanzoek bij mij deed. Gij zult waarſchijnlijk nooit door verſtandiger en wezenlijk deugdzamer man, om van zijne overige voortreffelijke hoedanigheden en aanbevelende zijden te zwijgen, aangezocht worden. Dus, LOTJE! zoo gij bij uwe hoogachting die teedere overeenſtemming des harte, welke, naar mijn gevoelen, tot de ware liefde behoort, voor hem gevoelt, en gij genegen zijt, om uwen vrijen en ongehuwden ſtaat te verwisſelen met dien, waartoe rede en pligt den mensch roepen; maak dan den edelen WALRAVEN, die in waarheid den naam van een grootmoedig man verdient, door uwe hand gelukkig, en door hem u zelve. — Misſchien, dat gij ja een ſchitterender partij zult kunnen doen, ſchoon van de zijde van zijne bezittingen hem niet velen evenaren; maar ik meen, gij zult waarſchijnlijk wel aanzoek krijgen van jonge Heeren, die meer naar de *ton* zijn; want, ſchoon WALRAVEN te veel verſtand heeft, om zich eenigzints ouderwets te kleeden; ſchoon hij zelfs fraai gekleed gaat, waartoe zijn ſchoone mannelijke ſtatuur ook het zijne bijdraagt, hij maakt van het ſtuk van klee-

kleeding geene ſtudie, zoo als vele van onze jonge Heertjes. Ik heb daarover eens met hem gepraat, bij gelegenheid, dat Koo zich eens zeer *elegant* had opgeſchikt, niet omdat die een Modegekje is, maar zijn goedhartig karakter ſchikt zich gemakkelijk naar die karakters, waarmede hij omgaat. Bij die gelegenheid vroeg ik al lagchende, waarom hij niet zoo als Koo gekleed was, dat die hem één mode vooruit was; en wat was zijn antwoord. „ Geef „ mij de ſchuld daarvan niet, maar mijn' kleêr„ maker; die heeft van mij eens vooral den „ last, om te zorgen, dat mijne *garderobe* in „ die orde is, dat niemand met eenig regt „ eenige aanmerking op mijne manier van klee„ den maken kan. De man heeft mij tot dus „ verre wel bediend — en ik had mij door „ dien algemeenen last van vrij wat moeite „ over een zeer onverſchillig ding, als het niet „ met de betamelijkheid of gezondheid in eeni„ ge betrekking ſtaat, afgeholpen ... maar, „ als gij denkt, dát hij mij eenigzins door mij „ te ſmakeloos of te ouderwets te kleeden in „ het oog doet loopen, dan zal ik hem daarover „ nog heden onderhouden....” Gij begrijpt, LOTJE! dat Koo de *dupe* van de Historie werd. Maar om tot de groote zaak weder te komen. Schoon gij zeker door Heertjes zult worden aangezocht, die even eens, als wij meisjes, eenigen tijd van den dag hun *toilet* maken, en misſchien WALRAVEN dit verzuimt, denk

ik

ik niet, dat gij hem achter die Heertjes ſtellen zult, welke het hun hoofdverdienſte achten, dat zij in dat ſtuk ons naijveren, ja ſomtijds overtreffen; misſchien ook, dat die u in een half uur meer aardigheden zullen zeggen, of liever *ſottiſes*, dan WALRAVEN in eene geheele maand, of in zijn geheel leven, want zijn talent ligt geheel niet in *doubles entendres*, of diergelijke ſoort van uitmuntendheden der Heertjes *du bonton*.... Maar wat ſchrijf ik u over een zoo teeder onderwerp, als raadgeefſter, daar gij gelukkig ouders hebt, die, zoo uw hart voor hem dat gevoelt, wat men gevoelen moet voor een' man, met wien men een huwelijk waagt, u den besten raad der wereld geven zullen; daar gij in de nabijheid zijt van de brave Madam GIBBON, die, zoo 'er iets aan den ouderlijken raad ontbreken kan, zulks zeker aan zou vullen.

Om niet altijd even ernſtig te zijn, moet ik u iets melden van dien ellendigen Zoon van den Domheer van LEEUWEN! want die brief welken ik u heb medegedeeld is nog van eenig gevolg geweest. — Ik beantwoordde dien niet, gelijk gij begrijpen kunt. Daar hield voorleden Zaturdag tusſchen vijf uur en half zes eene koets voor de deur van Mejuffr. BEUKELMAN ſtil. Nu dit trok mijne bijzondere aandacht niet, omdat dit dikwijls gebeurt, maar zoo als het portier openging, proeſtten de drie jonge Juffrouwen BEUKELMAN gelijktijdig in lagchen uit

uit — en daar zag ik dezelfde belagchelijke figuur, welke ik in de Remonſtrantſche Kerk gezien had, het huis inkomen. Door zijne droevige kortzigtigheid zag hij mij gelukkig niet, en wendde zich naar Juffr. KRISJE, zeggende: „ Woont hier mijne onbekende Schoone?" KRISJE is een heel goedaardig meisje, en die groot van mij houdt; zij gaf mij dus een' wenk, om mij maar in de zijkamer weg te pakken, 't geen ik zeer gezwind deed, waar ik het volgend geſprek beluisterde, dat ik u zoo na mogelijk zal opgeven: Op de gewigtige vraag dan, Woont hier mijne onbekende Schoone? zeide KRISJE: „ Mijn Heer VAN LEEUWEN! Hier zitten wij met ons drieën ... „ wij wonen alle drie hier ... maar of een van „ ons die onbekende ſchoone is, die UEd. „ zoekt, weet ik niet."

De Heer VAN LEEUWEN: Laatstleden maandag tusſchen drie en vier uur precies is hier een brief bezorgd, waarvan ik de kopij hier in mijn portefeuille heb. Het opſchrift was: Aan Mejuffrouw N. N, die zondag laatstleden circa klokke half twaalf uur, bij Madame *Veuve* BEUKELMAN in huis gegaan is — ſecuur in handen.

KRISJE: Ja die brief is wel te regt gekomen! mijn Heer! dien heb ik ontvangen en opengebroken, want ik was juist omtrent dien tijd hier in huis gekomen.... 'Er was wel zoo het een en ander in den brief, dat niet regt op mij

mij floeg, maar daarom heb ik, om dat 'er geen kwaad van komen zou, dien maar verbrand.

De Heer VAN LEEUWEN: Verbrand, zegt gij, verbrand. — Eigenlijk, Mejuffrouw BEUKELMAN, was de brief niet aan u geſchreven; eigenlijk competeerde het UEd. niet, om dien brief te verbranden ... maar ik bid UEd. zeg mij, woont hier niet de onbekende ſchoone? —

KRISJE: Hoe, mijn Heer! gij hebt mij dan niet gemeend met dien brief ... wel, mijn lieve mijn Heer VAN LEEUWEN! Ik had mij geflatteerd, dat ik de Dame was, die gij verzocht, om de laatſte Repreſentatie van het Tooneelgezelſchap bij te wonen. Heb ik daarom nog zooveel moeite gemaakt, om moeder permisſie te vragen, die ik niet eens heb kunnen krijgen. — Foei, mijn Heer VAN LEEUWEN! dat is niet hupsch van u. Het zou 'er een meisje van in de herſens kunnen ſlaan... Gij hebt mij dan niet gebuteerd....

De Hr. v. LEEUWEN: Ik weet niet, Juffr. BEUKELMAN! wat de imaginatie bij UEd. heeft kunnen effectueren.

KRISJE: Imaginatie, mijn Heer! imaginatie, als een brief begint: Aanbiddelijke Schoone...

De Hr. v. LEEUWEN: Maar mijn lieve Juffr. BEUKELMAN! ik heb u immers geſchreven van eene *rencontre* bij het uitgaan van de Remonſtrantſche Kerk.... En ik weet niet, dat ik UEd. daar gerencontreerd heb.

KRISJE: De Remonſtrantſche Kerk, o mijn Heer VAN LEEUWEN! nooit had ik van UEd. zoo iets verwacht.... In den brief, die nu verbrand is, ſtond, als ik het wel onthouden heb, de R—— Kerk en ik meende, dat UEd. de Roomſche Kerk meende, waaruit ik juist ten half twaalf weder te huis gekomen was....

De Hr. v. LEEUWEN: Hoe! Roomſche! Mejuffrouw! Roomſche! — *O mon Dieu!* ſedert het jaar 1583 was 'er geen Roomſche Kanunnik meer in *Utrecht*. — O dat komt van die abbreviatiën, van die abbreviatiën, die ik op de Akademie geleerd heb. Ik heb met de R—— de Remonſtrantſche en in het geheel niet de Roomſche Kerk bedoeld.... .

KRISJE (tegen hare zuster MIETJE): O wat is het gelukkig, dat moeder mij p[illegible]n permiſſie gegeven heeft, om meê te gaan naar de Tooneelliefhebberij....

De Hr. v. LEEUWEN: Maar weten de jonge Juffrouwen reëel dan niets van die onbekende Schoone? —

KRISJE: Ik heb u alles gezegd, mijn Heer! wat ik u van dien bewusten brief zeggen kan, en het doet mij leed, zeer leed, dat ik in de preſentie van mijne zusters zoodanig door UEd. geproſtitueerd ben.

De Hr. v. LEEUWEN: Maak u niet moeijelijk, lieve Dame! daar ik het ongeluk gehad heb mij zoodanig te abuſeren, weet ik geen beter redres, dan UEd. te offereren, zoo als ik bij

bij dezen doe ... om UEd. heden avond naar de Liefhebberij-komedie te conduiſeren.

KRISJE: Maar mijn Heer van LEEUWEN! als mijne moeder daar eens achter kwam ... en daartoe ben ik immers niet genoeg in orde gekleed....

MIETJE: O moeder zal dat zoo kwalijk niet nemen, KRISJE! en als gij den *Shawl* omſlaat, dan zal men zoo naauw op uwe kleeding niet letten. Nu mijn Heer VAN LEEUWEN de vriendelijkheid bij herhaling heeft van u te inviteren....

KRISJE: Wel zou ik het dan wagen durven? Geef mij dan den *Shawl* ... als mijn Heer VAN LEEUWEN dan de goedheid wil hebben....

De Hr. v. LEEUWEN: Ja, Mejuffrouw! maar het is tijd, hoog tijd. Wij moeten precies te zes ure op het Tooneel zijn — en ik moet nog als een Spaanſche Lijfwacht gecoëffeerd worden....

KRISJE: *Je ſuis tout prêt, Monſieur! Adieu mes ſoeurs!* —

En toen zag ik, door de gordijntjes gluurende, de Heer VAN LEEUWEN KRISJE BEUKELMAN in de koets geleiden, en de meid draaide haar ſchalkeoogen naar de zijkamer, toen zij voorbijreed. — De oude Juffrouw, die toevallig uit was, toen die *ſcene* voorviel, vond wel, dat KRISJE het een weinigje ſterk gepousſeerd had, maar, toen alles haar in volle kleuren verhaald was, lagchte zij om de grap. Toen

KRISJE 's avonds ten elf ure te huis kwam, kreeg zij over het verzuim van tijd wel een weinigje, maar zij beloofde, den geheelen nacht door te blijven werken, zeggende, dat het gezigt van den Heer VAN LEEUWEN, als een Spaanſche Lijfwacht wel drie nachten ſlapens waardig was. — Schoon ik anders geene reden heb, om te lagchen, heb ik dien avond, na dat zij te huis gekomen was, en daar ik haar tot 's nachts ten half drie ure gezelſchap hield, mij niet kunnen bedwingen over de ſchilderijen, die zij zoo van het gedrag van den jongen Heer VAN LEEUWEN, als van den ouden Domheer, maakte.... De karikaturen, die zij van de overige Acteurs en van de geheele Executie van het ſtuk maakte, waren zeker wel eens wat te overdreven, maar ik vind mij toch in mijn gevoelen op nieuw bevestigd, dat ik ook wel te *Amſterdam* de enkele malen, dat ik Liefhebberij-komedien gezien heb, opgevat heb; dat, eenige weinige, toevallig uitmuntende, Liefhebbers uitgezonderd, men eene groote mate van toegevendheid en geduld moet medebrengen, om 'er zich niet te veel te ergeren over het martelen van ſtukken, of zich doodelijk te vervelen. 't Zou ook wel wat wonders zijn, dat lieden, die in hun' tusſchentijd, hunne rollen van buiten leeren, en dikwijls geen' tijd hebben, om die maar half te beſtuderen, het eenigzins dragelijk ver brengen zouden in eene kunst, waarin het maar zoo wei-

weinigen, die zich geheel aan dezelve toewijden, zoo verre brengen, dat zij met aanhoudend genoegen gehoord en gezien worden.

Wat uwe herhaalde gisfing omtrent de zoogenaamde Mevrouw MEADOWS betreft: waarlijk ik begin meer en meer tot uwe gedachte over te hellen, maar zou de boosheid van KRAAIJESTEIN ... o ik weet het niet.... Hij is tot alles, tot alles in ſtaat ... en Mevrouw MEADOWS, wie zij dan ook is, heeft ſlechte, zeer ſlechte beginſels, o dat wij 'er eens zekerheid van hadden! ... Zeg aan onze lieve Madam GIBBON, dat ik haar hartelijk dank betuig voor het fiksch antwoord, dat zij aan die Dame gegeven heeft. Ik dank God, dat zij nog onkundig is van mijn verblijf ... maar laten wij van dit onderwerp afſtappen. Mevrouw MEADOWS moge verantwoorden, wat zij met mij beoogd hebbe ... ik ben haar, zoo ik hoop, voor altoos ontkomen.

Het ſchijnt eenigzins vreemd, dat Madam GIBBON zich zoo bijzonder aan haren Neef DE KLERK laat gelegen zijn, maar als men overweegt, hoe wel, hoe edelmoedig hij haar behandelt, beter, edelmoediger, dan menig zoon zijne moeder, als men dezen uitmuntenden jongeling gezien heeft en hooren ſpreken, dan kan men het in haar gemakkelijk verſchoonen, dat zij wat dikwerf tot dat onderwerp terug keert. Zoo hij, dat God geve, naar den wensch onzer lieve oude vriendin, in het vaderland te-

rug komt en gij treft hem bij haar aan, dan houd ik mij verzekerd, dat gij van het zelfde gevoelen zijn zult.

Waarlijk het wordt tijd, dat ik naar bed ga en mijn' brief fluite — de Dom-klok flaat reeds drie uren, en ik heb den halven dag meê helpen pakken. — Gij zult de oude Juffrouw BEUKELMAN op de Haagfche kermis immers wel eens opzoeken — en zoo gij kunt, haar begunftigen. — Zij zal met haar kraam ftaan in het *Voorhout*, niet ver van het *Tornooiveld*.

Nu, lieve Vriendin! groet uwe ouders. Eer ik naar *Parijs* vertrek, fchrijf ik u zeker nog eens. Vaarwel!

Uwe Vriendin

SUSANNA BRONKHORST.

*

HON

HONDERD ACHT EN ZESTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. HENDERIKA TEN HOOF Wed. F. BEUKELMAN aan Mej. SUSANNA BRONKHORST.

den Haag, 4. *Mei.*

LIEVE SUSE!

Gij weet, dat ik u zeer gaarne op uw verzoek ontflagen heb, van met mij naar de Haagfche Kermis te gaan, daar ik begreep, hoe het voor u zeer onaangenaam zijn zou, indien deze of gene uwer goede bekende vriendinnen u daar aantrof in uwen tegenwoordigen ftaat; maar de ziekte, die mijne Dochter MIETJE overvallen heeft, (waarover ik mijne Dochter KRISJE omftandiger gefchreven heb) zoo dat zij zelfs niet in mijne kraam komen kan, maar ik van tijd tot tijd genoodzaakt ben, haar in ons Logement te bezoeken, noodzaakt mij, om, hoe gaarne ik u zou blijven excuferen, van aan eenige onaangename ontmoeting blootgefteld te zijn, u te verzoeken, dat gij op de ontvangst dezes, over *Leyden* onmiddelijk naar *den Haag* vertrekt. KRISJE dient met PLOONTJE te huis te blijven. Nog eens, het doet mij

zeer leed, dat ik u dit moet vergen, maar ik ben 'er volstrekt toe genoodzaakt. Ik zal ook, trachten te zorgen, dat gij zoo wenig mogelijk voor het licht behoeft te komen. Nu ik wacht u morgen. — Mijne dochter MIETJE laat u groeten. Ik blijf

Uwe Vriendin

HENDERIKA TEN HOOF,
Wed. F. BEUKELMAN.

*

HON-

Digitized by Google

HONDERD NEGEN EN ZESTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST aan Mejuffr. WILHELMINA BRONKHORST.

den Haag, 7. *Mei.*

WAARDE ZUSTER!

Gij zult mogelijk wel vreemd opzien, dat ik u dezen uit *den Haag* ſchrijf, maar ik ſtel 'er te veel belang in, dat ten minſte iemand mijner naastbeſtaanden weet, waar ik mij bevind, en wel bijzonder mijne Zuster, dan dat ik u daarvan onkundig wil laten. Te meêr, wil ik u ſchrijven, omdat ik op het oogenblik goede gelegenheid heb, daar ik bij het ziekbed zit van de middelſte Dochter van Mejuffr. BEUKELMAN, welker ziekte de oorzaak is van mijn tegenwoordig verblijf alhier; want, daar de oude Juffrouw niet alleen de Kermis kon bijwonen, en, zoo zij van tijd tot tijd hare Dochter wilde bezoeken, zich genoodzaakt zou hebben gezien, om hare kraam te ſluiten, ontbood zij mij uit *Utrecht*, en ik had geen reden, om niet ten eerſte aan haar verzoek te voldoen. — Zoodat ik nu en dan op den dag mij in het *Voorhout* in de Modekraam van Mejuffr.

BEUKELMAN bevind, en dezen nacht waak ik bij MIETJE, wier ziekte zich evenwel in het eerst erger had laten aanzien; ik hoop, daar zij thans een' zeer gerusten nacht heeft, dat zij morgen wel wat beter zijn zal, ſchoon ik vrees, dat zij de geheele Kermis hare kamer zal moeten houden. Ik vrees dit, want, hoe zeer ik, om redenen, welke gij wel begrijpen zult, mijn vertrek naar *den Haag* verborgen had gehouden, en gehoopt, dat mij niemand hier herkennen zou, is dit deerlijk mislukt. En daar gij zeker belang ſtelt in het geen mij bejegent, zal ik u verhalen, wat mij heden namiddag is overgekomen.

Daar de Doctor beloofd had, tegen half drie eene viſite aan Mejuffr. MIETJE te zullen geven, was de oude Juffrouw BEUKELMAN naar het logement gegaan, en ik zat dus alleen in de kraam. Van tijd tot tijd ſprak ik met Dames, die naar deze en gene ſtukken vroegen — ik verkocht het een en ander aan eene Mevrouw, die ik wel van aanzien, maar niet bij naam kende. Twee der *elèves* van Madam GIBBON bleven voor onze kraam ſtaan, maar, in mijne tegenwoordige kleeding, die geheel naar mijn' ſtaat is, en daar ik eene *dormeuſe* op had, die mij vrij digt in de oogen ſtond, herkenden zij mij niet.... Dit gaf mij eenige hoop van geheel onbekend te zullen blijven ... maar het duurde niet lang, of deze hoop verdween geheel. Ik zag onder de voorbijwandelende me-

nig-

....vloog zij ſprakeloos mij te gemoet. bl. 235.

Digitized by Google

nigte eerst Mevrouw ELZEVIER en aan hare zijde mijne vriendin CHARLOTTE ... o WIMPJE! hoe zal ik u best den ſtaat beſchrijven, in welken ik mij op dat oogenblik bevond. Mijne beenen beefden; ik wierp het werk, waaraan ik bezig was, uit mijne handen, rees op, om mij achter een der laag afhangende *Shawls* te bedekken, want nog hadden zij geene aandacht op de kraam van Mejuffr. BEUKELMAN gevestigd ... maar eensklaps valt het oog van LOTJE op het plankje ... waarop met groote letters *Veuve* BEUKELMAN geſchilderd is — „ Hier Mama!" zeide zij ... „ hier," en op het oogenblik ziet zij mij ... Met de ſnelheid van een' pijl vloog zij ſprakeloos mij te gemoet — en vatte mij om den hals, mij, die nu geene poging meer kon aanwenden, om te verſchuilen ... ja die haar werktuigelijk tegengeſneld was.... „ Mama! — lieve „ Mama!" gilde zij uit, mij aan haar hart geklemd houdende ... „ ziet gij niet, dat het „ SUSE BRONKHORST is? ..." Mevrouw ELZEVIER zeide: „ Bedaar, LOTJE! bedaar, „ denk, dat wij hier op ſtraat zijn," — (mij naderende ging zij voort) „ Gij zult mij groot „ genoegen geven, Mejuffrouw! indien uwe „ affaires het toelaten, dat gij ons nog heden „ een bezoek geeft. Ik geloof, dat het best „ is, dat wij hier ons niet lang ophouden." Ik was zoodanig ontſteld, dat ik moeite had, om te ſpreken, ik zeide alleen: Gij hebt gelijk

lijk Mevrouw! ik begrijp u ... LOTJE ... ik beloof u, eer ik *den Haag* verlaat, zal ik bij u aan huis komen.... — Gij kunt denken WIMPJE! dat 'er al eene groote menigte nieuwgierigen was aangedrongen, die dit tooneeltje aangaapte ... Juffrouw ELZEVIER! zeide ik tegen CHARLOTTE ... nu eerst regt den afstand begrijpende, waar op mijne standverwisseling mij met haar geplaatst had ... „ O noem mij LOTJE!" hernam zij — en ik ging voort: Nu LOTJE dan ... uwe Mama heeft gelijk, groot gelijk ... Laat onze gemeenzame conversatie hier niet langer duren... Zie welk eene attentie zij verwekt.... Ik beloof u, ik beloof u, ik zal, eer ik *den Haag* verlaat, bij u komen ... (en hier luisterde ik haar in) Zeg dat ook aan Madam GIBBON; maar, ei! verzoek haar, dat zij deze reek kramen vermijdt.... „ O kom „ toch heden avond," zeide LOTJE, en herstelde zich. Zij maakte met hare Mama een klein kompliment tegen mij — ik boog mij en staarde beide Dames na, in eene verwarring van gedachten, die eene Dame, welke al eenigen tijd aan de kraam gestaan had, mij en zoo zij meenen moest, met reden, zeer kwalijk nam, zeggende: „ *Mademoiselle! voulez vous repondre* „ *ou non? — Trois fois j'ai demandé le prix* „ *de cette chemise brochée...*" Ik kon niet anders doen dan honderdmaal excuus te vragen — en ik herstelde mij zoo goed mogelijk, schoon ik mij zeer verheugde, dat ik Juffrouw BEU-

KEL-

KELMAN zag aankomen, omdat mijn geest in zoo groote ontroering was, en ik misschien daardoor het belang van mijne meesteresse niet zoodanig zou behartigd hebben, als mijne pligt medebrengt.

Juffrouw BEUKELMAN vroeg, toen zij aan de Dame de *Chemise* verkocht had, wat 'er toch gebeurd was; dat 'er haar onder weg gezegd was, dat 'er aan hare kraam tusschen mij en eene jonge Dame eene vreemde *rencontre* had plaats gehad, en zij aan mij kon zien, dat ik alles behalve in mijn gewoon humeur was. Ik verhaalde haar toen alles; en ik zag met genoegen, dat zij 'er zeer door getroffen was.... Zij beklaagde mij, dat de toevallige ziekte van hare dochter mij aan deze ontmoeting had blootgesteld — en zij hoopte, om mijnen wil, dat het maar geen gerucht zou geven. — Zij had zelfs de vriendelijkheid, om bij de kramen, die in onze buurt staan, rond te gaan, en te verzoeken, dat zij zoo weinig van het gebeurde zouden spreken, als mogelijk was, omdat ik (zoo als zij zeide) eene Dame van fatsoen was, die alleen door eene ongelukkige historie van mijn' Vader, mij zoo verre had moeten verlagen, enz. — Voorts gaf zij mij vrijheid, om nog heden avond een bezoek af te leggen bij de familie van ELZEVIER; ook stond zij mij toe Madam GIBBON te gaan zien.

Bij de laatste heb ik, omdat dit met den weg

weg zoo best uitkwam, eerst geweest. Gij zult wel willen gelooven, WIMPJE! dat zoowel de oude Dame als ik zeer aangedaan was, toen wij elkander ontmoetten.... Aan den eenen kant was zij zeer blijde van mij te zien, maar de groote verwisseling van mijnen toestand trof haar aan den anderen kant zeer sterk. Wij spraken over zeer vele zaken, zoo van het voorgevallene, als van mijne uitzigten, en mijne reis naar *Parijs*, (want als de Haagsche Kermis voorbij is, en 'er niets tusschen komt, vertrek ik met Juffrouw KRISJE naar *Parijs*) waarin zij nog al vele zwarigheden vond, maar die echter ook voor een goed gedeelte waren toe te schrijven aan te groote genegenheid te mijwaards, en aan de bekommerdheid, die aan de klimmende jaren bijzonder eigen schijnt. Waarlijk ik merkte ook, dat hetgeen mij CHARLOTTE onlangs schreef, als een kenmerk van het klimmen harer jaren, in der daad plaats had; want in het groot uur, dat ik bij haar doorbragt, sprak zij wel driemaal van haren neef DE KLERK, die naar de *West* vertrokken is. Ik meen, dat ik, toen ik laatst bij u te *Haarlem* was, even van hem gesproken heb. Nu het laat zich wel vatten, dat zij, daar zij zulke aanmerkelijke bewijzen van zijne onverpligte edelmoedigheid ontvangt, ten zeerste aan hem gehecht is, en zich zijn lot zoo bijzonder aantrekt. Ik kan zulks nog te gemakkelijker begrijpen, daar ik den korten tijd,

tijd, welken ik de eer gehad heb van hem te zien, iets voortreffelijks en edels in zijn geheel voorkomen en gedrag beſpeurde, dat men niet zeer algemeen aantreft. — Ik moest Madam GIBBON plegtig beloven, haar nog eene viſite te zullen geven; gij begrijpt, dat mij die belofte niet zwaar viel.

Van Madam GIBBON ging ik naar het huis van den Heer ELZEVIER. Ik vond daar LOTJE benevens hare ouders. „ Geen woord," zeide de Heer ELZEVIER, zoo als ik even gezeten was, „ zullen wij reppen over hetgeen „ 'er tuſſchen u en mijne dochter, wegens zeker papier, is voorgevallen. Laten wij de „ ontdekking daarvan aan den tijd bevelen. — „ Ik heb met veel aandoening de ontmoeting „ van deze middag vernomen. Zoo gij, door „ een klein biljetje, uwe tegenwoordigheid in „ deze plaats gemeld had, zoude dit openlijk „ tooneel niet hebben plaats gehad...." Ik gaf daarop te kennen, dat ik gehoopt had geheel onbekend te zullen blijven.... „ SUSE BRONK„ HORST!" zeide Mevrouw ELZEVIER, „ gij „ trekt uwe fierheid wat te ver. Gij zoudt „ dan, zoo dit niet was voorgevallen, *den* „ *Haag* verlaten hebben, zonder naar ons om „ te zien; zonder om te zien naar ons LOT„ JE, dat ..." Schrijf het niet aan fierheid toe Mevrouw, hernam ik, ik acht, dat mijne toeſtand zoo aanmerkelijk veranderd is, dat het van mijne zijde onvoorzigtig zijn zoude, om

om aanſpraak te blijven maken op eenen gemeenzamen omgang met lieden thans verre boven mij in ſtand verheven.... — Nu barstte LOTJE uit: „ Kunt gij zoo ſpreken, SUSE! „ kunt gij zoo ſpreken, die altijd beweerd „ hebt, dat zich de ware, de opregte vriend„ ſchap boven alle lotgevallen der wereld ver„ heft; dat het hart op geen' ſtand, op geen' „ rang acht geeft....". O Mejuffrouw! viel ik haar in de reden — met de verandering, die men door eenen geweldigen ſchok der fortuin ondergaat, verbindt zich eene ſchroomvalligheid, eene beſchaamdheid, eene ſchuwheid, die mij van te voren onbekend was.

LOTJE: Gij zijt immers zoo onſchuldig als ik aan die lotverwisſeling, en dus zijn het alleen dwaze of ſlechte menſchen, die u daarom een oogenblik minder zouden kunnen achten. Zelfs zijt gij, in mijne oogen, in uwe ſchijnbare vernedering, even groot, ja misſchien nog grooter, dan toen gij....

Ik: O hoe partijdig oordeelt uwe genegenheid, Mejuffrouw! ...

LOTJE: O zwijg, zwijg toch dat voor mij onverdragelijk woord ... zoo ik niet alle aanſpraak op uwe vriendſchap verbeurd heb....

Ik: Indien gij het zoo begeert ... uwe partijdige genegenheid, LOTJE! doet u de voorwerpen in een ander licht beſchouwen, dan bijna de geheele wereld dezelve ziet. Wat helpt het, of eenige zeer weinige perſonen de za-

zaken zoo meenen te beſchouwen als zij zijn; de groote menigte ziet geheel anders — en derzelver meening beſlist. Ik ben thans in het oog van het algemeen een meisje zonder fortuin, in den dienst van een ander, en zoo ik, naar het algemeen gevoelen nog ergens aanſpraak op heb, dan is het op medelijden....

De Heer ELZEVIER: Ik heb u laten uitſpreken, SUSE! en het doet mij leed, dat ik niet veel gunſtiger, dan, gij over de menſchen in het algemeen door eene veeljarige ondervinding denk, maar ik geloof toch, dat 'er nog al ettelijke lieden gevonden worden, die eene gunſtige uitzondering verdienen, en wat ons betreft, ik verzeker u, dat ik met LOTJE volkomen inſtem — en ik twijfel geen oogenblik over mijne Vrouw, of ...

Mevr. ELZEVIER: Ik zou mij ſchamen, Juffrouw BRONKHORST! indien ik zoodanig eene waarde aan tijdelijke en toevallige bezittingen hechtte, dat gij, door het ongeluk, dat u getroffen heeft, eenigzins in mijne achting gedaald zoudt zijn, ſchoon het mij aangenamer geweest zou zijn, indien gij hadt kunnen goedvinden, om liever ten minſte, tot dat de zaken van uw Papa gered waren, van het aanbod der vriendſchap gebruik te maken, dan ter bewaring van zekere onafhankelijkheid, u, zonder noodzakelijkheid, in het oog der wereld te vernederen....

De Heer ELZEVIER, die misſchien vooruit

zag, dat dit geſprek tot nadere uitpluizingen van dit onderwerp gelegenheid geven zou, brak hetzelve af, zeggende: „ Nu men moet de „ zaken nemen, zoo als ze zijn. SUSE heeft „ dezen weg verkozen... maar, eilieve! SUSE! „ ga eens met LOTJE en mij naar de kleine „ zijkamer" LOTJE nam het licht in de hand.. de Heer ELZEVIER ging vooruit, en daar gekomen zijnde, draaide hij een ſchilderſtuk, dat daar op een' ſtoel ſtond, om; en wat was het anders, WIMPJE! wat anders, dan het portrait van onze dierbare Mama. De brave Heer ELZEVIER had dat, onder het ſtellen van Cautie voor eene aanzienlijke ſomme, om mijnen wil, uit den boedel van Papa weten te krijgen.... Ik ſtaarde een oogenblik in verſtomde verrukking hetzelve aan ... en een vloed van tranen brak mij toen de oogen uit. O het was, als of onze lieve Mama mij tegenlagchte uit de gewesten der onſterfelijkheid, en mij vertroostte in mijne treurige omſtandigheden.... Ik kon naauwelijks aan den Heer ELZEVIER op eene voegzame wijze mijne dankbaarheid voor deze zoo aangename verraſſing uitdrukken.... Indien ik de aandrift van mijn hart gevolgd had, zou ik hem zeker de handen gekust hebben. Ik heb hem verzocht, dat hij dit dierbare portrait bij zich aan huis bewaren zal, ten minſte, tot dat ik terug ben gekomen van *Parijs*.

Over die reis hebben wij veel geſproken, en

en ik kan niet zeggen, dat die gesprekken juist gestrekt hebben, om mij 'er geruster over te maken. LOTJE heeft mij bijna gebeden, dat ik 'er van af zou zien ... maar ik heb mijn woord gegeven, en waarom zou ik mij ook te angstvallig bekommeren over een reisje, dat, wel beschouwd, van weinig aanbelang is, en waardoor ik juist mij aan de nasporingen van KRAAIJESTEIN geheel zal onttrekken. Wat hij ook vermoeden moge, hij zal althans niet op het denkbeeld komen, dat ik naar *Parijs* ben. LOTJE zegt mij, dat zij in lang niets van hem gehoord heeft, gelijk ook niet van zijne Complice, zoo noemt zij Mevr. MEADOWS, welke zij nu buiten allen twijfel voor SAARTJE LINDENBERG houdt, nadat zij, te *Rotterdam* geweest zijnde, nog een bezoek gegeven heeft aan Madame LE GRAND. Zij had daar het portrait van SAARTJE LINDENBERG nog eens ter dege bekeken, en, schoon 'er dan vele veranderingen in haar aangezigt waren voorgevallen, meende zij dezelfde grondtrekken in het gelaat van Mevrouw MEADOWS als in die van deze afbeelding te ontdekken. Zij had ook nog eenige vragen aan Madame LE GRAND gedaan omtrent haar karakter, maar het zij het aan de opmerkzaamheid van Mad. LE GRAND haperde, of dat het karakter van SAARTJE aanmerkelijk veranderd was, daaruit had zij geene bijzondere ontdekkingen gedaan. 't Is mogelijk, zeer mogelijk, dat LOTJE gelijk heeft,

en 'er zijn oogenblikken, waarin ik mij 'er ook van overreed houde, maar, als ik aan de andere zijde naga, welke uitmuntende geſprekken ik van tijd tot tijd over de aangelegenſte onderwerpen met Mevr. MEADOWS gehad hebbe; o dan wenscht mijn hart, dat die waarſchijnlijke gisſing onwaar zijn mag ... ter eere van onze ſekſe, ter eere der menschheid zelve.

Gij begrijpt, dat ik bij de familie van ELZEVIER eenen avond heb doorgebragt, zoo als mij ſedert lange niet is te beurt gevallen. O ik vergat zelf, zooveel ik kon, het onaangename, dat 'er tuſschen LOTJE en mij was voorgevallen — en het goede beminnelijke meisje ſcheen waarlijk niet te weten, wat zij al doen zou, om mij den avond zoo genoegelijk mogelijk te doen ſlijten. — O hoe gevoelde ik, dat genoegens, naar mate dat zij zeldzamer genoten worden, des te aangenamer ſmaken. Nu genoot ik in dezen avond meêr, dan ik zeker anders in eene geheele week, die ik voorheen aan dit huis doorbragt. Ook hield LOTJE niet op, of zij moest mij zelve met de koets aan mijn logement brengen, en, hoe ik 'er tegen ſtribbelde, zij wilde mij niet alleen laten gaan — en ik heb haar plegtig moeten beloven, om ten minſte nog een avond bij haar te komen doorbrengen.

Nu daartoe zal wel gelegenheid zijn, want de patient vertoont alle teekens van herſtelling — en ſlaapt als een gezond mensch. Evenwel

zal

zal zij niet zoo ſpoedig in beterſchap toenemen, dat zij mij op de kermis kan aflosſen, in mijn', vooral hier ter plaatſe, niet aangenamen post. Ik hoop maar, dat de historie van heden geen opſpraak geven zal.

Ik zal, om dat ik toch tijd en lust heb, hier nog een enkel woord over uw' brief bij voegen. Ik heb denzelven wel niet hier bij mij, maar de inhoud zweeft mij zeer levendig voor den geest. Ik kan, ik wil u niet verbergen, dat hij een zeer aangenamen indruk op mij gemaakt heeft. Bovenal heeft mij in denzelven behaagd die natuurlijke en losſe toon, waarop in den briefſtijl het hart ſpreekt. Laat u toch nooit vervoeren, om in uwe brieven op eenen gekunſtelden toon te ſchrijven. Gemaakt, geaffecteerd ſpreken is walgelijk voor het gezond verſtand; en daar het brieffchrijven niet anders is dan in geſchreven letters praten, hindert daarin ook boven alle ſchrijfſtijlen het gemaakte, het geaffecteerde. — Ja lieve Zuster! Madam Gibbon heeft ons dikwerf doen opmerken, dat de grootſte ſchrijvers bij alle volkeren in hunnen ſtijl iets eenvoudigs hadden, en altijd verre verwijderd waren van het kunstige en gemanierde. — En dat in die plaatſen, welke met de meeste verwondering door alle eeuwen uit de beroemdſte ſchrijvers gelezen zijn, eene naïve eenvoudigheid heerscht, die elk zou denken zoo te kunnen nazeggen, omdat het alles zoo klaar en natuurlijk is; maar

't geen daarom door de kunst onnavolgbaar is. Om u dit, met een enkel voorbeeld, van de hedendaagſche en van een landgenoot op te helderen, de Dichter POOT, ſchoon hij mij op vele plaatſen wat veel kunſtelt, en daardoor minder bevallig is, heeft echter ook dikwijls dat eenvoudige natuurlijke, als bij voorbeeld, wanneer hij ſchrijft:

Hoe genoeglijk rolt het leven
Des gerusten landmans heen!

Wie voelt dan niet het eenvoudige ſchoone van den aanvang van dat overheerlijk Dichtſtuk! — Dat *genoeglijk rollend leven* is zoo ongezocht, zoo eenvoudig gedacht, dat men geene de minſte kunst in hetzelve beſpeurt. Maar ik denk, dat ik genoeg gezegd heb, om door u begrepen te worden. Geloof mij, WIMPJE! 't is mij een verkwikkende troost in mijne tegenwoordige omſtandigheden, zulk eene zuster te hebben, die, ik moet het u openhartig bekennen, meêr in mijnen ſmaak van denken valt, dan ik mij had durven voorſtellen; want ik vreesde, dat gij u door zeker kwaad voorbeeld zoudt hebben laten verlokken, waarvoor gij nu door den toevalligen zamenloop van omſtandigheden bewaard gebleven zijt. — Zoo hebben wij dikwerf reden, om den Hemel te danken voor dadelijke rampen, die op ons dadelijk geluk uitloopen, hoe hard

zij

zij ons vallen, wanneer wij 'er onder gebogen gaan. — Hoe uitſtekend heeft mij bovenal de beſchrijving van uw bezoek met Mevr. VERSCHUUR in die Bloemisterij bevallen. Dezelve moet een' zeer levendigen indruk op u gemaakt hebben, daar zich die in zoo natuurlijke kleuren in uwen brief heeft terug gekaatst, en, ik heb niet kunnen nalaten mij bij den ouden tuinknecht te herinneren aan de volgende regels van DE LILLE, die evenwel veel te overdreven zijn, en, zoo als vreemdelingen veelal over onze Natie oordeelen, meer brillant dan waar zijn. Ik bedoel, waar hij zegt:

Je ſais, que dans Harlem plus d'un triſte amateur
Au fond de ſes jardins s'enferme avec ſa fleur,
Pour voir ſa renoncule avec l'aube s'éveille,
D'une anémone unique adore la merveille;
Ou, d'un rival heureux enviant le ſecret,
Achete au prix de l'or les taches d'un oeillet.
Laiſſez-lui ſa manie et ſon amour bizarre;
Qu'il poſſede en jaloux, et jouiſſe en avare.

Maar ik geloof, dat, zoo 'er zulke voorbeelden, buiten de verbeelding van den Abt DE LILLE beſtaan mogten hebben, dezelve in den tegenwoordigen tijd niet meer gevonden worden: en zou men niet, zoowel in *Frankrijk* als in *Holland*, in het een of ander vak een overdreven beminnaar van zijne bijzondere liefhebberij aantreffen, waardoor men echter niet geregtigd is, om' zulk eene overdreven-

heid aan eene geheele klasse ten laste te leggen.

Nu, lieve Zuster! zult gij ten minste een vrij groot aantal woorden, zoo al geen zeer gewigtige zaken te lezen hebben. Groet voor-al Mevrouw VERSCHUUR van mijnen wege — en strek haar zooveel mogelijk tot eene vergoeding voor haar geleden verlies. — Ik geloof, dat de slaap van mijne patient ten einde loopt, en daarom zal ik ook dezen maar eindigen, mij noemende

Uw hartelijk liefhebbende Zuster

SUSANNA BRONKHORST.

*

HON-

Digitized by Google

HONDERD ZEVENTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. SARA LINDENBERG aan den Heer LOUIS KRAAIJESTEIN.

Rijswijk, 9 Mei.

MIJN HEER!

Met hoeveel onverdiende bejegeningen gij mij, getuige zij uwe laatſte, overlaadt; ſchoon ik van ſpijt zou kunnen barſten, als ik dien vergelijk, met anderen van vroegeren tijd, waarin gij mij, ligtgeloovige, vergoodde, blijf ik, hoe ondankbaar verwaarloosd, en in dit ellendig kot te *Rijswijk* genoegzaam opgeſloten, aan uwen hevigſten wensch voldoen. Ik heb niet opgehouden, om naſporingen te doen, waar de trotſche ſchoone na haar vertrek uit *Haarlem* gebleven is. En eindelijk ... eindelijk ... is het mij gelukt. Ik weet nu, waar SANTJE ſchuilt, of liever, waar zij zich openbaar vertoont. Gij weet, het is thans Haagſche kermis — en op die kermis heeft Mejuffrouw SUSANNA BRONKHORST, de nu vergode SUSANNA BRONKHORST in het openbaar hare rol meesterlijk geſpeeld.... Ja! ja! 't loopt met

de fraaije vrouwen al dikwijls heel wonderlijk op dit bolletje.... Gij hadt zekerlijk u nooit in het hoofd kunnen halen, dat het zoover met SANTJE komen zou. — En 't geen ik u zeg is waarheid — is zuivere waarheid. Hoe, hoe, vraagt gij misschien driftig, is Juffrouw BRONKHORST onder een' troep Komedianten geraakt? Bedaard wat, bedaard wat, mijn lieve Heer KRAAIJESTEIN! Menig een mensch speelt eene natuurlijke, eene meesterlijke rol, als is hij daarom geen Komediant. Mij dunkt, ik heb eens ergens gelezen, dat alle menschen de een meer de ander minder Komedie spelen, van den vroomsten aller vromen af tot den goddeloosten van alle goddeloozen toe. Onderstel nu, dat SANTJE al op de hoogste sport van vroomheid staat, dat kan haar niet beletten, om van tijd tot tijd een blinkend rolletje te spelen.... Zelfs zijn die schijnh..... foei! foei! ik beging daar bijna heiligschennis... ik wil zeggen, zelfs zijn die heilige nufjes, zoo als SANTJE, niet eens zoo vreemd van een theater-coup. — Wordt uwe genade al ongeduldig op mij? ... Ik wil hopen neen! maar ik vrees niet, dat de schicht van uw' blikkemenden toorn van *Groningen* tot *Rijswijk* raken zal.... Vooral daar ik een' zoo voortreffelijken afleider heb. De wetenschap namelijk, wat 'er van uwe *Dulcinea* geworden is... Maak u maar niet ongerust, dat zij onder een' troep Komedianten vervallen is, schoon ik in haar

haar *metier*, *entre nous*, vrij wat minder zin zoû hebben.... En als ik alles wel overweeg, dan dunkt mij, zou Suse's talent wel geſchikt zijn voor het Theater.... Zij kan zoo een fraaij Melpomeensch bakkesje zetten ... en zij zou zich heel gerust, met een ſchuifpook, kunnen doodſteken, omdat zij, met al haar gereſolveerdheid weet, dat daar de dood niet op volgt.

'Er is dan met uwe Suse op de Haagſche Kermis een zoo vreemd historietje voorgevallen, dat niet alleen *den Haag* 'er vol van is, maar dat de gedienſtige Dame de Faam zoo luid getrompet heeft, dat het in mijne ooren, in het ellendig verblijf te *Rijswijk*, is doorgedrongen. Ik had wel lust, om u nog langer in het onzekere te laten, maar ik voel, dat ik te ſterk geprikkeld word door de begeerte, om u te doen weten, hoe het met de historie zit, en vooral nu ik mij voor uwe belangen zoo gekweten heb, dat het mij niet langer van het hart mag, uw geduld meer op de proef te ſtellen. Ik heb Toby, een dag of twee geleden, naar *den Haag* geſtuurd met mijn tegenwoordigen huiswaard Georg. De kleine dwingeland hield niet op, of hij moest naar de Haagſche Kermis, en durfde mij zelfs dreigen van alleen naar *den Haag* te zullen loopen, als ik hem langer tegenhield, want hij wist heel wel, hoe hij van *Rijswijk* naar *den Haag* moest komen. Toen zij 's avonds te huis kwamen,

ver-

vertelde mij GEORG, dat hem, terwijl hij een ſnaps nam in de *Nieuwe Stads Herberg*, verteld was, dat 'er op de Kermis een grapje had plaats gehad, dat zekere jonge Juffrouw ELZEVIER, eene Dochter van den Advocaat ELZEVIER, aan de Modekraam van zekere Juffrouw BEUKELMAN in het *Voorhout*, met een groot misbaar een van de Modekraamſters om den hals gevlogen was, zoodat al de menſchen, die 'er om en bij waren, 'er over verſteld hadden geſtaan — en dat men niet regt wist, wat dat beteekende, dat men 'er wel velerlei gisſingen over maakte, maar dat men 'er niet regt achter was.... Domme JORIS! zei ik, en 't is u niet in de gedachten gevallen, dat heel wel die Modekraamſter Juffrouw BRONKHORST wezen kon.... Wist gij niet, dat die eene vriendin had, die Juffr. ELZEVIER heette.... Morgen moet gij weêr naar *den Haag* — en naar de Kraam van die Juffr. BEUKELMAN vernemen.... Gij moet maken, dat gij daar dat Dametje te zien krijgt, waarmeê die grap is voorgevallen ... en als het Juffrouw BRONKHORST is, zult gij haar kennen.... „ Ken„ nen," zeide de karel, en bezegelde zijne kennis met eene aaneenſchakeling van vloeken en eeden, welker ſchat bij zijn tegenwoordig *metier* nog aanmerkelijk vermeerdert, „ ken„ nen, zou ik dat kreng niet kennen, maar „ als ik haar zie, als ik haar vind ... zal ik „ maken, dat mij die vogel nu niet weêr ont-

„ vliegt

„ vliegt ... al zou ik haar met mijn tanden zoo „ uit de kraam wegſlepen." — (En hier grijnsde hij op eene afgrijsſelijke wijze) „ Ik zal dat „ lievertje den ſlag van de karwats vergel- „ den, die de Heer KRAAIJESTEIN mij in „ den *Doelen* gegeven heeft, toen ik van „ mijne vruchtelooze expeditie uit het *Westland* „ kwam...." Ik liet hem nog wat uitpraten, maar beduidde hem toen, dat hij zich wel zou hebben te wachten van de ſlanden aan SANTJE te ſlaan; dat hij alleen moest gaan recognoſceren, of zij, zoo als ik onderſtelde, in de kraam van Juffr. BEUKELMAN zich bevond; dat hij zelfs geen het minſte blijk moest geven, dat hij haar kende, en dat ik dan wel betere dan zulke geweldige middelen bedenken zou, om het listig ſchepſeltje in den ſtrik te krijgen. Ik bragt hem verder aan het verſtand, hoe gevaarlijk eene geweldige onderneming in eene plaats als *den Haag* zou zijn, en herinnerde hem, hoe wij werk genoeg hadden gehad, om het gebeurde te *Loosduinen* te ſmoren. — Nu begreep hij mij klaar — en is van daag naar *den Haag* geweest; — gekleed in zijn groene buis, en met een leêren muts op... zoo als ik wel wist, dat SUSE hem nooit gezien had.... Hij is in het *Voorhout* gaan recognoſceren en —— Ziedaar — Hij heeft uwe aanbiddelijke SUSANNA, als eene Winkeldochter in zekere Modekraam van Juffrouw BEUKELMAN, zoo als hij zelf zegt, met zijn eige zon-

zondige oogen gezien. Hoe dit nu juist zamenhangt, weet ik niet ... maar genoeg, zij is hervonden.... Wij hebben haar op het ſpoor.... Toen GEORG digt bij de kraam was, vroeg hij in eene daar ſchuinsch over naar eene kleinigheid, om zooveel te beter gelegenheid te hebben, om alles op te nemen. Zij was met eene bejaarde Dame in de kraam: maar zat zoo diep achter in hetzelve, en was zoo bedekt door gazen en neteldoeken, dat hij haar naauwelijks zou herkend hebben, als zij niet eens, door de oude Juffrouw geroepen, een weinigje naar voren gekomen was. „ Toen „ zag ik, met mijn eige zondige oogen," dit waren dan de eige woorden van den karel — „ de doorſlepen karonje. En al had zij eene muts „ op zoo diep, dat het puntje van haar neus „ 'er maar eventjes uitkwam, ik kende haar „ aanſtonds aan den opſlag van hare oogen, „ waardoor dat mormeldier zeker het hoofd „ van mijn Heer zoo op hol gebragt heeft.... „ Ik kreeg juist nog een ſcheut van pijn in „ mijn ſcheen ... het ſcheelde weinig of ... „ ik had een attakke gewaagd...."

Zie daar nu, mijn Heer! zoo hebben wij dan eindelijk de Dame weder ontdekt. Mijn vernuft, dat, ſchoon ik wel tijd heb, om het aan te zetten, thans, helaas! als een ongebruikt werktuig begint te roesten, is te ſtomp, om nu te kiezen, wat het best is. Gij zijt een heel ongemakkelijk Heer, om u in dit ge-

val

val te dienen. Immers gij wilt SANTJE in uwe magt hebben — en hoe kwalijk hebt gij het genomen, dat men haar in het Krankzinnighuis bij de *Beverwijk* bezorgd had. Gij kunt niet lijden, dat men haar het minſte geweld aandoet, terwijl gij zwetst haar het grootſte geweld te zullen aandoen. Ik zal mij dus wel wachten iets te wagen, voor dat ik uwe koninklijke bevelen omtrent haar ontvangen heb. Alleen heb ik in *den Haag* naſporingen laten doen naar die Juffrouw BEUKELMAN. 't Is eene Weduwe met drie dochters, die te *Utrecht* eenen grooten Modewinkel doet. Meer weet ik 'er niet van, en ik houde het dit oogenblik voor onſtaatkundig, om naauwkeuriger de gangen van SANTJE na te ſporen. Het vosje mogt het merken, en dan was alles, alles weder verloren, en wie weet, in welk een duister hol zij kroop.

Of het wezenlijke wraakzucht is, of iets anders, weet ik niet, maar het geeft mij eenige ſtreeling, dat de deftige, rijke, fatſoenlijke — en met uwe permisſie — trotſche Dame SUSANNA BRONKHORST vernederd is, tot den ſtand van Winkeldochter bij een Kraamſter. Ik moet lagchen, in mij zelve, dat dat fiere ding, 't geen met hare intime CHARLOTTE, de Haagſche Kermis op en neêr plagt te ſlenteren, nu als een Modekraamſtertje zelf op de Kermis zit — en de onderdanige dienaresſe van ieder is.... Ik zou nu wel eens willen weten, of haar dwee-

dweepende ſentimenten van Religie, waardoor zij zich dikwerf, in haar trotsch hartje, boven mij verhief, haar nu nog opbeuren. Als ik anderzins zal zeggen, zoo als ik denk, ja dan zou het mij niet bevreemden, al volhardde zij, want het dingetje is verbazend koppig. Ik heb haar toch ook in zeer onaangename omſtandigheden aangetroffen, maar door de kracht van haar' geest wist zij zich altijd zoo op te beuren, dat ik meermalen gewenscht heb, dat ik ook zoo een' of anderen afgod had, om mede te dweepen. Gij wawelt in uw' laatſten brief dan verſchrikkelijk over de conſcientie, dat is toch ook een reliquie uit het zelfde kasje. 't Was SANTJE dan zeer meening met alles wat tot de Religie behoorde: en om te zeggen, dat zij eigenlijk dweepte, dat kan ik niet. Maar hare geheele ziel was (hoe zal ik het beter noemen) zoo doortrokken van hetgeen zij Godsdienst noemde, dat hetzelve zonder gemaaktheid in alle hare bedrijven doorſtraalde. Ik herinner mij, dit ſchrijvende, hoe, toen zij zich te *Loosduinen* bevond, de kleine TOBY een' zekeren val deed tegen den hoek van eene marmeren plint, zoodat, als het een weinig verder geweest had, hij daardoor zeker in levensgevaar zou geweest zijn. Ik ſchrikte zeer, toen ik hem zag vallen, en vooral toen ik hem bloedende opnam nog meer. Ik moet zeggen, dat SANTJE met al den ijver van eene vriendin toeſchoot, en al-

alle hulp bewees aan mij en Toby, die ik verlangen kon. Toen alles weder in orde raakte, en ik zag, dat 'er geene wezenlijke zwarigheid bij de kwetsuur was, zeide ik, dat, als ik Toby moest verliezen, ik ontroostbaar zijn zou ... dat ik wenschte, dat maar één val ons beide verpletterd had... en wat mijn vurig karakter van dien aard mij meer ingaf... maar wat zeide de vrome Susanna Bronkhorst: „ Ik heb geen „ denkbeeld van den naauwen band, die 'er „ tusschen eene moeder en haar kind bestaat, „ maar overweeg, hoevele uwer medemenschen „ het smartelijk verlies van een eenig kind over- „ leefden — en deze door den tijd zich dat ver- „ lies, hoe zwaar, getroostten." Ik liet daarop volgen, onvoorzigtig genoeg mijne rol vergetende, dat ik niet weten zou, waar ik in zulk een noodlottig geval troost zou vinden. Toen moest gij eens den ernst gezien hebben, waarmede het heiligje begon te spreken, en 't was, als of een edel vuur hare woorden bezielde: — „ Mevrouw Meadows!" zeide zij, „ zoudt „ gij dit niet weten. Overijling doet u zeker „ zoo spreken. Vergeet gij, dat ook bij dien „ allerzwaarsten slag, die een moederlijk hart „ treffen kan, de beste troostbron, die van den „ Godsdienst niet gesloten is.... Immers al „ had het ongeluk, uwen Toby bejegend, het „ ergste gevolg gehad — eenen plotselingen „ dood — dan immers was nog deze gebeur- „ tenis geschied, onder de toelating van de

„ Goddelijke Voorzienigheid — en gij zoudt, „ als de kalmte van uw hart was terug ge- „ keerd, u opgebeurd hebben met de ſtree- „ lende hope, dat uw lieveling, van alle de „ ellenden van dit leven bevrijd, een deel- „ genoot was van zoodanige zaligheden, waar- „ voor op deze aarde geen naam gevonden „ wordt. — Die troost is immers de troost van „ den Godsdienst, van het Christendom? ..." Ik ſtaarde met zekere bewondering haar aan, terwijl zij dit ſprak, niet met zekere dweepende drift, maar met eene volle overtuiging, die hare taal eene begoochelende kracht gaf. Ja ik wenschte voor een oogenblik, want mijn hart was nog niet geheel in rust door den ſchrik, dien de val van Toby mij had aangejaagd, dat ik zoo mogt zijn als Juffr. Bronkhorst. — Naderhand begrijpt gij, dat ik begreep, hoe alleen de bekorende manier, waarop zij dit in zekere bijzondere omſtandigheden voordroeg, op mijn' ontroerden geest zooveel invloed had. — Maar, en dit vloeit hier uit voort, juist die beginſels, waarvan Suse zoo doordrongen is, zullen haar ter deeg in deze omſtandigheid te paſſe komen. Want toch volgens het gevoelen van de deftige Heeren Theologanten en Moralisten, maken de nadeelige toevallen, die ons arme menſchen bejegenen, ſomtijds verbazende veranderingen zelfs in gemoederen van lieden, die voorheen niet veel aan de religie of diergelijke ſimelarijen dachten.

Een

Een klein koortsje, zegt een dier Heeren — een ſterfgevalletje — een daling van den wiſſel — een bankroet, vormt dikwijls lieden, die om God noch Godsdienst dachten, tot Godsdienſtigen. — Op mij echter heeft de tegenſpoed, tegen de ondervinding van dien Geleerden man, eene andere uitwerking gehad. Maar, daar ik die aanmerking toch bij anderen wel ſteek zie houden; (immers hoevele devoten met kornetjes zitten nu onder de balſemende uitvloeiſels van de lippen der knechten Gods — digt onder den predikſtoel, die, zich, even als ik omtrent den een of anderen losbol bedrogen hebben, en zich nu bruidjes verbeelden geworden te zijn van een' idealen Bruidegom) daar 'er nu toch wat waar aan die aanmerking lijkt te wezen, hoeveel meer zal dit niet werken op een meisje, dat zich, toen alles haar medeliep — een point van den Godsdienst maakte ... en wat u betreft, wees op uw hoede, of de heilige Tooveres zal u begoochelen. Gij zijt een groot twijfelaar. Maar gij zijt daardoor juist als eene opene ſtad, die ieder nemen kan, dien het maar lust. Zelfs veroorloofde gij u, als ik het in uw oog wat grof maakte, meermalen eene kleine beſtraffing ... o als Susje dit wist ... ik geloof, dat zij u alles wat gebeurd is, zou kunnen vergeven.... Och wie weet, of de tijd nog niet eens aanbreekt, dat de door zijne eerwaardige huisvrouw bekende Heer Louis Bronk-

HORST, geboren KRAAIJESTEIN, met zijne manïnne alle zondagen, tweemaal in eene koets naar de Kerk rijdt, terwijl twee of drie jonge KRAAIJESTEINTJES verder het rijtuig meubileren, om in dezelfde bank met Mama en Papa in de kerk tweemaal twee uren, tot hun innerlijk leedwezen en pijnigende verveling, door te brengen.... En wie weet, of ik, met mijn TOBY in het flijk der ftraten wandelende, en de koets van den nu vroom geworden Heer voorbij gaande, dan wel eens met een' enkelen hoofdknik verwaardigd worde... Gij lacht nu misfchien bij deze pasfage, omdat gij het voor onmogelijk acht, maar dan zeg ik met mijn' Papa, die door verfcheide Latijnfche Gelegenheids verzen, zoo eeuwig leven zal, als de Disputen en Disfertatiën van zijne hooggeleerde Tijdgenooten:

Omnia jam fiunt fieri quæ posse negabam.

De man maakte van dit vers wat dikwijls en tot walgens toe gebruik, zoo zelfs, dat de Papegaai van een oud vriend, welk beest heel vlug in het praten was, hem dat had afgeluisterd, en het den heelen dag door uitfchreeuwde; waarlijk het gebeurde, dat het fomtijds ongemeen fnedig fcheen. Onder anderen heugt het mij, dat toen een zeker oud vrijer den bewusten vriend bekend maakte, dat hij voornemens was met zijn keukenmeid te trouwen, het goede

de beest zijn koekkoekszang van *Omnia jam fiunt* tusschen beide inlapte, tot groote verbazing en genoegen van alle aanwezigen, die het beest verstonden. Nu Papa en zijn vriend en de pap zijn lang *ad patres* — maar het geslacht der geleerde papegaaijen is met hem niet uitgestorven, en zal wel duren, zoolang als het vermaardste dier van alle dieren, met opgeregten hoofde, dat sterk bewijs voor de voortreffelijkheid van den mensch, deze wereld bewandelt.

Wat heb ik u daar al een Olipodrigo van allerhande zaken geschreven — maar de tijding die u dezen brief brengt, waarborgt mij, dat gij hem met geene onbarmhartige hand aan *Vulcanus* zult wijden. Ik heb het zelf gewaagd, om het verboden woord geduld te gebruiken ... maar ook dat zult gij mij vergeven. Ik denk, dat *Groningen* u niet lang in zijne beroemde wallen houden zal, maar dat gij binnen kort naar *Holland* of *Utrecht*, op de vleugelen der verliefdheid zult komen overvliegen. Ik voor mij verheug mij mede, dat ik de gewigtige ontdekking gedaan heb, omdat ik nu dit ellendig verblijf verwisselen zal met de woning te *Velp*. Daar hoop ik nu met Toby wat langer te vertoeven, en dat geen Susanna's of andere voorwerpen van uwe afwisselende inclinatiën mij naar elders zullen roepen, om u als de wed. Meadows of onder eenigen anderen titel de hand

te leenen in uwe amouretten. Evenwel zoo de tegenwoordige Koningin van uw hart nog een klein ſtootje noodig mogt hebben, om van de tinne van haren hoogmoed aan de voetbank van uwe genade of ongenade neder te tuimelen, en gij denkt, dat ik daar toe het geſchiktſte middel ben; Vaarwel dan nog, bekoorlijk *Gelderland!* En gebied gij over

Uwe Dienaresſe

SARA LINDENBERG.

*

HON-

Digitized by Google

HONDERD EEN EN ZEVENTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST aan den Heer JAKOB BRONKHORST.

den Haag, 11. *Mei.*

WAARDE BROEDER!

(*In den aanvang van dezen brief geeft zij aan haar' Broeder een kort verſlag van de reden van haar verblijf in* den Haag — *en hare ontmoeting met* CHARLOTTE ELZEVIER, *doch daar dit volkomen, wat de zaak betreft, overeenkomt met het geen zij in de CLXIX Brief aan hare Zuster* WILHELMINA *geſchreven had; zal dit gedeelte genoegzaam geacht worden*). En nu, (*zoo gaat zij voort,*) nu ſta ik gereed om *den Haag* weder te verlaten, daar de vervelende kermis voorbij is, en de dochter van Mejuffrouw BEUKELMAN herſteld is. Dewijl ik, zoo als ik boven met een enkel woord aanvoerde, binnen kort naar *Parijs* zal vertrekken, heb ik van de familie van ELZEVIER en Madam GIBBON van daag afſcheid genomen. Mevrouw ELZEVIER had Madam GIBBON bij haar laten noodigen, en ik heb dus heden een' zeer genoegelijken na-

middag en avond gehad — en 't is God bekend, hoelang het duren zal, eer ik 'er weder zoodanig een beleef. Gij zult al in het voorſte gedeelte van dezen brief gemerkt hebben; dat ik verre van opgeruimd ben; niet om mijne min gunſtige omſtandigheden; maar zelden, zeer zelden kunnen die donkere nevels in mijnen geest doen oprijzen, maar mijn naderend vertrek naar *Parijs* maakt mij van tijd tot tijd ongeruster — ſchoon dat, als ik alles inzie, niet vrij is van eene kinderachtige vrees en zelfs zou ik mij beſchuldigen van gebrek aan vertrouwen op de beſcherming der Goddelijke Voorzienigheid. Immers, lieve Broeder! ik ben in deze omſtandigheid gekomen zonder mijn toedoen, en door het beloop der zaken buiten mij daarin als het ware geworpen. En wat kan de mensch, als hij daarvan overtuigd is, doen, dan zijne zorgen binnen de behoorlijke grenzen bepalen, althans met naauwgezette bedachtzaamheid acht geven, dat hij niet tot zekere den Hemel beleedigende angtvalligheid opklimme.

Echter wil ik het voor u niet verbergen, lieve Broeder! dat een geſprek heden aan het huis van den Heer ELZEVIER voorgevallen, mij eenigermate op de gedachte heeft doen komen, of ik, indien mij iets op die reis bejegende, zulks niet aan mij zelve zou te wijten hebben; daar Mevrouw ELZEVIER, met de deftigheid haar bijzonder eigen, aanmerkte

(bij

(bij gelegenheid, dat ik eene ſoortgelijke bedenking als hier boven aanvoerde, op eene vraag, of ik mij niet wat ongerust maakte over mijne aanſtaande reis). „ De mensch, lieve „ Juffrouw! is een zeer eenzijdig beoordeelaar „ van zichzelven: en valt al zeer ligt in het „ denkbeeld, dat hij in zijne omſtandigheden „ alles gedaan heeft, wat mogelijk is, terwijl „ zijne natuurlijke eigenliefde verſcheide andere „ voorſlaat, waardoor andere uitkomſten zou„ den geboren worden. Ik wil wel gelooven, „ dat gij opregtelijk meent, dat gij in die om„ ſtandigheden gedreven zijt, waarin gij u be„ bevindt; ook wil ik niet ontkennen, dat 'er „ veel onder loopt, dat de wereld noodlottig „ noemt; maar, indien gij het voorſtel hadt „ aangenomen, om hier onder dit dak uw toe„ vlugt te nemen, en ten minſte voor een „ halfjaar aftewachten, hoe zich alles met den „ boedel van uw' papa, ten uwen aanzien, „ ſchikte, dan zoudt gij u nu niet in de nood„ zakelijkheid bevinden, om eene reis naar *Pa„ rijs* te moeten doen, die ik, voor een meisje, „ van uwe jaren en uwe hoedanigheden, niet „ geheel vrij van zwarigheden acht...." Deze aanmerking kon ik niet wel beantwoorden, zonder dat ik ook zeker teeder punt roerde, waarvan de Heer ELZEVIER altijd zelfs de eerst opkomende ſchaduw verdreef. — Maar, Koo! nu zoo in het eenzame zittende, en alles overwegende — heb ik mij zelve afgevraagd,

heb ik alleen uit het beginſel, uit het edel beginſel, om van niemand aftehangen dan van mijzelve, mij in den dienst van Mejuffr. Beukelman begeven, of heeft zich daarmede niet het een of ander vermengd? Zou ik, zoo de verwijdering tusſchen mij en Lotje niet had plaats gehad, zwarigheid gemaakt hebben, om het aanbod aantenemen, om ten minſte eenigen tijd van de onverdenkbare vriendelijkheid van haar en hare ouders gebruik te maken?.... Heeft gekwetſte eigenliefde niet haar deel gehad in het nemen van dat beſluit?.... O! Hoe moeijelijk, hoe moeijelijk valt dit te beſliſſen... hoe zamengeſteld zijn de beginſels zelf onzer bedrijven; zoo zamengeſteld, dat wij zelfs op eenigen afſtand na het bedrijf, daaruit voortgevloeid, over de bron twijſelen.... Immers, daar ik nu de onverkoelde vriendſchap van de familie van Elzevier ondervonden heb; en als ik mij nu voorſtel, welk een' aangenamen zomer ik op hun Buiten zou hebben kunnen doorbrengen; en vergelijk daarbij mijn meer of min dienstbaar leven, en het hagchelijke, dat voor mij in eene reis naar *Parijs* gelegen is; o! dan zou ik mij wel van zekere hooghartigheid willen beſchuldigen.... Lotje heeft mij bijna geheel aan het wankelen gebragt door eene laatſte poging, die zij op mij deed, even voor het ſoupé werd opgezet. Zij had mij, onder voorwendſel van een zeker ſtuk kleeding, dat zij op de afgeloopen kermis van haar Mama ten

ten geſchenk gekregen had, naar hare kamer gelokt. — Zij liet mij dat ook zien ... maar, toen dit geſchied was, zeide zij, en de tranen rezen in hare oogen op, terwijl zij mijne hand vatte: „ Suse! Suse! daar gij nu morgen we„ der ſtaat te vertrekken, en God weet, hoe „ lang wij van elkander geſcheiden zullen zijn — „ ſchoon Papa mij verboden heeft van het be„ wuste verſchilpunt te reppen, moet ik tot „ mijne eigen gerustſtelling u vragen, of gij mij „ wel hartelijk den beganen misſlag, die mij „ meer tranen gekost heeft, dan ik anders in „ mijn geheele leven, ſchreidde; vergeeft... ge„ heel vergeeft?...."

Ik: Reeds ſedert lang, Lotje! heb ik u dien vergeven ... en een mijner vurigſte wenſchen is, dat het duistere, hetwelk de historie bedekt, moge opgeklaard worden.

Lotje: Neen! Suse! ik wilde meêr ... ik ik wilde meêr... Zeg mij, of gij mij als uwe vriendin, als uwe hartvriendin bemint ... zoo hartelijk, als voorheen.

Ik: Ik moet opregt zijn, Lotje! als ik wist, hoe die brief in handen van den hatelijken man gekomen was, en ik, zooals ik wel gelooven wil, zeker wist, dat gij onſchuldig waart, dan ja dan zou ik u weder zoo hartelijk kunnen beminnen.

Lotje (zeer treurig): Dan hebt gij misſchien tegenwoordig beter vriendin, dan mij op de wereld?...

Ik:

Ik: o Neen! LOTJE! — waar zou ik die vinden...

LOTJE (met vreugde): o Ik ben dan nog uwe beste vriendin ... ben ik SUSE?

Ik: Ja, LOTJE! — gij maakt mij bewogen.

LOTJE: Maar zoo ik dan uwe beste vriendin ben.... Wij zullen die onaangename duistere plaats maar overslaan ... zoo ik nog uwe beste vriendin ben ... zoudt gij wel bij iemand anders op de wereld onder eenige verpligting schijnen te liggen, als bij mij.

Ik: Neen, LOTJE!

LOTJE: o Dan zult gij mij niet weigeren hetgene ik u bid.

Ik: En dat is ...

LOTJE: Aftezien van uwe reis naar *Parijs*, en bij ons te blijven.

Ik: Hoe? LOTJE! ik heb er mij immers toe verbonden ... ik ben in den dienst van Mejuffr. BEUKELMAN...

LOTJE: Lieden als Mejuffr. BEUKELMAN doen veel voor geld... Uwe verbindtenis is immers zoodanig niet, of gij kunt zeker die afkoopen: gij zijt dit oogenblik daartoe misschien buitenstaat; gij kunt haar voor uw ontslag, zoo uit haar' dienst, als vooral van de reis naar *Frankrijk*, zooveel bieden, als gij verkiest, en ik zal zorgen, dat Mejuffr. BEUKELMAN te vreden word gesteld.

Ik: Neen, LOTJE! dat kan niet, dat mag niet... Reeds tegen de volgende week is de reis

reis bepaald. In welk eene ongelegenheid zou ik die goede menſchen brengen... Daarenboven zou ik geheel mijn oogmerk laten varen, om door den tijd mij geheel onafhankelijk te maken, want mijn voornemen is, om, daar de zaken geloopen zijn, zooals zij zijn, mij, als ik het weinige, dat mij van mijn moederlijk bewijs nog in handen komen zal, ontvangen heb, neder te zetten in eenen ſtand, waarin ik van den arbeid mijner handen en van den zegen des Hemels afhang...

LOTJE: Is het u een zoo onverdragelijk denkbeeld, ten minſte voor eene poos, in ſchijn van uwe vrienden aftehangen... In waarheid, SUSE! gij meent daardoor onder eenige verpligting te zullen geraken.... Ik, ik zal de verpligte zijn. Ik bid u ...

En gelukkig kwam de knecht naar boven, en zeide, dat mijn Heér en Mevrouw ELZEVIER ons aan het ſoupé wachtten; wie weet, Kool of ik anders niet bezweken ware. Schoon de Heer ELZEVIER zag, dat onze harten aangedaan waren, wist hij door een vervrolijkend geſprek, en eenige aangename vertellingen, waarin hij zeer rijk is, het treurige aanmerkelijk te matigen... Mevrouw ELZEVIER en Madam GIBBON hielden zich, als of zij het niet bemerkten. Het werd ondertusſchen welras tijd van ſcheiden. o! Hoeveel onaangenaams vind ik in het affcheidnemen van goede vrienden, en vooral voor een' onbepaalden tijd. — Hoe aangedaan

daan was de goede Madam GIBBON! — Zelfs ik verbeeldde mij, dat de Heer ELZEVIER niet vrij van aandoening was, en Mevrouw ELZEVIER zeide, mij de handen drukkende: „ SUSE! vaarwel! God zal met u zijn, waar gij „ gaat, indien gij God altijd voor oogen „ houdt... Mistrouw u zelve" — en hiermede gaf zij mij den afscheidskus.... LOTJE vergezelde mij in de koets, die mij aan mijn logement bragt... Zij was zeer stil onder weg... en toen de koets stil hield, kon zij niet meer spreken — en ik kon haar naauwelijks *adieu* zeggen ... toen het portier openging had zij nog mijne hand vast — kuste dezelve — en ik voelde, dat 'er een traan op mijne hand viel...

Mijn hart was (en is op nieuw bij dit verhaal) in te sterke aandoening, dan dat ik den minsten trek tot slapen hebben zou. Ik heb dus reeds een goed gedeelte van den nacht aan schrijven besteed — gij moet nog zoo het een en ander van mij weten, eer ik het vaderland verlaat... Ik heb met groot genoegen van den Heer ELZEVIER vernomen, dat gij zoo uitmuntend geplaatst zijt, maar dat het verbazend druk-op uw kantoor is, zoodat gij bijna dag noch nacht rust hebt. Daaraan schrijf ik het toe, dat ik zoolang geen letter van u gezien heb. Maar ik begrijp wel, dat gij niet veel aan mij kunt te schrijven hebben, of het moest over den welstand van Papa zijn. Ik bid u, Koo! laat u toch aan hem ge-

le-

legen liggen. Zorg toch, dat de ongelukkige man geen dadelijk gebrek heeft. Bij mijn vertrek uit *Utrecht* naar *Parijs* zal ik al, wat van eenige waarde is, onder bewaring van Mejuffr. BEUKELMAN ſtellen, met een bijgevoegd biljet, dat gij er in alle gevallen over kunt beſchikken. Zoo het u dus niet mogt voegen, om wat aan aan Papa te doen, en hij het noodig hebben, beſchik dan daarover als over uw eigendom. O! dat ik hem niet kan troosten in zijn ongeluk ... maakt mij dikwerf neêrſlagtig. —

Schoon gij dezen brief uit *den Haag* ontvangen zult, zult gij, zoo u de lust mogt bekruipen, om mij voor mijn ophanden zijnde vertrek te ſchrijven, dien wel te *Utrecht* naar gewoonte adresſeren. Morgen ochtend vertrekken wij met een rijtuig naar *Leyden*, omdat onze patient nog zoo weinig mogelijk in de lucht mag, en dan van *Leyden* met de middagſchuit, waarvan wij de roef hopen te treffen, naar *Utrecht*. Ik zal misſchien de ſchade van mijn nachtrust daar wel kunnen inhalen, want de lange en eenzelvige vaart van *Leyden* op *Utrecht*, naar ik verneem, kan men niet genoegelijker, dan in ſlaap doorbrengen, als men geen lust of gelegenheid heeft, om te lezen. En daarvan komt er thans weinig bij mij in. Dat gemis is wel nu het grootſte voor mij. Boeken, behalve een enkel kerkboekje, en eene enkele komedie zijn er niet in het huis van Juffr. BEUKELMAN. Zelfs zien zij niet gaarne, dat

dat ik in een ledig oogenblik mij met lezen bezig houd. Evenwel heb ik nu van LOTJE de *Oeuvres de* MONTAGNE meêgenomen, een boek, daar, zooals Madam GIBBON mij wel gezegd heeft, dikwijls op eene bladzijde meer wijsheid ſteekt, dan in heele dikke boekdeelen van anderen. 't Fransch is, om zijn ouderdom, wel wat moeijelijk; maar wat ſchade, als dit vergoed wordt door den rijkdom van gedachten...

Nu, Koo! als ik te *Parijs* ben, ſchrijf ik u en zuster WIMPJE, indien mij althans eenige oogenblikken overſchieten. Vaarwel!

Uwe Zuster,

S. BRONKHORST.

HON-

Digitized by Google

HONDERD TWEE EN ZEVENTIGSTE BRIEF.

De Heer Louis Kraaijestein aan Mejuffr. Sara Lindenberg.

Utrecht, 14. *Mei.*

Ja ja te *Utrecht*, Saartje! en wel gelogeerd in de *Hamburgerſtraat* ſchuins over de deur van Madame Beukelman, en als ik door mijn raam kijk, kan ik Saartje met de drie dochters van Madame Beukelman duidelijk zien, en dan zeg ik met Virgilius:

Quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.

Op het ontvangen van uw' brief, dien ik, de Goden weten door welke noodlottigheden, eerst den 11den te *Groningen* ontving, was ik uitgelaten van blijdſchap, maar niet zoo uitgelaten, of, ſchoon het reeds laat in den avond was, ik gaf onmiddelijk order, om mij een fargon met allerbeste paarden met het openen van de poort te bezorgen, — om, zoo het mogelijk was, nog den volgenden dag binnen *Utrecht* te zijn. Ik trok met zulk een geweld aan de ſchel, dat het touw ſtukken brak, en de ſchel

wel een half kwartier door den geweldigen ſchok in eene alarmerende beweging bleef, zoo voor zichzelve, als voor het geheele huishouden. Zoolang de *St. Maartens* toren met zijn' kruin naar de wolken geſtooten heeft, geloof ik niet, dat 'er in *Groningen* zoo geſcheld is geworden. En deze *manoeuvre* was van een uitſtekend en gewenscht gevolg, want in plaats dat het anders een kwartier duurt tusſchen mijn ſchellen en het verſchijnen van een dienstvaardig perſoon, hoorde ik nu den kastelein en de kasteleines met een knecht en meid te gelijk naar boven hompelen, en het duurde geen drie minuten, of ik zag die vier gezigten voor mij ſtaan. — „ Wat is, wat is, wat is, wat is 'er te doen," riepen zij alle in hunne moedertaal in eene ſoort van *quatuor panico terroſo* uit ... „ is 'er brand?..." ging de *quatuor* meer *lento* voort; wat brand? zeide ik, terwijl ik als een razende ROELAND door de kamer liep — wat brand? — ik heb een' brief ontvangen, en morgen als de poort opengaat, moet 'er een rijtuig met de beste knollen, die gij in deze ſtad hebt, voor de deur ſtaan. Ik wil en ik zal morgen avond te *Utrecht* zijn... „ Wel, mijn lieve mijn Heer!" zeide de kastelein, „ weet gij wel dat *Utrecht* 30 uren van *Groningen* ligt...." Al lag *Utrecht* 60 uren van *Groningen*, ik wil, ik zal, ik moet 'er zijn, al zou ik al de paarden, die 'er tusſchen *Groningen* en *Utrecht* zijn, dood, en alle de ſargonnen aan ſpaanders rijden. „ Onder-

... „ da-

„ danige dienaar, mijn Heer!" zeide de kastelein, „ Tijs ga op het oogenblik naar den „ Hopman Dijksma in de *Boteringſtraat* en „ doe hem de groetenis van mij, van mijne „ vrouw en van den Heer Kraaijestein, en „ zeg hem, dat de Heer Kraaijestein morgen ochtend tegen het opengaan van de „ poort een fargon en een paar beste harddravers moet hebben, om hem morgen naar „ *Meppelt* te brengen ... en vraag dan met „ een, hoe of zijn vrouw en de kleine vaart, „ waarvan zij gisteren bevallen is..." Ik ſtond te trappelen van drift onder het geven van die orders — en voegde 'er alleen bij — zeg aan Dijksma, dat de paarden zoo ſnel moeten vliegen, als de blikſem ... verſtaje dat Tijs.... Loop heen ... waar wachtje nog na.... „ Ik „ wachtte" zeide de ſukkel „ of mijn heer, of „ mijn baas, of mijn vrouw ook nog een boodſchap onder weg hadden...." Toen vermeesterde mij mijne drift, en ik wenschtte baas, vrouw en Tijs eene hellevaart toe, die althans aanvankelijk begon, want met eene ongewone ſnelheid openden zij de deur, en waren binnen minder minuten dan gewoonlijk beneden.

Daar ſtond ik nu met de Groningſche meid alleen: want die was niet in de toegewenschte hellevaart begrepen geweest — en, omdat zij een vrouwsperſoon was, die ſchoon niet mooi of ſijnbeſneden, echter jong en nog al niet onaardig was, had zij zeker nog de meeste goede

woorden van mij gehad, ſtaande mijn verblijf in *Groningen*, want ik ben 'er vergiftig lastig geweest.... „ Zal mijn Heer van avond nog wat „ eten?" vroeg zij, „ want als mijn Heer mor„ gen zestig uur denkt te rijden".... Daar dien ik dan wel wat op gehard te zijn ... daar hebt gij gelijk in, antwoordde ik.... Maak maar wat gereed, en zeg aan je baas, dat hij mij de rekening nog opmaakt, voor dat ik naar bed ga. — „ Och, mijn Heer!" zeî de meid.... „ Ik hoop toch niet, dat je morgen een on„ geluk krijgen zult, want gij zijt een te braaf „ en te goed Heer, om een arm of been te bre„ ken en dat is laatst nog het geval geweest „ van een ſtudent, die ook met harddravers „ van DIJKSMA reed." — En zou jij wel gelooven, zeide ik, dat 'er misſchien wel vrouwen in de wereld zijn, die het plaiſier zou doen, als zij hoorden, dat ik niet alleen een arm of been, maar zelfs, als ik den nek gebroken had.... — „ Dat zou wel onchriſtelijk zijn, mijn Heer!" — Ja, en een van die lievertjes meent wel dat zij een heel best chriſten is... Ziedaar, zeî ik, dat is voor je chriſtelijke genegenheid, en ik moffelde haar drie drieguldens in de hand ... als ik dan den hals breek, hebt gij nog eene gedachtenis van mij — en of dat morgen geſchiedt, of een dag of een week of eenig later, het zal toch mijn lot wel zijn. — „ Hemel, mijn Heer!" zeî de meid... „ gij vergist u niet ... gij geeft mij meer dan „ ik anders in een halfjaar win...." — Na dat

dat ik de goede ziel daaromtrent gerustgeſteld had, vertrok zij — en na een uur kwam TIJS weêrom met het berigt, dat morgenochtend vroeg de paarden voor mijn logement zouden ſtaan. — Ik heb de eer niet gehad.... (Wacht wat, daar gaat de deur bij Madam BEUKELMAN open.... Ha! daar gaat ... daar gaat de winkeldochter SUSE, zeker met eene der jonge Juffrouwen BEUKELMAN, met denzelfden opgeſtoken hals, als of zij nog de jonge Juffrouw BRONKHORST was, voorbij het huis, waar haar aanbidder gelogeerd is, en die nog heden zijne opwachting bij haar denkt te maken.... Zij is waarlijk zeer netjes gekleed — en ook het ander juffertje — men zou zweeren, dat zij op reis denken te gaan; zou zij al weêr naar eene kermis toe gaan.... Misſchien naar *Leyden*... Zie daar komt de oude Madam BEUKELMAN met nog een paar dochtertjes, en een meid met een pakje en doozen beladen... Ja, SAARTJE! al naamt gij het mij uit de volheid van uwe jaloezij nog duizendmaal kwalijker, dan gij het zeker neemt, maar SANTJE BRONKHORST is een engel van ſchoonheid.... Ik heb dan weêr die oogen gezien: o ja! ik zeg met GUARINI:

Occhi, ſtelle mortali,
Miniſtri de'miei mali,
Che'n ſogno anco moſtrate,
Che'l mio morir bramate,
Se chiuſi m'uccidete,
Aperti che farete.

Maar ik zal voortgaan, daar ik reeds een bode had afgezonden, om de familie van BEUKELMAN te beſpioneren, want hier heet ik het oog te hebben op de oudſte dochter....) Ik heb de eer niet gehad den Groningſchen kastelein en zijne huisvrouw weêr te zien, zij lagen waarſchijnlijk nog in elkanders liefdebouten geſtrengeld, en door den alvermogenden *Morpheus* waren nog de kleverige oogleden geſoudeerd. Onze TIJS liet mij de deur uit, en om hem de hellevaart van den vorigen avond, en zijn ſleepléndensch gedraaf, door de ſtraten van *Groningen*, om het rijtuig te vergoeden, gaf ik den loomen karel ook nog *comme il faut* voor een tranquilen Hollandſchen jongen — ik vloog de poort van *Groningen* uit en ſliep in de fargon, want ik had 's nachts geen oog geſloten, tot dat wij te *Aſſen* ons in een oogenblik verkwikten. Toen vloog ik de nieuwe kolonie aan de *Smilde* voorbij, en wij waren, terwijl gij u nog in uwe ſlaapkoets omwentelde, om uw ochtendſlaapje te hervatten, reeds te *Meppelt*. Vliegens reed ik vandaar met nieuw geſpan op *Zwol*. — Te *Zwol* nam ik weder nieuw rijtuig op *Deventer*. — In het kort, eer de poort 's avonds te *Utrecht* floot, wandelde ik reeds op de *Ganzemarkt* voor het *Nieuwe Kasteel van Antwerpen*, en nam daar dien nacht mijn' intrek. Uit een der knechts van het logement vernam ik dat Mejuffr. BEUKELMAN in de *Hamburgerſtraat* woonde, en ik liet mij door mijn' kapper den vol-

volgenden morgen eene kamer *à tout prix*, ſchuins over het huis van die Dame, huren — en ben hier nu bij een' zadelmaker gelogeerd, die een heel nieuwsgierig wijf heeft, en die weten moest en weten zou, waarom ik toch zoo *presſant* de kamer gehuurd had. Ik ſloot toen de kamer op het nachtſlot. Juffr. STROOBACH zag mij wild aan. Gij begrijpt, al is zij het moordjaar gepasſeerd, men kon niet weten, wat ik met haar voorhad — nu, ik bezweer u, het was in alle eer en deugd. — Hoor, Juffrouw STROOBACH! zeide ik: ik ben verliefd, tot over mijn ooren verliefd — maar kunt gij zwijgen? Juffr. STROOBACH! „Twijfelt gij, mijn „Heer! maar mijn man, onder ons gezegd, vaart „niet digt ... maar gij kunt op mij bouwen ... „mijn woord ſtaat zoo vast als de *Domtoren*...."

Ik: Nu, dan weet ik niet, of ik u wel durf te vertrouwen, want ik heb eens gehoord, dat die wat wankel ſtaat. (Nu begon haar gezigt te betrekken, want de *Domtoren* en *Domkerk*, en de *Domheeren* en de *Domine's* liggen haar vrij na aan het hart, zooals ik heden ben gewaar geworden; om dat betrokken gelaat veranderde ik van toon) ik val zoo wat *raillant*, lieve Juffrouw! Maar om u dan te zeggen, zooals het met mij is ... ik ben verliefd op de oudſte dochter van Juffrouw BEUKELMAN. Maar 't is een geheim, een diep geheim.... Gij zoudt mij ongelukkig maken, als 'er het minſte van uitlekte. —

Juffr. STROOBACH: Hemelſche goedheid! Ik moet zeggen, een mensch zijn zin een mensch zijn leven.... Juffrouw BEUKELMAN ... wel mijn lieve mijn Heer! nu, zooals ik zeide, een mensch zijn zin een mensch zijn leven ... als dan een Heer zijn fatſoen toch te grabbelen wil gooijen, met verlof gezeid, dan zou ik nog kunnen begrijpen, dat hij het om de nieuwe winkeldochter, Juffrouw SANTJE, deed — maar die wipneus van een Juffrouw BEUKELMAN ... nu zij zullen 'er een borst om opzetten, dat grootſche volk.... Evenwel je plaiſier, mijn Heer! je plaiſier! ik zeg altijd, verdrink je kinderen niet.

Ik: Ja, Juffrouw! daar heb je groot gelijk in, want als Juffr. BEUKELMAN hare oudſte dochter verdronken had, dan zou ik thans niet bij u inwonen ... maar ik bid u, houd het toch geheim. Gij zijt misſchien na gelieerd met Mejuffrouw BEUKELMAN.

Juffr. STROOBACH: De Heer bewaar mij, mijn Heer! — Het zijn Roomſche menſchen, en ik ben van ouder tot ouder gereformeerd — Goeden dag en goeden avond, zegt onze Dominé H** en niet meêr, niet meêr gemeenſchap met dezulke.... Maranatha... Maar mogelijk is mijn Heer ook Roomsch? ...

Ik: Och neen! Juffr. STROOBACH!

Juffr. STROOBACH: De Heer zij gelooft: want ik zou niet gaarne iemand van die religie in mijn huis hebben: wij hebben eens een

Lu-

Lutheraan bij ons gelogeerd gehad, maar dat was erg genoeg, dat verzeker ik u.... Hij harrewarde wat met mijn' goeden ſlokker van een' man, en als het lang geduurd had, de Heere weet wat van hem geworden was....

Ik (terwijl ik de deur weder van het nachtſlot deed): Nu, ik kan u verzekeren, lieve Juffrouw STROOBACH! ik ben noch Roomsch, noch Lutheraan. — Houd u nu maar aan uw woord. — Maar ik moet papier en eenig ſchrijfgereedſchap hebben.... Hebt gij niet iemand, die dat voor mij haalt — en nu trad Juffrouw STROOBACH met eene diepe dienaresſe de kamer af — en ſchreeuwde met een plat Utrechtsch accent: „ Jochie! mennechi! — kom eens bo„ ven" — en daar kwam mijn tegenwoordige ſchildknaap, een zadelmakersjongen van veertien jaren, dien de ſchelm uit de oogen ziet, en beter onder een bende van CARTOUCHE zou paſſen, dan op den zadelmakerswinkel van den zedigen vromen baas STROOBACH. — Hij heeft, weetje, SAARTJE! van die rare oogen, even als ik ook eene zekere Dame ken, die zich, terwijl zij zich fixeren, toch niet regt ſtilſtaan; die aan den eenen hoek lagchen, en aan den anderen hoek in tranen zwemmen. Kent gij zulke oogen niet? ... Kijk dan maar eens in den ſpiegel. — Behoef ik u, na dit alles, wel te zeggen, dat ik in een goed humeur ben, dat ik u alles vergeef ... alles ... en zoo gij mij niet gelooft, het

inliggend wisseltje, dat gij bij den Bankier J. in *den Haag* kunt ontvangen, zal u daarvan overtuigen. Betrek nu met TOBY te *Velp* de woning, die ik daar voor u gehuurd heb. — Bevredigd, geheel bevredigd ben ik, nu ik SUSE weêrgevonden heb.... Stil, daar komt het Jochie met zijn gaauwdiefsbakkes terug — ik zal eens hooren, wat tijding hij brengt.

* * *

Mal genoeg is waarachtig de tijding. SUSE BRONKHORST is met de oudste dochter van Juffr. BEUKELMAN enz. enz. in de Leydsche schuit gestapt.... Zoodat mij de ondeugende heks weder ontvaren is. — Ik stel 'er toch belang in, dat ik weet, waar de meid blijft, en heb daarom een klein briefje in het fransch opgekrabbeld in griekssche letters, om dat men misschien in de roef de vrouwelijke nieuwsgierigheid zou kunnen hebben naar den inhoud van dien versch geschreven brief— en ik stel 'er veel belang in, dat SANTJE tot de katastrophe onkundig blijft, waar ik mij bevind. — Ik heb dat brief je aan PIET DE GRAAF gezonden... Mijn kleine *Cartouche* heeft het nog met dezelfde schuit als SANTJE, weten weg te krijgen. Hij kwam hijgende als een hond terug, maar had aan den schipper het biljet in de hand gestopt, die hem voor een secure bezorging nog dezen avond borg stond. Zoodat ik morgen avond weten zal, waar de schoone vlugteling ge-

gebleven is. Loopt 'er toch niet veel noodlottigs in deze mijne amourette zamen. Naauwelijks heb ik het geluk van mij weder in ééne ſtad met mijne SUSANNA te bevinden: zoo nabij was ik weder aan de vervulling mijner wenſchen, dat ik dezen namiddag mijne meer of min plegtige, ſchoon wat verraſſende opwachting, bij haar meende te maken — en daar glijdt zij mij weêr zoo zoetjes door de handen heen. Mij dunkt, ik had beter gedaan, dan aan PIET DE GRAAF dien brief te zenden, dat ik zelf te paard waar geſtegen, en bij voorbeeld haar te *Woerden* had ingehaald. Maar wat zal mij ook zulk eene verraſſing weder baten, als zij geëntoureerd is door twee of drie ſtuks BEUKELMANS, want met geweld, mij van haar meester te maken.... Hieraan begin ik meêr en meêr te wanhopen, en echter als Mogendheden der aarde met elkander in oorlog zijn, wat toch kan dan beſliſſen, dan geweld. En ondertuſſchen het plegen van kleine geweldenarijen breekt individuelen ellendig op. — Dus hoe zeer gij mij daartoe zoekt aan te ſporen, de mislukte Loosduinſche historie, waarvan ik het gerucht met zooveel moeite geſmoord heb, heeft mij haast doen beſluiten, om geen geweld, dan in de alleruiterſte noodzakelijkheid, te plegen.

Ik heb om uw' brief gegrimlagcht, daar gij ſchrijft over mijne afwisſelende inclinatiën, en gij uw nederigen dienst aanboodt; maar ik weet niet

niet van waar het komt, doch midden in alle onaangenaamheden door al de moeijelijkheden heen, die mij de bekoorlijke SUSANNA verwekt, ja de pogingen, die ik doe, om haar te haten, blijft mijn hart voor haar gloeijen van eene liefde, die aan alle anderen, zelfs aan u, kwalijk neemt, dat men met eenige minachting van haar ſpreekt. Denk toch niet, dat gij door het verhaal van hare religieuſe grondbeginſels, bij gelegenheid van den val van TOBY, haar eenigzins in mijne gedachte hebt doen dalen. Onpartijdig bekeken, SAARTJE, maakte gij als *eſprit fort*, in dat geval, de ſlechtſte figuur. In waarheid, laten wij onder ons bekennen, dat de vrijdenkerij het verliest bij den Godsdienst, als tegenſpoeden, ziekten of ouderdom den mensch treffen; dan geeft zij ons ellendigen troost — den ſtrop, het pistool, een gracht of waterplas — de opium. Zie daar de laatſte toevlugt van den *eſprit fort*, als het hem tegenloopt.... Waarachtig, SAARTJE! hoe meer ik SANTJES karakter bekijk, hoe voortreffelijker zij in mijne oogen is. — Dus ik geloof, dat de beginſels van Godsdienst alleen haar hebben ſtaande gehouden om tot geene wanhopige ſtappen te komen. In plaats van zich aan eene treurige ſomberheid, en eene ledige zwaarmoedigheid over te geven, bij de ramp, die haar Papa's huis getroffen heeft, ſchijnt zij de partij gekozen te hebben, om zich van die bekwaamheden te bedienen,

nen, waarmede haar de natuur en hare opvoeding haar bedeeld hebben. Zij ſchijnt zich, te verheffen niet alleen boven de zwakheden van hare ſekſe, maar boven die van de menſchen in het algemeen, daar zij, nu het onheil haar vernederd heeft, zich niet wil vasthouden aan de nietige ſchaduwen van hare vorige grootheid, neen! die op haren regten prijs waarderende, durft zij zich in eenen wel ſchijnbaar lageren kring verplaatſen.. doch, zoo gij opregt oordeelt, SAARTJE! is zij juist daardoor niet grooter geworden, of liever, geeft zij daardoor niet nog treffender blijken van ware grootheid? — Ik was, gelijk gij aan mijn ſchrijven wel zult gemerkt hebben, verrukt, toen ik haar daar met zulk een edel en fier gelaat, hoeveel haar ſtand ook veranderd was, zag heen ſtappen.... De vrijmoedigheid der onſchuld, misſchien wel gemengd met een klein gevoel van eige waarde, ſchenen mij op haar gelaat door te blinken, waarop ik zelfs geen' enkelen trek van treurigheid beſpeurde. O SAARTJE! 'er zijn aangezigten, die in den kring van vrolijke vrienden, aan den disch, waar alles tot losbandigheden van allerleijen aard uitnoodigt, blinken van heldere opgeruimdheid, en waarop het gezelſchap zoo kunſtig een blanketſel van onbezorgdheid legt, dat men het bijna voor onmogelijk zou achten, dat eenig toeval met een neveltje van treurigheid dezelve zou kunnen bedekken; maar die,

in

in eenzaamheid beſpied, of onverwacht in dezelve overvallen, rimpels van zorgen, en groeven van inwendig verdriet en folterende onrust vertoonen, die met regt vermoeden doen, dat de doorgaande toeſtand van de ziel, die achter dat vleeſchen masker zit, treurigheid en ſmart is. Maar zulk een gelaat heeft SANTJE BRONKHORST niet. — 't Zal wat inhebben, dacht ik, de fiere meid zoo aanziende, om haar te onder te brengen. — Echter — zult gij u nog zeer lang kunnen vermaken met het door u opgehangen ſchilderijtje, hoe ik in de koets met mijne Gemalin daar henen rijde. — Hadt gij te *Loosduinen* wat beter op haar gepast; dan zoudt gij ſpeelgenoot op mijne bruiloft geweest zijn, zonder dat de Bruid zelf wist, dat zij na weinige minuten, even als zoovele harer zusters, vóór haar, in de armen van KRAAIJESTEIN zou nederzinken, zoo niet als vrouw, ten minſte als bedgenoote. — Gij moet niet zoo bitter zijn in uwe profetiën, SAARTJE! of gij noodzaakt mij tot verwijtingen, die meer grond hebben dan uwe profetiën. — Hadt gij beter zorg voor SUSE gedragen, en haar niet zorgeloos aan eene meid vertrouwd, die met haar moest heulen ... o die domheid — of liever, die achteloosheid is onvergeeflijk in een anders zoo ſchrander, zoo doorſlepen, zoo op de kleinſte omſtandigheden gevat wijf — of zoudt gij het ook gedaan hebben met een oogmerk — zou ook

wraak-

wraakzucht — zou ook jaloezij — o als die gedachte in mij oprijst ... maar ik zal afbreken ... want mijne gedachten zouden als vuurstroomen langs mijne pen nedervloeijen, en, zoo zij het papier niet verzengden, eene helsche woede in uwe ziel ontsteken.... Daar ligt mijne pen. — Groet, Tony.

L. K.

*

HON-

HONDERD DRIE EN ZEVENTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST aan Mejuffr. CHARLOTTE ELZEVIER.

Antwerpen, 17. *Mei.*

WAARDE VRIENDIN!

Om te voldoen aan mijne belofte, dat ik de eerſte gelegenheid, als ik op reis was, waar zou nemen, om aan u te ſchrijven, wil ik, al ben ik een weinigje vermoeid door de reis, die belofte volbrengen, ſchoon mijne lieve Reisgenoote en ik zeer weinige, althans geene belangrijke ontmoetingen hebben gehad. Misſchien zou u als vriendin toch het een en ander nog van eenig gewigt ſchijnen. En voor meisjes is dikwijls eene kleine ontmoeting eene zaak van veel belang, althans wanneer onze aandoeningen daardoor worden opgewekt. Daar ik geene gelegenheid gevonden heb, om u iets te doen weten ſedert mijn vertrek uit *den Haag*, dewijl ik die weinige dagen door zulke een opeenſtapeling van bezigheden ben overladen geweest, zal ik met een enkel woord nog iets van mijne terugreis zeggen, om dat ik in de vaart tusſchen *Leyden* en *Utrecht* mij

zoo

zoo uitnemend heb gediverteerd, als ik mij naauwelijks voorſtellen kan dat in eenig ſchuit-gezelſchap ooit heeft plaats gehad. Wij hadden het geluk niet van de roef te treffen, daar die verhuurd was. Dit ſpeet mij ongemeen, om Juffrouw MIETJE, maar naauwelijks waren wij in de ſchuit gekomen, of een jong Heer, die al het voorkomen van een ſtudent had, gelijk hij ook kort daarna bleek te zijn, die in een der hoeken zat, merkte niet, dat Juffr. MIETJE eenigzins ongeſteld was, of met de vriendelijkſte wellevendheid drong hij haar, om van zijne plaats gebruik te maken, waaraan zij dan ook welras voldeed, na dat echter de noodige tegenſtribbelingen, bij zulke gelegenheden gebruikelijk, van hare zijde hadden plaats gehad. Deze verſchikking veroorzaakte, dat de ſtudent regt over een bejaard man kwam zitten, die in zijn voorkomen veel had van een Dorps-Predikant, en aan diens zijde zat een welgekleed Heer van middelbare jaren. 'Er heerschte, zoo als gewoonlijk in onze ſchuiten, na dat de gewone adieus gegeven zijn, en als het paard voor de trekſchuit geſpannen is, eene groote ſtilte. „ Mag ik u dienen van het „ vuur ... als UEd. gediend is," waren de komplimenten der rookende mannen, die met eene wolk van niet zeer aangename vermengde tabaksgeuren het ruim der ſchuit vervulden. De Dames kregen hun breiwerk voor den dag —

en ik een deel van MONTAIGNE. — De Student haalde een klein boekje voor den dag, dat al het voorkomen van een Komedie had. Het ſcheen mij toe, dat hij uit dat ſtuk van tijd tot tijd eenige pasſagies van buiten leerde. Na eenigen tijd legde hij het boekje voor zich neder, en toen nam de onderſtelde Dorpspredikant de vrijheid, om te vragen, of hij het werkje, waaruit de jonge Heer las, eens in mogt zien. „ Met veel plaiſier," was het antwoord, „ maar ik weet niet, of het van uw' „ ſmaak zal zijn." — Naauwelijks had het de Eerwaarde ingezien, en den titel gelezen, of h'j gaf het met een' verſmadenden blik terug, zeggende: „ Neen! jonge Heer! 't is geen „ boek van mijn' ſmaak ... en ik wenschte, „ dat de Hemel gaf, dat het van niemands „ ſmaak was."

De Student: Wel Domine! onder uw welnemen. 't Is een fraai Vaderlandsch Treurſpel. De *Achilles* van HUYDECOPER is niet te verſmaden.

De Domine: Ik heb de eer niet van den Heer HUYDECOPER te kennen.... Ik houd mij geheel niet op met Komedianten en dergelijk ſlecht ſlag van volk.

De Student: Wel in allen gevalle, Domine! ſchoon ik 'er ver af ben, van de Komedianten onder ſlecht ſlag van volk te tellen, de Dichter HUYDECOPER was geen Komediant, maar de

de ſchrijver van dit en andere ſtukken.... Gij zult toch zijn voortreffelijke *Proeve over de Nederduitſche taal* wel kennen?

De Domine: Neen, jonge Heer! ik zeg u neen! ik ken den Heer HUYDECOPER geheel niet, en ik zoek hem niet te leeren kennen.... Ik heb nooit iemand geſproken, die Komediën maakte... en nooit een' Komediant — Ik heb met al dat volk niemendal op. De regering moest ze uit het land bannen. Ik heb laatst gehoord, dat eene Regering de beerenleiders verboden heeft met hunne beeren in de ſteden te komen. Zij mogten liever de Komedianten verbieden.

De geheel onbekende Heer, die tot nog toe gezwegen had, nam zijn cigaar uit den mond, en zeide: „ Wel, mijn Heer! zonder dat ik „ de zaak van de Komedianten op wil ne„ men, dunkt mij toch, dat van de losloopen„ de beeren in een ſtad meer gevaar te vree„ zen is, dan van eene geheele troep Komedi„ anten."

Domine: Al naar dat men het neemt, mijn Heer! De beeren, ten tijde van den Profeet ELI, toen de jongens de kaalheid van dien Godsman beſpotten, en die knapen verſcheurden, hebben toen meer nut uitgerigt, dan ooit eene geheele troep komedianten.

De Student zag mij grimlagchende aan: Ik legde MONTAIGNE wat neder, daar ik nieuwsgierig was, of die andere Heer, die mij toe-

ſcheen voor de magtſpreuken van dien Predikant niet zeer verlegen te zijn, dit onbeantwoord laten zou. En dit was het geval niet. „ Neem mij niet kwalijk," zeide de onbekende Heer, „ maar de voorrang, dien gij aan de „ beeren boven de komedianten geeft, komt „ mij wat ſterk voor. In allen gevalle zijn „ toch de komedianten uwe medemenſchen, „ Domine!"

Domine: Ja, tot mijn leedwezen, zijn zij mijne medemenſchen... maar, en ik hope, dat het nog zoo is, alle komedianten plagten geexcommuniceerd te zijn — zij mogten het nachtmaal niet gebruiken ... en ik wenschte, dat zich dat uitſtrekte tot al die jongelui, die, zooals ik hoor, aan de huizen komedieſpelen? ...

De onbekende Heer: O Domine! gij meent de zoogenaamde liefhebberijkomedien? ...

De Student: Wel, Domine! dan zou ik ook moeten geexcommuniceerd worden, want wij hebben te *Leyden* eene liefhebberij, waarop ik zelf ſpeel.... Ik zat daar voor mijne rol van buiten te leeren.

De onbekende Heer: Ja, mijn Heer! hier moet ik Domine een weinig toevallen, ſchoon ik juist niet voor het excommuniceren zou zijn, ik geloof, dat die liefhebberijtooneelen, over het algemeen, ſchadelijk zijn; om dat 'er zooveel jonge lieden hunne zaken om verwaarloozen; en den tijd, dien zij op 't kantoor of ſtudeervertrek zouden kunnen beſteden, aan het nut-

te-

teloos van buitenleeren, repetitien enz. enz. te koste leggen. — En wat zijn dan de vertooningen over het algemeen; zoodat de kenner der kunst de ſchouders moet ophalen, en dat men 'er, zoo als BETJE WOLF zegt, geeuwende van zeggen kan: „ ja 't is goed!" — Waarlijk de kunst, om een tooneelſtuk goed uittevoeren, is iets, dat men zoo niet ter loops opraapt en in zijne tusſchenuren leert. Zij vordert een geheel mensch.

Domine (ſchoon hij wat donker bij den naam van BETJE WOLF gekeken had, en als machinaal bij die gelegenheid naar zijne paruik voelde): Gij hebt gelijk, mijn Heer! Ik begrijp, dat het voor de jongelui zeer ſchadelijk is, zoo hun' tijd te vermoorden.

De onbekende Heer: Ja, Domine! ieder heeft zoo zijne concepten, maar ik houd 'er zeer veel van, dat de menſchen zich tot ééne zaak bepalen. — Zoo vind ik, bij voorbeeld, dat het ook ellendig tijdvermoorden is, dat ongeſtudeerde menſchen zich bezig houden, en hunne goede herſens verſlijten in het houden van oefeningen over zoogenaamde godsdienſtige zaken. Als zich goede arbeidslieden onder den ſchijn en zelfs meening van vroomheid daarmede bemoeijen, verzuimen zij dikwijls hunne bedrijven, en worden van ijverige handwerkslieden luije oefeninghouders. — Ik voor mij ſcheer de liefhebberijkomedien en de oefeningen over één' kam, en, ſchoon ik wel weet, dat de regering

des lands, zonder inbreuk te doen op de burgerlijke vrijheid, geen van beide verbieden kan, wenschte ik, dat de een of andere ſchrandere kop eens het een of ander middeltje uitvond, om die ruineuſe liefhebberijen moeijelijker te maken.

Domine: Wel, mijn Heer! die dingen verſchillen toch hemelsbreedte van malkander.

De onbekende Heer: Op de keper beſchouwd niet, Domine! 't zijn beide een ſoort van tijdkortingen zonder nut; de jonge lieden, die op liefhebberijkomedien ſpelen, komen van hun theater te huis met hoofden vol wind; en zij verbeelden zich Keizers en Koningen, en de meisjes ten minſte Hofdames te wezen — en de broeders en zusters, die uit de oefening komen, meenen, dat zij zoo geen halve heiligjes ten minſte heel wat vromer, dan het reſtje van het menschdom, zijn.

Domine: Maar, mijn Heer! gij zult evenwel het met mij eens zijn, dat 'er groot onderſcheid is tuſſchen de kerk en de komedie. Die broeders en zusters, welke oefeningen houden, op mijne ſtandplaats, zijn de getrouwſte kerkgangers — zij laten alles ſtaan, als het kerk is. — Laatst nog, terwijl 'er een van die zusters in de kerk was, vond zij, toen zij te huis kwam, dat een van hare kinderen in het vuur gevallen was, en zijne handjes deerlijk gebrand had; zoo veel ijver heeft die zuster voor het goede....

De onbekende Heer: Die ijver, Domine! komt mij

mij te groot voor.... Zoo zijn ook de jonge lieden, die op liefhebberijkomedien ſpelen, de getrouwſte bezoekers van den ſchouwburg. Laatst nog moest zekere jonge Juffrouw de rol van GABINIA vervullen op een liefhebberijtooneel te *Amſterdam*, en hare moeder, die, toen zij naar den ſchouwburg ging, een aanval van kolijk had, vond zij dood, toen zij te huis kwam. Wat mij betreft, Domine! want ik kan niet lang talmen, omdat ik te *Alphen* 'er uit moet, ik houde de kerk en de komedie beide voor goed, mits dat zij goed gebruikt worden....

Domine: Maar, mijn Heer! maar mijn Heer! nu valt gij mij verbaasd uit de hand. Gij zoudt dan denken, dat in de komedie eenige ſtichting te halen was?

De onbekende Heer: Somtijds meer ſtichting uit een goed tooneelſtuk, dan uit een ſlechte preek, Domine! maar word niet moeijelijk, ook meer ſtichting uit eene goede leerrede, dan uit een ſlecht tooneelſtuk.

Domine: Zoo redenerende, mijn Heer! zoudt gij een' predikant en een' komediant wel kunnen gelijk ſtellen.

De onbekende Heer: Akkoord, Domine! akkoord. — De predikant beſteedt zijne talenten, om brave, dat is, weldadige menſchen door zijn preken te vormen — de komediant beſteedt zijne talenten, om brave, dat is, weldadige menſchen door zijne ſpelen te vormen — waarin verſchillen zij dus?.... (De ſchipper riep hier: Mijn

Heer! wij zijn te *Alphen*.) „ Nu, Domine!" zeide toen de onbekende Heer: „ 't Spijt mij „ dat wij ſcheiden moeten, maar, volgens mijn „ gevoelen, zijn wij Collega's, gij doet op uw' „ preêkſtoel, op de plaats, waar gij ſtaat, en „ ik op het Amſterdamsch tooneel mijn best, ik „ ben de Acteur...." Wij zaten elkander aardig aantekijken, en Domine was, toen wij te *Alphen* ons even ververscht hadden, nog niet geheel bekomen van zijne verbaasdheid. Hij pakte toen den ſtudent aan en zei: „ Het ſpijt „ mij, dat wij dien Heer misſen — want, „ ſchoon hij een Acteur is, praat hij heel aan„ genaam ... en hij zou mij wel een' langen „ winterſchen avond op mijne pastorij wat ſpoe„ diger kunnen doen verloopen; maar hij heeft „ de zaak geheel niet van alle kanten beke„ ken.... Wat is 'er een verbazend onder„ ſcheid, jonge Heer! tusſchen een leerrede — „ en eene komedie — en als men eens nagaat, „ welke lieden zich ophouden met het maken „ van komediën!..." Nu kon ik niet nalaten van aantemerken, dat ik twijfelde, of Domine had toch achting voor GELLERT, en dat die man toch ook komediën gemaakt had. „ Ik heb" was het antwoord van den Dorpspredikant „ dien „ Heer wel eens hooren noemen, maar ik heb „ de eer niet van hem te kennen. Ik geloof „ dat hij ergens in *Drenthe* ſtaat...." Nu barstte de ſtudent uit in lagchen ... en ik vond best, om ſtil te zwijgen, daar ik duidelijk ontdek-

dekte, dat de goede man in zijne ſtudie zeker meer dan eene halve eeuw ten achter was. Het ſchaterend gelach, dat de ſtudent wel had mogen nalaten, maar toch zeer natuurlijk was, bragt den man geheel uit zijn humeur — en het ſpeet mij, dat ik den naam van GELLERT genoemd had. Ik keerde tot mijn MONTAIGNE terug, en ik was weltevreden, dat ik den goeden ouden geestigen Franſchman tot mijn reisgenoot had. —

Te *Utrecht* gekomen, hebben wij die dagen zoo druk gearbeid, dat ik geen boek in de handen genomen heb. Maar ik heb in de ſchuit van hier op *Bodegraven* weder mijne ſchade ingehaald. Daar Juffr. BEUKELMAN de goedheid heeft gehad van ons tot *Gouda* te verzellen, had zij het drok genoeg, met hare dochter nog eenige recommandatiën te geven. Waarlijk niets valt mij onaangenamer, LOTJE! in mijnen tegenwoordigen ſtand, dan dat ik van mijne gewone leesoefeningen en wandelingen verſtoken ben. Het lezen is bij mij eene volſtrekte behoefte voor mijnen geest, en dat gemis ſpijt mij. Het voedſel uit goede boeken voor mijne ziel te moeten ontberen, zou mij, zoo ik niet overtuigd was, dat ik volgens mijne verpligting handel, met het handwerk, in den dienst van Mejuffr. BEUKELMAN, uitteoefenen, ſomtijds kunnen bedroeven; en dat dagen ſtil zitten achter elkander, zonder de vrije lucht te genieten, of mij eens degelijk te bewegen, ſtaat mij ook maar

weinig aan. Ik ben, om die reden, wel te vreden, dat ik met Juffrouw KRISJE het reisje naar *Parijs* ga doen. — Het is mij heden daarom op den Postwagen naar *Antwerpen* zeer wel bevallen. Ik ben wel wat ſterk geſchommeld, maar toch niet te vermoeid, zoo als u bij dezen blijkt, om nog wat te krabbelen. — Wij hadden zeer goede plaatſen en uitſtekend gezelſchap, behalve twee Hollandſche Kooplieden nog een Fransch Officier en een Jood. Schoon de geſprekken juist niet zeer intreſſant waren, was het onderhoud zeer levendig. De Franſche Officier verhaalde, zonder veel opheſ, en daar toe door een' der Kooplieden uitgelokt, eenige van de door hem bijgewoonde batailles. De levendige ſchilderijen, die hij daarvan ophing, waren zeer treffend, en hij ſprak 'er met veel aandoening over: zoodat ik de vrijheid nam aan te merken; dat het mij verwonderde, dat iemand, die mij bleek van de ijsſelijkheden des oorlogs zoo afkeerig te zijn, en zulk een diep gevoel te hebben, ondertusſchen in den dienst bleef, die hem blootſtelde, om op nieuw ooggetuige en misſchien het ſlagtoffer te zijn op een tooneel, zoo gruwelijk, als hij dat beſchreven had. „ Denk „ lieve Dame!" zeide hij, „ dat ik een Franſch„ man ben; en dat de eer bij mij meer geldt „ dan het leven. Daarenboven, ik ben als „ een jongeling in den dienst gegaan, en ik „ ken geen ander bedrijf ... maar ik blijf daar-

„ om

„ om mensch ... en geloof mij, Mejuffrouw! „ dat het een geluk is voor het ongelukkig „ menschdom, dat 'er Officieren zijn, die „ menschelijk denken en handelen.... O ik ben „ zoo dikwerf in de gelegenheid geweest, om „ de tranen van ongelukkigen op te droogen — „ en de onschuld uit dreigende gevaren te red- „ den. De oorlog is eene ijselijke, is eene on- „ menschelijke zaak, maar hij zou nog veel „ gruwelijker zijn, als dezelve alleen gevoerd „ werd, door menschen, die genoegen von- „ den in doodslaan en verbranden. Eens heb „ ik bij het innemen van een dorp in *Vlaan-* „ *deren*, waar een huis in brand geschoten „ was, en waaruit ik een bende stroopende „ militairen wilde verjagen, een kind uit de „ wieg gered, en had het geluk, dat in de „ armen der wanhopige moeder terug te bren- „ gen, die half bezwijmd door haar' man uit „ het huis was weggedragen; met achterlating „ van het lieve kind, dat nog sliep, toen ik „ het vertrek binnen trad. Zulk een tooneel „ vergoedt vele van die ellenden.... Een soldaat „ moet vooral zorgen, dat hij, in het midden „ van zooveel onmenschelijkheden, een men- „ schelijk hart behoudt." — Hij zeide dit al- les met eene ongemeene natuurlijke welsprekend- heid, en waarlijk ik verzoende mij meer of min met den militairen stand, daar 'er toch ook zulke voortreffelijke karakters in denzel- ven gevonden worden. O hoe kinderachtig

en

en dwaas is het tegen deze of gene ſtanden ingenomen te zijn, daar toch in alle ſtanden brave en edele menſchen gevonden worden! Hij is voornemens, morgen met de *diligence* met ons naar *Brusſel* te vertrekken. — Waarlijk, ik verheug mij, dat hij met ons nog een dag zal reizen. Zou misſchien een ſterk beſef van eigen zwakheid, en dat dus een man van den degen, in geval van opkomend gevaar, onze teedere kunne beſchermen moet, onze ſekſe eer genegen maken, om bij uitzondering gunſtig over hun te denken, van welke wij anders, om hun afgrijsſelijk bedrijf, natuurlijk een afkeer moeten hebben? — Maar het wordt tijd, dat ik ook te rust ga. — Morgen zal ik dezen zelve op het Postkantoor bezorgen, want eerst tegen den middag vertrekt de *diligence*.

't Is mij toch vreemd, dat ik niet meer op den vaderlandſchen grond ben: nu ik hoop, dat het niet lang duren zal, of ik zal op denzelven terug keeren. Groet uwe dierbare Ouders — verzeker hun van mijne hoogachting, en geloof mij

Uwe toegenegene Vriendin

S. BRONKHORST.

P.S. Ik ſluit hier in mijn adres te *Parijs*, of het u ook in den zin kwam, om aan mij te ſchrijven.

HON-

HONDERD VIER EN ZEVENTIGSTE BRIEF.

De Heer PIETER DE GRAAF aan den Heer LOUIS KRAAIJESTEIN.

Leyden, 18. *Mei.*

HEER KRAAIJESTEIN!

Ik wensch u met uw gekrabbel in Griekſche Letters — naar den ... je weet wel, zoo als mijn *Repetitor* zegt — om dat de vent te fijn geworden is om het woord weerlicht — laat ſtaan — blikſem uit te ſpreken. 't Was gelukkig, dat TIJS LA RIVE juist bij mij zat, toen ik het briefje kreeg. — Wij waren 's middags aan de *Fontein* geweest, en maakten ons gereed, om naar de Beestemarkt te gaan — met oogmerk, om *Jan Klaasſen* en zijn geheele poppenkraam onherſtelbaar in verwarring te brengen. — Daar kwam een ſchippers knecht in het zweet aanhollen — met een brief, dubbeld port — cito, cito te beſtellen. — „ Daar „ heb je het ged..... in den toren," zeî LA RIVE, „ dat is vast een KRAAIJESTEINT- „ JE." — Ik ſcheurde den brief open. — Wat hagel, zeî ik, 't is Grieksch! — „ Loop, „ loop," zeî LA RIVE — „ je oogen ſche- „ meren je nog. —

Ik:

Ik: Neen! 't is waarachtig Grieksch. —

La Rive: (het briefje inziende) 't Zijn Griekſche letters; maar 't is Fransch met Griekſche letters.

Ik: 't Is zoo lang geleden, dat ik Grieksch gezien heb, dat ik haast het Alphabeth vergeten ben. — Lees jij het, Tijs! —

La Rive las daarop, dat Santje Bronkhorst naar *Leyden* vertrokken was, met zekere Mejuffr. Beukelman en hare dochters, en dat zij zeker op de Leydſche kermis met een Modekraam zou ſtaan, behelzende verder uw bevel, om de juiste ſtandplaats u *per expreſſe* mede te deelen enz. enz. — La Rive wreef in zijne handen van vergenoegen — omdat hij zich verbeeldde, dat hij een' plasdank bij u behalen zou, daar hij de eer heeft, zoo noemde het de *quibus*, om de ſchoone Susanna van aangezigt tot aangezigt te kennen. — Hij had zelfs het hoofd zoo vol van de expeditie van den volgenden dag, om het ſchuwe ſchaapje op te ſporen, dat hij maar weinig lust had, om de *Jan Klaasſen* in opſtand te brengen. Nu ik heb nog al mijne loodjes laten afloopen. De *Gijsbrecht van Amſtel* werd 'er door poppen vertoond — abominabel mooi — maar de boeren en de boerinnen waren zoo ſtil, of zij in de kerk zaten. Maar toen de Engel *Raphaël*, die 'er dan allermisſelijkst uitzag, zijnde een ordinaire pop met een paar kraaijevleugels, den eerzamen *Gijsbrecht* en Vrouw kwam aanzeg-

zeggen, dat zij naar het vette land van Prooisen moesten verkasen, wist ik met eene welaangelegde prop tot ontstichting van de vergadering den Engel zoodanig te treffen, dat dezelve ten minste tienmalen als een wagenrad ronddraaide, en als de baas van het spel niet bij de hand geweest was, zou die Engel misschien nog draaijen. Gij begrijpt, dat 'er toen zulk een geschreeuw van bravo — door mij en anderen werd aangeheven, dat aan de verstoorde toekijkers de lust tot het maken van aanmerkingen verging. — Alleen was 'er een oude boer uit *Rijnsburg*, die leek mij voor den man te houden, althans hij gebruikte de vrijheid, om op eene heele asurante wijze, zoo als de knapen van het platte land gewoon zijn, tegen zijn wijf te zeggen: „ Ach, als im-„ mer mijn kleine JAEP zoo een part uitvoer-„ de, dan zou ik hem over mijn knïen leg-„ gen, maer nu het Heeren, of liever jongens „ doen, die hier op de stoddie leggen, word „ 'er gebaljaerd, of 'er heel wet wongders is „ uitgeregt...." Ik stak toen met mijn' rotting „ die wel wat van een *Herkules* knods heeft, tusschen dien ouden karel en zijn wijf in ... en zei, op mijn' barschen toon — Je ziet dien knuppel wel, ouwe! als je met je gesnater voortgaat, is dat de god, daar je aan zult gelooven. — Toen zweeg hij als een mof. — Wij hebben het toch ver gebragt. Alles beeft voor onze wenken. TJJS trok mij op zij, want

want hij is in den grond een *poltron*. Nu hij zal ook het een of ander jaar de mantel en bef aandoen, en dat zwarte goed is allemaal zoo bang als wezels. —

Maar gij zult nieuwsgieriger naar uwe Engel, als naar de Engel *Raphaël* uit *Jan Klaasfen* zijn, en wordt misschien moeijelijk, dat ik zoolang over een houten pop schrijf, eer ik een woord spreek van uwe levendige *adorable belle*. Maar lieve KRAAIJESTEIN! wat zal ik u schrijven van de expeditie, die LA RIVE en ik dezen morgen gedaan hebben. Wij hebben de geheele kermis meer dan tienmaal op en neêr geloopen, en alle Modekramen één voor één stipt ingekeken — en geen meisje, dat 'er in zat, of zij heeft behoorlijk de *revue* gepasseerd — maar ... maar uw SANTJE hebben wij niet gezien ... ja zelfs geen spoor 'er van kunnen vinden. Na alle onze vergeefsche pogingen besloot eindelijk LA RIVE, om bij eene Modekraamster uit *Amsterdam*, waar hij een paar handschoenen kocht, te vragen, of Madame BEUKELMAN niet op de Leydsche kermis stond ... en deze gaf te verstaan, dat die Dame nooit gewoon was, om op eenige andere dan de Haagsche, Rotterdamsche en Amsterdamsche kermis te komen. Dat zij de andere kermissen te gering scheen te houden, om die te bezoeken enz. Nu waren wij wel zeker, dat wij niet meer behoefden te slenteren, maar met dat alles zagen wij elkander als een paar gek-

gekken aan. Ik zei toen, om dat 'er toch wat gezeid moest worden: Ik hoor, dat die Juffrouw Beukelman eene heele mooije Winkeldochter heeft ... „ Dat is hare zaak," antwoordde Kraamster vrij snibbig, „ ik sorteer „ mij meêr op mooije waren, dan op mooije „ Winkeldochters." — En hier neeg zij zeer beleefd... en ik zei, dat zij naar den Sat... kon loopen met hare Winkeldochter, die een gezigt had, als of zij het expres had laten afraspen.

Zoodra als wij vernomen hadden, dat Juffrouw Beukelman niet op de kermis stond, besloten Tijs en ik, om geene verdere nasporingen te doen — en ik ben, in plaats van naar het koffijhuis, naar huis gegaan, om dezen brief op te krabbelen. Nu meende gij, dat uwe stukken zoo zeker stonden, en het heksje heeft u weêr gesopt. Waar of de meid heen gevlogen is? Zou ze misschien ontdekt hebben, dat gij om haar te *Utrecht* waart, want zij is dan verschrikkelijk bang voor u — en, als zij u zoowel kende, als Tijs en ik, dan zou zij nog wel meêr reden hebben, om voor u te vreezen. 't Spijt mij, dat wij de meid niet gevonden hebben, vooral om uwen wil, maar ook bijzonder, omdat ik het bekje zoo graag eens gezien zou hebben. Tijs zelf kan niet van haar praten, of het is met een zeker respect, en gij weet, hoe veel respect hij anders voor de sekse heeft. Zelfs liet hij zich gister

avond ontvallen, dat hij het u bijna zou kunnen vergeven, dat gij, zoo gij haar niet anders kunt krijgen, tot wijf naamt. Toen moest gij mij eens gehoord hebben. Ik sloeg hem op zijn linker schouder, en zei: Haal je ook al bakzeil — of denk jij misschien, als je op de eene of andere standplaats, door den invloed van KRAAIJESTEIN, als Predikant gekomen zijt, een anker beste wijn of eenig te verdienen met den Heer KRAAIJESTEIN en Mejuffrouw SUSANNA BRONKHORST in den Echtenstaat in te zegenen. — Als jij van de Akademie raakt, zult gij een huichelaar van de eerste soort worden, en tot die druilooren gaan behooren, die, als zij hunne manen eenige duimen hebben laten wassen, en een' driekanten oogendief hebben opgezet, hunne oogen sluiten, als zij van een kolfbal hooren spreken, schoon zij als studenten meer dagen op de kolfbaan en aan het biljard, dan op hunne kamer doorbragten. Heb jij het het hart, om zoo te worden, dan zal ik u narijen, dan zal ik u voor al de boeren, die gij bedot, ten toon stellen. Ik heb 'er wel meêr in het oog, welke ik die kool stoven zal. De vrome zielen denken dikwijls, dat de jonge Dominé zoo bleek 'er uit ziet van zijn verbazende studien ... dat die holle kaken en sletsche oogen van zijn aanhoudend letterblokken — én zijne teringachtige ongesteldheid van het zware dienstwerk komt ... maar zij hebben den

den nu zeer eerwaarden Heer niet aan de Akademie gekend, en kunnen niet gelooven, dat het licht der Kerke zulk een licht aan de Akademie geweest is. — Na dat kostelijk fermoen begon Tijs bij kris en kras te zweren, dat hij altijd dezelfde zou blijven — en verweet mij, dat ik zoo onredelijk was, dat ik zelfs niet luisteren wou naar de waarheid, die hij mij van Juffr. Santje verteld had — en dat ik minder regt had, om over haar te oordeelen, als een blinde over de kleuren — en toen begon hij eene nieuwe *eloge* op Santje. Pas op, Kraaijestein! pas op, of Tijs wordt nog uw medeminnaar. En na alles wat 'er gebeurd is, zou Santje geen kwade Dominé's vrouw worden.... En wat zou het u schelen, als zij eens voor eene week of wat Mevrouw Kraaijestein geweest is, of zij dan Juffrouw la Rive — eene zedige Dominé's vrouw op een dorp werd. Ik heb met Tijs reeds over dat plan gesproken. Onderzoek eens, of gij dat niet heerlijk vindt: want als Tijs toch Dominé worden moet, dan moet hij eene huishoudster hebben. — Ik heb hem al eens van Saartje Lindenberg gesproken ... maar nicht Lindenberg begeert hij niet, uit liefde voor zijne oogen enz. enz. Waarlijk, Kraaijestein! hoe meer ik het plan om Santje na eenige maanden de vrouw van la Rive te laten worden, indenk, hoe fraaijer ik het vind. Tijs zal, ambts en gedragshalve zeker regt

vroom ſchijnen, en als hij zijn hoed wat diep in de oogen getrokken houdt, zal de guit althans voor de boeren wel bedekt blijven — en SUSE zal, als eene *belle penitente*, een invroom kornetje opzettende, de heiligheid zelve zijn. Zij zal toch wel de eerſte dartele Steêmeid niet zijn, die in een fijn Dominé's vrouwtje op een dorp herſchapen wordt. Gij zijt nooit gewoon de plannen van PIET goed te keuren; maar anders, dit komt mij zoo uitmuntend en geheel in uw' ſmaak voor, dat ik bijna in verzoeking ben, om het nog verder te voltooijen, om het u zooveel aangenamer te maken. Begrijp, KRAAIJESTEIN! gij houdt met TIJS, boven Dominé, boven al de kennis toch aan, en met Juffrouw Dominé's, zoo als de boeren zeggen, ook ... en daar dan SUSANNETJE toch een gevallene is, (en volgens onzen gulden ſtelregel, eens gevallen altijd gevallen) zal zij niet afkeerig zijn van de bezoeken van den Heer KRAAIJESTEIN.... Wat zegt gij? — Daar kwam TIJS juist op mijne kamer loopen, en ik heb hem mijn geſchrijf tot dus ver voorgelezen. — Hij ried mij af, om u in deze oogenblikken met dit gewawel lastig te vallen, daar hij dacht, dat gij op de ontvangst van dezen in geene geſchikte luim zijn zult, om mijne luimige invallen met bedaardheid te lezen. Althans hij zegt mij met eene Latijnſche ſpreuk: *Claudite jam rivos* — dat ik het 'er maar bij laten zal. —

Daar

Daar ook mijn' poot van het ſchrijven al vrij moê begint te worden zal ik met mijn ouden Rector hier zeer natuurlijk eindigen met te zeggen: *his colophonem addo.* Ik meende dat *colophon* zooveel als een heel groot punctum wás, maar Tijs leutert van Ridders van *Colophon*, en tusſchen die en een punctum weet ik geene overeenkomst. — Ik zal dezen maar met geen Expreſſe zenden, maar met de gewone volkſchuit, daar een kwade bode altijd nog vroeg genoeg komt. — *Adio!*

P. D. G.

Digitized by Google

HONDERD VIJF EN ZEVENTIGSTE BRIEF.

De Heer LOUIS KRAAIJSTEIN aan den Heer PIETER DE GRAAF.

Au grand Laboureur, te Antwerpen, 19. Mei.

Hoofd van alle Uilskuikens, die niet verdient, dat uw naam in mijn *Album* een regel ſchrift beſlaat, hoeveel kwasten, zotten en half geleerden 'er duurzame monumenten van hunne pedanterij in gekrabbeld hebben. „ Ik zal dezen maar met geen Expreſſe zenden, maar met de gewone volkſchuit, daar een kwade bode altijd vroeg genoeg komt." — Zoo eindigde gij uw' zotten, uw' heiligſchendenden brief. — Eeuwige Druiloor! Ik geloof, dat uwe Mama ſliep ... maar wat heb ik met uwe Mama te ſtellen.... Voor kleingeestige, zwakke knapen, die bij den minſten tegenſpoed met de handen in het haar zitten, ja voor zulke misbakken der ſchepping komt een kwade bode altijd te vroeg — maar voor een' man, die den naam van man verdient, die kracht van ligchaam en ziel, zoo als men die misſelijke com-

combinatie dan noemt, genoeg bezit, om met een' fieren blik het ongeluk zelf onder de oogen te zien, voor zulk een komt een kwade bode altijd te laat. — Verſta je dit? — Ik denk maar half.... Daarom zal ik u het waarom zeggen: omdat hij dan in ſtaat is, zooveel ſpoediger middelen aan te wenden, om den ſtoot van het ongeluk te pareren. — 't Is een laffe kärel, die de riemen binnen boord legt, als hij geen kans ziet, om den ſtroom dood te roeijen: — Roeijen tot dat het tij begint te kenteren; dan is men ten minſte nog niet geheel aan lager wal gedreven. Ik denk, dat gij uit deze inleiding wel begrijpt, dat ik razend boos was, toen ik Zondag morgen ten negen ure uit handen van Juffrouw STROOBACH geheel op zijn Zondags toegetakeld, uw' brief met een „ Daar, mijn Heer! is een brief uit „ *Leyden* ... Dat zal die brief zijn, waarom „ ons jochie gisteren zoo geloopen heeft ..." uit haar' mageren poot, die de overgang is van eene menſchen hand tot den klaauw van een' grijpvogel rukte. — Ik ſcheurde den brief open — liep hem met verſlindende blikken over — en den noodlottigen inhoud ziende, eer dat Juffrouw STROOBACH nog beneden was — ſchreeuwde ik: „ Juffrouw! Juf- „ frouw!" — Het wijf hompelde weder naar boven, en zoo als zij aan mijn deur gekomen was. „ Oogenblikkelijk," zeide ik, „ moet gij uw werk maken, om te weten,

„ waar heen Juffr. BEUKELMAN eergisteren „ vertrokken is. —

Juffr. STROOBACH: Na kerktijd zal ik eens vernemen....

Ik: Oogenblikkelijk zeg ik ...

Juffr. STROOBACH: Maar, mijn Heer! gij ziet, ik ſta gereed, om naar de kerk te gaan, en Dominé H... preekt in de *Catharine Kerk.* —

Ik: Al preekten al de Dominé's en Profeſſors uit *Utrecht* in één kerk en in één preekſtoel, dat raakt mij niet, Juffr. STROOBACH — ik moet, eer 'er een uur om is, weten, waar heen Juffr. BEUKELMAN met hare dochters eergisteren vertrokken is....

Juffr. STROOBACH: Maar, mijn Heer! ...

Ik: Maar, Juffrouw! —

Zoo ſtonden wij een oogenblik elkaêr als een paar kemphanen aan te kijken.... Met een viel mij in, dat ik onbekend zijnde aan het huis van Juffr. BEUKELMAN, waarſchijnlijk, zoo 'er iemand te huis was, beter achter alles komen zou, dan het oude wijf.... Ik greep dan mijn hoed — vloog de trappen af — nam den ſleutel, die in de voordeur ſtak — wip de deur uit — het nachtſlot 'er op — en zoo geheel *en deshabillé* in mijn witte jas, op mijn roode pantoffels de ſtraat overgeſtoken, en aangeſcheld bij de Wed. BEUKELMAN.... Daar deed mij een jong meisje van zestien à zeventien jaren half gekleed open: „ Wel mijn Heer! „ is dat ſchellen," zei het lief ding, en ſchikte

te blozende haar kleed zooveel mogelijk in orde.... „ Ik ben 'er confuus van ... wat is „ 'er van uw dienst? ..." Wonderlijk is toch de werking van vrouwelijke schoonheid op het mannelijk hart, althans op een als het mijne. In eens verdwenen de nevels van mijn voorhoofd, en ik zeide, zeker met een' glimlach, en met oogen, die het meisje de oogen deden nederslaan: lief kind! men kan om eene kleinigheid zeer verlegen zijn; ik heb gister mijne horologieketting stuk getrokken, en daar ik meen, dat ik hier van die nieuwmodische bandjes heb gezien.... (want gelukkig viel 'er mij van verre een in het oog) — Toen deed het lief kind de deur toe ... „ Mijn Heer!" zeide zij, „ op Zondag mogen wij niet ver„ koopen ... maar evenwel Juffr. Beukelman „ zou mij kwalijk neemen, als ik neen ver„ kocht...."

Ik: Juffrouw Beukelman is dan niet fijn, zusje! —

't Meisje: Och! wij zijn hier Roomsch, mijn Heer! wij weten van die historie niets af; alleen hebben wij heerlijke kanten voor kornetjes. — Ziedaar mijn Heer! (mij een half dozijn Horologie bandjes, met haar sneeuwwitte handje toereikende: dat ik, bij ongeluk zoo als gij denken kunt, eventjes aanraakte: terwijl ik die bandjes een voor een bekeek, zeî ik: Is Juffrouw Beukelman niet te huis? — „ Neen, mijn Heer," zeî de lieve, onnoozele,

onſchuldige meid; „ neen! mijn Heer! ik ben „ alleen te huis." ('t Is uw geluk, dacht ik, dat 'er eene SUSANNA BRONKHORST beſtaat, wier verhevene ſchoonheid mij voor mijne oogen zweeft ... die met een' beſtraffenden blik op mij nederziet).... Maar, ging ik voort, de Juffrouw zal toch wel in de ſtad zijn? —

't Meisje: Neen! mijn Heer! maar ik wacht haar van avond te huis — met MIETJE en PLOONTJE. —

Ik: De Juffrouw heeft immers nog twee dochters.

't Meisje: Neen, mijn Heer! nog maar één.

Ik: Ik meende, dat ik hier wel vier jonge Juffrouwen in den winkel gezien had....

't Meisje: O UE. zal onze Winkeldochter SUSE meenen. 't Is een heel mooi mensch! [PIET wat moet SUSE uitſtekend mooi zijn, als een meisje, dat 'er zoo wel uitziet, als dat, dit zoo ruimſchoots zegt, nu het was geen *Coquette!*] Niet waar, mijn Heer! en zoo heel vriendelijk.... O wat ſpijt het mij, dat dit lief mensch zoo aan de ſukkel is. — Zij is de dochter van een' Koopman uit *Amſterdam.*

Ik: Eh! ei komt zij van avond ook weêr?

't Meisje: Wel neen, mijn Heer! zij komt in geen vier weken weêr. Zij is met Juffrouw KRISJE naar *Parijs* ... onze lieve Heer weet, hoe ver dat van hier ligt.

Ik: Heel naar *Parijs?*

't Meis-

't Meisje: Ja, mijn Heer! 't is om de negotie. Juffrouw BEUKELMAN is eene vigilante Vrouw....

Ik had nu, zoo als gij denken kunt, mijn horologiebandje wel ras gevonden, en naar den prijs gevraagd hebbende — gaf ik haar het dubbeld van haar' eisch. „ Mijn Heer, gij moet „ geld weêr hebben," zeide het meisje, en ſtak mij de hand toe met het geld 'er in, maar ik greep die hand, drukte die zachtkens toe ... en zet, even met mijne lippen dezelve aanrakende — maar met een' kus, zoo rein als *Diana* aan *Endymion* gaf, houd dat geld, lief kind! — mijn kompliment aan Mejuffr. BEUKELMAN — en ik liet hare hand los en ging heen. — „ Gij zijt," hoorde ik haar nog zeggen, „ wel een mild heer, maar ..." en dat kwam 'er ſtrenger af dan ik gedacht had, „ het had zonder dien zoen nog mooijer „ geweest. —" Meisje, meisje, dacht ik, gij beklaagt u over mij. Ik twijfel, of gij wel verdiend hebt, dat ik u zoo ſpaarde.

Maar ik had het hoofd te vol door de plotſelinge ontdekking van het vertrek van SUSANNA, om mij met die kleine ondankbare op te houden. SANTJE naar *Parijs!* SANTJE naar *Parijs!* herhaalde ik, de ſtraat overloopende, en ſloot nu de deur van Monſieur STROOBACH weder open, waar mij in het voorhuis een ellendig tooneel uit het Huwelijks leven ontmoette. Het ſcheen mij, dat 'er dadelijk een ba-

bataille geleverd was tusschen het lieve paar echtgenooten — waarin Mr. STROOBACH de nederlaag gekregen had — en waarschijnlijk nog duchtiger met een halster van een paard, zou geranseld geworden zijn, als ik de deur niet onverwacht geopend en daardoor de vechtende partijen gescheiden had. — Wel, lieve Baas! wel, lieve Juffrouw! zei ik, zoo gederangeerd, zoo gederangeerd.... „ Och 't is nietmendal, „ mijn Heer!" zei de Baas, terwijl hij met eene kiespijnige tronie zijne hand werktuiglijk naar zijn rug bragt — „ Wij hadden een klein „ verschilletje...." „ Mijn Heer!" viel Juffr. STROOBACH hem in „ ik heb mijn' man mogelijk „ honderdmaal en meêr gezeid, dat 'er twee „ sleutels voor een voordeur moeten zijn ... „ en hij hield stijf en sterk staande, dat één „ genoeg was — en het blijkt nu als de dag „ zoo klaar, door dit geval, dat een tweede „ sleutel zoo noodig als brood is. 't Is nu „ zoo door het een en ander een half uur te „ laat geworden, om in de kerk te komen ... „ en nu verzuim ik die kostelijke preek...." Hoor, Juffrouw STROOBACH! zeide ik, al hadt gij in de kerk gezeten, ik zou u 'er hebben laten uithalen, want ik ben voornemens nog dezen voormiddag te vertrekken.... „ Zoo „ spoedig vertrekken, mijn Heer!" was haar antwoord, „ zoo spoedig vertrekken ... UE. „ had dan met mijn man alles toch kunnen „ afdoen...." „ Neen! neen! kind!" zei de Baas,

Baas, die nog naar de pijn in zijn regter arm voelde, „ mijn Heer heeft wel gelijk. Ik heb „ liefst, dat hij met u afrekent.... Gij zijt „ meêr gewoon met die foort van zaken ... „ enz. enz." Dat Juffrouw STROOBACH niets onbeproefd liet, om te weten, waar ik heen ging, en om welke reden, zult gij gemakkelijk begrijpen; en even gemakkelijk, dat zij 'er zoo wel achter kwam, dat zij mij, bij het heengaan, eene goede reis naar *Londen* wenschte, en dat ik mijn' zieken Oom daar in beter omftandigheden vinden mogt. —

En nu zit ik hier al, en zou hier een' halven dag vroeger gezeten hebben, als gij, traagganger! in de plaats van uw' foppérigen brief mij in drie regels had laten weten met een karel te paard, dat SUSE niet in *Leyden* te vinden was. — Omdat ik toch niet flapen kan, zal ik zien, of 'er in dat ellendig inftrument nog iets beantwoording waardig gevonden wordt. — Denk je, dat ik, als ik alles zoo naar behooren bedenk, uw gedrag in dat marionettenfpel, met die houten Engel tegen den kop te fchieten, goed keur; denk jij, dat ik, als ik alles tegen elkander opweeg, uwe brutale behandeling van dien ouden boer goed vind. — Dan zijt gij ver van het fpoor. — Hoor, knaap! wat regt hebben wij aanzienlijke Heertjes om de eenvoudige en onnoozele vermaken van de lagere klasfen of die van het landvolk te ftoren.... Zijn onze vermaken altijd, zoo *fublim*,

blim, zoo uitgezocht? ... Is het verſchil zoo groot wel, als men denkt. Of wordt het natuurlijk menſchenverſtand meêr op de pijnbank gebragt in een Opera vol kunst- en vliegwerken en toovernimfen, dan door de Engel *Raphaël* in een marionettenſpel. En wat regt hebben wij, om de verdiende berispingen van eenen grijzen boer met dreigementen te beantwoorden, dan het regt, dat de Wolf over het Lam oefent — het regt van den ſterkſten — en dat is een fraai regt, niet waar? — Ik zou u wel eens te *Rijnsburg* of op een ander Dorp in een' kring fiks geſpierde Zuidhollandſche boeren willen zien — al had gij zelfs uw' knuppelrotting in uw' verpodagreusden knuist. Ik denk, dat gij dan met nadruk het regt van den ſterkſten gevoelen zoudt. — Wat zeg je van zulk een preek? — Ja man! als de zaken buiten mij omloopen, dan kan ik 'er gezond genoeg over redeneren ... maar, als dat eigenbelang, als 'er mijn eigen *ik* onder ſpeelt, dan is het met mij fout. — Nu dat heb ik met de meesten mijner broederen en zusteren gemeen. De een weet 'er wat kunstiger en ondoorkijkbaarder masker voor te hangen dan de ander, doch eigenlijk loopt niemand zonder.

Maar, Heiligſchender! wat vermoeit gij u, omtrent de perſoon van Juffr. BRONKHORST. — Welk een afſchuwelijk plan durft gij voorſlaan. Ik wenschte het loens gezigt van LA RIVE wel

eens

eens op dit oogenblik gezien te hebben. O zoo hij, in mijne tegenwoordigheid het minſte blijk gegeven had van goedkeuring, dan, dan zoudt gij de furie der jaloezij uit beide mijne oogen verſchrikkelijke blikſemſtralen hebben zien werpen. De enkele gedachte, dat SUSANNA BRONKHORST ooit iemands anders, dan de mijne zou worden, ſtookt in mijn hart eene hel van woede. — LA RIVE wachte zich voor de verterende lava, waarmeê mijne verbolgenheid hem zou overſtroomen, zoo hij eenige de minſtê neiging betoonde; tot uw ellendig en laag ontwerp. Zoo, zoo zoudt gij kunnen handelen, maar denkt gij, dat dit voor eene ziel van eene edeler klei, zoo als de mijne, mogelijk is. Hoe hevig mij SUSANNA herhaalde malen beleedigd heeft, hoe herhaalde malen zij mij op eene onvergeeflijke wijze getergd heeft, hoe zeer ik het onverwrikbaar plan heb, om haar daar voor te doen boeten; zal ik de gramſchap der Goden navolgende, die boete met zooveel aangenaamheden temperen, dat zij zelfs den man, die haar heeft te ondergebragt, zal zegenen. — Houd dus in uw ellendig herſenvat voortaan zulke ſchandelijke SANTJE en mij onteerende plannen, en laten zij nooit meer het maagdelijk papier bezoedelen. — Alleen van eene zijde behagen zij mij, omdat zij mijn gevormd ontwerp in een ſchooner en helderer dag zetten. Zoo ſchilderde de groote RAPHAËL ſomtijds

eene

eene geheele groep van Duivels in een' akeligen en duisteren nacht, om zijne Heilige en de heerlijkheid, die haar omringt, te treffender te doen uitkomen. Gij zult wel rondsnuffelen naar mijn plan, even eens als uw *Tromp*, naar een lekker beetje — maar neen! Vriend! waarom zou ik uw zwak mollen gezigt verblinden door u den vollen glans en luister van mijn ontwerp te vertoonen. Genoeg zij het u, LA RIVE! en de andere snaken, dat ik, die reeds zoovele rollen gespeeld heb op het tooneel der galanterie, nu de blinkendste in het hoofd heb — en dat omtrent een *fujet*, dat het verdient.

Morgen ochtend vertrek ik nog naar *Brussel*, om zonder eenig vertoeven mijne reis naar *Parijs* voort te zetten, want ik zou 'er gaarne zijn, vóór dat het paar lieve jonge Juffrouwen daar arriveert. 't Is immers pligtmatig, dat ik 'er eerst ben, om alles tot eene behoorlijke receptie voor te bereiden.... Zij zullen het zoo heerlijk hebben, als zij zoet zijn ... en al zijn zij eens een weinigje stout.... Op mijne reis heb ik nog maar één zeker spoor gevonden, dat zij dadelijk hier gepasseerd zijn. Met mijn fargon te *Brescaat* mij een oogenblik ophoudende trof ik daar de Kasteleines Wed. VORSELAAR: die Dame is eene oude kennis van mij, en zij herkende mij ook oogenblikkelijk, zoo als ik uit het fargon wipte. Zij scheen ook niet vergeten

ten te zijn, dat ik een aanbidder harer ſekſe ben, nu dat vergeet geene vrouw ſpoedig. Alle hebben den man lief, die zich een vriend en beminnaar der ſekſe betuigt te zijn, natuurlijk, omdat elk derzelve 'er een fraai gedeelte van uitmaakt. — „ Jesſeske Maoriau! main Eer „ Kraaijestain!" zeide zij, „ zaitde gai doar. „ Eur iene keer, gai moest ier veurgisteren „ zain geweest; toen eb ik ier twie Ollandſe „ Mommeſellekens gead. Kaik iene keer, main „ Eer! en iene was ien bildeke, nooit van main „ leven daogen eb ik kik er zoo ien ezien. „ Et maogdeke at zoo ien proper mondeken; „ eugkens zoo blouw als et firmament; zoo „ iener faine taoly heb ik kik van main leven „ daogen nien ezien: maor pourtant zai was „ er ien wainigsken fière. Geleuf ik ik, dat „ zai baide van *Oitrecht* te ois zain. — Gao- „ de gai oak nao *Parais*, main Eer! dan zulde „ gai ze wel iene keer rencontriren, want zai „ moeten daor oak hin zulle." — Ik tikte Mama op haar' ſchouder en zei: Bazinne! geobligeerd voor de informatie; ik geloof, dat ik het eene Dametje wel kenne. — „ Aili- „ ge Ambroſius! 'k geleuf kik, main Eer! „ dat 'er gien ſcheun maske op de waije we- „ relt is, of gai kent ze pourtant."

Nu zal ik beproeven of ik een oogenblikje ſlapen kan, en zoo mijn korte ſlaap door geene ellendige verſchijnſels zal geſtoord worden, moet ik niet langer aan u of over LA RIVE

ſchrijven, daar dan uwe zielen met allerhande kruipende plannen zich op uwe afzigtelijke aangezigten aan mij vertoonen. — Ik zal liever nog eens op de *Meere* uitzien — daar de lieve maan met haar hupsch bakkesje de daken van de huizen der Antwerpſche ſinjoors beſpiedt, die vol en zoet moê geſnaterbekt uit hun ſtaminees als onbezielde vleeschklompen naast hunne geestige en levendige wijfjes liggen te ronken, die zeker één Hollandſchen KRAAIJESTEIN liever zouden hebben, dan een geheel dozijn van die Antwerpſche Automaten. — Als gij dezen ontvangt, ben ik zeker reeds in *Parijs*. Goeden nacht

L. KRAAIJESTEIN.

*

HON-

Digitized by Google

HONDERD ZES EN ZEVENTIGSTE BRIEF.

De Heer JAKOB BRONKHORST aan Mejuffrouw SUSANNA BRONKHORST.

Rotterdam, 19. *Mei.*

WAARDE ZUSTER!

't Is al een' geruimen tijd geleden, dat ik aan u geſchreven heb, ja ik voel 'er zelf zoo wat knaging over — maar ik heb het dan verbazend drok op mijn nieuw kantoor, en ik begrijp, dat het vooral mijne zaak is, om mij bemind te maken bij mijne nieuwe patronen. Nu werken heb ik, God dank, bij Papa geleerd, en het is mijne ſchuld niet, dat de zaken zoo geloopen zijn. Dat zal mij altijd troosten. Als ik het evenwel zeggen zal, zoo als het waarlijk is, ik heb nu en dan wel eenigen tijd gehad, maar ik zie 'er altijd zoo wat tegen op, als ik aan u ſchrijven zal. Ik weet wel, dat gij mij lief hebt, en dat gij heel toegeeflijk omtrent mij zijt, maar, als ik dan zoo moê geblokt van mijn kantoor kom, dan aan zuster SUSE een' heel mageren brief te ſchrijven, dat wil ook zoo niet. Ook heb ik al heel dikwijls gebrek aan ſtof. Nu evenwel, daar ik voor mijn kantoor naar *den Haag*

geweest ben, is dat zoo niet, want ik heb een bezoek gegeven aan de Familie ELZEVIER — en ook aan de goede Juffrouw GIBBON, die ik bij LOTJE aantrof. Ik heb van beide brieven medegekregen, en Juffrouw GIBBON heeft mij gedrongen, dat ik ze aanstonds aan u af zou zenden. Ik zou geen beter raad geweten hebben, dan ze maar aan Juffr. BEUKELMAN te sturen, met verzoek, om ze aan u te *Parijs* op te zenden, terwijl uw adres mij onbekend is, maar Juffr. LOTJE wist het, en nu gaan zij direkt.

Nooit heb ik iemand hartelijker vrolijk gezien, dan die oude Juffrouw GIBBON, omdat zij een brief van haar' neef DE KLERK uit *Paramaribo* gekregen had. 'Er lag een glans van genoegen op haar aangezigt, toen zij binnen kwam, want ik zat juist met den Heer ELZEVIER wat te praten. Zij gaf zich naauwelijks den tijd, om haar kompliment aan de familie te maken, „ Wat is u overgekomen?" zeide LOTJE. — „ Gij zijt ons altijd welkom „ maar zoo in den morgen zijn wij u niet gewend." — „ Wat mij overgekomen is, „ Juffrouw LOTJE!" zeide zij, „ Ik heb zoo „ even een' brief van mijn' lieven neef DE KLERK „ uit *Paramaribo* ontvangen — de goede jongen is gezond en frisch — en zoo ik denk, „ zal hij reeds op zijn *retour* zijn. God weet, „ hoe hartelijk lief ik hem hebbe. — Hij is de „ grootste vreugde van mijn leven. — Ik geloof niet, dat een moeder haar kind harte-

„lijker Heer kan hebben, dan ik mijnen neef...
„Ik moest het u komen berigten, terwijl mij-
„ne Oudermamfel met mijne *eleves*, eene
„kleine wandeling doet. — Vooral maakte
„ik 'er haast mede, om dat ik een brief
„aan SUSE BRONKHORST van hem ontvangen
„heb, waarmede ik verlegen zit, hoe ik dien
„aan haar bezorgen zal; waartoe gij misschien
„gelegenheid weten zult." — En nu weest
LOTJE met een schalken lach op mij — zegge-
de: „Gij kunt nooit beter komen, ik heb
„de eer u den broeder van Juffr. BRONK-
„HORST in dezen Heer te presenteren." Waar-
lijk ik geloof, dat 'er geene betere aanbeveling
voor mij kon geweest zijn; alhans Juffr. GIN-
NOW was zoo uitermate vriendelijk tegen mij,
en scheen het zich eene eer te rekenen, aan mij
kennis gekregen hebben. — LOTJE zei lag-
chende: „Ik wenschte, mijn Heer! dat ik
„ook zulk eene zuster had; die zou, wat ook
„aan mijne eige verdiensten haperd, goed-
„maken, en ik zou, om zoo te spreken,
„door den weerschijn van hare verdiensten
„geacht worden." Schoon ik juist niet ge-
loof, dat LOTJE dit zei om mij mijne ge-
ringheid te doen gevoelen; evenwel ik voelde
'er zoo wat van — ja ik werd inwendig een
weinigje moeijelijk, en ik hoop, dat ik toch
niet te veel zal gezegd hebben, met haar toe
te vlugten: o Juffrouw ELZEVIER! Ik ben zoo
verwaand niet, of ik gevoel genoeg, dat ik

aan mijne lieve zuster SUSE de ongemeene vriendelijkheid van Madam GIBBON ſchuldig ben. Waarlijk ik verbeeldde mij, dat Juffrouw LOTJE, toen ik dat zei, een weinigje op haar' neus keek. Zie, nu ik van haar afgewezen ben, verbeeld ik mij, mogelijk ook al te ligt, dat zij mij met minachting behandelt. Veel meisjes denken, dat zij jongens van mijn verſtand zoo maar alles mogen zeggen, en, om dat wij niet zulke hoogvliegers als KRAAIJESTEIN en zijne Confraters zijn, wij ook zonder gevoel zijn ... maar dat hebben zij mis, degelijk mis ... en, omdat wij minder bedorven, dan die Heertjes zijn, gevoelen wij misſchien te beter de beleedigingen, die ons worden aangedaan. 't Kan toch wezen, dat LOTJE het zoo kwalijk niet gemeend heeft, en dat zij het zoo maar los weg, en door groote liefde voor u gezegd heeft, en als het laatſte waar is, dan vergeef ik het haar geheel.

Gij zult zeker wel nieuwsgierig zijn, hoe of het Papa maakt, en hoe zich de zaken te *Amſterdam* toedragen; met genoegen kan ik u melden, dat 'er, volgens de laatſte berigten, nog al vrij wat van te regt zal komen; hoe veel per Cent is onzeker — en bovenal ſchikt het zich zoo, dat, zich Papa, volgens het advis van den Heer ELZEVIER, niet in een vreemd land zal behoeven op te houden. Ik heb een plan gemaakt, om, daar ik toch bijlang na niet noodig heb, het geen ik op mijn kantoor

toor verdien, Papa aan te bieden, om voor hem, op het platte land, in *Gelderland*, in het een of ander dorpje, een huisje te huren, en hem daar van het noodige te voorzien. — Hij was de man niet, die gefteld was op groote vertooningen of omflag, zoo lang onze lieve Mama leefde. — Al die grillen waren hem door dat zotte wijf in het hoofd gebragt, waarvan ik weinig, maar nog te veel hoor. Zij leeft nog met dat ellendig voorwerp, WIMPJES gouvernante, in een heel goed huis op de *Heeregracht*, en fchijnt, althans voor het uiterlijke, in tamelijken goeden doen. Onbefchaamd verfchijnt zij ook op alle openbare plaatfen, en ontziet zich niet, om van Papa en ons, als zij gelegenheid vindt, allerlei kwaad te fpreken. Zoo heeft mij laatst VAN SALEN verteld, dien ik op de Beurs te *Rotterdam* had aangetroffen, en met mij in het Franfche Koffijhuis eene pijp rookte. — Maar wat houden wij ons met die onwaardige op? Laat ik u liever berigten, dat ik onlangs een' brief van zuster WIMPJE uit *Haarlem* gehad heb. Die fchijnt het daar uitmuntend te bevallen bij Mevr. VERSCHUUR. Zij lijkt zich bij die Dame al vrij verdienftelijk gemaakt te hebben — en dit kan haar heel goed komen door den tijd. Het moet haar in die omftreken zeer naar haar' zin zijn. Den eenen dag, doet zij die wandeling, den anderen die. — Somtijds gaat zij zij ook uit rijden. Zij fchrijft mij onder an-

deren, dat zij verleden week haar de *Beverwijk* geweest was — en daar was haar uwe goede Lisa toevallig ontmoet. — „Die brave meid," schrijft zij, barstte de tranen uit de oogen, toen zij mij zag, schoon wij op straat waren. Zij vernam met veel nadruk haar u — en het speet haar, dat zij nooit iets van u hoorde." Zuster Wimpje zeide, dat zij niet mogt zeggen, waar gij u onthieldt. — Lisa diende niet meer bij den Heer Jochemsz, maar had een burgerdienst in de *Wijk*, waar het haar wel beviel. — Als Wimpje u eens schrijft, denk ik, dat zij u nog wel meer bijzonderheden melden zal.

Daar mijn brief toch niet meer dan een couvert is van brieven, die veel belangrijker zullen zijn, dan de mijne, en van welke ik u, zoo gij den mijnen al eerst leest, niet langer afhouden wil, en daar ik ook weder naar mijn kantoor moet, zal ik dezen eindigen, met de oprechte verzekering, dat ik ben en altijd hoop te blijven met achting

Uw toegenegen Broeder

Jakob Bronkhorst.

P. S. Van broer Abram horen wij niets dan dat hij als Hulaar ergens in *Gelderland* in guarnisoen ligt. — Vale!

HONDERD ZEVEN EN ZEVENTIGSTE BRIEF.

Madam ELEONORA GIBBON aan Mejuffrouw SUSANNA BRONKHORST.

den Hoog, 18. Mei.

MEJUFFROUW EN GEACHTE VRIENDIN!

Uwe vriendelijke en gulhartige broeder, dien ik het genoegen gehad heb bij de familie van ELZEVIER aan te treffen, heeft zeer volvaardig op zich genomen, om dezen brief aan u toe te zenden, en toen hij bemerkte, dat ik op de spoedige bezorging gefteld was, heeft hij mij beloofd, dat hij daarvoor met alle naauwkeurigheid zorg zou dragen. Waarlijk, Vriendin! hij heeft een zeer bemiunenswaardig voorkomen, en, schoon hij mij altijd door u en LOUISE beschreven is als een zeer gewoon mensch, zoo als men er honderden en duizenden vindt, heeft hij door zijn opregtheid en ontwijfelbare welmeenendheid iets zeer belangrijks in zijn voorkomen. Hij heeft zeker niets, dat men brillant kan noemen; maar de ondervinding heeft mij geleerd, dat zich vele mijner vrienden aan dat weinigje verguldsel, dat meestal de *brille* der jonge Heren

ren uitmaakt, droevig vergapen — de meeste Heeren, die door buitengewone bekwaamheden der ſekſe bijzonder in het oog vallen, hebben ook dikwerf buitengewone onaangename kanten; het zij dan van luimen, of van erger aard.

Maar zooveel over uw' broeder, en nu tot de eigenlijke reden van mijnen brief. O SUSE ik heb van mijn' lieven neef DE KLERK eenen brief uit *Paramaribo* ontvangen. Ik beefde van vreugde en onſteltenis, toen PIETERNEL mij den brief overgaf. Ik zat bij mijne *elèves*, doch, daar ik mijne ontroering merkte, rees ik op, en ging alleen in de binnenkamer. En daar las ik zijne behouden aankomst te *Paramaribo* en hoe hij voornemens is eerstdaags terug te keeren.... Waarom zou ik het voor u verbergen, SUSE! voor u, die weet, hoeveel ik van dezen braven jongeling houde, hoe hij al mijn hoop en geluk aan deze zijde van het graf uitmaakt; waarom zou ik voor u verbergen, dat ik den brief niet ten einde lezen kon, zonder dat de tranen uit mijne oogen vloeiden.... Ja, kind! ik drukte den brief aan mijn hart — en ik dankte God voor het genoegen, dat hij mij aan dien laatſten afſtammeling van mijn geheel geſlacht laat wedervaren. — Ik zal u deelgenoote maken van den inhoud van den brief, en daar mij de tijd ontbreekt, om hem af te ſchrijven, zal ik u dien bij dezen inſluiten.

Ik

Ik vind ook in mijnen brief den ingeſlotenen aan u. Gij ziet, DE KLERK heeft woord gehouden. — Hij had beloofd, bij zijn aandoenlijk vertrek, aan u te zullen ſchrijven. Waarlijk uw brief, lieve Vriendin! komt mij voor vrij wat grooter te zijn, dan de mijne. Dat zou mij bijna jaloers maken. Och hoe kinderachtig is de mensch, zelfs bij het klimmen zijner jaren! Zou ik ijverzuchtig kunnen zijn, omdat DE KLERK u een twintig of dertig regels meêr geſchreven heeft dan mij? en, waarom zou ik het voor u verbergen ... ik ben het een weinigje, en misſchien te meer, omdat ik weet, dat hij aan u over een zoo belangrijk onderwerp ſchrijft, waarin mijn hart zooveel belang ſtelt. 'Er kunnen niet wel redenen zijn, die u beletten zouden, om mij een deelgenoot van zijn ſchrijven te maken. Ja, SUSE! gij duidt mij het immers ten beste, als ik u verzoek, om, zoo die redenen niet beſtaan, mij den inhoud van zijn ſchrijven aan u mededeelen. Ik beloof u, ſpoedig, zeer ſpoedig zal ik u het oorſpronkelijke doen terugkeeren. Al die moeite had DE KLERK u kunnen beſparen, indien hij den brief aan u maar onverzegeld gelaten had.

Gij kunt begrijpen, hoezeer ik mij verheugd heb over de zoo voorſpoedige reis, die hij gehad heeft ſedert het ongelukkig toeval, dat hem te *Cork* had doen binnenvallen: en ik ſtel mij dikwijs nu voor, dat hij even gelukkig zijn zal op zijne terugreize. Ik verbeeld mij zelfs, dat de

de goede Voorzienigheid den weg van een' zoo deugdzamen jongeling voorspoedig maken zal. Evenwel, mijne lieve! zoo verre laat zich mijn hart door de teedere genegenheid voor mijnen Neef niet vervoeren, dat ik mij verbeelde, als of zijn deugdzaam karakter ongetwijfeld met den zegen des Hemels zou moeten bekroond worden. Neen! wij weten te weinig, of laat ik liever zeggen niets van de, oneindig boven ons begrip verhevene, bedoelingen der Goddelijke Voorzienigheid, om eenigzins berekeningen te maken omtrent den afloop van wereldsche gebeurtenissen en bijzondere lotgevallen van eene enkele persoon. En ondertusschen moet men zich geweld aandoen, om, hoe dikwerf men er ook bedrogen mede uitkome, niet dwaselijk deze of gene wending der zaken als waarschijnlijkst te stellen, omdat wij die meest overeenkomstig oordeelen met de handelwijze van een alwijs en algoed Regeerder der wereld. Bijna altijd vergeten wij, in die oogenblikken, onze oneindige geringheid en volstrekte ongeschiktheid, om met ons zoo bekrompen gezigt een ontwerp van een oneindige uitgebreidheid te overzien.

Ondertusschen, mijne dierbare Vriendin! is het denkbeeld eener Voorzienigheid, die op alle onze paden, menschelijker wijze gesproken, aan onze zijde staat, het troostrijkste, dat de zwakke sterveling in zijne afwisselende en wisselvallige omstandigheden kan koesteren. En in dat

denk-

denkbeeld heeft de ſtichter van het Chriſtendom, van dien godsdienst, die alle andere in vertroostende beginſels en leſſen zoo verre overtreft, zijne navolgers verſterkt. Hij bedient zich, als hij ſpreekt, als of alle de haren van het hoofd geteld waren, en elk onder een bijzonder toevoorzigt der Godheid ſtaat van eene ſpreekmanier, geſchikt voor de zeer zinnelijke toehoorders, die hem omringden, maar hij drukt tevens op de krachtigſte wijze de voorzorg der Godheid, in allen opzigte, over den mensch uit. En 't is alleen aan de zwakheid en zinnelijkheid van den mensch toetefchrijven, dat bij onder geene andere dan grove en bijna taſtbare beelden de beſtiering en het toezigt van het Opperwezen eenigermate bevatten kan. Maar zouden ook vele der diepdenkende menſchen en hoogzwevende vernuften zichzelve niet verbijſteren en van het pad der waarheid allengs verder afraken, door zich in bepeinzingen over het Opperwezen en deszelfs betrekking tot het menschdom, hooger te willen verheffen, dan waarlijk beſtaanbaar is met den zinnelijken ſtand, waarin zij geplaatst zijn? Doch laten wij, daar wij maar een zoo onbegrijpbaar klein gedeelte van de beſturende hand der Goddelijke Voorzienigheid ontdekken kunnen, ons zooveel mogelijk wachten, van vooruit eenige gisſingen te maken over het beloop der wereldſche zaken of bijzondere lotgevallen van onszelve of onze vrienden, om, wanneer

wij

wij ons bij de uitkomst, zoo als veelal, te leur gefteld zien, niet te vervallen tot twijfelarij of onredelijke klagten, waarvoor alleen de reden in onze bekrompene verbeelding, of ijdelen hoogmoed moet gezocht worden. Hoe dikwijls gebeurt het niet, dat Burgers over deze of gene wet of inrigting van een' verftandigen en braven Vorst, die toch maar een mensch is en blijft, even als de geringfte zijner onderdanen, zeer ongunftig oordeelen, daar zij, zoo zij alles wisten, wat 'er in zijn kabinet daaromtrent was omgegaan, hem hemelhoog zouden prijzen, dat dan ook fomtijds de fpadere ondervinding meermalen leeraart. — Breng dit nu over, mijn Waarde! maar in het oneindige vergroot op het beftuur van het Opperwezen, en ik geloof, dat gij mijne meening duidelijk genoeg vatten zult.

Ik heb met oogmerk, waarde Vriendin! mij wat langer bij dit onderwerp opgehouden, omdat ik hoop, dat u, in uwe zoo allezins bijzondere lotgevallen, het denkbeeld van de Goddelijke Voorzienigheid dien troost zal verfchaffen, welken ik zoo dikwerf ondervonden heb, en nog dagelijks ondervind. Houd u vast aan dat beginfel, en gij zult niet wankelen. Is het hoe en waarom in uwe vreemde lotwisfelingen meermalen verborgen, die duisternis moet u daarom nooit twijfelmoedig maken. In hoevele bijzonderheden der natuur zien wij het hoe noch het waarom, terwijl wij echter eindelijk met verwondering en verbazing de minst verwachte uit-

uitwerkſels ontdekken. Het denkbeeld der bijzonder behoedende Voorzienigheid te laten glippen, is zeer aanleidelijk, om als zonder God in de wereld te leven, en waartoe daardoor een jong mensch in uwe omſtandigheden, en in eene ſtad, zoo vol verleiding, als waarin gij u waarſchijnlijk bij de ontvangst van dezen bevinden zult, vervallen kan, behoef ik u niet afteſchilderen. Wederhoud u daarom van de buitenſporige gedachte, waartoe de menſchelijke hoogmoed, die zijn *ik* voor het voornaamſte doel van het heelal, en als de as, waar om hetzelve wentelt, beſchouwt, zoo gereedelijk overhelt, de gedachte namelijk, als of het Opperwezen u meer gadeſloeg, dan eenig ander, en dat gij dus, ten uwen behoeve, gedurige afwijkingen en tuſschenkomſten te wachten had. — Wacht u voor deze dwaling, die tot geestdrijverij opleidt, die, meermalen en meestal te leurgeſteld, dikwerf in twijfelmoedigheid ja ongeloof eindigt.

Om nog iets over dit onderwerp 'er bij te voegen, en dan zal ik over hetzelve u genoeg gezegd achten. Ik heb nu ruim eene halve eeuw geleefd, en daarvan meer dan dertig jaren met eene tamelijke mate van oplettendheid, en altijd onder een diep beſef van een wel klein, maar toch wezenlijk, gedeelte uittemaken van de zorge der goede Voorzienigheid, en als ik nu in eenzaamheid zoo op mijn afgeloopen pad terugge zie, dan, o dan beſpeur ik, uit alles zamengenomen, dat zich alles veel beter oplosſen laat,

laat, wanneer ik den ſchakel mijner lotgevallen als onder het beſtuur en de toelating eener Goddelijke Voorzienigheid, overzie, dan waan ik die beſchouw als de voortbrengſels van een blind geval. Meermalen heb ik aan lieden van eenigzins gevorderde jaren deze mijne gedachte medegedeeld, en de bedachtzaamſte zijn het met mij volkomen eens. Onlangs ſprak ik 'er nog over met Do B**, die mij een bezoek gaf, en wiens redelijke en ver van dweeperij verwijderde denkbeelden u bekend zijn. En tot ſlot van alles zeide hij: „ Het boek van het leven „ van ieder mensch heeft zijne duistere paſſages, „ zelfs voor den mensch zelven; maar, zoo hij „ onpartijdig is, zal hij eene oneindig grootere „ menigte van heldere en duidelijke ontdekken — en, over het algemeen, zal zijn „ levensloop eene geſchiedenis zijn der verſtandige liefde van den alverzorgenden Va„ der omtrent een behoeftig en ſtruikelend „ kind."

Waarde Vriendin! vergeef het mij, dat ik nog eens terugkome op mijn' waarden Neef. Ik ontdekte met uitſtekende blijdſchap uit zijnen brief, dat hij voornemens was zoo ſpoedig terug te keeren, niet alleen omdat ik dus te eerder hem, die het genoegen van mijn leven uitmaakt, weder zal zien, maar omdat 'er bij mij eene heimelijke vrees plaats greep, of misſchien die jeugdige Weduwe, welke hij in zijnen brief uit *Cork* met vrij levendige kleuren afſchilderde, eenen ande-

ren,

ren indruk op zijn hart gemaakt zou hebben, dan dien van medelijden, of dat mogelijk het medelijden langzamerhand in liefde veranderde — en wat zou dan natuurlijker het gevolg geweest zijn, dan dat DE KLERK in de *West* gebleven, en zich daar aan de Weduwe TERBEEK door een huwelijk verbonden had ... en dan was het wel zeer onwaarschijnlijk geweest, dat ik hem aan deze zijde van het graf weder zou gezien hebben. Maar... Maar ... SUSE! zoo dat nu eens meer bevordelijk geweest ware voor zijn geluk.... Dan, ja dan; maar het zou mij hard, zeer hard gevallen zijn. Nu, laat ik mij daarover niet bekommeren.... Die zorg althans is ijdel.

Nogmaals, mijne lieve! zijt voorzigtig in de stad, vol verleidingen, bidt

Uwe moederlijke Vriendin

ELEONORA GIBBON.

HONDERD ACHT EN ZEVENTIGSTE BRIEF.

De Heer CORNELIS DE KLERK aan Madam ELEONORA GIBBON.

Paramaribo, 20. *Maart*.

WAARDE TANTE!

Dewijl ik zoo gelukkig ben, dat, daar ik mij naauwelijks eene week aan deze kust bevind, 'er binnen twee dagen een ſchip naar mijn vaderland ſtevenen zal, zou ik mij van groot pligtverzuim beſchuldigen, indien ik u niet met hetzelve ten minſte eenig berigt van mijne behoudene aankomst ter dezer plaats deed toekomen. Ja, lieve Tante! na het ongeluk, ons bij *Cork* beloopen, is alles geheel ten goede veranderd, en het was, of de goede Hemel in alle opzigten onze reis begunſtigde.

Maar hoe ongemeen voorſpoedig deze reis ook geloopen is, en hoezeer het gezelſchap van de Wed. TERBEEK, en vooral het aardig jongske veel toebragten, om mij den tijd te verkorten, kan ik niet zeggen, dat het eentoonige van eene zeereis, waarop men bijna niets dan lucht en water ziet, ook zelfs bij het fraaiste weêr,

weêr, voor mij iets bekoorlijks heeft. — Ook die afwisseling van de klimaten, en de verbazende toeneming der hitte, maakten geenen aangenamen indruk op mijn gestel, schoon ik eene zoo aanhoudende gezondheid genoten heb, als ik mij niet had durven voorstellen, dat mijn geval zou hebben kunnen wezen. O! hoe dikwerf heb ik in mijne eenzaamheid, als ik op het dek, bij eenen helderen nacht, zelfs andere sterren zag, dan zich ooit in mijn vaderland vertoonden, maar dezelfde maan mij van den hemel toelagchte, en in de *Atlantische* zee spiegelde, zoo vreedzaam, als ik die meermalen in de *Merwe* voor *Dordrecht* zag schijnen, hoe dikwerf hoorde ik dan in mijn hart eene verborgen stem spreken: „ Ook „ hier is God; ook hier bewaart en bewaakt u „ zijne goede Voorzienigheid." —

Doch, hoe zal ik u mijne aandoeningen beschrijven, toen ik, voorleden week ontwakende, van een' der matrozen hoorde, dat men land in het gezigt had, en dat het de kapitein, naar het opdoen van het land, voor kaap *Nassau* hield. Hoe aangenaam klonk mij dat woord in het gehoor: en hoe haastte ik mij, om van den kapitein daaromtrent verzekering te ontvangen — met welk eene drift bragt ik dit berigt aan Mevrouw Terbeek. — Ik las zelfs in de oogen van de ruwste zeebonken eene ongemeene vreugde. Alle uren nam onze zekerheid toe, en toen het avond werd, zeide de kapitein: „ Morgen „ avond, als het weêr zoo blijft, kunnen wij het

„ anker wel voor het fort *Amſterdam* laten val-
„ len." Ik ſliep dien nacht weinig; immers, wanneer men zoo nabij aan de vervulling zijner hope is, vreest men zelfs, dat een klein toeval, waaraan men wel overal, maar meest op zee blootſtaat, dezelve nog zal verijdelen ... maar, God zij geloofd, dat gebeurde niet. Toen ik met den dageraad, zoo om half zes uur, op het dek kwam, wees mij de ſtuurman de monden van de rivieren *Capename* en *Sarameca*, en na nog wat gezeild te hebben, zeide hij: „ Regt ten
„ oosten van u, dat land, dat gij daar ziet, is
„ *Braampunt*, en ligt aan den mond van de
„ rivier *Suriname*." Mijn genoegen bleef toenemen, hoe meer wij naderden — en tranen van dankbare blijdſchap welden in mijne oogen op, toen wij de rivier *Suriname* opzeilden. Ter linkerzijde wees men mij de ſchans *Leyden*, en ter rechter de ſchans *Purmerend*. O! hoe aangenaam, hoe ſtreelend klonken mij die vaderlandſche namen: maar, hoe groot was mijne verrukking, welke waren mijne gewaarwordingen op het gezigt van limoen, citroen en oranjeboomen, aan den oever van deze rivier gelegen; welke ſtreelende geuren woeijen mij toe uit de voortreffelijke bloemen, die op de plantaadjen, aan de rivier gelegen, uitwaſemen. Welk eene menigte ſchepen, groot en klein, zag ik heen en weder zeilen — en zich jonge lieden met zwemmen in de rivier in groote menigte vermaken. Nog lang voor den

avond

avond lieten wij het anker vallen voor het fort *Amſterdam*. Ja hoe weinig overeenkomst hetzelve heeft met de trotſche Vaderlandſche koopſtad van dien naam, zeer vele aangename herinneringen rezen 'er in mijnen geest op. Mevrouw TERBEEK, wier geest met geheel andere denkbeelden vervuld was, en nu met eene levendiger droefheid het verlies van haren dierbaren Echtgenoot gevoelde, ſtortte bittere tranen.... Ik verborg mijne vreugde zooveel mogelijk voor haar — maar kon die toch niet zoo ontveinzen, of zij bemerkte dezelve duidelijk, en de edele vrouw zeide, met een hart vol ſmartelijk gevoel: „ Ik ben u, mijn Heer! nu „ misſchien een lastig gezelſchap door mijne „ treurigheid, daar gij natuurlijk zeer blijde zijn „ moet, zoo ſpoedig en zoo gelukkig het doel„ wit van uwe reis bereikt te hebben. 't Doet „ mij leed, dat ik uwe vreugde bedwing, en „ misſchien verbitter ... maar ik hoop, dat gij „ mij op onzen overtogt genoeg hebt leeren „ kennen, om te weten, dat ik niet zou kun„ nen verlangen, dat gij eene regtmatige blijd„ ſchap verkropt, omdat mijn hart met de treu„ rigſte denkbeelden vervuld is."

Den volgenden dag kwamen wij op de reede voor de ſtad *Paramaribo*, nadat wij het fort *Zelandia* waren voorbij gevaren. Waarom toch ſtreelde het gezigt van de vaderlandſche vlag en vaderlandſche namen der ſchepen zoodanig mijn hart? Men wees mij het huis van den Gouver-

neur; het koffijhuis van de Beurs — de Kerken, in het kort, de voornaamſte gebouwen. Het leed korten tijd, of wij werden door een ſoort van tentjagt, door negers gevoerd, van boord gehaald, en ik zette voet aan wal in de nieuwe wereld, die maar weinige eeuwen geleden voor de oude wereld nog geheel verborgen was. Welk een' indruk verwekte op mij het gezigt van de fraai aangelegde ſtad, welker ſtraten ik beplant vond met oranje, tamarinde, limoenen palmboomen, alle in bloei en vruchten dragende; en, zoo men mij verzekert, heeft dit het geheele jaar plaats. Alle de huizen bijna zijn 'er, ſchoon zij op ſteenen fundamenten rusten, van fraai hout. Schoorſteenen, die in dit heet klimaat overtollig zijn, kent men hier niet. Men wees mij tot mijne ſlaapplaats een hangmat. — In het kort, lieve Tante! — alles kondigt mij aan, dat ik in een geheel ander werelddeel ben overgebragt.

Maar gij zult begeerig zijn, om te weten, hoe ik mijn korrespondent, en zaakwaarnemer, die executeur in den boedel van mijn oom is, gevonden heb: in allen deele een uitmuntend man, die het eerlijk Hollandsch karakter bewaard heeft, ſchoon hij in de grootſte verzoekingen leeft, om zich op eene verbazende wijze te verrijken: een man van groote orde, en van vele bezigheden. Den volgenden dag, na mijne aankomst (want ik verkoos bij hem mijn' intrek te nemen, en had mij met veel moeite van

Me-

Mevrouw TERBEEK ontſlagen, die mij hetzelfde aanbod gedaan had, legde hij mij den geheelen ſtaat van den boedel van mijnen Oom open — en, toen ik mijne verwondering betuigde, zoo over deszelfs bezittingen, als over de door den Heer WELBORN gehouden administratie, zeide hij: „ Ik verheug mij zeer, mijn Heer! „ dat ik u hier, aan deze zijde der wereld, in „ perſoon verantwoording kan doen. Ik hoop „ u rond te leiden in de uitgeſtrekte bezittin- „ gen van uwen Oom, en gij zult, zoo gij „ hetzelfde karakter, als hij bezit, te vreden „ zijn over mijn gehouden gedrag. Gij doet „ intuſſchen zeer wel met de zaken zelf te „ komen opnemen, daar het vaderlandſche „ ſpreekwoord te dikwijls grond heeft: Ver van „ uw goed digt bij uw ſchade." — Hij heeft mij voorſlagen gedaan, om hier te blijven; maar ik heb hem te verſtaan gegeven, dat ik daar toe volſtrekt niet zal te bewegen zijn — ja dat ik, zoodra ik op alles de behoorlijke ſchikkingen gemaakt heb, bij de eerſte gelegenheid weder naar het vaderland wensch terug te keeren. Weinige weken hoop ik mij hier maar te zullen ophouden, en ik keer terug naar *Europa*, naar mijn vaderland. Ik zou mij nooit naar de zeden en levenswijze van dit land kunnen voegen, evenmin als naar de hitte van de luchtſtreek, en ſchoon ik wel te vreden ben, dat ik deze reis gedaan heb, en dus kennis draag van alles, wat het mijne is, en in welks bezit mij

de dood van mijnen Oom gefteld heeft, ik betuig u, dat ik liever op nieuw mij voor mijn geheel leven op het kantoor van de Heeren VAN DER ZWAAN en DE LANGE, als hun eerste Bediende weder verbinden zou, indien het bezitten van de groote rijkdommen, welke thans de mijne zijn, verbonden was aan de voorwaarden, dat ik in deze luchtſtreek, en onder lieden van zoodanige zeden moest verkeeren. — Brave, zeer brave lieden zijn hier, maar over het algemeen (misſchien is het aan mijne meêr of min bekrompene denkwijze, aan mijne geſtrenge opvoeding, aan mijne bijzondere gevoelens over godsdienst, zedelijkheid en menſchelijkheid toe te ſchrijven) ſtuit mij de geaardheid der inwoners hier tegen de borst. Om niet eens te ſpreken van den verſchrikkelijken afſtand, die hier tusſchen menſchen en menſchen plaats heeft, hier heerscht eene uitgelaten losbandigheid en zedeloosheid, die onbeſtaanbaar zijn met den edelen aanleg van den mensch. Ik geloof geheel niet, dat de mensch op aarde geplaatst is, om de genietingen, die God ons door de natuur aanbiedt, te verſmaden; maar louter als dier daarheen te leven, of liever erger, dan de dieren; alle middelen te bezigen, om, in een luchtsgeſtel, zoo brandend heet, de dierlijke drifften optewekken; — zich door de beestachtigſte wellusten uitteputten ... maar genoeg hiervan.... Hoe kort ik hier geweest ben, heb ik reeds uit de ellendige, nog even levendige, nog even met

vel

vel bekleede wandelende geraamtens ontdekt, dat de ſtraf hier zoo onmiddelijk de misdaad opvolgt, dat het naauwelijks begrijpbaar is, hoe die ellendige voorbeelden, met ter zijde ſtelling van alle godsdienst en zedelijkheid, andere niet afſchrikken, om zich bot te vieren aan de ongeregelde involging hunner lusten. — Zij moeten althans op hunnen geest een' minder indruk maken, dan op den mijnen. En ik hoop mij maar zoo kort hier op te houden, dat zelfs de nieuwheid van dien indruk niets van zijne kracht verliest, want dat, gevoegd bij de warmte der luchtſtreek en de aanmoedigingen tot den wellust, die hier zoo overvloedig zijn, heeft misſchien door den tijd verſcheide Europeanen doen bezwijken, die bij hunne eerſte aankomst niet minder afkeerig waren van de hier plaats hebbende zeden, dan ik op dit oogenblik.

Daar ik thans maar weinig tijd heb, en ik alle vlijt aanwende, om mijne zaken met den Heer Welborn in de bestmogelijke orde te brengen, zult gij de kortheid van dezen wel willen verſchoonen; voornamelijk, daar ik, ter voldoening aan mijne belofte, ook nog ſchrijven moet aan Mejuffr. Bronkhorst, ſchoon ik vrees, dat mijn geſchrijf maar weinig voldoen zal aan eene jonge Dame van die afkomst en talenten, bij welke ik misſchien reeds zal vergeten zijn. Wie weet, of zij niet, als ik in het vaderland terug kom, Echtgenoote is van eenen man, die, zoo ik hope, harer waardig

zijn zal, hoe bezwaarlijk het mij toeſchijnt, dat iemand zulk een toppunt van verdienſten bereikt, want ik heb nooit iemand gezien, die in mijne oogen zooveel voortreffelijks vereenigt. — Ja de indruk van haar perſoon is onuitwischbaar in mijne ziel — en hare beeldtenis zweeft als een beſchermengel om mij in oogenblikken, waarin mijn hart misſchien zich voór de verleiding der zinnen ontſluiten zou. O! doe haar toch den mijnen zeker toekomen!

Reikhalzende naar mijn vaderland, waarin ik u eerlang hoop aantetreffen, noem ik mij met kinderlijke hoogachting,

Uw toegenegen Neef,

C. DE KLERK.

HON-

Digitized by Google

HONDERD NEGEN EN ZEVENTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. CHARLOTTE ELZEVIER aan Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST.

den Haag, 18. *Mei.*

WAARDE SUSE!

Ja ik moet u, al is het in vliegende haast, nog eenige regels ſchrijven, omdat Madam GIBBON aan u een' brief toezendt, ten geleide van een dikken Epistel van haar' neef DE KLERK. Ik moet waarlijk betuigen, SUSE! als die brief vol is van liefdesverklaringen, dat gij dan geen reden van klagen hebt over de kortbondigheid. Het ligt mij toch op het hart, dat de Heer DE KLERK uit het *Westen*, dus contrarie de Zon, zal opdagen, en in het vaderland gekomen, bij mijne beminnelijke Vriendin een' aanſlag wagen zal, die hem misſchien beter zal gelukken, dan hij zich zelf verbeeldt. —

Ik word nu van tijd tot tijd door den reizenden Heer WALRAVEN lastig gevallen met heele fatſoenlijke minnebrieven, die echter niet walgelijk zijn, en den verſtandigen man (ſomtijds mij wat al te veel) kenteekenen. Ik heb bij-

bijna beſloten, om hem maar blijken van mijne hooge genegenheid te geven, vooreerst, omdat hij een knap verſtandig en braaf man is — en ook, om van het gemaal van die laſtige Heeren af te zijn. —

Waarlijk, SUSE! (och! neem het mij niet kwalijk, dat ik het u ſchrijf, want als ik u ſprak zou ik het u zeggen) waarlijk, SUSE! als de Heer DE KLERK, *raillerie apart*, eens het oog op u geſlagen had, en, daar hij dan een zoo aller charmantſte jongen lijkt uit de Gibboniaanſche familie, waar voor gij toch, zoo wel als ik, een zwak hebt, zoudt gij dan niet zeer verſtandig handelen, met naar het aanzoek van dien goeden borst te luisteren? — Gij zoudt u daardoor nog meer, dan door bij Madame BEUKELMAN te wonen, of een vlugtige Parijſche reis, beveiligd mogen achten voor de verdere pogingen van den Heer KRAAIJESTEIN.

O een van mijne voornaamſte wenſchen is, dat nog eens de dag geboren word, dat ik KRAAIJESTEIN in alle opzigte volſtrekt buiten de mogelijkheid geſteld zie, om zich te kunnen vleijen, dat gij ooit de zijne worden zult. — Dat die booswicht zien moet, dat gij de gelukkige vrouw zijt van een' man, hem evenarende in verſtand — en hem zooverre te bovengaande in braafheid van hart, als zijn verſtand zijn hart overtreft.

Dan, dan, mijn lieve Vriendin! dan zou ik ook hoop koesteren, dat gij eenmaal zeker voor-

voorval geheel uit uwe zinnen ſtellen zoudt, dat mij gedurig nog bedroeft, omdat ik, helaas! vrees, dat het nog zoo klaar voor uwen geest zweeft. O lieve Susɛ! was het niet, dat dit mijn' moed nederſloeg, in welk een ruim veld zou dan die groote brief, die met den mijnen naar *Parijs* vertrekken moet, mij doen uitweiden, over den mogelijken inhoud. —

Zoo het eens zoo ware, zoo als ik gis, Susɛ! o vergeef het dan mijne nieuwsgierigheid. — Neen! 't is iets anders, 't is iets beters, vergeef het mijne belangſtelling in uw geluk, dat ik u bid, om voor mij niet verborgen te houden; eene zaak, die mijn hart zoodanig ſtreelen zou. Uw geluk, lieve Vriendin! is mijn geluk: en hoe vrolijk ik ook ſchijn, dikwerf bid ik God met tranen in de oogen, dat hij een einde make aan uwen ongelukkigen toeſtand; dat Hij u redde uit de klaauwen van een der ondeugendſte monſters, dat, ik ducht, dat zijne vervolgingen te heviger hervatten zal, naarmate, dat het nu langer met dezelve heeft moeten aflaten. Vergeten kan hij, zal hij u niet — want, met al zijne ſnoode oogmerken, houd ik het daarvoor, dat hij hevig verliefd op u is. — Verliefdheid, wraakzucht, en wat niet al, vereenigen zich in dien afgrijsſelijken karel — en tot welke uiterſten zullen zij hem vervoeren, als gij eens weder het ongeluk hadt van in zijne ſtrikken te vallen....

Mij-

Mijne bekommeringen, hoop ik, zullen u niet ter nederſlaan — het zijn bekommeringen van eene teedere Vriendin; die u anders veeleer door hare vrolijkheid lastig viel — en die wenscht, dat zij eenmaal weder eene gelegenheid vinden zal, om u, zoo als gij het noemde, door hare onſchuldige plagerijen te vervrolijken. — „ Ga met uw plagen voort," zeide gij eens, als ik het wat erg maakte — „ ga vrij voort, LOTJE! want beſchaafde boert „ is het zout der vriendſchap." — Evenwel geloof ik bijna, dat ik 'er mij meê bezondigd heb, door eene Vriendin, die mij zoo oneindig verre overtreft, ſomtijds te weinig te ontzien. Ja 'er is tuſſchen vriendinnen en vriendinnen wel geen afſtand — maar zouden dan de vriendinnen niet meer naar elkander moeten gelijken — zou 'er niet meer evenredigheid tuſſchen dezelve zijn moeten, dan tuſſchen ons plaats heeft. —

Ik heb geen tijd, om hier meer bij te voegen, dan de komplimenten van mijne ouders, die zich met mij in den wensch vereenigen, dat gij, uwe omſtandigheden zulks toelatende, te *Parijs*, zooveel genoegen zult ſmaken, dat gij, ſpoedig in het vaderland terug gekeerd, ons mondeling, op de u eige wijze, eenige bijzonderheden van die Hoofdſtad der wereld zult kunnen mededeelen. — Vaarwel! — Leef gezond en zoo vrolijk mogelijk.

Uwe teederbeminde Vriendin

CHARLOTTE ELZEVIER.

HON-

HONDERD TACHTIGSTE BRIEF.

De Heer Cornelis de Klerk aan Mejuffr. Susanna Bronkhorst.

Paramaribo, 20. *Maart.*

Mejuffrouw!

Schoon het bijna twee maanden geleden is, dat ik aan het huis van mijn waarde Tante Gibbon het geluk had u aan te treffen; nog klinkt mij uw laatſt, voor mij zoo vereerend, verzoek in het oor. O 't is of ik u nog hoor zeggen, dat gij wel eens de berigten van eenen menſchenvriend wegens den ſtaat der ſlaven, wenſchte te ontvangen. Misſchien heugt het u nog — hoe ik trotsch genoeg was, mij dezen eernaam toe te eigenen, en u te beloven, dat ik hier gekomen, niet zou nalaten u een' brief te doen toekomen. Daar ik mij nu ſedert eenige dagen in de ſtad *Paramaribo* bevinde, en toevallig zich de gelegenheid aanbied, om ſpoedig deze brieven naar het vaderland terug te krijgen, daar ik aan mijne dierbare Tante geſchreven heb, en mijn verblijf hier zeer kort zal zijn, wil ik echter woord houden met aan u, hoe onvoldoende mijne berigten ook zijn zul-

zullen, ten minſte iets te ſchrijven, ſchoon het mij leed doet, dat ik over geen aangenamer onderwerp u kan onderhouden, of liever dat ik over het allertreurigſt en voor den mensch zoo vernederend onderwerp geen vertroostender licht verſpreiden kan. — Ik weet zelfs bijna niet, hoe ik mij in voegzame woorden zal uitdrukken, om uw edel en gevoelig hart niet van een te ſcheuren, door u de ellenden dier menſchen, welke van ons alleen in kleur verſchillen, kiesch genoeg af te ſchilderen. Maar gij hebt het begeerd, en uw verlangen is mij eene heilige wet; verſchoon dus het zwakke mijner vermetele poging, om, zonder uw teeder gevoel te kwetſen van de jammeren van den ſlavenſtand te ſpreken, die alleen ſtrafwaardige onkunde en goddelooze gierigheid vergoelijken kunnen.

De Heer WELBORN, *mijn zaakwaarnemer*, en Executeur van mijns Ooms Testament, bragt mij op de plantaadjen, door mijnen Oom bezeten, en nu door zijn Uiterſten Wil mij ten deel gevallen. Hoe zal ik u de aandoeningen beſchrijven, die ik gevoelde, toen ik daar de ellendige Negers, in de vernederendſte geſtalte, bezig zag; om voor mij en ten mijnen behoeve te arbeiden.... O hoe wierd mijn hart doorgriefd op het geluid van de zweep der oppaſſeren.... Ik gaf den Heer WELBORN te kennen, hoe onaangenaam mij dit gezigt was; hoe ik wenschte, dat ik alle die ongelukkigen in

in eens hunne vrijheid kon geven.... De Heer Welborn fidderde van fchrik op mijne woorden, en gaf mij te kennen, dat zulk eene in vrijheidftelling niet minder ten gevolge zou hebben, daar mijn Oom zulk een aantal plantaadjen heeft bezeten, en mij nagelaten, dan moord en bloedftorting: hij bad mij dus, dat ik, om den wil van alle blanken, welker getal zeer klein is in evenredigheid met dat der zwarten, in deze, gelijk in alle Koloniën, van zulk een ontwerp zou afzien — ja beweerde, dat ik de zwarten zelfs ongelukkig, zeer ongelukkig maken zou, daar zij van hunne verkregene vrijheid geen behoorlijk gebruik wetende te maken, na tegen de blanken gewoed te hebben, hunnen bloeddorst aan elkander zouden koelen, gelijk, helaas! bij het afloopen van plantaadjen meermalen gebleken was. Hoe hard viel het mij, Mejuffrouw! dat mij een braaf en bedaard man zelve raden moest, om geen einde aan het deerlijk lot van die ongelukkigen te maken. Hoe ellendig ver is het gekomen met de verbastering en de deerlijke verwarring van den toeftand der menfchen, dat men zelfs door, in volle ruimte, naar de ftem der menschlievendheid te luisteren, grootere ellende, dan door geftrengheid en wreedheid zou veroorzaken; wat hebben zij niet voor hunne rekening, die zulk een' onnatuurlijken ftand van zaken hebben daargeftelt. Daar ik echter vernam, dat vele flaven, zoo op de plantaadjen van mijn'

Oom, als op die van anderen door vlijtbetoon zooveel verdienen, dat zij zich vrij kunnen koopen, heb ik aan den Heer WELBORN last gegeven, om ten allerſpoedigſte en op de voegzaamſte wijze, de loonen van alle mijne ſlaven en ſlavinnen zoodanig te verhoogen, dat zij binnen korten tijd vrije menſchen kunnen worden, die dan, zoo zij het verkiezen, op mijne plantaadjen kunnen blijven arbeiden of dezelve verlaten, terwijl ik volſtrekt verboden heb, dat 'er één eenige ſlaaf voortaan voor mijne rekening zal worden aangekocht. Liever, dat mijne bezittingen vervallen, dan dat zij in ſtand blijven ten koste van gruwelen, die ik verfoei, en waarover eens het verlicht en verbeterd nageſlacht met verbaasdheid en verontwaardiging den vloek zal uitſpreken; gruwelen, die een weldadig en regtvaardig God, in wiens oog de grootſte monarch en de geringſte Afrikaanſche ſlaaf gelijk zijn, zeker vergelden zal aan menſchen, die, door het Christendom verlicht, alle menſchen beminnen en eerbiedigen moeten als hunne broeders en zusters.

Ik heb den tweeden dag na mijne aankomst een tooneel bijgewoond, welks volkomen beſchrijving ik uw aandoenlijk hart beſparen zal, doch waarvan eenige deelen u overtuigen zullen, in welken ſtaat de mensch door den mensch gedompeld wordt. Van de kust van *Guiné* was juist een ſchip aangekomen met ſla-

ſlaven, die in deze Kolonie verkocht zouden worden: en ik trof het oogenblik, dat dezelve aan wal kwamen. Ik moet u betuigen, dat ik het eerſte oogenblik niet wist, welke gedaanten zich aan mijne oogen vertoonden. Zij hadden meer het voorkomen van geraamten, dan van levendige en met vleesch bekleede menſchen. Sommigen vielen uit het ſchip geklommen op den grond, maar werden door één der matrozen, niet op de zachtſte wijze juist, opgebeurd; anderen waggelden als half beſchonken lieden daar henen. In alle beſpeurde ik, dat zij op de reize allerdeerlijkst geleden hadden, ja het ſcheen mij toe, daar ik geene bijzondere blijken van droefheid of wanhoop ontdekte, dat hunne gevoeligheid reeds uitgeput was — en daar deze ellendigen, drie maanden in het ſchip waren opgeſloten geweest, onder alle de ellenden van ziekte en gebrek, zullen zij zich, waarſchijnlijk, eenigzins hebben verheugd, weder de aarde te mogen betreden, en eene andere lucht te mogen inademen. Die hoop van omtrent veertig menſchen, mannen, vrouwen, en kinderen ondereen gemengd, werd door eenige matrozen, als dieren voortgedreven. Ik zag, hoe onderſcheide planters, den hoop ontmoetende, even als uit een koppel beesten, 'er een uitkozen. Zij ſpraken over dezelve met den kapitein en raakten in onderhandeling. Evenwel eer die koop tot ſtand kwam, moest elke neger op eene tafel of vat klimmen, en daar-

op ſtaande verſcheide bewegingen met armen en beenen maken, opdat men over de gezondheid en krachten van denzelven zou kunnen oordeelen. Dan ging het loven en bieden aan — en de koop geſloten zijnde, werd het verkochte mensch op de borst of den ſchouder met de eerſte letter van den naam van zijnen nieuwen meester gebrandmerkt. Ik heb gehoord, dat, als het brandmerk genezen is, de ſlaaf een' nieuwen naam krijgt, en dan wordt hij eenige weken, zonder dat hij tot werken verpligt is, behoorlijk gevoed — wanneer hij van het geraamte, zoo als hij aanlandde, meestal in een vleezig en gezond mensch herſchapen wordt. — Ik moet betuigen, dat, indien de voorwerpen, die ik gezien heb, zelfs geene menſchen waren geweest, maar beesten, welke uit een vreemd gewest werden overgebragt, om hier den mensch ten dienst te ſtaan, ik diep bewogen zou geweest zijn ... maar mijn medemensch, die alleen van mij in kleur verſchilt, en door God tot dezelfde genietingen en verheven doeleinden geſchapen is, als ik mij van mij zelven verbeeld, als een koopwaar te zien behandelen, en niet hooger waarderen, dan de paarden en het rundvee in mijn vaderland, is voor mij een ondragelijk denkbeeld — en wat ook het belang van den koophandel in het algemeen, en het bijzonder voordeel van partikulieren daar tegen mogen inbrengen, niets kan opwegen tegen

Digitized by Google

gen zulk eene barbaarschheid. Ik heb gevraagd aan een' planter, die op die gronden dit goddeloos bedrijf verdedigde, wat hij oordeelen zou, zoo de zwarten van *Guiné* door een of ander toeval, hem en zijne familie in hun land, tot zoodanig een' ſtaat veroordeelden. Maar ik bemerkte tot mijn leedwezen, dat hij zulk een geval onmogelijk achtende, de zwarten niet hooger ſchatte, dan een ſoort van apen — en wat ik hem, omtrent de Mooren, die voorheen in *Spanje* woonden, en derzelver bekwaamheden mogt voorſtellen, hij verraadde de diepſte onkunde — of, dat hij niet wilde verlicht worden. —

Ondertusſchen was hij nog een redelijk mensch in vergelijking van eenen anderen planter, dien ik op zijne plantaadje een bezoek gaf, uit hoofde dat 'er eenige zaken tusſchen mij en hem te vereffenen waren. Ik zag daar ſtrafoefeningen zoowel aan mannen als vrouwen oefenen, zoo ijsſelijk, dat 'er geene misdaden zoo gruwelijk te bedenken zijn, welke zulke ſtraffen zouden verdienen; zelfs niet de afgrijsſelijke wreedheden van den meester der ſlaven, ſchoon die, zoo zij onder het bereik der wetten waren, de ſtrengſte ſtraffen zouden verdienen. Ik had het ongeluk van bij zeker voorwerp, dat zoo deerlijk mishandeld werd, een meisje van nog geen achttien jaren, mij als haar voorſpraak bij haren verharden meester te gedragen, maar, helaas! met geen ander gevolg, dan dat op het oogenblik de ſtrafoefening, die ten einde

geloopen was, om die voorſpraak zelve herhaald werd. Dit was eene vaste wet op zijne plantaadje. — Zoo moest men dat geboeſte, zelf de hoop op voorſpraak benemen. — Zoo ... maar ik vrees, dat ik reeds te veel akeligheden geſchreven heb ... en dus uw menschlievend hart geene verdere ſchokken zal kunnen uitſtaan. Althans den eerſten tijd, die ik hier heb doorgebragt, heb ik, om die ongelukkigen, reeds eindeloos veel geleden.... O God! verzucht ik dikwijls, hoe is het mogelijk, dat gij dulden kunt, dat redelijke ſchepſels redelijke ſchepſels zoodanig behandelen! ... Alleen de gedachte, dat de beſtemming van den mensch niet voor dit oogenblikkelijk beſtaan hier op aarde — ja dat dit beſtaan minder dan een oogenblik is bij het eindeloos beſtaan, waarvoor zijn verheven geest geſchikt is, vernietigt in mij de opkomende twijfelingen.... Gisteren zag ik een neger, onder den zwaren arbeid bezweken, door twee zijner broederen ten grave dragen. Zij wisten niet, dat zij van een' blanken beſpied werden, maar, o hoe aangedaan waren zij over hun' geſtorvenen landgenoot; met welk eene teederheid legden zij eenige palmboombladeren op zijn graf, en plaatsten, als eene offerande, aan zijne ſchim, een gedeelte van hun eten op zijn graf.... Toen zij vertrokken waren, trad ik het graf nader en ſchreef de volgende regels; die ik, daar ik weet, dat gij een vriendin der ſchoone kunsten

ten zijt, u wel niet als een meesterſtuk van kunst, maar als een uitvloeiſel van mijn getroffen hart niet onthouden wil:

* * *

Zoo heeft de Dood de boei geſlaakt
Van uw' rampzaalgen broeder:
Juicht, Slaven! hij is vrijgemaakt;
Nu, door geen zweepſlag uit zijn diepen ſlaap ontwaakt,
Rust hij, voor eeuwig, in den ſchoot van aller moeder.

Door geen' Europeaan geſtoord,
Hoe trotsch, hoe fel van woede,
Slaapt hij, daar hij geen ketens hoort,
Al rammlen ze om zijn graf, gerust in vrede voort,
Hij ſlaapt, al rookt dit zand van broederlijken bloede.

Gij ſtaarde 't koude lijk nog aan
Bij 't zinken in de groeve.
Uw menschlijk oog ontrolde een traan,
Ja ik beſpiedde uw rouw — 'k was met u aangedaan;
Of ſchreidet gij van vreugd, om 't einde zijner proeve.

In diepe ſtilte dekt uw hand
't Lijk met een luttel aarde,
Naar zede van uw vaderland
Legt ge elk een palmtak neêr op 't ingeworpen zand,
Wijl zich een kort gebed met dezen lijkpligt paarde.

Ja 't deel zelfs van uw fobre fpijs,
Geofferd als een gave,
Uw broederliefde ten bewijs,
Staat bij 't gevoelig hart, bij God op hooger prijs
Dan 't marm'ren mauſolé op Vorſtelijken grave.

Verbergend, ſnorend uw geween,
Waar tranen misdaad ſchijnen,
Gingt gij, nog omziend; langzaam heen;
Gij hebt uw pligt betracht, uw hart ſla wel te vreên;
God zag uw liefdewerk — en God — God kent de zijnen.

De zijnen zijt gij, hoe verdrukt
Door menſchen, uw gelijken,
Gij, die, door jammeren gebukt,
Uw broeder, door den dood aan zijn ellende ontrukt,
Uw liefde, uw teedre zorg tot in het graf deedt blijken.

Daar, daar, waar kleur, noch rang, noch ſtand
Gods kindren zal verdeelen,
In aller zielen vaderland
Zal God uw regter zijn, daar drukt u boei noch ſchand;
Neen, daar zal eeuwig heil uwe edle harten ſtreelen.

Daar voelt gij, boven ramp en druk,
In 't ruimſt genot der blijheid:
De mensch, niet God ſchiep 't ongeluk.
De trotſche mensch, niet God, ſchiep 't heilloos ſlavenjuk;
God ſchiep den mensch tot heil, God ſchiep den mensch
tot vrijheid!

Bin-

Digitized by Google

Binnen weinige weken hoop ik, dat mijne zaken zoodanig zullen zijn in orde gebragt, dat ik, zoo als waarſchijnlijk het geval zal zijn, wanneer zich dan eene gelegenheid aanbiedt, om naar het vaderland terug te keeren, geen dag langer hier vertoeven zal, dan volſtrekt noodzakelijk is. Alles, wat hier zich bevindt, behalve de ſchoonheden der natuur, verveelt mij ... en bovenal de Europeanen en mijne Landgenooten ſtaan mij geweldig tegen. O hoe ongelijk is de mensch aan zich zelven, denk ik dikwerf, zelf voor zich, gelijk bovenal den Nederlander eigen is, de vrijheid in den uitgeſtrektst mogelijken zin begeerende, en hier, hier een wreedaardig, een gedrogtelijk onderdrukker van ongelukkige natuurgenooten, die dezelfde aanſpraak op vrijheid en regten, als hij zelve, hebben. Maar laat ik van dit onderwerp afſtappen, waartoe ik, als met eene geweldige drift, gedurig terug word gedreven. Mogelijk heb ik met dezen brief uwe aandacht reeds vermoeid — zoodanig vermoeid, dat gij dezen half gelezen ter zijde gelegd hebt.

Is dit echter het geval niet, en hoe aangenaam zou mij zulks wezen, ja ik durf het van uwe minzame beſcheidenheid verwachten, vergun mij dan, dat ik u met al de opregtheid van mijn hart verklare, dat onder de oorzaken, die mij eene ſpoedige terugkomst in mijn vaderland doen wenſchen, gij eene aanzienlijke plaats bekleedt. Misſchien, ja zeker is mijne

pen hier ſtouter, dan mijn mond zou wezen... o Mejuffrouw! de voor mijn hart zoo aangename, zoo onvergelijkelijke dierbare avond, de laatſte, dien ik op den vaderlandſchen grond heb doorgebragt, heeft diepe, onuitwischbaar diepe ſporen in mijnen geest nagelaten. Ik had reeds iets van u bij geruchte leeren kennen, ik had veel van u gehoord, bovenal toen ik in den herfst van het vorig jaar bij mijne dierbare Tante was; maar (o hoe zal ik mij uitdrukken, zonder den ſchijn, den hatelijken ſchijn van een vleijer te hebben) hoe was ik getroffen, toen ik het geluk had u in perſoon te leeren kennen!... Toen, ja toen rees de vermetele gedachte in mijn geest: O hoe gelukkig zou ik zijn, hoe zalig zou de Voorzienigheid mijn lot op aarde gemaakt hebben, indien mij een zoo voortreffelijk meisje tot lotgenoote in dit leven beſtemd was.... Ik heb het geſchreven, Mejuffrouw! met al de aandoeningen van een opregt hart geſchreven; — God en mijn hart zijn de getuigen van mijne welmeenendheid — zijn getuige, dat gij de eerſte zijt, aan welke ik eene zoodanige verklaring doe, en, zoo ik mij verbeelde, de eenige omtrent welke ik ooit dezen wensch zou kunnen koesteren.... Ik ſta in beraad, omdat ik mijne verklaring te ſtout vinde, om dat ik vrees, dat u die mishagen zal, om dezen geheelen brief te vernietigen, daar misſchien mijne eenvoudige opregtheid u zal mishagen ... u afkeer tegen

mij

mij zal inboezemen ... maar neen! gij weet het nu, Mejuffrouw! en zult de bewoordingen, waarin mijne verklaring vervat is, aan de ontroering vergeven, waarin zich mijn hart bevindt. — O welke gedachten rijzen op in mijnen geest. — Misschien, misschien, als gij dezen ontvangt, zijt gij reeds door onlosmakelijke banden aan eenen anderen verbonden.... O vraag, vraag dan dien gelukkigen man verschooning voor mij, dien gij een gelijk gevoel van achting en liefde hebt ingeboezemd.... Maar indien dit het geval niet ware, o vergeef mij dan, bij mijne terugkomst mijne stoutheid.... Vergun mij dan ten minste, dat ik u die vergissenis afsmeke ... want, hoe vermetel gij mijn bestaan in dezen achten moogt, ik ben zoo trotsch niet, dat ik mij vleijen durf met de zoetste hoop, die ooit mijn hart vervulde. — O zoo die hoop waarheid worden mogt...! — God zegen u altijd, Mejuffrouw! het zij mijn hoop bekroond worde, of in ijdelen rook verdwijne. — Ik hoop, dat gij mij althans ten besten duiden zult, dat ik mij met de hoogste achting noem

Uw Dienaar en Vriend

CORNELIS DE KLERK.

HON-

Digitized by Google

HONDERD EEN EN TACHTIGSTE BRIEF.

Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST aan Madam ELEONORA GIBBON.

Parijs, 22. *Mei.*

HOOGGEACHTE VRIENDIN!

Weinig dacht' ik een jaar geleden, dat ik, in mijnen tegenwoordigen ſtaat, de hoofdſtad van *Frankrijk* bezoeken zou. Ware het mij voorſpeld geworden, dat ik daar op heden zijn zou, o gaarne, zeer gaarne zou ik dat geloofd hebben, omdat zoovele mijner tijdgenooten, met welke ik toen in denzelfden rang leefde, deze ſtad van tijd tot tijd gaan bezoeken, maar als de winkeldochter van eene *Marchande des Modes?* Neen! dat zou ik bijna onmogelijk geacht hebben — en echter, 't is thans zoo, en in mijnen toeſtand ben ik beter te vreden, dan ik mij zou hebben kunnen voorſtellen. 't Is wel gelukkig, dat het menſchelijk karakter zich zoo ligt naar alle vormen ſchikt, die de nooddwang der omſtandigheden hetzelve beveelt aan te nemen, of laat ik liever zeggen, welke hem onder de toelating of door de dadelijke ſchikking van den altijd weldoenden God

God bejegenen. — Met veel ſtichting, met veel toepaſſing op mij zelve heb ik uwen laatſten zoo dierbaren brief gelezen: en zal dezelve bij de hand houden, of mij van tijd tot tijd eene wankelmoedige vlaag mogt verraſſen.

Mijn reisgenoote is een zeer lief en geſchikt meisje — uitmuntend zachtaardig van humeur. — Wij hebben ons onmiddelijk bij onze aankomst in *Parijs* vervoegd bij Madame VISQUEROT, de korrespondente van Madame BEUKELMAN, eene zeer vriendelijke en aardige Vrouw, die een uitnemend aſſortiment heeft van allerhande modes en daar over ſpreekt op eene manier, waarvan wij Hollandſche geen denkbeeld hebben. Zij behandelt de modes van den dag met een ernst, en een uitvoerigheid, als of de mensch alleen in de wereld gekomen was, om zich op te ſchikken. Tot nog heb ik bijna niets van *Parijs* gezien; maar heden middag rijd ik met een *fiacre* naar het *Hotel* van den Heer LESPINAS, die onlangs getrouwd is met eene Hollandſche, en zoo Madame VISQUEROT meent, met eene Amſterdamſche Dame. Zij is nog maar kort geleden, gehuwd, en, ſchoon zij in het ruimst genot van alles leeft, wat de weelde haar geven kan, zij heeft een zwak, dat onzen Landaard, als men de Vriezen uitzondert, anders niet zeer eigen is, namelijk eene verbazende zucht voor haar vaderland — en dat is wel zoo ſterk, dat de Heer

LES-

LESPINAS, om haar in hare omſtandigheden zooveel mogelijk op te beuren, 'er zijn werk van maakt, om als hij, daar hij kennis heeft aan een der Officiers van de Politie, hoort, dat 'er Hollandſche Dames in *Parijs* gearriveerd zijn, die dan op te ſporen, en zijne beminde aan te bieden. Madame VISQUEROT zal mijne vriendin en mij beide naar den eerſten ſmaak kleeden. Ik heb daar wel weinig zin in; maar *enfin!* ik moet nu mede doen, en, in allen gevalle, ik ben in die ſtad, waarvan geheel *Europa*, in het ſtuk der kleeding, de wet ontvangt — en zal dus maar eenige maanden vroeger kleederen van dien ſmaak dragen, dan mijne Landgenooten. Mijn lieve KRISJE is 'er wat meer meê in haar ſchik — als zij lang in *Parijs* bleef, werd zij een volmaakt Modezottinnetje. — Ik zal, als deze viſite afgelegd is, over een dag of drie aan Mejuffr. ELZEVIER ſchrijven, en haar een *narré* geven van het geen ik gezien en gehoord heb — zij zal dan wel de goedheid hebben u dien brief eens voor te lezen, zoo gij uwe aandacht niet boven de *quinquailleries* der mode verheven acht.

Ik haast mij met dezen aan u met de omgaande post ſchrijven, om dat gij, en met reden, zult verlangen om den oorſpronkelijken brief van uwen neef DE KLERK terug te hebben, zoo ſpoedig zulks maar eenigzins geſchieden kan. Ik zeg u hartelijk dank, lieve Madam, voor de vertrouwelijke mededeeling van

van den brief van DE KLERK. Gij zult mij gaarne gelooven, als ik zeg, dat ik met ongemeen genoegen den voorſpoedigen togt van uwen bloedverwant van *Cork* naar *Paramaribo* vernomen heb. — En het blijkt uit alles, dat zijne edelmoedige inborst geen gevaar loopt, om beſmet te worden door de affchuwelijke onmenſchelijkheid, en uitmergelende gierigheid, die, helaas! zoovele Europeanen ſchandvlekken, als zij de *Atlantiſche* Zee zijn overgeſtoken.... Draagt 'er uwe brief, Madam! blijken van; de mijne niet minder. Hij voldoet aan zijne beloften.... Ik heb de moeite genomen, om al wat voor u van belang is, uit den brief te kopiëren (*), en daardoor is de overzending van het oorſpronkelijke overtollig. — Onder het overſchrijven heb ik gegloeid van verontwaardiging — en de tranen ſtonden in mijne oogen. — En echter het verhaal van den Heer DE KLERK is zoo eenvoudig — ſtemt zoodanig overeen met hetgeen ik 'er elders van gelezen heb, dat ik geen oogenblik kan twijfelen. — Lees ook bovenal met aandacht, Madam! de dichterlijke uitboezeming van het hart van dien menſchenvriend, daar hij den lijkpligt door twee van die ongelukkigen, aan eenen door

(*) Mejuffr. SUSANNA BRONKHORST zendt aan Madam GIBBON een kopie, loopende tot de woorden, *ter zijde gelegd hebt*, daar het volgende haar van minder belang ſcheen voor Madam GIBBON.

door den dood verlosten broeder ziet volbrengen. — Gij zult daarin, zooverre mijne ſmaak daaromtrent geldt, niet alleen eenigen Dichterlijken aanleg ontdekken, maar iets dat voor u, dat voor alle edele harten meêr zégt, die gevoelens van menſchelijkheid en redelijken Godsdienst, welke den mensch alleen den naam van mensch waardig maken. — Gij zult daarin — o ik zeg het uit de volheid van mijn hart — en dan kan het immers geene vleijerij zijn, gij zult daarin familietrekken gewaar worden. Vooral in het laatſte couplet was het óf ik u, mijne altijd vereerenswaardige Vriendin, hoorde ſpreken. Geheel uwe gevoelens, geheel uwe denkbeelden en alleen in de taal der Dichtkunst met het vuur der jeugd uitgedrukt.

Hoe belangrijk, lieve Madam! zullen de verhalen van uwen Neef zijn, als hij eens in het vaderland terug keert, want, ſchoon hij hope heeft, om zeer ſpoedig den vaderlandſchen grond weder te betreden, 't gaat juist niet zoo geregeld en zeker, en ik denk dat hij ook nog al niet onverſchillig zijn zal over den bodem, dien hij verkiest, om zich herwaarts te laten overvoeren. — Ik denk daarom, dat hij nog langer zich te *Paramaribo* zal ophouden, dan hij zich voorſtelt, en ik verbeeld mij, dat hij als dan een' grooten ſchat van waarnemingen zal medebrengen; die voor het verſtand en het hart belangrijker zijn zullen, dan de ver-

vertellingen van de grove winsten, en grove verteringen, beide ſchandelijk zoo zij waarheid, en ellendig beſpottelijk, als zij logens zijn. — 't Zal mij ondertusſchen aangenaam zijn te vernemen, dat ik mij vergist heb, en dat de Heer DE KLERK zoo ſpoedig, als hij zich voorſtelt, de nieuwe wereld verlaten heeft. 't Zal mij bijzonder daarom verheugen, om dat dan de tijd verſneld zal worden voor u, mijne lieve Madam, waarin gij de vruchten plukken zult van een zoo wel beſteed leven, door uwen ouderdom in die ſtilte en rust door te brengen, waarnaar gij altijd gehaakt hebt. Het zal mij ook verheugen, dat een zoo weldenkend en braaf handelend mensch, als mij uw Neef toeſchijnt, in ons vaderland terug keert, omdat hij dan gelegenheid vinden zal, om met die gevoelens van menſchelijkheid en Godsdienst door zijne ſchatten onder zijne medeburgers groot nut te ſtichten, want, en dit is het eenige, dat mij, in mijne tegenwoordige omſtandigheden, bedroeft, ik weet, helaas! wat het is van de middelen beroofd te zijn, om gelukkigen te maken, om armen uit hun' kommer, om behoeftigen uit hunnen nood op te beuren. Daar toe plagt ik in ſtaat te zijn — en thans ... maar uw neef zal juist het tegendeel ondervinden. — Hij heeft zijne jeugd wel niet doorgebragt in nijpenden kommer, maar echter in dien ſtaat, dat hij, ſchoon bezield met het uitgebreidst hart om wel te doen, door zijne

omſtandigheden daarin verhinderd werd — nu — nu is hij zoo eensklaps van de middelen om wel te doen, om menſchen rondom zich gelukkig te maken, voorzien geraakt, als ik 'er van beroofd ben.

Maar waartoe zou ik klagen — waarvan mag zich de mensch beklagen ... thans immers heb ik vele redenen, om Gods goedheid te danken, dat ik mij bevrijd en buiten het bereik bevinde der vervolgingen van den ondeugenden man, met wiens naam ik geen' brief aan u wil beſmetten. O als ik mijnen tegenwoordigen toeſtand vergelijk bij mijn rampzalig verblijf te *Loosduinen*, daar ik door eenen ondeugenden booswicht overgeleverd was in de handen van eene nog ondeugender uit mijne ſekſe. — Neen! dan ben ik, hoeveel onaangenaams 'er ook in mijne familie gebeurd is, tot welk eene laagte ik ben afgedaald, althans in het oog der meeſte menſchen, ſchoon vrij ſlechte keurmeesters, daar zij der menſchen waarde beoordeelen naar den rang, dien zij in de wereld, toevallig meestal, bekleeden, nu in vergelijking gelukkig. — En deze langdurige verwijdering zal eindelijk uit den wuſten geest van den ligtzinnigen man mijne beeldtenis doen verdwijnen, die, toch helaas! een te diepen indruk voor eene poos op hem gemaakt had, want, hoe ſlecht ik hem achte, ik kan het nu veilig zeggen, omdat ik geen gevaar meer van hem loope, ik heb door alle zijne ligtzinnigheid en booze aanſla-

gen

gen heen toch meenen te beſpeuren, dat 'er eenige liefde onder liep. — Nu 't is mij in allen gevalle zeer onverſchillig, hoe het geweest zij — alleen hij zou dan nog zoo ondeugend ſlecht niet zijn, als hij misſchien door ſommigen geacht wordt — en het zal mij altijd bedroeven, dat een zoo groote aanleg, zooveel vernuft, zooveel ſchitterende bekwaamheden voor de menſchelijke maatſchappij zijn verloren gegaan. —

Ik wenschte, dat ik den tijd had, om ook aan Koo te ſchrijven. — Ik ben waarlijk 'er grootsch op, dat gij zoo van hem ſpreekt, bij den aanvang van uw' brief; ik zal het hem eens doen weten, want zulk een karakter als het zijne, moet, naar mijne gedachten, tusſchen beide door een' ſpoorſlag van eerzucht worden aangeprikkeld, anders vallen zij in ſlaap, en vergeten hunne eigen waarde.

O daar komt Madame VISQUEROT met mijn kleed tegen heden middag. — Ik zal 'er uitzien, zegt zij *comme un Ange* — dat is in 't Hollandsch vertaald — vrij wel. — Mij ſchiet dus alleen zooveel tijd over, dat ik mij nog noemen kan

Uw toegeneg. en dienstv. Vriendin

SUSANNA BRONKHORST.

Einde van het Vierde Deel.

Digitized by Google

De Plaat te plaatſen over bladz. 234.

Digitized by Google

Digitized by Google